

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

J. M.: 1806

E. M.: 1846

29816 f. 49

J. Michouse:
Schola Harroo: Alun:
1806

Portyn: Michouse:
Schola: Etn: Alun:
1846.

ELECTA
O V L D A I
METAMORPHOSEΩS
LIBRIS,
CUM

ANNOTATIUNCULIS in gratiam Rudiorum!

Editio altera, recensita, et ad utilitatem studiosæ Ju-
ventutis accommodator.

ETONÆ;

Excudebant M. POTE et E. WILLIAMS.

1804.

ADDITION

UNIVERSITY OF OXFORD
BODLEIAN LIBRARY
OXFORD

FABELLÆ.

ACTÆON in Cervum	in Columbam, et Nais in
pag. 45	Piscem 64
Atlas in Montem 81	Europa ex Phœniciâ in Cre-
Ascalaphus in Bubonem 106	tam advecta 38
Arachnes cum Pallade certa-	Erisichthouis Impietas 165
men 111	Famæ Domus 209
Attis in Pinum 184	Gigantomachia 7
Adonis in Florem 189	Gorgonis Caput Homines in
Alcyonæ et Ceyx in aves 197	Saxa convertens 87
Ajaxis et Ulyssis certamen 224	Glaucus in Deum marinum
Acis et Galatea 245	250
Bæchi Nativitas 53	Hominis Fabricatio 2
Baucis, <i>vide</i> Philemon	Hercules et Achelous 171
Chaos in quatuor Elementa 1	Hyacinthus in Florem 186
Cygnus in Olorem 37	Hecuba in Canem 238
Cadmi Fabula 40	Ino et Melicerta in Deos ma-
Cadmus et Hermione in Dra-	minos 72
cones 78	Inus Comites in Saxa et
Cyane in Fontem 101	Aves 77
Cephalus et Procris 141	Jason et Medea 130
Cyparissus in Cupressum 185	Icari Casus 149
Cæsar's (Jul.) Mors; et Au-	Lycaon in Lupum 7
gusti Laudes 275	Lapithæ et Centauri 210
Diluvium et Reparatio hu-	Minyæides in Vespertilliones
mani generis 10	71
Daphne in Laurum 18	
Dercetis in Piscem, Semiramis	

Medusæ Crines in Serpentes	85	Proserpina à Plutone rapta, et Cyane in Fontem	101
Musæ in Aves, et Pyrenee	97	Puer in Scyllionem	104
Præcipitium	131	Pierides in Picas	110
Meleager et Atalanta	193	Procne, Philomela, Tereus, et Itys, in Aves	122
Midæ Fabula	222	Pestis Descriptio, et Formicæ in Homines	136
Mors Achillis	49	Philemon et Baucis	161
Narcissus in Florem	58	Polyphemus	253
Nautæ in Delphinos conversi, et Pentheus à Bacchis dis- cerptus	64	Picus in Avem, Socii ejus in Feras	256
Nais in Piscem	116	Pythagoræ Sermo	269
Niobe	181	Peroratio	280
Orpheus et Eurydice	190	Quatuor Mundi Ætates	4
Orphei mors	17	Sorores Phaëtonis in Arbo- res	35
Python Serpens	23	Semiramis in Columbam	64
Phaëtonis Fabella	56	Serpentes è Sanguine Medusæ procreati	80
Pentheus contra Bacchum fu- rens	67	Sirenes in Aves	109
Pyramus et Thisbe	82	Vertumnus et Pomona	260
Perseus et Andromeda	90	Urbis Romæ Conditores	266
Prætus in Saxum	ibid.		
Polydectes in Lapidem	99		
Pieridum certamen cum Mu- sis, &c.			

EX

O V I D I I
METAMORPH.

CHAOS in quatuor Elementa.

I N nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dii, cœptis (nam Vos mutâtistis
et illas)

Adspirate meis: primâque ab origine mundi

Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Ante mare et terras, et, quod tegit omnia, cœlum 5

Unus erat toto naturæ vultus in orbe,

Quem dixêre Chaos; rudis indigestaque moles;

Nec quicquam, nisi pondus iners; congestaque eodem

Non bene junctarum discordia semina rerum.

Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan; 10

Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe;

Nec circumfuso pendebat in aëre tellus

Ponderibus librata suis: nec brachia longo

Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

B

Quâq;

Quâque fuit tellus, illic et pontus et aër : 15
 Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
 Lucis egens aër. Nulli sua forma manebat :
 Obstabatque aliis aliquid : quia corpore in uno
 Frigida pugnabant calidis, humentia ficcis,
 Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus. 20
 Hanc Deus, et melior litem Natura diremit :
 Nam cœlo terras, et terris abscidit undas :
 Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.
 Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
 Diffociata locis concordî pace ligavit. 25
 Ignea convexi vis et sine pondere cœli
 Emicuit, summâque locum sibi legit in arce.
 Proximus est aër illi levitate, locoque :
 Densior his tellus, elementaque grandia traxit ;
 Et pressa est gravitate sui. Circumflus humor 30
 Ultima possedit, solidumque coërcuit orbem.

Hominis Fabricatio.

SIC ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
 Congeriem secuit, sectamque in membra redëgit :
 Principio terram, ne non æqualis ab omni
 Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
 Tum freta diffundi, rapidisque tumescere ventis 5
 Jussit, et ambitæ circumdare littora terræ.
 Addidit et fontes, et stagna immensa, lacusque :
 Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis :
 Quæ diversa locis, partim forbentur ab ipsâ ;

METAMORPH.

3

In mare perveniunt partim, campoque recepta 10

Liberioris aquæ, pro ripis littora pulsan.

Iussit et extendi campos, subsidere valles,

Fronde tegi sylvas, lapidosos surgere montes.

Utque duæ dextrâ cœlum, totidemque finistrâ

Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis; 15

Sic onus inclusum numero distinxit eodem

Cura Dei; totidemque plagæ tellure premuntur:

Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu:

Nix tegit alta duas; totidem inter utramque locavit:

Temperiemque dedit, mistâ cum frigore flammâ. 20

Imminet his aër. Qui, quanto est pondere terræ

Pondus aquæ levius, tanto est onerosior igni.

Illic et nebulas, illic consistere nubes

Iussit, et humanas motura tonitrua mentes,

Et cum fulminibus facientes frigora ventos. 25

His quoque non passim mundi fabricator habendum

Aëra permissit. Vix nunc obstititur illis,

Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,

Quin laniant mundum. Tanta est discordia fratrum.

Eurus ad Auroram, Nabathæaque regna recessit, 30

Perfidæque, et radiis juga subdita matutinis.

Vesper, et occiduo quæ littora Sole tepescunt,

Proxima sunt Zephyro: Scythiam septemque triones

Horriser invasit Boreas: contraria tellus

Nubibus assiduus, pluvioque madescit ab Austro. 35

Hæc super imposuit liquidum, et gravitate carentem

Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem

Vix ita limitibus discreverat omnia certis;

Cum, quæ pressa diu mafsâ latuere sub ipsâ,

Sidera cœperunt toto effervesceere cœlo.

40

Neu regio foret ulla suis animalibus orba ;

Astra tenent cœlestæ solum, formæque deorum.

Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ :

Terra feras cœpit ; volucres agitabilis ær.

Sanctius his animal, mentisque capacius altæ

45

Deerat adhuc, et quod dominari in cætera posset.

Natus homo est. Sive hunc divino semine fecit

Ille Opifex rerum, mundi melioris origo ;

Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto

Æthere, cognati retinebat femina cœli.

50

Quam fatus Iâpeto, mistam fluvialibus undis,

Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.

Pronaque cum spectent animalia cætera terram,

Os homini sublime dedit ; cœlumque tueri

Iussit, et erectos ad sidera tollere vultus.

55

Sic modò quæ fuerat rudis, et sine imagine, tellus

Induit ignotas hominum conversa figuras.

Quatuor Mundi Ætates.

AUREA prima fata est ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte suâ, sine lege, fidem rectumque colebat.

Pœna metusque aberant. Nec verba minacia fixo

Ære legebantur ; nec supplex turba timebant

Judicis ora sui, sed erant sine vindice tuti.

5

Nondum cæsa suis, peregrinum ut viferet orbem,

fontibus, in liquidas pinus descenderat undas :

Illaque mortales præter sua littora nôrant.

Nondum

Nondum præcipites cingebant oppida fossæ ;
 Non tuba directi, non æris cornua flexi, 10
 Non galeæ, non ensis, erant ; sine militis usu
 Mollia securæ peragebant otia mentes.
 / Ipsa quoque immunis, rastroque intacta, nec ullis
 Saucia vomeribus per se dabat omnia tellus :
 Contentique cibis, nullo cogente, creatis, 15
 Arbuteos foetus, montanaque fraga legebant,
 Cornaque, et in duris hærentia mora rubetis,
 Et quæ deciderant patulâ Jovis arbore glandes.
 Ver erat æternum ; placidique tepentibus auris !
 Mulcebant Zephyri natos sine semine flores. 20
 Mox etiam fruges tellus inarata ferebat :
 Nec renovatus ager gravidis canebat aristis.
 Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant :
 Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
 Postquam, Saturno tenebrosa in Tartara misso, 25
 Sub Jove mundus erat ; subiit argentea proles,
 Auro deterior, fulvo pretiosior ære.
 Jupiter antiqui contraxit tempora veris :
 Perque hyemes, æstusque, et inæquales autumnos,
 Et breve ver, spatii exegit quatuor annum. 30
 Tum primùm ficcis aër fervoribus ustus
 Canduit ; et ventis glacies astricta pependit.
 Tum primùm subiere domos ; domus antra fuerunt,
 Et densi frutices, et vinctæ cortice virgæ.
 Semina tum primùm longis Cerealia fulcis 35
 Obruta sunt, pressique jugo genuere juveni.
 Ter

Tertia post illas successit aënea proles,
 Sævior ingeniis, et ad horrida promptior arma :
 Nec scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
 Protinus irrupit venæ peioris in ævum 40
 Omne nefas : fugère pudor, verumque, fidesque ;
 In quorum subiere locum fraudesque, dolique,
 Infidiæque, et vis, et amor-sceleratus habendi.
 Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
 Navita ; quæque diu steterant in montibus altis, 45
 Fluctibus ignotis insultavêre carinæ :
 Communemque priùs, ceu lumina solis et auras,
 Cautus humum longo signavit limite menfor.
 Nec tantùm segetes alimenta que debita dives
 Poscebatur humus ; sed itum est in viscera terræ ; 50
 Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
 Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
 Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
 Prodierat : prædit bellum, quod pugnat utroque ;
 Sanguineâque manu crepitantia concutit arma. 55
 Vivitur ex raptò. Non hospes ab hospite tutus,
 Non focer à genero : fratrum quoque gratia rara est.
 Imminet exitio vir conjugis, illa mariti :
 Lurida terribiles miscent aconita novercæ :
 Filius ante diem patrios inquit in annos. 60
 Viستا jacet Pietas : et Virgo cæde madentes,
 Ultima cœlestûm, terras Astræa reliquit.

GIGANTOMACHIA.

NEVE foret terris securior arduus æther;
 Affectâsse ferunt regnum cœleste Gigantas,
 Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
 Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
 Fulmine, et excussit subiecto Pelion Ossam. 5
 Obruta mole suâ cùm corpora dira jacerent;
 Perfusam multo natorum sanguine terram
 Immaduisse ferunt, calidumque animâsse cruorem.
 Et, ne nulla feræ stirpis monumenta manerent,
 In faciem vertisse hominum: sed et illa propago 10
 Contemptrix Superûm, sævæque avidissima cædis,
 Et violenta fuit: scires è sanguine natos.

LYCAON in Lupum.

QUÆ Pater ut summâ vidit Saturnius arce,
 Ingemit; et facto nondum vulgata recenti,
 Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ,
 Ingentes animo, et dignas Jove concipit iras;
 Conciliumque vocat; tenuit mora nulla vocatos. 5
 Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
 Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
 Hâc iter est Superis ad magni tecta Tonantis,
 Regalemque domum. Dextrâ, lævâque Deorum
 Atria nobilium valvis celebrantur apertis. 10

Plebs habitant diversa locis ; à fronte potentes

Cœlicolæ, clarique suos posuere Penates.

Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,

Haud timeam magni dixisse Palatia cœli.

Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu ;

15

Celsior ipse loco, sceptroque inuixus eburno,

Terrificam copitis concussit terque, quaterque

Cæsariem ; cum quâ terram, mare, sidera, movit.

Talibus inde modis ora indignantia solvit :

“ Non ego pro mundi regno magis anxius illâ 20

Tempestate fui, quâ centum quisque parabant

Injicere anguipedum captivo brachia cœlo.

Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno

Corpore, et ex unâ pendebat origine bellum.

Nunc mihi, quâ totum Nereus circumtonat orbem, 25

Perdendum mortale genus. Per flumina juro

Infera, sub terras Stygio labentia luco,

Cuncta prius tentata ; sed immedicabile vulnus

Ense recidendum, ne pars sincera trahatur.

Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Nymphæ, 30

Faanique, Satyrique, et monticolæ Sylvani ;

Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,

Quas dedimus certè terras habitare sinamus.

An fatis, ô Superi, tutos fore creditis illos,

Cùm mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque, 35

Struxerit infidias, notus feritate Lycaon ?”

Confremuere omnes ; studiisque ardentibus ausum

Talia

METAMORPH.

9

Talia deponcunt. Sic, cùm manus impia fœvit
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen ;

Attonitum tantæ subito terrore ruinæ ; 40

Humanum genus est, totusque perhorruit orbis.

Nec tibi grata minùs pietas, Auguste, tuorum,

Quam fuit illa Jovi. Qui postquam voce manuque

Murmura compressit, tenuère silentia cuncti.

Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis, 45

Jupiter hõc iterum sermone silentia rumpit :

Ille quidem poenas (curam dimittite) solvit ;

Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.

Contigerat nostras infamia temporis aures :

Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo, 50

Et Deus humanâ lustrò sub imagine terras.

Longa mora est, quantum noxæ fit ubique repertum,

Enumerare : minor fuit ipsa infamia vero.

Mænala tranfieram, latebris horrenda ferarum,

Et cum Cylleno gelidi pineta Lycei. 55

Arrados hinc sedes et inhospita tecta tyranni

Ingrédior, traherent cùm fera crepuscula noctem,

Signa dedi venisse Deum ; vulgusque precari

Cœperat : irridet primò pia vota Lycaon.

“ Mox,” ait, “ experiar, Deus hic, discrimine aperto,

An sit mortalis : nec erit dubitabile verum. 61

Nocte gravem somno, nec opinâ perdere morte

Me parat. Hæc illi placet experientia veri.

Nec contentus eo, missi de gente Molossâ

Obsidis unius jugulum mucrone resolvit :

Atque ita semineces partim ferventibus artus
 Mollit aquis, partim subjecto torruit igni.
 Quos simul imposuit mensis; ego vindice flammâ
 In domino dignos everti tecta Penates."
 Territus ipse fugit; nactusque silentia ruris
 Exululat, frustra loqui conatur; ab ipso
 Colligit os rabiem, solitæque cupidine cædis
 Vertitur in pecudes; et nunc quoque sanguine gaudet.
 In villos abeunt vestes, in crura lacerti.
 Fit lupus, et veteris servat vestigia formæ.
 Canities eadem est, eadem violentia vultu;
 Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.

70

75

DILUVIUM, et *Reparatio Generis Humani.*

Occidit una domus; sed non domus una perire
 Digna fuit; quâ terra patet, fera regnat Erinny.
 In facinus jurâsse putes; dent œcyûs omnes,
 Quas meruere pati, (sic stat sententia) pœnas.
 Dicta Jovis pars voce probant, stimulosque frementi
 Adjiciunt: Alii partes assensibus implent.
 Est tamen humani generis jactura dolori
 Omnibus; et, quæ sit terræ mortalibus orbæ
 Forma futura, rogant; quis sit iaturus in aras
 Thura? ferisne paret populatas tradere terras?

10

Talia.

Talia quærentes, (sibi enim fore cætera curæ,)
 Rex Superûm trepidare vetat; sobolemque priori
 Dissimilem populo promittit origine mirâ.
 Jamque erat in totas sparsurus fulmina terras;
 Sed timuit, ne fortè facer tot ab ignibus æther 15
 Conciperet flammæ, longusque ardesceret axis.
 Esse quoque in Fatis reminiscitur, affore tempus,
 Quo mare, quò tellus, correptaque regia cœli
 Ardeat; et mundi moles operosa laboret.
 TELA reponuntur manibus fabricata Cyclopum. 20
 Poena placet diversa; genus mortale sub undis
 Perdere, et ex omni nimbos dimittere cœlo.
 Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
 Et quæcunque fugant inductas flamina nubes;
 Emittitque Notum: Madidis Notus evolat alis; 25
 Terribilem piceâ tectus caligine vultum.
 Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis;
 Fronte cedent nebulæ; rorant pennæque sinusque.
 Utque manu la!â pendentia nubila pressit;
 Fit fragor; hinc densi funduntur ab æthere nimbi. 30
 Nuntia Junonis varios induta colores
 Concipit Iris aquas, alimenta que nubibus affert.
 Sternuntur segetes, et deplorata coloni
 Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
 Nec cœlo contenta suo Jovis ira; sed illum 35
 Cœruleus frater juvat auxiliaribus undis.
 Convocat hic amnès; qui postquam testâ tyranni
 Intravêre sui; "Non est hortamine longo

Nunc," ait, "utendum; vires effundite vestras.
 Sic opus est: Aperite domos; ac, mole remotâ, 40
 Fluminibus vestris totas immittite habenas."
 Jufferat; hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
 Et defrænato volvuntur in æquora cursu.
 Ipse tridente suo terram percussit; at illa
 Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum. 45
 Expatiatâ ruunt per apertos flumina campos;
 Cumque fatis arbuscula simul, pecudesque, virosque,
 Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
 Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto.
 Indejecta malo; culmen tamen altior hujus 50
 Unda tegit, pressæque labant sub gurgite turres;
 Jamque mare et tellus nullum discrimen habebant.
 Omnia pontus erant; deerantque huic littora ponto.
 Occupat hic collem; cymbâ sedet alter aduncâ;
 Et ducit remos illic, ubi nuper arârât. 55
 Ille supra segetes, aut mersæ culmina villæ
 Navigat; hic summâ piscemprehendit in ulmo.
 Figitur in viridi (si fors tulit) anchora prato;
 Aut subiecta terunt curvæ vineta carinæ.
 Et, modò quâ graciles gramen carpere capellæ, 60
 Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocæ.
 Mirantur sub aquâ lucos, urbesque, domosque,
 Nereïdes; sylvasque tenent delphines, et altis
 Incurfant ramis, agitataque robora pulsant.
 Nat lupus inter oves; fulvos vehit unda leones; 65
 Unda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,

Crura nec ablato profunt velocia cervo.

Quasitisque diu terris, ubi sistere detur,

In mare lassatis volucris vaga decidit alis.

Obruerat tumulos immensa licentia ponti,

70

Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.

Maxima pars undâ rapitur; quibus unda pepercit,

Illos longa domant inopi jejunia victu.

Separat Aënios * Ætolis Phocis ab arvis,

Terra ferox, dum terra fuit; sed tempore in illo

75

Pars maris, et latus subitarum campus aquarum.

Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,

Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.

Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)

Cum consorte tori parvâ rate vectus adhæsit;

80

Corycidas Nymphas, et numina montis adorant,

Fatidicamque Themis, quæ tunc oracula tenebat.

Non illo melior quisquam, nec amantior æqui

Vir fuit, aut illâ metuentior ulla deorum.

Jupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,

85

Et superesse videt de tot modò millibus unum;

Et superesse videt de tot modò millibus unam;

Innocuos ambos, cultores Numinis ambos;

Nubila disjecit; nimbisque Aquilone remotis,

Et cœlo terras ostendit, et æthera terris.

90

Nec maris ira manet; positoque tricuspide telo,

Mulcet aquas rector pelagi; supraque profundum

Exstantem, atque humeros innato murice tectum

Cæruleum Tritona vocat; conchæque sonaci

Vide pag. 285.

Y

Inspirare jubet; fluctusque et flumina signo 95
 Jam revocare dato: Cava buccina fumitur illi
 Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo:
 Buccina, quæ medio concepit ut aëra ponto,
 Littorâ voce replet, sub utroque jacentia Phœbo.
 Tum quoque, ut ora Dei madidâ rorantia barbâ 100
 Contigit, et cecinit jussos inflata receptus,
 Omnibus audita est telluris, et æquoris undis;
 Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
 Jam mare litus habet; plenos capit alveus amnes;
 Flumina subsidunt; colles exire videntur. 105
 Surgit humus; crescunt loca decrefcentibus undis.
 Postque diem longam nudata cacumina sylvæ
 Ostendunt; limumque tenent in fronde relictum.
 Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem,
 Et desolatas agere alta silentia terras, 110
 Deucalion, lacrimis ita Pyrrham affatur obortis:
 "O foror, ô conjux, ô fœmina sola superstes,
 Quam commune mihi genus, et patruelis origo,
 Deinde torus junxit; nunc ipsa pericula jungunt;
 Terrarum, quasunque vident occasus et ortus, 115
 Nos duo turba sumus; possedit cætera pontus.
 Nunc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
 Certa fati; terrent etiamnum nubila mentem.
 Quid tibi, si sine me Fatis erepta fuisses,
 Nunc animi, miseranda, foret? Quo sola timorem 120
 Ferre modo posses? Quo consolante dolores?

Namo

Namque ego, (crede mihi) si te modò pontus haberet,

Te sequerer, conjux : et me quoque pontus haberet.

O utinam possim populos reparare paternis

Artibus, atque animas formatæ infundere terræ ! 125

Nunc genus in nobis restat mortale duobus ;

(Sic visum Superis) hominumque exempla manemus."

Dixerat, et flebant. Placuit cœleste precari

Numen ; et auxilium per sacras quærere sortes.

Nulla mora est ; adeunt pariter Cephifidas undas, 130

Ut nondum liquidas, sic jam vada nota secantes.

Inde ubi libatos irroravere liquores

Vestibus, et capiti ; flectunt vestigia turpi

Ad delubra Deæ ; quorum fastigia sanctæ

Squallebant musco ; stabantque sine ignibus aræ. 135

Ut templi tetigêre gradus, procumbit uterque

Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.

Atque ita, " Si precibus," dixerunt, " Numina justis

Victa remollescunt, si flectitur ira Deorum ;

Dic, Themî, quâ generis damnum reparabile nostri 140

Arte fit ; et meritis fer opem. mitissima, rebus."

Mota Dea est ; fortemque dedit ; " Discedite templo ;

Et velate caput ; cinctasque resolvite vestes ;

Ossaque post tergum magnæ jactate parentis."

Obstupere diu ; rumpitque silentia voce 145

Pyrrha prior ; jussisque Deæ parere recusat :

Detque sibi veniam, pavidò rogat ore ; pavetque

Lad.

Lædere jactatis maternas offibus umbras.
 Interea repetunt cæcis obscura latebris
 Verba datæ fortis secum, inter seque volutant. 150
 Inde Promethides placidis Epimethida dictis
 Mulcet; et, "Aut fallax," ait, "est solertia nobis,
 Aut pia sunt; nullumque nefas oracula suadent.
 Magna parens terra est; lapides in corpore terræ
 } Ossa reor dici; jacere hos post terga jubemur." 155
 } Conjugis augurio quanquam Titania mota est;
 Spes tamen in dubio est; adeò cœlestibus ambo
 Diffidunt monitis; sed quid tentare nocebit?
 Descendunt; velantque caput, tunicasque recingunt;
 Et jussos lapides sua post vestigia mittunt. 160
 Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
 Ponere duritiem cœpere suumque rigorem;
 Molliri que morâ, mollitaque ducere formam.
 Mox, ubi creverunt, natura que mitior illis
 Contigit, ut quædam, sic non manifesta, videri 165
 Forma potest hominis; sed uti de marmore cœpto
 Non exacta satis, rudibusque simillima signis.
 Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
 Et terrena fuit, versa est in corporis usum:
 Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa: 170
 Quod modò vena fuit, sub eodem nomine manfit.
 Inque brevi spatio, Superiorum munere, saxa
 Missa viri manibus faciem traxêre virilem;
 Et de fœmineo reparata est fœmina jactu.

Indè genus durum sumus, experientique laborum ; 175
Et documenta damus, quâ sumus origine nati."

PYTHON *Serpens.*

CÆTERA diversis tellus animalia formis
Sponte suâ peperit ; postquam vetus humor ab
igne

Percaluit solis : cœnumque, udæque paludes

Intumuerunt æstus ; fœcundaque semina rerum,

Vivaci nutrita solo, seu matris in alvo

5

Creverunt, faciemque aliquam cepere morando,

Sic ubi deferuit madidos septemfluvius agros

Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alveo,

Æthereoque recens exarsit fidere limus :

Plurima cultores versis animalia glebis

10

Inveniunt, et in his quædam modò cœpta sub ipsum

Nascendi spatium ; quædam imperfecta, suisque

Trunca vident humeris ; et eodem in corpore sæpe

Altera pars vivit ; rudis est pars altera tellus.

Quippe ubi temperiem sumpsere humorque, calorque,

Concipiunt ; et ab his oriuntur cuncta duobus : 16

Cumque fit ignis aquæ pugna ; vapor humidus omnes

Res creat, et discors concordia foetibus apta est.

D

Ex

Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
 Solibus æthereis altoque recanduit æstu ; 20
 Edidit innumeras species ; partimque figurās
 Retulit antiquas ; partim nova monstra creavit.
 Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
 Tum genuit ; populisque novis, incognita serpens,
 Terror eras ; tantum spatii de monte tenebas. 25
 Hanc Deus arcitenens, et nunquam talibus armis
 Antè, nisi in damis capreisque fugacibus, usus,
 Mille gravem telis, exhaustâ penè pharetrâ,
 Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
 Neve operis famam possit delere vetustas, 30
 Instituit sacros celebri certamine ludos
 Pythia, de domitæ serpentis nomine dictos.
 His juvenum quicumque manu, pedibusve, rotâve
 Vicerat ; æsculeæ capiebat frondis honorem.
 Nondum laurus erat ; longoque decentia crine 35
 Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

DAPHNE in Laurum.

PPRIMUS amor Phœbi Daphne Peneïa ; quem non
 Fors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.
 Delius hunc nuper, victâ serpente superbus
 Viderat adducto flectentem cornua nervo ;
 “ Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis ? ” 5
 Dixerat ;

Dixerat: "Ista decent humeros gestamina nostros;
Qui dare certa feræ, dare vulnere possumus hosti:
Qui modò, pestifero tot jugera ventre prementem,
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.

Tu face nescio quos esto contentus amores 10

Irritare tuâ; nec laudes affere nostras."

Filius huic Veneris; "Figat tuus omnia, Phœbe,
Te meus arcus," ait: "quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor est tua gloria nostrâ."

Dixit; et eliso percussis aëre pennis 15

Impiger umbrosâ Parnassî constitit arce:

Eque sagittiferâ promptis duo tela pharetrâ

Diversorum operum. Fugat hoc, facit illud amorem.

Quod facit, auratum est, et cuspidè fulget acutâ;

Quod fugat, obtusum est, et habet sub arundine plum-
bum. 20

Hoc Deus in Nymphâ Peneïde fixit; at illo

Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas.

Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,

Sylvarum latebris, captivarumque ferarum

Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes. 25

Vitta coercerat positos sinè lege capillos.

Multi illam petiêre; illa averfata petentes,

Impatiens, expersque viri, nemorum avia lustrat:

Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia,
curat.

Sæpe Pater dixit: "Generum mihi, filia, debes."

Sæpe Pater dixit: "Debes mihi, nata, nepotes."

Illa velut crimen tædas exosa jugales,
 Pulchra verecundo suffunditur ora rubore :
 Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
 “ Da mihi perpetuâ, Genitor carissime,” dixit, 35
 “ Virginitate frui ; dedit hoc pater antè Dianæ.”
 Ille quidem obsequitur ; sed te decor iste, quod optas,
 Esse vetat ; votoque tuo tua forma repugnat.
 Phœbus amat ; visæque cupit connubia Daphnes :
 Quæque cupit, sperat ; suaque illum oracula fallunt.
 Utque leves stipulæ demptis adolentur aristis ; 41
 Ut facibus sepes ardent, quas nocte viator
 Vel nimis admovit, vel jam sub luce reliquit ;
 Sic Deus in flammâ abiit ; sic pectore toto
 Uritur, et sterilem sperando nutrit amorem. 45
 Spectat inornatos collo pendere capillos ;
 Et, Quid si comantur ? ait. Videt igne micantes
 Sideribus similes oculos ; videt oscula ; quæ non
 Est vidisse fatis ; laudat digitosque, manusque,
 Brachiaque, et nudos mediâ plûs parte lacertos. 50
 Si qua latent, meliora putat. Fugit ocyor aurâ
 Illa lævi ; neque ad hæc revocantis verba resistit :
 “ Nympha, precor, Penëi, mane ; non insequor hostis :
 Nympha, mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem,
 Sic aquilam pennâ fugiunt trepidante columbæ ; 55
 Hostes quæque suos. Amor est mihi causa sequendi.
 Me miserum ! ne prona cadas, indignave lædi
 Crura secent sentes ; et sim tibi causa doloris.

Aspera

Aspera, quâ properas, loca sunt; moderatiùs, oro,
 Curre, fugamque inhihe; moderatiùs insequar ipse. 60
 Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
 Non ego sum pastor; non hic armenta gregesve
 Horridus obferuo. Nescis, temeraria, nescis
 Quem fugias; ideoque fugis. Mihi Delphica tellus,
 Et Claros, et Tenedos, Patareaque regia fert. 65
 Jupiter est genitor. Per me, quod eritque, fuitque,
 Estque, patet; per me concordant carmina nervis.
 Certa quidem nostra est; nostrâ tamen una sagittâ
 Certior, in vacuo quæ vulnere pectore fecit.
 Inventum medicina meum est; opifexque per orbem 70
 Dicor; et herbarum subiecta potentia nobis.
 Hei mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis;
 Nec profunt domino, quæ profunt omnibus artes!"
 Plura locuturum timido Penecia cursu
 Fugit; cumque ipso verba imperfecta reliquit: 75
 Tum quoque visa decens. Nudabant corpora venti,
 Obviaque adversas vibrabant flamina vestes;
 Et levis impexos retro dabat aura capillos:
 Auctaque forma fugâ est. Sed enim non sustinet ul-
 trà
 Perdere blanditias juvenis Deus; utque movebat 80
 Ipse Amor, admissò sequitur vestigia passu.
 Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
 Vidit; et hic prædam pedibus petit, ille salutem:
 Alter inhæfuro similis, jam jamque tenere

Sperat, et extento stringit vestigia rostro ; 85
Alter in ambiguo est, an sit deprehensus, et ipsi
Moribus eripitur ; tangentiæque ora relinquit.
Sic Deus et virgo est ; hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adjutus Amoris,
Ocyor est, requiemque negat ; tergoque fugaci 90
Imminet ; et crinem sparsum cervicibus afflat.
Viribus absumptis expalluit illa ; citæque
Victa labore fugæ, spectans Peneïdas undas,
“ Fer, pater,” inquit, “ opem ; si flumina numen
habetis.”

Vix prece finitâ, torpor gravis alligat artus : 95
Mollia cinguntur tenui præcordia libro :
In frondem crines, in ramos brachia crescunt :
Pes, modò tam velox, pigris radicibus hæret :
Ora cacumen obit ; remanet nitor unus in illâ.
Hanc quoque Phœbus amat ; positæque in stipite dextrâ,
Sehtit adhuc trepidare novo sub cortice pectus. 101
Complexusque suis ramos, ut membra, lacertis,
Oscula dat ligno ; refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus : “ At conjux quoniam mea non potes esse,
Arbor eris certè,” dixit, “ mea. Semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ, Laure, pharetræ. 106
Tu ducibus Latiis aderis, cùm læta triumphum
Vox canet : et longæ visent Capitolia pompæ.
Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis ; mediamque tuebere quercum. 110
Utque meum intonsis caput est juvenile capillis ;

Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores."

Finierat Pæan; factis modò laurea ramis

Annuit; utque caput, visa est agitasse cacumen.

LIB. II.

De PHAETONTE.

REGIA Solis erat sublimibus alta columnis
Clara micante auro, flammæque imitante py-
rope:

Cujus ebur nitidum fastigia summa tenebat;

Argenti bifores radiabant lumine valvæ.

Materiem superabat opus: nam Mulciber illic 5

Æquora cælârat, medias cingentia terras,

Terrarumque orbem, cœlunque, quod imminet orbi.

Cæruleos habet unda Deos; Tritona canorum,

Proteaue ambiguum, balænarumque prementem

Ægæona suis immania terga lacertis, 10

Doridaque, et natas; quarum pars nare videntur,

Pars in mole sedens virides ficcare capillos;

Pisce vehi quædam. Facies non omnibus una,

Nec diversa tamen; qualem decet esse sororum, 15

Terra viros, urbesque gerit, sylvasque, ferasque,

Fluminaque, et nymphas, et cætera numina ruris.

Hæc super imposita est cœli fulgentis imago;

Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris. 20

Quò simul acclivo Clymeneia limite proles
 Venit, et intravit dubitati tecta parentis; 20
 Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus;
 Consistitque procul; neque enim propiora ferebat
 Lumina. Purpureâ velatus veste sedebat
 In folio Phœbus claris lucente smaragdīs.
 A dextrâ, lævâque Dies, et Mensis, et Annus, 25
 Sæculaque, et positæ spatiis æqualibus Horæ;
 Verque novum stabat cinctum florente coronâ;
 Stabat nuda Æstas, et spicea ferta gerebat;
 Stabat et Autumnus calcatis fordidus uvis;
 Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos. 30
 Indè loco medius, rerum novitate paventem
 Sol oculis juvenem, quibus aspicit omnia, vidit.
 “ Quæque viæ tibi causa? Quid hæc,” “ ait, “ arce
 petisti,
 Progenies, Phaëton, haud inficianda parenti?”
 Ille refert, “ O lux immensi publica mundi, 35
 Phœbe pater, si das hujus mihi nominis usum,
 Nec falsâ Clymene culpam sub imagine celat;
 Pignora da, Genitor, per quæ tua vera propago
 Credar; et hunc animis errorem detrahe nostris.”
 Dixerat. At Genitor circum caput omne micantes 40
 Deposuit radios; propiusque accedere jussit;
 Amplexuque dato, “ Nec tu meus esse negari
 Dignus es; et Clymene veros,” ait, “ edidit ortus.
 Quoque minùs dubites; quodvis pete munus; ut illud,
 Me tribuente, feras. Promissis testis adesto 45
 Dis

Dis juranda palus, oculis incognita nostris."

Vix bene defierat; currus rogat ille paternos,

Inque diem alipedum jus et moderamen equorum.

Pœnituit jurâsse Patrem, qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, "Temeraria," dixit, 50

"Vox mea facta tua est. Utinam promissa liceret

Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.

Dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas.

Magna petis, Phaëton; et quæ nec viribus istis

Munera conveniant, nec tam puerilibus annis. 55

Sors tua mortalis; non est mortale quod optas.

Plus etiam, quàm quod Superis contingere fas sit,

Nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit;

Non tamen ignifero quisquam consistere in axe

Me valet excepto. Vasti quoque Rector Olympi, 60

Qui fera terribili jaculatur fulmina dextrâ,

Non agat hos currus; et quid Jove majus habemus?

Ardua prima via est; et quæ vix manè recentes

Enitantur equi; medio est altissima cœlo;

Unde mare et terras ipsi mihi sæpe videre 65

Fit timor, et pavidâ trepidat formidine pectus.

Ultima prona via est; et eget moderamine certo.

Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis,

Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.

Adde, quod assiduâ rapitur vertigine cœlum; 70

Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.

Nitor in adversum; nec me, qui cætera, vincit

Impetus; et rapido contrarius evehor orbi.

Finge datos currus. Quid agas? poterisne rotatis
 Obvius ire polis, ne te citus auferat axis? 75
 Forſitan et lucos illic, urbeſque Deorum
 Concipias animo, delubraque ditia donis
 Eſſe. Per infidias iter eſt, formaſque ferarum.
 Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
 Per tamen adverſi gradieris cornua Tauri, 80
 Hæmonioſque arcus, violentique ora Leonis,
 Sævaque circuitu curvantem brachia Cancrum.
 Nec tibi quadrupedes animoſos ignibus illis,
 Quos in pectore habent, quos ore et naribus efflant, 85
 In promptu regere eſt. Vix me patiuntur, ut acres
 Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
 At tu, funeſti ne ſim tibi muneris auctor,
 Nate, cave; dum reſque finit, tuâ corrige vota.
 Scilicet, ut noſtro genitum te ſanguine credas, 90
 Pignora certa petis. Do pignora certa timendo;
 Et patrio pater eſſe metu probor. Aſpice vultus
 Ecce meos; utinamque oculos in pectora poſſes
 Inferere, et patrias intus deprendere curas.
 Denique quidquid habet dives, circumſpice, mundus:
 Eque tot ac tantis cœli terræque mariſque 96
 Poſce bonis aliquid; nullam patiēre repulſam.
 Deprecor hoc unum; quod verò nomine pœna,
 Non honor eſt. Pœnam, Phaëton, pro munere,
 poſcis.
 Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis? 100
 Ne

Ne dubita ; dabitur (Stygias juravimus undas)

Quodcunque optâris ; sed tu sapientiùs opta."

Finierat monitus : dictis tamen illæ repugnat ;

Propositumque tenet ; flagratque cupidine currûs.

Ergo, quâ licuit Genitor cunctatus, ad altos 105

Deducit juvenem Vulcania munera currus.

Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ

Curvatura rotæ ; radiorum argenteus ordo.

Per juga chrysolithi, positæque ex ordine gemmæ,

Clara percussio reddebant lumina Phœbo. 110

Dumquæ ea magnanimus Phaëton miratur, opusque

Perspicit ; ecce vigil rutilo patefecit ab ortu

Purpureos Aurora fores, et plena rosarum

Atria. Diffugiunt stellæ ; quarum agmina cœgit

Lucifer, et cœli statione novissimus exit. 115

At Pater ut terras, mundumque rubescere vidit,

Cornuaque extremæ velut evanescere Lunæ ;

Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.

Iussa Deæ celeres peragunt ; ignemque vomentes,

Ambrosiæ succo saturos, præsepibus altis 120

Quadrupedes ducunt ; adduntque sonantia fræna.

Tum pater ora sui sacro medicamine nati

Contigit ; et rapidæ fecit patientia flammæ.

Imposuitque comæ radios ; præsagaque luctûs

Pectore sollicito repetens suspiria, dixit ; 125

" Si potes hîc saltem monitis parere paternis ;

Parce, puer, stimulis ; et fortiùs utere loris.

Sponte suâ properant. Labor est inhibere volentes

Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
 Sectus in obliquam est lato curvamine limes; 130
 Zonarumque trium contentus fine, Polumque
 Effugito Australem, junctamque aquilonibus Arcton.
 Hâc fit iter; manifesta rotæ vestigia cernes.
 Utque ferant æquos et cœlum et terra calores, 134
 Nec preme; nec summum molire per æthera currum.
 Aliùs egressus cœlestia tecta cremabis;
 Inferius terras; medio tutissimus ibis.
 Neu te dexterior tortum declinet in Anguem,
 Neve sinisterior pressam rota ducat ad Aram:
 Inter utrumque tene. Fortunæ cætera mando; 140
 Quæ juvet, et melius, quàm tu tibi, consulat optò.
 Dum loquor; Hesperio positas in littore mêtas
 Humida nox tetigit. Non est mora libera nobis:
 Poscimus. Effulget tenebris Aurora fugatis.
 Corripe lora manu; vel, si mutabile pectus 145
 Est tibi, consiliis, non curribus, utere nostris:
 Dum potes; et solidis etiamnum sedibus adstas;
 Dumque malè optatos nondùm premis inscius axes.
 Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris."
 Occupat ille levem juvenili corpore currum; 150
 Statque super; manibusque datas contingere habenas
 Gaudet; et invito grates agit indè parenti.
 Interea volucres Pyroëis, et Eöus, et Æthon,
 Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant. 155
Quæ postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
 Repulit;

Repulit; et facta est immensi copia mundi;
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
Obstantes findunt nebulas, pennisque levati
Prætereunt ortus isdem de partibus Euros. 160

Sed leve pondus erat: nec quod cognoscere possent
Solis equi; solitâque jugum gravitate carebat.

Utque labant curvæ justo finè pondere naves,
Perque mare instabiles nimîa levitate feruntur;

Sic onere affucto vacuos dat in aëra saltus, 165
Succutiturque altè, similisque est currus inani.

Quod simul ac sensere, ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi spatium, nec quo prius, ordine currunt.

Ipse pavet; nec quâ commissas flectat habenas,
Nec scit, quâ sit iter: nec, si sciat, imperet illis. 170

Tum primum radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito frustra tentârunt æquore tingi.

Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit; sumpsitque novas fervoribus iras. 175

Te quoque turbatum memorant fugisse, Boöte;
Quamvis tardus eras, et te tua plaustra tenebant.

Ut verò summo despexit ab æthere terras
Infelix Phaëton, penitus penitusque patentes,
Palluit, et subito genua intremuere timore: 180

Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.

Et jam mallet equos nunquam tetigisse paternos:

Jamque agnôsse genus piget, et valuisse rogando:

Jam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut aëra

Præcipiti pinus Boreâ, cui victa remisit 185
 Fræna suus Rector, quam Dis votisque reliquit.
 Quid faciat? multùm cœli post terga relictum:
 Ante oculos plus est. Animo metitur utrumque.
 Et modò, quos illi fato contingere non est,
 Prospicit occasus: interdum respicit ortus. 190
 Quidque agat ignarus, stupet: et nec fræna remittit,
 Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
 Sparsa quoque in vario passim miracula cœlo,
 Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
 Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus 195
 Scorpios; et caudâ flexisque utrinque lacertis,
 Porrigit in spatium signorum membra duorum.
 Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
 Vulnere curvatâ minitantem cuspide vidit;
 Mentis inops, gelidâ formidine lora remisit. 200
 Quæ postquam summum tetigêre jacentia tergum,
 Exspatiantur equi: nulloque inhibente per auras
 Ignotæ regionis eunt; quâque impetus egit,
 Hac finè lege ruunt; altoque sub æthere fixis
 Incurfant stellis, rapiuntque per avia currum. 205
 Et modò summa petunt, modò per decliva, viasque
 Præcipientes spatio terræ propiore feruntur.
 Inferiusque suis fraternos currere Luna
 Admiratur equos: ambustaue nubila fumant.
 Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus; 210
Fissæque agit rimas, et succis ardet adeptis.
Pabula canescunt: cum frondibus uritur arbor:
 Materiam-

Materiamque suo præbet feges arida damno.
 Parva queror. Magnæ pereunt cum mœnibus urbes ;
 Cumque suis totas populis incendia gentes 215
 In cinerem vertunt : sylvæ cum montibus ardent.
 Ardet Athos, Taurusque Cilix, et Tmolus, et Cete ;
 Et nunc sicca, prius celeberrima fontibus, Ide :
 Virgineusque Helicon, et nondum Cægius Hæmos.
 Ardet in immensum geminatis ignibus Ætne, 220
 Parnassusque biceps, et Eryx, et Cynthus, et Othrys,
 Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimasque,
 Dindymaque, et Mycale, natusque ad sacra Cythæron.
 Nec profunt Scythiæ sua frigora : Caucasus ardet,
 Ossaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus :
 Aëriæque Alpes, et nubifer Apenninus. 226
 Tunc verò Phaëton cunctis è partibus orbem
 Aspicit accensum : nec tantos sustinet æstus :
 Ferventesque auras, velut è fornace profundâ,
 Ore trahit, currusque suos candescere sentit. 230
 Et neque jam cineres ejectatamque favillam
 Ferre potest ; calidoque involvitur undique fumo.
 Quoque eat, aut ubi sit, piceâ caligine tectus
 Nescit ; et arbitrio volucrum raptatur equorum.
 Sanguine tum credunt in corpora summa vocato 235
 Æthiopum populos nigrum traxisse colorem.
 Tum facta est Libye raptis humoribus æstu
 Arida ; tum Nymphæ passis fontesque lacusque
 Desflevêre comis. Queritur Bœotia Dircen,
 Argos, Amymonen, Ephyre Pirenidas undas. 24

Nec fortita loco distantes flumina ripas
 Tuta manent: mediis Tanais fumavit in undis,
 Peneosque Ixus, Teuthranteusque Caicus,
 Et celer Ismenos, cum Phocaico Erymantho,
 Arsurusque iterum Xanthus, flavusque Lycormas, 245
 Quique recurvatis ludit Mæandros in undis:
 Mygdoniusque Melas, et Tænarius Eurotas.
 Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
 Thermodonque citus, Gangesque, et Phasis, et Ister.
 Æstuat Alpheos: ripæ Spercheïdes ardent: 250
 Quodque suo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.
 Et, quæ Mæonias celebrârant carmine ripas,
 Flumineæ volucres medio caluère Caystro.
 Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
 Occulitque caput, quod adhuc latet: Ostia septem
 Pulverulenta vacant, septem sine flumine valles. 256
 Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone ficcât,
 Hesperiosque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Pa-
 dumque,
 Cuique fuit rerum promissa potentia, Tybrin.
 Dissiliit omne solum: penetratque in Tartara rimis
 Lumen, et infernum terret cum conjuge Regem. 261
 Et mare contrahitur: ficcæque est campus arenæ,
 Quod modo pontus erat. Quosque altum texerat
 æquor,
 Existunt montes, et sparsas Cycladas augent.
Ima pefunt pisces: nec se super æquora curvi 265
Tollere confuetas audent delphines in auras.
 Corpora

Corpora phocarum summo resupina profundo
 Exanimata natant. Ipsum quoque Nerea fama est,
 Doridaque, et natas, tepidas latuisse sub antris.
 Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu 270
 Exferere ausus erat : ter non tulit aëris æstus.
 Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
 Inter aquas pelagi, contractos undique fontes,
 Qui se condiderant in opacæ viscera matris,
 Sustulit omniferos collo tenus arida vultus ; 275
 Opposuitque manum fronti : magnoque tremore
 Omnia concutiens paulùm subsedit ; et infrâ,
 Quàm solet esse, fuit : siccâque ita voce locuta est :
 “ Si placet hoc, meruisse, quid ô tua fulmina cessant,
 Summe Deûm ? liceat perituræ viribus ignis, 280
 Igne perire tuo, clademque auctore levare.
 Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo : ”
 (Presserat ora vapor :) “ Tostos en aspice crines,
 Inque oculis tantum, tantum super ora favillæ.
 Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem 285
 Officiiue refers ; quòd adunc vulnere aratri,
 Rastrorumque fero, totoque exerceor anno ?
 Quòd pecori frondes, alimentaue mitia fruges,
 Humano generi, vobis quòd thura ministro ?
 Sed tamen exitium fac me-meruisse : quid undæ, 290
 Quid meruit frater ? cur illi tradita sorte
 Æquora decrescunt, et ab æthere longius absunt ?
 Quòd si nec fratris, nec te mea gratia tangit ;
 At cœli miserêre tui. Circumspice utrumque ;

Fumat uterque polus : quos si vitiaverit ignis, 295

Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat :

Vixque suis humeris candentem sustinet axem.

Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli,

In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis, 299

Si quid adhuc superest : et rerum consule summæ."

Dixerat hæc Tellus : neque enim tolerare vaporem

Ulteriùs potuit, nec dicere plura ; suumque

Retulit os in se, propioraque Manibus antra.

At Pater omnipotens Superos testatus, et ipsum,

Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato 305

Interitura gravi ; summam petit arduus arcem :

Unde solet latis nubes inducere terris ;

Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.

Sed neque, quas posset terris inducere, nubes

Tunc habuit ; nec, quos cœlo dimitteret, imbres. 310

Intonat : et dextrâ libratum fulmen ab aure

Misit in aurigam : pariterque animâque rotisque

Expulit, et sævis compescuit ignibus ignes.

Consternantur equi : et saltu in contraria facto

Colla jugo excutiant, abruptaque lora relinquunt. 315

Illic fræna jacent, illic temone revulsus

Axis ; in hæc radii fractarum parte rotarum :

Sparsaque sunt latè laceri vestigia currûs.

At Phaëton, rutilos flammâ populante capillos,

Volvitur in præceps, longoque per æra tractu 320

Fertur ; ut interdum de cœlo stella sereno,

Et non cecidit, potuit cecidisse videri.

Quem

Quem procul à patriâ diverso maximus orbe
Excipit Eridanus : spumantiaque abluit ora

Sorores Phaëtonis in Arbores.

NAIDES Hesperiae trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo : signantque hâc carmine
faxum.

“ Hic situs est Phaëton, currûs auriga paterni ;
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.”

Nam Pater obductos, luctu miserabilis ægro,
Condiderat vultus : et, si modò credimus, unum
Iffe diem finè Sole ferunt. Incendia lumen
Præbebant ; aliquisque malo fuit usus in illo.

At Clymene, postquam dixit, quæcunque fuerunt

In tantis dicenda malis ; lugubris et amens,

Et laniata sinus totum percussit orbem :

Exanimisque artus primò, mox ossa requirens,

Reperit ossa tamen peregrinâ condita ripâ ;

Incubuitque loco : nomenque in marmore lectum

Perfudit lacrymis, et aperto pectore fovit.

Nec minûs Heliades fletus, et inania morti

Munera dant lacrymas, et cæsæ pectora palmis

Non auditurum miseras Phaëtona querelas

Nocte dieque vocant : adsternunturque sepulcro.

Luna quater junctis implêrat cornibus orbem :

[Illæ more suo (nam morem fecerat usus)

Plangorem dederant : è quîs Phaëthusa sororum

Maxima, cùm vellet terræ procumbere, quæsta est
 Diriguisse pedes: ad quam conata venire
 Candida Lampetie, subitâ radice retenta est. 25
 Tertia cùm crinem manibus laniare pararet;
 Avellit frondes. Hæc stipite crura teneri,
 Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
 Dumque ea mirantur; complectitur inguina cortex:
 Perque gradus uterum, pectusque, humerosque, ma-
 nusque 30
 Ambit: et exstabant tantùm ora vocantia matrem.
 Quid faciat mater: nisi, quò trahat impetûs illam?
 Huc eat, atque illuc, et, dum licet, oscula jungat?
 Non satis est. Truncis avellere corpora tentat,
 Et teneros manibus ramos abrumpere; at inde 35
 Sanguineæ manant, tanquam de vulnere, guttæ.
 "Parce, precor," mater, "quæcunque est saucia,"
 clamat:
 "Parce prebor: nostrum laniatur in arbore corpus.
 "Jamque vale." Cortex in verba novissima venit.
 Indè fluunt lacrymæ: stillatque sole rigescunt 40
 De ramis electra novis: quæ lucidus amnis
 Excipit, et nris mittit gestanda Latinis.

CYCNUM in Olorem.

ADFUIT huic monstro proles Stheneleïa Cycnus,
 Qui tibi materno quamvis à sanguine junctus,
 Mente tamen, Phaëton, propior fuit. Ille relicto
 (Nam Ligurum populos, et magnas rexerat urbes)
 Imperio ripas virides, amnemque querelis
 Eridanum implêrat, sylvamque sororibus auctam : 5

Cùm vox est tenuata viro ; canæque capillos
 Dissimulant plumæ ; collumque à pectore longum
 Porrigitur, digitosque ligat junctura rubentes.
 Penna latus vestit : tenet os sinè acumine rostrum : 10
 Fit nova Cycnus-avis : nec se cœloque, Jovique
 Credit, ut injustè missi memor ignis ab illo.
 Stagna petit, patulosque lacus : ignemque perosus,
 Quo colat, elegit contraria flumina flammis.

Squalidus interea genitor Phaëtonis, et expers 15
 Ipse sui decoris, qualis, cùm deficit orbem,
 Esse solet : lucemque odit, seque ipse, diemque :
 Datque animum in luctus ; et luctibus adjicit iram :
 Officiumque negat mundo. “ Satis,” inquit, “ ab ævi
 Sors mea principiis fuit irrequieta : pigetque 20
 Actorum sinè fine mihi, sinè honore laborum.
 Quilibet alter agat portantes lumina currus.
 Si nemo est, omnesque Dei non posse fatentur ;
 Ipse agat : ut saltem, dum nostras tentat habenas,

Orbatur

Orbatura patres aliquando fulmina ponat. 25
 Tunc sciet, ignipedum vires expertus equorum,
 Non meruisse necem, qui non bene rexit illos."
 Talia dicentem circumstant omnia Solem
 Numina : néve velit tenebras inducere rebus,
 Supplice voce rogant. Missos quoque Jupiter ignes 30
 Excusat, precibusque minas regaliter addit.
 [Colligit amentes, et adhuc terrore paventes,
 Phœbus equos ; stimuloque domans et verbere, sævit :
 Sævitur enim, natumque objectat, et imputat illis.]

Europa ex Phœniciâ in Cretam advecta.

HAS ubi verborum pœnas mentisque profanæ
 Cepit Atlantiades ; dictas à Pallade terras
 Linquit, et ingreditur jactatis æthera pennis.
 Sævocat hunc Genitor ; nec causam fassus amoris,
 " Fide minister," ait, " jussorum nate meorum, 5
 Pelle moram, solitoque celer delabere cursu :
 Quæque tuam matrem tellus à parte finistrâ
 Suspicit," (indigenæ Sidonidæ nomine dicunt)
 Hanc pete : quodque procul montano gramine pasci
 Argumentum regale vides ; ad littora verte." 10
 Dixit : et expulsi jamdudum monte juvenci
 Littora jussa petunt : ubi magni filia regis
 Audere virginibus Tyriis comitata solebat.
 Non bene conveniunt, nec in unâ sede morantur,
 Majestas et amor. Sceptri gravitate relictâ ; 15
 Ille

Ille pater rectorque Deûm, cui dextra t. fulcis
 Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
 Induitur tauri faciem : mistusque juvencis
 Mugit, et in teneris formosus obambulat herbis.
 Quippe color nivis est ; quam nec vestigia duri 20
 Calcavêre pedis, nec solvit aquaticus Auster.
 Colla toris extant ; armis palearia pendent :
 Cornua parva quidem : sed quæ contendere possis
 Facta manu, purâque magis perlucida gemmâ.
 Nullæ in fronte minæ ; nec formidabile lumen ; 25
 Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
 Quòd tam formosus, quòd prælia nulla minetur.
 Sed, quamvis mitem, metuit contingere primò.
 Mox adit : et flores ad candida porrigit ora.
 Gaudet amans : et, dum veniat sperata voluptas, 30
 Oseula dat manibus. Vix ah, vix cætera differt.
 Et nunc alludit, viridique exsultat in herbâ :
 Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis.
 Paulatimque metu dempto, modò pectora præbet
 Virgineâ plaudenda manu : modò cornua fertis 35
 Impedienda novis. Aufa est quoque regia virgo,
 Nescia quem premeret, tergo confidere tauri :
 Cùm Deus à terrâ, siccoque à littore, sensim
 Falsa pedum primis vestigia ponit in undis.
 Inde abit ulteriùs, mediique per æquora ponti 40
 Fert prædam. Pavet hæc ; littusque ablata relictum
 Respicit : et dextrâ cornum tenet ; alterâ dorso
 Imposita est : tremulæ sinuantur flamine vestes.

LIB. III.

Cadmus, et Homines è dentibus Serpentinis orti.

JAMQUE Deus, positâ fallâcis imagine tauri,
 Se confessus erat; Dictæaque rura tenebat.
 Cùm Pater ignarus Cadmò perquirere raptum
 Imperat: et pœnam, si non invenerit, addit
 Exilium, factò pius et sceleratus eodem. 5
 Orbe pererrato (quis enim deprendere possit
 Furta Jovis?) profugus patriamque, iramque parentis
 Vitat Agenorides; Phœbique oraçula supplex
 Consulit; et, quæ sit tellus habitanda, requirit.
 "Bos tibi," Phœbus ait, "solis occurret in arvis, 10
 Nullum passa jugum, curvique immunis aratri.
 Hâc duce carpe vias: et, quâ requieverit herbâ,
 Mœmia fac cõdas: Bœotiaque illa vocato."
 Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
 Incustoditam lentè videt ire juvencam, 15
 Nullum servitii signum cervice gerentem.
 Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu;
 Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
 Jam vada Cephisi, Panopesque evaserat arva:
 Bos stetit: et tollens spatiosam cornibus altis 20
 Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
 Atque ita, respiciens comites sua terga sequentes,
 Procubuit, tenerâque latus submitit in herbâ.
 Cadmus agit grates; peregrinæque oscula terræ

METAMORPH.

41

Figit: et ignotos montes agrosque salutat.

25

Sacra Joví facturus erat: jubet ire ministros,

Et petere è vivis libandas fontibus undas.

Sylva vetus stabat nullâ violata securi;

Est specus in medio, virgis ac vimine densus,

Efficiens humilem lapidum compagibus arcum; 30

Uberibus foecundus aquis. Hòc conditus antro

Martius anguis erat, cristis præsignis et auro.

Ignem micant oculi; corpus tumet omne veneno:

Tresque vibrant linguæ; triplici stant ordine dentes.

Quem postquam Tyriâ lucum de gente profecti 35

Infauسته tetigêro gradu; demissaque in undas

Urna dedit sonitum; longo caput extulit antro

Cæruleus serpens; horrendaque sibilamissit.

Effluxêre urnæ manibus; sanguisque relinquit

Corpus, et attonitos subitus tremor occupat artus. 40

Ille volubilibus squamosos nexibus orbes

Torquet, et immissos saltu sinuatur in arcus:

Ac mediâ plus parte leves erectus in auras

Despicit omne nemus; tantoque est corpore, quanto

Si totum spectes, geminas qui seperat Arctos. 45

Nec mora: Phœnicas (sive illi tela parabant,

Sive fugam; sive ipse timor prohibebat utrumque)

Occupat; hos morsu, longis complexibus illos:

Hos necat afflatus funesti tabe veneni.

Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras:

50

Quæ mora sit focius, miratur Agenore natus;

Vestigatque viros. Tegimen derepta leoni

Pellis erat : telum splendenti lancea ferro,
 Et jaculum : teloque animus præstantior omni.
 Ut nemus intravit, letataque corpora vidit, 55
 Victoremque supra spatiosi corporis hostem
 Tristia sanguineâ lambentem vulnera linguâ ;
 " Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
 Aut comes," inquit, " ero." Dixit: dextrâque molarem
 Sustulit ; et magnum magno conamine misit. 60
 Illius impulsu cùm turribus ardua celsis
 Mœnia mota forent ; serpens sinè vulnere manfit.
 Loricæque modo squamis defensus, et atræ
 Duritiâ pellis, validos cute repulit ictus.
 At non duritiâ jaculum quoque vincit eâdem ; 65
 Quod medio lentæ fixum curvamine spinæ
 Constitit ; et toto descendit in ilia ferro.
 Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorfit ;
 Vulneraque adspexit, fixumque hastile momordit.
 Idque, ubi vi multâ partem labefecit in omnem, 70
 Vix tergo eripuit. Ferrum tamen ossibus hæret.
 Tum verò, postquam solitas accessit ad iras
 Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis :
 Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus :
 Terraque rafa sonat squamis ; quique halitus exit 75
 Ore niger Stygio vitiatas inficit auras.
 Ipse modò immensum spiris facientibus orbem
 Cingitur ; interdum longâ trabe rectior exit.
 Impete nunc vasto, seu concitus imbris amnis,
 Vertur, et obstantes proturbat pectore sylvas. 80
 Cedit

METAMORPH.

43

Cedit Agenorides paulum ; spolioque leonis
Sustinet incurfus ; instantiaque ora retardat
Cuspide prætentâ. Furit ille, et inania duro
Vulnera dat ferro ; figitque in acumine dentes.

Jamque venenifero sanguis manare palato 85
Cœperat ; et virides aspergine tinxerat herbas :
Sed leve vulnus erat ; quia se retrahebat ab ictu ;

Læsaque colla dabat retro ; plagamque sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire finebat :

Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum 90
Usque sequens preffit, dum retro quercus eunti
Obstitit ; et fixa est pariter cum robore cervix.

Pondere serpentis curvata est arbor et imæ
Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.

Dum spatium victor victi considerat hostis ; 95
Vox subito audita est : (neque erat cognoscere promptum
tum

Undè ; sed audita est) “ Quid, Agenore nate, per-
emptum

Serpentem spectas ? et tu spectabere serpens.”
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat ; gelidoque comæ terrore rigeant. 100

Ecce viri fautrix, superas delapsa per auras
Pallas adest ; motæque jubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.

Paret ; et ut pressò sulcum patefecit aratro,
Spargit humi jussos, mortalia femina, dentes. 105

Iade (sive majus) glebæ cœpère moveri ;

Primaque de fulcis acies apparuit hastæ.
 Tegmina mox capitum picto nutantia cono :
 Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis
 Existunt ; crescitque seges clypeata virorum. 110
 Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,
 Surgere signa solent ; primumque ostendere vultum,
 Cætera paulatim ; placidoque educta tenore
 Tota patent ; imoque pedes in margine ponunt.
 Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat : 115
 “ Ne cape,” de populo, quem terra creaverat, unus
 Exclamat ; “ nec te civilibus inferre bellis.”
 Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
 Cominùs ense ferit jaculo cadit eminùs ipse.
 Hic quoque, qui leto dederat, non longiùs illo 120
 Vivit, et exspirat, modò quas acceperat, auras.
 Exemploque pari furit omnis turba ; suoque
 Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
 Jamque brevis spatium vitæ sortita juvenus
 Sanguineam trepido plangebant pectore matrem 125
 Quinque superstitibus ; quorum fuit unus Echion,
 Is sua jecit humi, monitu Tritonidis arma ;
 Fraternalque fidem pacis petiitque, deditque.
 Hos operis comites habuit Sidonius hospes ;
 Cùm posuit iussam Phœbeis fortibus urbem. 130

ACTÆON *in Cervum.*

JAM stabant Thebæ ; poteras jam, Cadme, videri
 Exfilio felix ; foci tibi Marisque Venusque
 Contigerant. Huc adde genus de conjuge tantâ,
 Tot natos, nataſque, et pignora cara, nepotes.
 Hos quoque jam juvenes. Sed ſcilicet, ultima ſemper 5
 Exſpectanda dies homini ; diſique beatus
 Ante obitum nemo ſupremaque funera debet.

Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
 Cauſa fuit luſtûs, alienaque cornua fronti
 Addita, voſque canes ſatiatæ ſanguine herili. 10
 At bene ſi quæras ; Fortunæ crimen in illo,
 Non ſcelus invenies. Quod enim ſcelus error habebat ?
 Mons erat infectus variarum cæde ferarum ;
 Jamque dies rerum medias contraxerat umbras,
 Et Sol ex æquo metâ diſtabat utrâque ; 15
 Cùm juvenis placido per devia luſtra vagantes
 Participes operum compellat Hyantius ore :
 Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum :
 Fortunæque dies habuit ſatis. Altera lucem
 Cùm croceis inveſta rotis Aurora reducet ; 20
 Propoſitum repetamus opus. Nunc Phœbus utrâque
 Diſtat idem terrâ ; ſinditque vaporibus arva.
 Siſtite opus præſens ; nodosaque tollite lina.
Juſſa viri faciunt ; intermittuntque laborem.

Vallis erat piceis et acutâ densa cupressu, 25
 Nomine Gargaphie, succinctæ sacra Dianæ :
 Cujus in extremo est antrum nemorale recessu,
 Arte laboratum nullâ : simulaverat artem
 Ingenio Natura suo. Nam pumice vivo,
 Et levibus topiis nativum duxerat arcum. 30
 Fons sonat à dextrâ, tenui perlucidus undâ,
 Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
 Hic Dea sylvarum, venatu fessa, solebat
 Virgineos artus liquido perfundere rore.
 Quò postquam subiit : Nympharum tradidit uni 35
 Armigeræ jaculum, pharetramque, arcusque retentos.
 Altera depositæ subjecit brachia pallæ.
 Vincula duæ pedibus demunt. Nam doctior illis
 Ismenis Crocale sparfos per colla capillos
 Colligit in nodum ; quamvis erat ipsa solutis. 40
 Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
 Et Pfecas, et Phiale ; funduntque capacibus urnis.
 Dumque ibi perluitur solitâ Tigris lymphâ,
 Ecce nepos Cadmi, dilatâ parte laborum,
 [Per nemus ignotum non certis passibus errans,] 45
 Pervenit in lucum : sic illum fata ferebant.
 Qui simul intravit rorantia fontibus antra ;
 Sicut erant visor nudæ sua pectora Nymphæ.
 Percussère viro : subitisque ululatibus omne
 Implevère nemus : circumfusæque Dianam 50
 Corporibus texère suis. Tamen altior illis
 Ipsa Dea est, colloque tenuis supereminet omnes.

Qui color infectis aduersi Solis ab ictu
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ :

Is fuit in vultu visæ finè veste Dianæ : 55

Quæ quanquam comitum turbâ stipata suarum,

In latus obliquum tamen adstitit : oraque retrò

Flexit : et ut vellet promptas habuisse sagittas,

Quas habuit, sic hausit aquas : vultumque virilem

Perfudit : spargensque comas ultricibus undis, 60

Addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ :

“ Nunc tibi me posito visam velamine narres,

Si poteris narrare, licet.” Nec plura minata,

Dat sparso capiti vivacis cornua cervi :

Dat spatium collo summasque cacuminat aures : 65

Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat

Cruribus : et velat maculoso vellere corpus.

Additus et pavor est. Fugit Autonœius heros ;

Et se tam celerem cursu miratur in ipso.

Ut verò solitis sua cornua vidit in undis, 70

“ Me miserum !” dicturus erat ; vox nulla secuta est.

Ingemuit ; vox illa fuit ; lacrymæque per ora

Non sua fluxerunt : mens tantùm pristina mansit.

Quid faciat ? repetatne domum et regalia tecta ?

An lateat sylvis ? timor hoc, pudor impedit illud. 75

Dum dubitat, videre canes ; primusque Melampus,

Ichnobatesque sagax latratu signa dedere ;

Gnossius Ichuobates, Spartanâ gente Melampus.

Indè ruunt alii rapidâ velocius aurâ,

Pamphagus, et Dorceus, et Oribasus ; Arcades omnes : 8

- Net

Nebrophonosque valens, et trux cum Lælapæ Theron;
 Et pedibus Pterelas, et naribus utilis Agre,
 Hylæusque fero nuper percussus ab apro,
 Deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
 Pœmenis, et natis comitata Harpyja duobus, 85
 Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon;
 Et Dromas, et Canace, Stistæque, et Tigris, et Alce,
 Et niveis Leucon, et villis Asbolus atris,
 Prævalidusque Lacon, et cursu fortis Aëllo,
 Et Thoüs, et Cyprio velox cum fratre Lycisce; 90
 Et nigram medio frontem distinctus ab albo
 Harpalos et Melaneus, hirsutaque corpore Lachne;
 Et Patre Dictæo, sed matre Laconide nati,
 Labros et Agriodos, et acutæ vocis Hylæctor;
 Quosque referre mora est. Ea turba cupidine prædæ 95
 Per rupes, scopulosque, adituque carentia faxes,
 Quâ via difficilis, quâque est via nulla, feruntur.
 Ille fugit per quæ fuerat loca sæpe secutus.
 Heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat,
 ["Aetæon ego sum; dominum cognoscite vestrum."]
 Verba animo defunt; resonat latratibus æther. 101
 Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit;
 Proxima Theridamas; Orestrophus hæsit in armo.
 Tardiùs exierant; sed per compendia montis
 Anticipata via est: dominum retinentibus illis 105
 Cætera turba coit, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus defunt; gemit ille, sonumque
isti non hominis, quem non tamen edere possit
 Cervus,

Cervus, habet : mœstisq̃ue replet juga nota querelis :
 Et genibus supplex pronis, similisq̃ue rôganti, 110
 Circumfert tacitos, tanquam sua brachia, vultus.
 At comites rapidum solitis latratibus agmen
 Ignari instigant, oculisque Actæona quærunt ;
 Et velut absentem certatim Actæona clamant.
 Ad nomen caput ille refert : ut abesse queruntur, 115
 Nec capere oblata segnem spectacula prædæ
 Vellet abesse quidem ; sed adest : velletq̃ue videre,
 Non etiam sentire, canum fera facta suorum.
 Undique circumstant : merisq̃ue in corpore rostris
 Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi. 120

NARCISsus in Florem.

FONS erat illimis, nitidis argenteus undis,
 Quem neque pastores, neque pastæ monte ca-
 pellæ

Contigerant, aliudve pecus : quem nulla voluctis,
 Nec fera turbârat, nec lapsus ab arbore ramus.
 Gramen erat circâ, quod proximus humor alebat : 3
 Sylvaque, sole lacum passura tepecere nullo.
 Hic puer, et studio venandi lassus et æstu,
 Procubuit ; faciemque loci, fontemque secutus.
 Dumque sitim sedare cupit, sitis altera crevit.
 Dumque bibit, visæ correptus imagine formæ, 10
 Re

Rem finè corpore amat: corpus putat esse quod umbra est.

Adstupet ipse sibi: vultuque immotus eodem

Hæret, ut è Pario formatum marmore signum.

Spectat humi positus geminum, sua lumina, fidus;

Et dignos Baccho, dignos et Apolline crines: 15

Impubesque genas, et eburnea colla, decursque

Oris, et in niveo mistum candore ruborem:

Cunctaque miratur, quibus est mirabilis; ipse

Se cupit imprudens; et, qui probat, ipse probatur.

Dumque petit, petitur: pariterque incendit, et ardet.

Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti! 21

In medias quoties, visum captantia collum,

Brachia merfit aquas; nec se deprendit in illis!

Quid videat, nescit; sed, quod videt, uritur illo:

Atque oculos idem, qui decipit, incitat error. 25

“Credule, quid frustra simulachra fugacia captas?

Quod petis, est nusquam: quod amas, avertere, perdes.

Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est.

Nil habet ista sui: tecum venitque, manetque:

Tecum discedat; si tu discedere possis.” 30

Non illum Cereris, non illum curâ quietis

Abstrahere indè potest: sed opacâ fufus in herbâ

Spectat inexplèto mendacem lumine formam;

Perque oculos perit ipse suos, paulumque levatus,

Ad circumstantes tendens sua brachia sylvas; 35

“Ecquis, iô sylvæ, crudeliùs,” inquit, “amavit?

Scitis

Scitis enim, et multis latebra opportuna fuistis.
 Ecquem cùm vestræ tot agantur sæcula vitæ,
 Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
 Et placet, et video: sed quod videoque, placetque, 40
 Non tamen invenio: tantus tenet error amantem.
 Quoque magis doleam; nec nos mare separat ingens,
 Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis.
 Exiguâ prohibemur aquâ: cupit ipse teneri.
 Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis; 45
 Hic toties ad me resupino nititur ore.
 Posse putes tangi. Minimum est quod amantibus obstat:
 Quisquis es, huc exi. Quid me, puer unice, fallis?
 Quove petitus abis? Certè nec forma, nec ætas
 Est mea, quam fugias: et amârunt me quoque Nym-
 phæ. 50
 Spem mihi nescio quam vultu promittis amico:
 Cumque ego porrexì tibi brachia, porrigis ultro:
 Cùm risi, adrides. Lacrymas quoque sæpe notavi,
 Me lacrymante, tuas. Nutu quoque signa remittis:
 Et, quantum motu formosi suspicor oris, 55
 Verba refers, aures non pervenientia nostras.
 In te ego sum, fensi: nec me mea fallit imago.
 Uror amore mei. Flammæ moveoque feroque.
 Quid faciam? roger, ane rogem? quid deinde rogabo?
 Quod cupio mecum est, inopem me copia fecit. 60
 Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
 Longa meæ superant: primoque extinguior in ævo.
 Nec mihi mors gravis est, posituro morte dolores.

Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset.

Nunc duo concordēs animā moriemur in unā," 65

Dixit, et ad faciē rediit malè sanus eandem;

Et lacrymis turbavit aquas: obscuraque moto

Reddita forma lacu est. Quam cū vidisset abire;

"Quò fugis? oro, mane; nec me, crudelis, amantem

Desere," clamavit. "Liceat, quod tangere non est, 70

Adspicere; et misero præbere alimenta furori."

Dumque dolet, summā vestem deduxit ab orā,

Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.

Pectora traxerunt tenuem percussā ruborem:

Non aliter, quā poma solent; quæ candida parte, 75

Parte rubent: aut ut variis solet uva racemis

Ducere purpureum, nondum matura, colorem.

Quæ simul aspexit liquefactā rursus in undā,

Non tulit ulterius: sed, ut intabescere flavæ

Ignē levi ceræ, matutinæve pruinae

86

Sole repente solent; sic attenuatus amorē

Liquitur, et cæco paulatim carpitur igni.

Et neque jam color est misto candore rubori;

Nec vigor, et vires, et quæ modò visā placebant,

Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.

Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque, 86

Indoluit: quotiesque puer miserabilis, "Eheu."

Dixerat; hæc resonis iterabat vocibus, "Eheu,"

Cumque suos manibus percusserat ille lacertos,

Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem. 90

Ultima

Ultima vox solitam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustra, dilecte puer! totidemque remisit
Verba locus: dictoque "Vale," "Vale," inquit et
Echo.

Ille caput viridi fessum submisit in herbâ.

Lumina nox claudit, domini mirantia formam. 95

Tum quoque se, postquam est infernâ sede receptus,

In Stygiâ spectabat aquâ. Planxêre sorores

Naïdes: et sectos fratri posuere capillos.

Planxêre et Dryades: Plangentibus affonat Echo:

Jamque rogum, quassasque faces, feretrumque para-
bant: 100

Nusquam corpus erat. Croceum pro corpore florera

Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

BACCHI *Nativitas.*

RUMOR in ambiguo est: aliis violentior æquo

Visa Dea est: alii laudant, dignamque severâ

Virginitate vocant. Pars invenit utraque causas.

Sola Jovis conjux non tam culpétne probétne

Eloquitur; quàm clade domus ab Agenore ductæ 5

Gaudet: et à Tyriâ collectum pellice transfert

In generis focios odium. Subit ecce priori

Causa recens; gravidamque dolet de femine magni

Esse Jovis Semelen. Tam linguam ad jurgia solvit.

"Profeci quid enim toties per jurgia?" dixit. 10

"Ipsa petenda mihi est: ipsam, si maxima Juno

Ritè vocor, perdam ; si me gemmantia dextrâ
 Sceptra tenere decet : si sum regina, Jovisque
 Et soror et conjux. Certè soror. At puto, furto
 Contentam : et thalami brevis est injuria nostri. 15
 Concipit, id deerat : manifestaue crimina pleno
 Fert utero : et mater, quod vix mihi contigit uni,
 De Jove vult fieri. Tanta est fiducia formæ.
 Fallat eam faxo : nec sum Saturnia ; si non
 Ab Jove merfa suo Stygias penetrârît in undas." 20
 Surgit ab his folio, solvâque recondita nube
 Limen adit Semeles. Nec nubes antè removît,
 Quàm simulavit anum : posuitque ad tempora canos :
 Sulcavitque cutem rugis : et curva trementi
 Membra tulit passu : vocem quoque fecit anilem. 25
 Ipsaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
 Ergo ubi, captato sermone, diuque loquendo,
 Ad nomen venêre Jovis, suspirat ; et, " Optem
 Jupiter ut sit," ait : " Metuo tamen omnia. Multi
 Nomine Divorum thalamos subiêre pudicos. 30
 Nec tamen esse Jovem satis est : det pignus amoris,
 Si modò verus is est : quantusque, et qualis ab altâ
 Junone excipitur ; tantus, talisque rogato
 Det tibi complexus ; suaque antè insignia sumat."
 Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis 35
 Formârat. Rogat illa Jovem finè nomine munus.
 Cui Deus, " Elige," ait : " nullam patiêre repulsam.
 Quoque magis credas ; Stygii quoque conscia sunt
 Numina

Numina torrentis : timor et Deus ille Deorum.
 Læta malo, nimiumque potens, perituraque amantis 40
 Obsequio Semelè, qualem Saturnia," dixit,
 " Te solet amplecti, Veneris cùm fœdus initis,
 Da mihi te talem." Voluit Deus ora loquentis
 Opprimere. Exierat jam vox properata sub auras.
 Ingemuit : neque enim non hæc optâsse, neque ille 45
 Non jurâsse potest. Ergo mœstissimus altum
 Æthera conscendit ; nutuque sequentia traxit
 Nubila : quis nimbos, innixtaque fulgura ventis
 Addidit, et tonitrus, et inevitabile fulmen.
 Quâ tamen usque potest, vires sibi demere tentat ; 50
 Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
 Nunc armatur eo : nimium feritatis in illo.
 Est aliud levius fulmen ; cui dextrâ Cyclopum
 Sævitiæ, flammæque minus, minus addidit iræ :
 Tela secunda vocant Superi. Capit illa ; dômumque 55
 Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
 Non tulit æthereos ; donisque jugalibus arsit.
 Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
 Eripitur, patrioque tener (si credere dignum)
 Insuitur femori ; maternaque tempora complet. 60
 Furtim illum primis Ino matertera cunis
 Educat. Inde datum Nymphæ Nyseïdes antris
 Osculuere suis ; lactisque alimenta dedere.

PENTHEUS *contra* BACCHUM *furens*.

COGNITA res meritam vati per Achaidas urbes
 Attulerat famam: nomenque erat auguris ingens.
 Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
 Contemptor Superûm Pentheus: præfagaque ridet
 Verba senis: tenebrasque et cladem lucis ademptæ 5
 Objicit. Ille movens albertia tempora canis,
 "Quàm felix esses, si tu quoque luminis hujus
 "Orbus," ait, "fieres; ne Bacchia sacra videres!
 Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror esse,
 Quâ novus hûc veniat, proles Semeleia, Liber. 10
 Quem nisi templorum fucris dignatus honore;
 Mille lacer spargere locis: et sanguine sylvas
 Fœdabîs, matremque tuam, matrisque sorores.
 Evenient: neque enim dignabere numen honore:
 Meque sub his tenebris nimium vidisse queris." 15
 Talia dicentem proturbat Echione natus.
 Dicta fides sequitur; responsaque vatis aguntur.
 Liber adest: festisque fremunt ululatibus agri.
 Turba ruunt: mistæque viris matresque nurusque,
 Vulgusque, proceresque, ignota ad sacra feruntur. 20
 "Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, vestras
 Attonuit mentes?" Pentheus ait. "Ærane tantum
 Ære repulsa valent? et adenco tibia cornu?
 Et magicæ fraudes? ut quos non belliger ensis,

Non

Non tuba terruerint, non strictis agmina telis ; 25
 Foeminae voces, et mota infania vino,
 Obscœnique greges, et inania tympana vincant ?
 Vósne, senes, mirer ; qui longa per æquora vesti
 Hâc Tyron, hâc profugos posuistis sede Penates :
 Nunc finitis sine Marte capi ? vósne, acrior ætas, 30
 O juvenes, propiorque meæ ; quos arma tenere,
 Non thyrsos ; galeâque tegi, non fronde decebat ?
 Este, precor, memores, quâ sitis stirpe creati :
 Illiusque animos, qui multos perdidit unus,
 Sumite serpentis. Pro fontibus ille lacuque 35
 Interiit : at vos pro famâ vincite vestrâ.
 Ille dedit leto fortes : vos pellite molles,
 Et patrium revoke decus. Si fata vetabant
 Stare diu Thebas ; utinam tormenta virique
 Moenia diruerent ; ferrumque ignisque sonarent ! 40
 Essemus miseri finè crimine : forsque querenda,
 Non celanda foret : lacrymæque pudore carerent.
 At nunc à puero Thebæ capientur incermi :
 Quem neque bella juvant, nec tela, nec usus equorum ;
 Sed madidus myrrhâ crinis, molesque coronæ, 45
 Purpureaque, et pictis intexum vestibibus aurum.
 Quem quidem ego actutum (modò vos absistite) cogam
 Assumptumque patrem, commentaque sacra faceri.
 An fatis Acrisio est animi, contemnere vanum
 Numen, et Argolicas venienti claudere portas ; 50
 Penthea terrebit cum totis advena Thebis ?
Ite citi, (famulis hoc imperat ;) ite, ducemque

Attrahite huc viactum. Jussis mora segnis abesto."
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba suo-
rum

Corripiunt dictis ; frustra que inhibere laborant. 55

Acrior admonitu est ; irritaturque retenta,

Et crescit rabies : remoraminaque ipsa nocebant.

Sic ego torrentem, quâ nil obstabat eunti,

Lenius, et modico strepitu decurrere vidi.

At quâcunque trabes obstructaque saxa tenebant, 60

Spumeus et fervens, et ab objice sævior ibat.

Ecce cruentati redeunt : et Bacchus ubi esset,

Quærenti domino, Bacchum vidisse negârunt.

"Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque sacrorum

Cepimus ;" et tradunt manibus post terga ligatis. 65

*Nautæ in DELPHINOS conversi, et PENTHEUS à
BACCHIS discerptus.*

ASPICIT hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos

Fecerat : et quanquam pœnæ vix tempora differt,

"O periture, tuâque aliis documenta dature

Morte," ait, "ede tuum nomen, nomenque parentum,

Et patriam ; morisque novi cur sacra frequentes." 5

Iste metu vacuus, "Nomen mihi," dixit, "Accetes ;

patria Maxonia est : humili de plebe parentes.

Non

Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenç,
 Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit.
 Pauper et ipse fuit: linoque solebat et hamo 10.
 Decipere, et calamo salientes ducere pisces.
 Ars illi sua census erat. Cum traderet artem;
 "Accipe, quas habeo, studii successor et hæres,
 Dixit, "opes": moriensque mihi nihil ille reliquit
 Præter aquas. Unum hoc possum appellare paternum.
 Mox ego, ne scopulis hærerem semper in isdem, 16.
 Addidici regimen, dextrâ moderante, carinæ
 Fletere: et Oleniæ fidus pluviale capellæ,
 Tægetenque, Hyadasque oculis, Arctonque notavi,
 Ventorumque dæmos, et portus puppibus aptos. 20.
 Fortè petens Delon, Diæ telluris ad oras
 Applicor, et dextris adducor littora remis:
 Doque leves saltus: udæque immittor arenæ.
 Nox ubi consumpta est; Aurora rubescere primum
 Cœperat: exsurgo, laticesque inferre recentes 25.
 Admoneo; monstroque viam, quæ ducat ad undas.
 Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
 Prospicio: comitesque voco, repetoque carinam.
 Adsumus en, inquit, sociorum primus Opheltes:
 Utque putat, prædam deserto nactus in agro, 30
 Virgineâ puerum ducit per littora formâ.
 Ille, mero somnoque gravis, titubare videtur;
 Vixque sequi. Specto cultum, faciemque, gradumque.
 Nil ibi, quod posset crêdi mortale, videbam.
 Et sensi, et dixi sociis, Quod numen in isto

Corpore sit dubito : sed corpore iumen in isto est.

Quisquis es, ô faveas, nostrisque laboribus adsis.

His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,

Dictys ait : quo non alius conscendere summas

Ocyor antennas, prensoque rudente relabi. 40

Hoc Libys, hoc flavus, proræ tutela Melanthus,

Hoc probat Alcimedon : et, qui requiemque modum-
que

Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus :

Hoc omnes alii. Prædæ tam cæda cupido est.

Non tamen hanc sacro violari pondere pinum 45

Perpetiar, dixi : pars hic mihi maxima juris.

Inque aditu obfisto. Furit audacissimus omni

De numero Lycabas ; qui Thuscæ pulsus ab urbe

Exilium, dirâ pœnam pro cæde, luebat.

Is mihi, dum resto, juvenili guttura pugno 50

Rupit : et excussum misisset in æquora ; si non

Hæsisssem, quamvis amens, in fune retentus."

Impia turba probant factum. Tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus

Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus ; 55

" Quid facitis ? Quis clamor ?" ait ; " Quid, dicite,
nanta,

Huc ope perveni ? Quo me deferre paratis ?

Pone metum, Proreus, et quos contingere portus

Ede velis," dixit. " Terrâ sistere peritâ.

Naxon," ait Liber, " cursus adverte vestros. 60

ta mihi domus est : vobis erit hospita tellus."

Pet mare fallaces, perque omnia numina jurant
Sic fore : meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat. Dextrâ mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens ? Quid te furor, inquit, Acœte, 65
Pro se quisque, tenet ? lævam pete. Maxima nutu
Pars mihi significat ; pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui : Capiatque alius moderamina, dixi :
Meque ministerio scelerisque artificque removi.
Incepor à cunctis ; totumque immurmurat agmen. 70
E quibus Æthalion, Te scilicet omnis in uno
Nostra salus posita est ? ait ; et subit ipse : meumque
Explet opus : Naxoque petit diversa relictâ.”

Tum Deus illudens, tanquam modò denique fraudem
Senferit, è puppi pontum prospectat aduncâ. 75

Et flenti similis, “ Non hæc mihi littora, nautæ,
Promissistis,” ait ; “ non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto ? Quæ gloria vestra est,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum ?”

Jamdudum flebam. Lacrymas manus impia nostras
Ridet : et impellit properantibus æquora remis. 81

Per tibi nunc ipsum (nec enim præsentior illo
Est Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quàm si siccum navale teneret. 85

Illi admirantes remorum in verberè perstant :
Velaquæ deducunt : geminâque ope currere tentant.

Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt ; et gravidis distringunt vela corymbis.

Ipse, racemiferis frontem circumdatus uvis, 90
 Pampipeis agitât velatam frondibus hastam.
 Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum,
 Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
 Exsiluère viri; sive hoc infania fecit,
 Sive timor: primusque Medon nigrescere pinnis 95
 Corpore depresso, et spinæ curvamina flecti
 Incipit. Huic Lycabas, "In quæ miracula," dixit,
 "Verteris?" et lati rictus, et panda loquenti
 Naris erat, squammamque cutis durata trahebat.
 At Libys, obstantes dum vult obvertere remos, 100
 In spatium resiliere manus breve vidit: et illas
 Jam non esse manus; jam pinnas posse vocari.
 Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
 Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
 Corpore defiluit. Falcata novissima cauda est, 105
 Qualia dividuæ sinuantur cornua Lunæ.
 Undique dant saltus: multaque aspergine rorant:
 Emerguntque iterum: redeuntque sub æquora rursus:
 Inque chori ludunt speciem: lascivaque jactant
 Corpora; et acceptum patulis mare naribus efflant. 110
 De modò viginti (tot enim ratis illa ferebat)
 Restabam solus. Pavidum, gelidumque trementi
 Corpore, vixque meum firmat Deus, "Excute," di-
 cens,
 "Corde metum, Diamque tene. Delatus in illam
 Accensis aris, Baccheia sacra frequento. 115
 Trabuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
 Inquit:

Inquit : ut ira morâ vires absumere posset.
 Præcipitem famuli rapite hinc : cruciataque diris
 Corpora tormentis Stygiæ dimittite nocti.”
 Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acoetes 120
 Clauditur in tectis ; et dum crudelia iussæ
 Instrumenta necis, ferrumque, ignesque parantur ;
 Sponte suâ patuisse fores, lapsasque lacertis
 Sponte suâ fama est, nullo solvente, catenas.
 Perstat Echionides : nec jam jubet ire, sed ipse 125
 Vadit, ubi electus facienda ad sacra, Cithæron
 Cantibus et clarâ Bacchantum voce sonabat.
 Ut fremit acer equus, cùm bellicus ære canoro
 Signa dedit tubicen, pugnæque assumit amorem :
 Penthea sic ictus longis ululatibus æther 130
 Movit : et audito clangore recanduit ira.
 Monte ferè medio est, cingentibus ultima sylvis,
 Purus ab arboribus, spectabilis undique campus.
 Hic oculis illum cernentem sacra profanis
 Prima videt, prima est insano concita motu, 135
 Prima suum misso violavit Penthea thyrso
 Mater : “ Io, geminæ,” clamavit, “ adeste sorores,
 Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
 Ille mihi ferendus aper.” Ruit omnis in unum 139
 Turba furens. Cunctæ coeunt, cunctæque sequuntur,
 Jam trepidum, jam verba minùs violenta loquentem,
 Jam se damnantem, jam se peccasse fatentem.
 Saucius ille tamen, “ Fer opem, Matertera,” dixit,
 “ Autonoe ; moveant animos Actæonis umbræ.”

Illa quid Aëtaon nescit; dextramque precanti 145

Abstulit: Inoö lacerata est altera raptu.

Non habet infelix quæ matri brachia tendat:

Trunca fed ostendens disiectis corpora membris;

Adspice, mater, ait. Vifis ululavit Agave;

Coilæque jactavit, movitque per aëra crinem: 150

Avulsumque caput digitis complexa cruentis

Clamat, Iö comites, opus hæc victoria nostrum est.

Non citius frondes autumnno frigore tactas,

Jamque malè hærentes altâ rapit arbore ventus;

Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis. 155

Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,

Thuraque dant, sanctasque colunt Ismenides aras.

LIB. IV.

DECERTIS *in Piscem*, SEMIRAMIS *in Columbam*,
et NAIS *in Piscem*.

AT non Alcithoë Minyeias orgia censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Jovis: sociasque sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
Immunefque operum dominas, famulasque suorum 5
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta comâ, manibus frondentes fumere thyrsos
Jusserat: et sævam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque nurusque;
et lasque, calathosque, infectaque pensa reponunt: 10

Thuraque dant: Bacchumque vocant, Bromiumque
Lyæumque,

Ignigenamque, fatumque iterum, solumque bimatrem.

Additur his Nyseus, indetonfusque Thyoneus,

Et cum Lenæo genialis confitor uvæ,

Nycteliusque, Eleleusque parens, et Iacchus, et Evan:

Et quæ præterea per Graias plurima gentes 16

Nomina, Liber, habes: tibi enim inconsumpta juventas,

Tu puer æternus: tu formosissimus alto.

Conspiceris cœlo: tibi, cùm sine cornibus adstas,

Virgineum caput est: Oriens tibi victus, adusque 20

Decolor extremo quæ cingitur India Gange.

Pentheæ tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum

Sacrilegos mactas: Tyrrhænaque mittis in æquor

Corpora. Tu bijugum pictis insignia franis

Colla premis lyncum: Bacchæ Satyrique sequuntur;

Quique senex ferulâ titubantes ebrius artus 26

Sustinet: et pando non fortiter hæret asello.

Quacunque ingrederis, clamor juvenilis, et unâ

Fœmineæ voces, impulsaque tympana palmis,

Concavaque æra sonant, longoque foramine buxus. 30

Pacatus mitisque, rogant Ismenides, adfis:

Iussaque sacra colunt. Solæ Minyeïdes intus,

Intempestivâ turbantes festa Minervâ,

Aut ducunt lanas, aut stannina pollice versant,

Aut hærent telæ, famulasque laboribus urgent. 35

E quibus una levi deducens pollice filum,

Dum cessant aliæ, commentaque sacra frequentant,
 “ Nos quoque, quas Pallas, melior Dea, detinet,”

inquit,

“ Utile opus manuum vario fermone levemus :

Perque vices aliquid, quod tempora longa videri 40

Non finat, in medium vacuas referamus ad aures.”

Dicta probant, primamque jubent narrare, sorores.

Illa, quid è multis referat (nam plurima nôrat)

Cogitat ; et dubia est, de te, Babylonia, narret,

Derceti, quam versâ squamis velantibus artus 45

Stagna Palæstini credunt celebrâsse figurâ :

An magis ut sumptis illius filia pennis

Extremos albis in turribus egerit annos.

Naïs an ut cantu, nîmîumque potentibus herbis,

Verterit in tacitos juvenilia corpora pisces : 50

Donec idem passa est. An, quæ poma alba ferebat,

Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.

Hæc placet : hanc, quoniam vulgaris fabula non est,

Talibus orsa modis, lanâ sua fila sequente.

PYRAMUS et THISBE.

PYRAMUS et Thisbe, juvenum pulcherrimus
alter,

Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis;

Contiguas tenuêre domos: ubi dicitur altam

Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.

Notitiam, primosque gradus, vicinia fecit. 4

Tempore crevit amor: tædæ quoque jure coïssent;

Sed vetuere patres, Quod non potuere vetare.

Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.

Conscius omnis abest: Nutu signisque loquuntur.

Quoque magis tegitur, tectus magis æstuat ignis. 10

Fissus erat tenui rimâ, quam duxerat olim,

Cùm fieret, paries domui communis utriquæ.

Id vitium nulli per sæcula longa notatum,

(Quid non sentit amor?) primi sensistis amantes,

Et voci fecistis iter: tutæque per illud 15

Murmure blanditiæ minimo transire solebant.

Sæpe ut constiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc,

Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;

"Invide," dicebant, "paries, quid amantibus obstat?

Quantum erat, ut fineres nos toto corpore jungi! 20

Aut hoc si nimium, vel ad oscula danda pateres!

Nec sumus ingrati: Tibi nos debere fatemur,

Quod datus est verbis ad amicas transitus aures."

Talia diversâ nequicquam sede locuti ;
 Sub noctem dixêre Vale ; partique dedêre 25
 Oscula quisque suæ, non pervenientia contrâ.
 Postera nocturnos Aurora removerat ignes,
 Solque pruinofas radiis ficcaverat herbas ;
 Ad solitum coïrê locum. Tum murmure parvo
 Multa priùs questi, statuunt, ut nocte silenti 30
 Fallere custodes, foribusque excedere tentent :
 Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relin-
 quant :

Neve sit errandum lato spatiantibus arvo ;
 Conveniant ad busta Nini ; lateantque sub umbrâ
 Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis 35
 Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
 Facta placent ; et lux tardè discedere visa
 Præcipitatur aquis, et aquis nox surgit ab isdem.
 Callida per tenebras, versato cardine, Thïsbe
 Egreditur, fallitque suos ; adopertaque vultum 40
 Pervenit ad tumultum ; dictâque sub arbore sedit.
 Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
 Cæde læna boum spumantes oblita rictus,
 Depositura sitim vicini fontis in undâ.
 Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thïsbe 45
 Vidit ; et obscurum timido pede fugit in antrum.
 Dumque fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
 Ut lea sæva sitim multâ compescuit undâ,

*Dum redit in sylvas, inventos fortè sine ipsâ
 Ore cruentato tenues laniavit amictus.*

Seriùs egressus vestigia vidit in alto
 Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
 Pyramus. Ut verò vestem quoque sanguine tinctam
 Reperit; "Una duos nox," inquit, "perdet amantes:
 E quibus illa fuit longâ dignissima vitâ: 55
 Nostra nocens anima est. Ego te, miseranda, peremi,
 In loca plena metûs qui jussu nocte venires;
 Nec prior huc veni. Nostrum divellite corpus,
 Et scelerata ferò consumite viscera morsu,
 O quicumque sub hâc habitatis rupe, leones!" 60
 Sed timidi est optare necem. Velamina Thisbes
 Tollit, et ad pactæ secum fert arboris umbram;
 Utque dedit notæ lacrymas, dedit oscula vesti:
 "Accipe nunc," inquit, "nostri quoque sanguinis
 hauſtus;"

Quoque erat accinctus, dimittit in ilia ferrum. 65
 Nec mora; ferventi moriens è vulnere traxit.
 Ut jacuit resupinus humi, cruor emicat altè;
 Non aliter, quàm cùm vitiato fistula plumbo
 Scinditur, et tenues stridente foramine longè
 Ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit. 70
 Arborei fortus aspergine cædis in atram
 Vertuntur faciem: madefactaque sanguine radix
 Puniceo tingit pendentia mora colore.
 Ecce, metu nondum posito, ne fallat amantem,
 Illa redit; juvenemque oculis, animoque requirit: 75
 Quantaque vitârit narrare pericula gestit.
 Utque locum, et versam cognovit in arbore formam
 (Sic facit incertam pomi color) hæret, an hæc

Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
 Membra solum: retroque pedem tulit; oraque buxo
 Pallidiora gerens, exhorruit, æquoris instar, 84
 Quod fremit, exigua cum summum stringitur aurâ.
 Sed postquam remorata suos cognovit amores,
 Percutit indignos claro plangore lacertos:
 Et laniata comas, amplexaque corpus amatum, 85
 Vulnere supplevit lacrymis; fletumque cruori
 Miscuit; et gelidis in vultibus oscula figens,
 "Pyrame," clamavit, "quis te mihi casus ademit?
 Pyrame, responde. Tua te, carissime, Thisbe
 Nominat. Exaudi, vultusque attolle jacentes." 90
 Ad nomen Thisbes, oculos jam morte gravatos
 Pyramus erexit, visâque recondidit illâ.
 Quæ postquam vestemque suam cognovit, et ense
 Vidit ebur vacuum; "Tua te manus," inquit, "amorque
 Perdidit, infelix. Est et mihi fortis in unum 95
 Hoc manus; est et amor, dabit hic in vulnera vires.
 Persequar extinctum; letique miserrima dicar
 Causa, comesque tui: quique à me morte revelli
 Heu solâ poteras, poteris nec morte revelli.
 Hoc tamen amborum verbis estote rogati, 100
 O multum miseri, meus illiusque parentes,
 Ut, quos certus amor, quos hora novissima junxit,
 Componi tumulo non invideatis eodem.
 At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus
 Nunc tegis unius, mox es tectura duorum; 105
 Signa tene cædis; pullosque, et matribus aptos
 Semper

Semper habet foetus, gemini monumenta cruoris."
 Dixit: et aptato pectus mucrone sub imum
 Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
 Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes; 110
 Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater:
 Quodque rogis superest, unâ requiescit in urnâ.

MINYÆIDES in Vespertiliones.

FINIS erat dictis; et adhuc Minyæia proles
 Urget opus, spernitque Deum, festumque pro-
 fanat;

Tympana cùm subitò non apparentia raucis
 Obstrepuere sonis; et adunco tibia cornu,
 Tinnulaque æra sonant: redolent myrrhæque, croci-
 que: 5

Resque fide major, cœpere virefcere telæ,
 Inque hederæ faciem pendens frondescere vestis.
 Pars abit in vites; et quæ modò fila fuerunt,
 Palmite mutantur; de stamine pampinus exit:
 Purpura fulgorem pictis accommodat uvis. 10

Jamque dies exactus erat, tempusque subibat,
 Quod tu nec tenebras, nec possis dicere lucem;
 Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
 Tecta repentè quati, pinguesque ardere videntur
 Lampades, et rutilis collucere ignibus ædes: 15
 Falsaque sævarum simulacra ululare ferarum.

Fumida jamdudum latitant per tecta sorores ;
 Diversæque locis ignes ac lumina vitant.
 Dumque petunt latebras ; parvos membrana per artus
 Porrigitur, tenuique inducit brachia pennâ. 20
 Nec quâ perdiderint veterem ratione figuram
 Scire sinunt tenebræ. Non illas pluma levavit :
 Sustinuère tamen se perlucetibus alis.
 Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem
 Emittunt : peraguntque leves stridore querelas. 25
 Tectaque, non sylvas, celebrant ; lucemque perosæ
 Nocte volant, seroque trahunt à vespere nomen.

INO et MELICERTA in Deos marinos.

TUM verò totis Bacchi memorabile Thebis
 Numen erat ; magnasque novi matertera vires
 Narrat ubique Dei ; de totque sororibus experts
 Una doloris erat, nisi quem fecêre sorores.
 Aspicit hanc natis, thalamoque Athamantis haben-
 tem 5
 Sublimes animos, et alumno numine Juno ;
 Nec tulit ; et secum, " Potuit de pellice natus
 Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
 Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
 Et triplices operire novis Minyëidas alis : 10
 Nil poterit Juno, nisi inultos flere dolores ?
 Idque mihi satis est ? hæc una potentia nostra est ?

Ipsæ

Ipse docet quid agam : (fas est et ab hoste doceri.)
 Quidque furor valeat, Pentheâ cæde fatisque
 Ac super ostendit. Cur non stimuletur, eatque 15
 Per cognata suis exempla furoribus Ino ?
 Est via declivis, funestâ nubila taxo :
 Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
 Styx nebulas exhalat iners ; umbræque recentes
 Descendunt illac, simulacraque functa sepulcris. 20
 Pallor Hyemisque tenent latè loca senta ; novique,
 Quâ sit iter, manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
 [Ignorant, ubi sit nigri fera regia Ditis.]
 Mille capax aditus, et apertas undique portas
 Urbs habet. Utque fretum de totâ flumina terrâ, 25
 Sic omnes animas locus accipit ille ; nec ulli
 Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
 Errant exsangues sine corpore et ossibus umbræ :
 Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni ;
 Pars alias artes, antiquæ imitamina vitæ. 30
 Sustinet ire illuc, cœlesti sede relicta,
 (Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Juno.
 Quò simul intravit, sacroque a corpore pressum
 Ingemuit limen, tria Cerberus extulit ora ;
 Et tres latratus simul edidit. Illa Sorores 35
 Nocte vocat genitas, grave et implacabile numen.
 (Carceris ante fores clausas adamante fedebant ;
 Deque suis atros pectebant crinibus angues.)
 Quam simul agnôrunt inter caliginis umbras,
 Surrexêre Deæ. Sedes scelerata vocatur.

Viscera præbebat Tityos lanianda ; novemque
 Jugeribus distentus erat. Tibi, Tantale, nullæ
 Deprenduntur aquæ : quæque imminet, effugit arbos.
 Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphæ, saxum.

Volvitur Ixion ; et se sequiturque fugitique. 45

Molirique suis letum patruelibus ausæ,
 Assiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.

Quos omnes acie postquam Saturnia torvâ
 Vidit, et ante omnes Ixionâ ; rursus ab illo
 Sisyphon aspiciens, " Cur hic è fratribus," inquit, 50
 " Perpetuas patitur poenas ? Athamanta superbum.

Regia dives habet ; qui me cum conjuge semper
 Sprevit : " et exponit causas odiique viæque ;
 Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmî
 Staret ; et in facinus traherent Athamanta Sorores. 55

Imperium, promissa, preces confundit in unum :
 Sollicitatque Deas. Sic hæc Junone locutâ,

Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
 Movit ; et obstantes rejecit ab ore colubras. 59

Atque ita, " Non longis opus est ambagibus," inquit :
 " Facta puta, quæcunque jubes. Inamabile regnum
 Desere ; teque refer cœli melioris ad auras."

Læta redit Juno : quam cœlum intrare parantem
 Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.

Nec mora ; Tisiphone madefactam sanguine sumit
 Importuna facem ; fluidoque cruore rubentem 66
Induitur pallam ; tortoque incingitur angue :

Egrediturque

Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
 Et Pavor, et Terror, trepidoque Infania vultu.
 Limine confiterat: postes tremuisse feruntur 79
 Æolii; pallorque fores infecit acernas;
 Solque locum fugit. Monstris exterrita conjux,
 Territus est Athamas; tectoque exire parabant.
 Obstetit infelix, aditumque obsedit, Erinnyes:
 Nexaque vipereis distendens brachia nodis, 75
 Cæsariem excussit. Motæ sonuere colubræ.
 Parsque jacens humeris, pars circum tempora lapsæ
 Sibila dant, saniemque vomant, linguasque coruscant.
 Inde duos mediis abrumpit quinibus angues;
 Pestiferâque manu raptos immisit. At illi 80
 Inöosque sinus Athamanteosque pererrant;
 Inspirantque graves animas; nec vulnera membris
 Ulla ferunt. Mens est, quæ diros sentiat ictus.
 Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
 Oris Cerberei spumas, et virus Echidnæ; 85
 Erroresque vagos, cæcæque obliviam mentis,
 Et scelus, et lacrymas, rabiemque, et cædis amorem.
 Omnia trita simul; quæ sanguine mista recenti
 Coxerat ære cavo, viridi versata cicutâ.
 Dumque pavent illi; vertit furiale venenum 90
 Pectus in amborum; præcordiaque intima movit.
 Tum face jactatâ per eundem sæpius orbem,
 Consequitur motos velociter ignibus ignes.
 Sic victrix, jussuque potens, ad inania magni
 Regna redit Diis; sumptumque recingitur anguem. 95

Protinus Æolides mediâ furibundus in aula
 Clamat, " Io, comites, his retia pandite fylvis:
 Hic modò cum geminâ visa est mihi prole leæna."
 Utque feræ, sequitur vestigia conjugis amens;
 Deque sinu matris ridentem, et parva Leärchum 100
 Brachia tendentem rapit, et bis terque per atras
 More rotat fundæ; rigidoque infantia faxo
 Discutit ossa ferox. Tum denique concita mater
 (Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni;)
 Exululat; passisque fugit malè sana capillis. 105
 Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis;
 Evohe, Bacche, sonat. Bacchi sub nomine Juno
 Risit; et, Hos usus præstet tibi, dixit, alumnus.
 Imminet æquoribus scopulus: Pars ima cavatur
 Fluctibus, et tectas defendit ab imbribus undas: 110
 Summa riget, frontemque in apertum porrigit æquor.
 Occupat hunc (vires infania fecerat) Ino;
 Seque super pontum, nullo tardata timore,
 Mittit, onusque suum. Percussa recanduit unda.
 At Venus immeritæ neptis miserata labores, 115
 Sic patruò blandita suo est: " O Numen aquarum,
 Proxima cui cœlo cessit, Neptune, potestas;
 Magna quidem posco; sed tu miserere meorum,
 Jactari quos cernis in Iönio immenso;
 Et Dis adde tuis. Aliqua et mihi gratia ponto est, 120
 Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illâ."
Annuït oranti Neptunus; et abstulit illis,

Quod

Quod mortale fuit; majestatemque verendam
Imposuit: nomenque simul faciemque novavit; 125
Leucothoëque Deum cum matre Palæmona dixit.

INUS Comites in Saxa et Aves.

SIDONIÆ comites, quantum valuère, secutæ
S Signa pedum, primo videre novissima saxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis
Deplanxère domum, scissæ cum veste capillos.
Utque parum justæ, nimiumque in pellice sævæ 5
Invidiam fecère Deæ. Convicia Juno
Non tulit; et, Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta secuta est.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Persequar, inquit,
In freta reginam. Saltumque datura, moveri 10
Haud usquam potuit; scopuloque affixa cohæsit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus ut fortè tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas: 15
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subito digitos in crine videres.
Quo quæque in gestu deprenditur, hæsit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora destringunt sumptis Ismenides alis. 20

CADMUS et HERMIONE in Dracones.

NESCIT Agenorides natam parvumque nepotem
 Æquoris esse Deos. Luctu serieque malorum
 Victus, et ostentis, quæ plurima viderat, exit
 Conditor urbe suâ; tanquam Fortuna locorum,
 Non sua se premeret; longisque erratibus actus 5
 Contigit Illyricos profugâ cum conjuge fines.
 Jamque malis annisque graves, dum prima retractant
 Fata domûs, releguntque suos sermone labores;
 “Num facer ille meâ trājectus cuspide serpens,”
 Cadmus ait, “fuerit; tum, cùm Sidone profectus 10
 Vipereos sparsi per humum, nova semina, dentes?
 Quem si cura Deûm tam certâ vindicat irâ,
 Ipse precor serpens in longam porrigar alvum.”
 Dixit: et, ut serpens, in longam tenditur alvum?
 Duratæque cuti squamas increfcere sentit, 15
 Nigraque cæruleis variari corpora guttis:
 In pectusque cadit pronus; commissaque in unum
 Paulatim tereti sinuantur acumine crura.
 Brachia jam restant; quæ restant brachia tendit;
 Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora, 20
 “Accede, ô conjux, accede, miserrima,” dixit:
 “Dumque aliquid superest de me, me tange: ma-
 numque
 Accipe, dum manus est; dum non totum occupat
 anguis.”

Ille

Ille quidem vult plura loqui ; sed lingua repente
 In partes est fissa duas. Nec verba volenti 25
 Sufficiunt ; quotiesque aliquos parat edere questus,
 Sibilat. Hanc illi vocem Natura relinquit.
 Nuda manu feriens, exclamat, pectora conjux,
 “ Cadme, mane ; teque his, infelix, exue monstis.
 Cadme, quid hoc ? ubi pes ? ubi sunt humerique,
 manusque ? 30

Et color, et facies, et, dum loquor, omnia ? cur non
 Me quoque, cœlestes, in eandem vertitis anguem ?”
 Dixerat. Ille suæ lambebat conjugis ora :
 Inque sinus caros, veluti cognosceret, ibat ;
 Et dabat amplexus ; assuetaque colla petebat. 35
 Quisquis adest (aderant comites) terretur. At illa
 Lubrica permulcet cristati colla Dracones ;
 Et subito duo sunt, junctoque volumine serpunt ;
 Donec in appositum nemoris subiêre latebras.
 Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere læ-
 dunt : 40

Quidque prius fuerint, placidi meminêre dracones.

Serpentes è Sanguine MEDUSÆ procreati.

SED tamen ambobus versæ solatia formæ
 Magna nepos fuerat ; quem debellata colebat
 India : quem positis celebrabat Achaïa templis.
 Solus Abantiades, ab origine cretus eâdem,
 Acrisius superest, qui mœnibus arceat urbis 5
 Argolicæ ; contraque Deum ferat arma ; genusque
 Non putet esse Jovis : Neque enim Jovis esse putabat
 Persea ; quem pluvio Danaë conceperat auro.
 Mox tamen Acrisium (tanta est præsentia veri)
 Tam violâsse Deum, quam non agnôsse nepotem, 10
 Pœnitet. Impositus jam cœlo est alter ; at alter
 Viperei referens spoliū memorabile monstri
 Aëra carpebat tenerum stridentibus alis.
 Cumque super Libycas victor penderet arenas ;
 Gorgonei capitis guttæ cecidère cruentæ : 15
 Quas humus exceptas varios animavit in angues.
 Unde frequens illa est infestaque terra colubris.

ATLAS in Montem.

INDE per immensum ventis discordibus actus
 Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosæ,
 Fertur; et ex alto seductas æthere longè
 Despectat terras; totumque supervolat orbem.
 Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit: 5
 Sæpe sub occasus, sæpe est ablatas in ortus.
 Jamque cadente die veritus se credere nocti
 Constitit Hesperio regnis Atlantis in orbe;
 Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
 Evocet Auroræ; currus Aurora diurnos. 10
 Hic hominum cunctos ingenti corpore præstans
 Japetionides Atlas fuit. Ultima tellus
 Rege sub hoc, et pontus erat, qui solis anhelis
 Æquora subdit equis, et fessos excipit axes.
 Mille greges illi, totidemque armenta per herbas 15
 Errabant: et humum vicinia nulla premebant.
 Arboreæ frondes, auro radiante nitentes,
 Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
 Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
 Te generis magni: generis mihi Jupiter auctor: 20
 Sive es mirator rerum; mirabere nostras.
 Hospitium requiemque peto. Memor ille vetustæ
 Sortis erat: (Themis hanc dederat Parnassia sortem)
 Tempus, *Atla*, veniet, tua quo spoliabitur auro

Arbor ; et hunc prædæ titulum Jove natus habebit. 25
 Id metuens, solidis pomaria clauferat Atlas
 Mœnibus, et vasto dederat servanda draconi :
 Arcebatque suis externos finibus omnes.
 Huic quoque, Vade procul, ne longè gloria rerum,
 Quas mentiris, ait, longè tibi Jupiter absit. 30
 Vimque minis addit ; foribusque expellere tentat
 Cunctantem, et placidis miscentem fortia dictis.
 Viribus inferior, (quis enim par esset Atlanti
 Viribus ?) " At quoniam parvi tibi gratia nostra est ;
 Accipe munus," ait : lævâque à parte Medusæ 35
 Ipse retroversus squallentia prodidit ora.
 Quantus erat, mons factus Atlas. Jam barba comæque
 In sylvas abeunt : juga sunt humerique manusque.
 Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen.
 Ossa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes 40
 Crevit in immensum ; (sic, Di, statuistis :) et omne
 Cum tot fideribus cœlum requievit in illo.

De PERSEO et ANDROMEDA.

CLAUSERAT Hippotades æterno carcere ventos :
 Admonitorque operum cœlo clarissimus alto
 Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumptis
 Parte ab utrâque pedes ; teloque accingitur unco :
 Et liquidum motis talaribus aëra findit. 5
 Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
 Æthiopum

Æthiopum populos, Cepheïa conspicit arva.
 Illic immeritam maternæ pendere linguæ
 Audromedan pœnas injustus jusserat Ammon.
 Quam simul ad duras religatam brachia cautes 10
 Vidit Abantiades ; nisi quòd levis aura capillos
 Moverat ; et trepido manabant lumina fletu ;
 Marmoreum ratus esset opus. Trahit inscius ignes ;
 Et stupet ; et, visæ correptus imagine formæ,
 Penè suas quater est oblitus in aëre pennas. 15
 Ut fletit ; “ O,” dixit, “ non istis digna catenis,
 Sed quibus inter se cupidi junguntur amantes ;
 Pande requirenti nomen terræque tuumque ;
 Et cur vincla geras ?” Primò filet illa : nec audet
 Appellare virum virgo ; manibusque modestos 20
 Celâssæt vultus ; si non religata fuisset.
 Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
 Sæpius instanti, sua ne delicta fateri
 Nolle videretur, nomen terræque suumque,
 Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ, 25
 Indicat. Et, nondum memoratis omnibus, unda
 Insonuit : veniensque immenso bellua ponto
 Eminent ; et latum sub pectore possidet æquor.
 Conclamat virgo : genitor lugubris, et amens
 Mater adest ; ambo miseri, sed justius illa. 30
 Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
 Plangoremque ferunt ; vinctoque incorpore adhærent.
 Cùm sic hoïpes ait ; “ Lacrymarum longa manere

Tempora vos poterunt : ad opem brevis hora ferendam est.

Hanc ego si peterem Perseus Jove natus, et illâ 35

Quam clausam implevit fœcundo Jupiter auro,

Gorgonis anguicomæ Perseus superator, et alis

Æthereas ausus jactatis ire per auras :

Præferrer cunctis certè gener. Addere tantis

Dotibus et meritum (saveant modò numina) tento. 40

Ut mea sit, servata meâ virtute, pacifcor.

Accipiunt legem, (quis enim dubitaret ?) et orant,

Promittuntque super regnum dotale, parentes.

Ecce velut navis, præfixo concita rostro,

Sulcat aquas, juvenum sudantibus acta lacertis ; 45

Sic fera, dimotis impulsu pectoris undis,

Tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto

Funda potest plumbo medii transmittere cœli :

Cùm subitò juvenis, pedibus tellure repulsâ,

Ardus in nubes abiit. Ut in æquore summo 50

Umbra viri visa est, visam fera sævit in umbram.

Utque Jovis præpes, vacuo cùm vidit in arvo

Præbentem Phœbo liventia terga draconem,

Occupat aversum ; neu sæva retorqueat ora,

Squamigeris avidos figit cervicibus ungues : 55

Sic celeri fissum præpes per inane volatu

Terga feræ preffit ; dextroque frementis in armo

Inachides ferrum curvo tenus abdedit haimo.

Vulnere læsa gravi modò se sublimis in auras

Attollit : modò subdit aquis : modò more ferocis 60

Verfat

Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
 Ille avidos morsus velocibus effugit alis :
 Quàque patet, nunc terga cavis super obfita conchis,
 Nunc laterum costas, nunc quâ tenuissima cauda
 Definit in piscem, falcato vulnerat ense. 65
 Bellua puniceo mistos cum sanguine fluctus
 Ore vomit. Maduere graves aspergine pennæ.
 Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus
 Credere ; conspexit scopulum ; qui vertice summo
 Stantibus extat aquis ; operitur ab æquore moto. 70
 Nixus eo, rupisque tenens juga prima sinistrâ,
 Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
 Littora cum plausu clamor superasque Deorum
 Implevere domos. Gaudent, generumque salutant.
 Auxiliumque, domûs servatoremque fatentur 75
 Cassiope, Cepheusque pater. Resoluta catenis
 Incedit virgo, pretiumque et causa laboris.

MEDUSÆ Grines in Serpentes.

DIS tribus ille focus totidem de cespite ponit :
 Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica Virgo ;
 Ara Jovis media est. Mactatur vacca Minervæ,
 Alipedi vitulus ; taurus tibi, summe Deorum.
 Protinus Andromedan, et tanti præmia facti 5
 Indotata rapit. Tædas Hymenæus Amorque
 Præcutiunt ; largis satiantur odoribus ignes :

Sertaque dependent tectis ; lotique, lyræque,
 Tibiaque, et cantus, animi felicia læti
 Argumenta, sonant ; referatis aurea valvis 10
 Atria tota patent, pulchroque instructa paratu.
 [Cepheni proceres ineunt convivium regis.]
 Postquam epulis functi generosi munere Bacchi
 Diffudere animos ; cultusque habitusque locorum
 Quærit Abantiades ; quærenti protinus unus 15
 [Narrat Lyncides, moresque, habitusque virorum.]
 Quæ simul edocuit, " Nunc, ô fortissime," dixit,
 " Fare precor, Perseu, quantâ virtute, quibusque
 Artibus abstuleris crinita draconibus ora."
 Narrat Agenorides, gelido sub Atlante jacentem 20
 Esse locum, solidæ tutum munimine molis :
 Cujus in introitu geminas habitasse sorores
 Phorcydas, unius partitas luminis usum :
 Id se solerti furtim, dum traditur, astu
 Suppositâ cepisse manu ; perque abdita longè, 25
 Deviaque, et sylvis horrentia saxa fragosis
 Gorgoneas tetigisse domos ; passimque per agros,
 Perque vias vidisse hominum simulacra, ferarumque,
 In filicem ex ipsis visâ conversa Medusâ :
 Sc tamen horrendæ clypei, quod læva gerebat, 30
 Ære percussio formam aspexisse Medusæ :
 Dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tenebat,
 Eripuisse caput collo : pennisque fugacem
 Pegasus, et fratrem, matris de sanguine natos.
 Addidit et longi non falsa pericula cursûs : 35
 Quæ

Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto :
 Et quæ jactatis tetigisset fidera pennis.
 Ante expectatum tacuit tamen. Excipit unus
 E numero procerum, quærens, cur sola sororum
 Gesserit alternis immistos crinibus angues.

40

Hospes ait, " Quoniam scitaris digna relatu,
 Accipe quæsitæ causam. Clarissima formâ,
 Multorumque fuit spes invidiosa procorum
 Illa : nec in totâ conspectior ulla capillis
 Pars fuit. Inveni, qui se vidisse referrent.
 Hanc pelagi rector templo vitiâsse Minervæ
 Dicitur. Averfa est, et castas ægide vultus
 Nata Jovis textit. Neve hoc impune fuisset,
 Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
 Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hostes,
 Pectore in adverso, quos fecit, sustinet angues."

45

50

LIB. V.

Caput GORGONIS Homines in Saxa convertens.

DUMQUE ea Cephennûm medio Danaëus heros
 Agmine commemorat ; fremidâ regalia turbâ
 Atria complentur : nec conjugalibus festa
 Qui canat, est clamor ; sed qui fera nuntiet arma.
 Inque repentinos convivia versa tumultus
 Assimilare freto possis : quod sæva quietum
 Ventorum rabies motis exasperat undis.
 Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,

5

Fraxine

Fraxineam quatiens æratæ cuspīdis hastam ;
 “ En,” ait, “ en adsum præreptæ conjugis ultor. 10
 Nec mihi te pennæ, nec falsum versus in aurum
 Jupiter, eripient.” Conanti mittere Cepheus,
 “ Quid facis?” exclamat: “ quæ te, germane, furentem
 Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tantis
 Redditur? hæc vitam servatæ dote rependis? 15
 Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit:
 Sed grave Nereiūm numen, sed corniger Ammon,
 Sed quæ viscēribus veniebat bellua ponti
 Exfaturanda meis. Illo tibi tempore rapta est,
 Quo peritura fuit. Nisi si, crudelis, id ipsum 20
 Exigis ut pereat: luctūque levabere nostro.
 Scilicet haud satis est, quòd, te spectante, revincta est;
 Et nullam quòd opem patruus sponsusve tulisti:
 Insuper à quoquam quòd sit servata dolebis;
 Præmiaque eripies? quæ si tibi magna videntur; 25
 Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses:
 Nunc sine, qui petiit, per quem non orba senectus,
 Ferre, quod et meritis et voce est pactus: eumque
 Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.”
 Ille nihil contrà: sed et hunc et Persea vultu 30
 Alterno spectans, petat hunc ignorat, an illum.
 Cunctatusque brevi, contortam viribus hastam,
 Quantas ira dabat, nequicquam in Persea misit.
 Ut stetit illa toro; fratris tum denique Perseus
 Exsiluit: teloque ferox inimica remisso 35
 Pectora rupisset: nisi post altaria Phineus

Iisset:

Met: et (indignum) scelerato profuit ara.
 Fronte tamen Rhœti non irrita cuspis adhæsit:
 Qui postquam cecidit, ferrumque ex offe revulsum est,
 Palpitat, et positas aspergit sanguine mensas. 40
 Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras;
 Telaque conjiciunt. Et sunt, qui Cephea dicant
 Cum genero debere mori. Sed limine testî
 Exierat Cepheus, testatus jusque, fidemque,
 Hospitiique Deos; ea se prohibente moveri. 45
 Bellica Pallas adest: et protegit ægide fratrem:
 Datque animos. Erat Indus Athis, quem flumine
 Gange

Edita Limnate vitreis peperisse sub antris
 Creditur, egregius formâ; quam divite cultu
 Augebat, bis adhuc octonis integer annis: 50
 Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
 Aureus: ornabant aurata monilia collum;
 Et madidos myrrhâ curvum crinale capillos.
 Ille quidem jaculo quamvis distantia misso
 Figere doctus erat; sed tendere doctior arcus. 55
 Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus
 Stipite, qui mediâ positus fumabat in arâ,
 Perculit; et fractis confudit in ossibus ora.
 Hunc ubi laudatos jactantem in sanguine vultus
 Assyrius vidit Lycabas; junctissimus illi 60
 Et comes, et veri non dissimulator amoris;
 Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
 Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus

Arripit: et, Mecum tibi sint certamina, dixit:
 Nec longum pueri fato lætabere; quo plus 65
 Invidiæ, quàm laudis, habes. Hæc omnia nondum
 Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum:
 Vitatumque, tamen sinuosâ veste pependit.
 Vertit in hunc harpen, spectatam cæde Medusæ,
 Acrifionides, adigitque in pectus. At ille 70
 Jam moriens, oculis sub nocte natantibus atrâ,
 Circumspexit Athin; seque acclinavit in illum;
 Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
 Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas,
 Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam, 75
 Sanguine, quo tellus latè madefacta tepebat,
 Conciderant lapsi; surgentibus obstitit ensis,
 Alterius costis, jugulo Phorbantis adactus.
 At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
 Telum erat, admoto Perseus petiit ense; sed altis 80
 Exstantem signis, multæque in pondere massæ,
 Ingentem manibus tollit cratera duabus;
 Inffigitque viro. Rutilum vomit ille cruorem:
 Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
 Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum, 85
 Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
 Intonsumque comas Elycen, Phlegianque, Clytumque
 Sternit; et exstructos morientum calcatur acervos.
 Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
 Intorquet jaculum: quod detulit error in Idan, 90
 Expertem frustra belli, et neutra arma secutum.

Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
 " Quandoquidem in partes," ait, " abstrahor, accipe,
 Phineu,

Quem fecisti hostem ; pensaue hoc vulnere vulnus."
 Jamque remissurus tractum de corpore telum, 95
 Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.

Hic quoque Cephenum post regem primus Odites
 Ense jacet Clymeni : Protenora perculit Hypseus :
 Hypsea Lyncides. Fuit et grandævus in illis
 Emathion, æqui cultor, timidusque Deorum : 100

Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
 Pugnat ; et incessit, scelerataque devovet arma.
 Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
 Demetit ense caput ; quod protinus incidit aræ :
 Atque ibi femanimi verba exsecrantia linguâ 105
 Edidit, et medios animam exspiravit in ignes.

Hinc gemini fratres, Broteasque et cæstibus Ammon
 Invisi, vinci si possent cæstibus enses,
 Phineâ cecidêre manu. Cererisque sacerdos
 Ampycus, albenti velatus tempora vittâ. 110

Tu quoque, læpetide, non hos adhibendus in usus,
 Sed qui, pacis opus, citharam cum voce moveres ;
 Jussus eras celebrare dapes, festumque canendo.
 Cui procul astanti, plectrumque imbellè tenenti,
 Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cætera, dixit, 115
 Manibus : et lævo mucronem tempore figit.
 Concidit, et digitis morientibus ille retentat
 Fila lyræ : casûque canit miserabile carmen.

Non finit hunc impunè ferox cecidisse Lycormas :
 Raptaque de dextro robusta repagula postis 120
 Offibus illidit mediæ cervicis. At ille
 Procubuit terræ maſtati more jувenci.
 Demere tentabat lævi quoque robora postis
 Cinyphius Pelates. Tentanti dextera fixa est
 Cuspide Marmaridæ Corythi ; lignoque cohæſit. 125
 Hærenti latus haufit Abas : nec corruit ille ;
 Sed retinente manum moriens è poſte pependit.
 Sternitur et Melaneus, Perſeïa caſtra ſecutus,
 Et Naſamoniaci Dorylas ditiffimus agri ;
 Dives agri Dorylas : quo non poſſederat alter 130
 Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
 Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum :
 Letifer ille locus. Quem poſtquam vulneris auctor
 Singultantem animam, et verſantem lumina vidit
 Baſtrius Halcyoneus, Hoc, quod premis, inquit, habeto
 De tot agris terræ : corpusque exſanguè reliquit. 136
 Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
 Ulſor Abantiades : mediâ quæ nare recepta
 Cervice exacta eſt, in partesque eminet ambas.
 Dumque manum Fortuna juvat ; Clytiumque, Cla-
 ninque, 140
 Matre ſatos unâ, diverſo vulnere fudit.
 Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
 Fraxinus acta femur : jaculum Clanis ore momordit.
 Occidit et Celadon Mendefius : occidit Aſtreus,
 Matre Palæſtinâ, dubio genitore creatus. 145
 Æthionque

- *Æthionque sagax quondam ventura videre ;
 Nunc ave deceptus falsâ : regisque Thoaëtes
 Armiger, et cæso genitore infamis Agyrtes.
 Plus tamen exhausto superest ; namque omnibus unum
 Opprimere est animus. Conjurata undique pugnant 150
 Agmina pro causâ, meritum impugnantem fidemque.
 Hâc pro parte focer frustra pius, et nova conjux,
 Cum genitrice, favent ; ululatuque atria complent.
 Sed fons armorum superat, gemitusque cadentum :
 Pollutosque semel multo Bellona Penates 155
 Sanguine perfundit ; renovataque prælia miscet.
 Circueunt unum Phineus, et mille secuti
 Phinea. Tela volant hybernâ grandine plura
 Præter utrumque latus, præterque et lumen, et aures.
 Applicat hinc humeros ad magnæ saxæ columnæ : 160
 Tutaque terga gerens, adversaque in agmina versus,
 Sustinet instantes. Instabant parte sinistrâ
 Chaonius Molpeus, dextrâ Nabathæus Ethemon.
 Tigris ut, auditis diversâ valle duorum
 Exinulata fame mugitibus armentorum, 165
 Nescit utrò potius ruat ; et ruere ardet utroque :
 Sic dubius Perseus, dextrâ lævâne feratur,
 Molpea trajecti submovit vulnere cruris ;
 Contentusque fugâ est. Neque enim dat tempus
 Ethemon ;
 Sed furit ; et, cupiens alto dare vulnera collo, 170
 Non circumspēctis exactum viribus ensē
*Fregit : et extremâ percussæ parte columnæ**

Lamina diffiluit; dominique in gutture fixa est.
 Non tamen ad letum causas fatis illa valentes
 Plaga dedit. Trepidum Perseus, et inermia frustra 175
 Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
 Verùm ubi virtutem turbæ succumbere vidit,
 Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
 Dixit, ab hoste petam: vultus avertite vestros,
 Si quis amicus adest; et Gorgonis extulit ora. 180
 Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
 Thescelus: utque manu jaculum fatale parabat
 Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
 Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
 Pectora Lyncidæ gladio petit: inque petendo 185
 Dexterâ dirigit, nec citrà mota, nec ultrâ.
 At Nileus, qui se genitum septemplíce Nilo
 Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
 Argento partim, partim cælaverat auro,
 Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis: 190
 Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
 A tanto cecidisse viro. Pars ultima vocis
 In medio suppressa sono est: adaptæque velle
 Ora loqui credas; nec sunt ea pervia verbis.
 Increpat hos, Vitioque animi, non crinibus, inquit,
 Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum: 196
 Et prosternite humi juvenem magica arma moventem.
 Incurfurus erat; tenuit vestigia tellus:
Immotusque flix, armataque mansit imago.

Hi tamen ex merito pœnam subiere: sed unus 200
 Miles

Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,

Gorgone conspectâ saxo concrevit oborto.

Quem ratus Aftyages etiamnum vivere, longo

Ense ferit : sonuit tinnitibus ensis acutis.

Dum stupet Aftyages ; naturam traxit eandem : 205

Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.

Nomina longa mora est mediâ de plebe virorum

Dicere. Bis centum restabant corpora pugnae :

Gorgone bis centum riguerunt corpora visâ.

Pœnitet injusti nunc denique Phinea belli. 210

Sed quid agat ? simulacra videt diversa figuris ;

Agnoscitque suos : et nomine quemque vocatos

Poscit opem ; credensque parum, sibi proxima tangit

Corpora ; marmor erant. Avertitur ; atque ita supplex,

Cofessasque manus, obliquaque brachia tendens, 215

Vincis, ait, Perseu ; remove fera monstra ; tuæque

Saxificos vultus, quæcunque ea, tolle Medusæ.

Tolle, precor. Non nos odium, regnive cupido

Compulit ad bellum : pro conjuge movimus arma.

Causa fuit meritis melior tua, tempore nostra. 220

Non cessasse piget. Nihil, ô fortissime, præter

Hanc animam concede mihi : tua cætera sunt.

Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,

Respicere audenti, “ Quod, ait, timidissime Phineu,

Et possum tribuisse, et magnum munus inertis est, 225

(Ponè metum) tribuam : nullo violabere ferro.

Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum ;

Inque domo soceri semper spectabere nostri :

Ut mea se sponsi soletur imagine conjux."
 Dixit; et in partem Phorcynida transtulit illam, 230
 Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
 Tum quoque conanti sua flectere lumina cervix
 Diriguit, saxoque oculorum induruit humor.
 Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
 Submissæque manus, faciesque obnoxia mansit. 235

PROETUS in Saxonum.

VICTOR Abantiades patrios cum conjuge muros
 Intrat; et immeritæ vindex ultorque parentis
 Aggreditur Proetum. Nam fratre per arma fugato
 Acrifoneas Proetus possederat arces.
 Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce 5
 Torva colubriferi superavit lumina monstri.

POLYDECTES in Lapidem.

TE tamen, ô parvæ rector, Polydecta, Seriphi,
 Nec juvenis virtus, per tot spectata labores,
 Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
 Exerces odium: nec iniquâ finis in irâ est.
 Detrectas etiam laudes: fictamque Medusæ 5
 Arguis esse necem. Dabimus tibi pignora veri:
Parcite luminibus, Perseus ait; oraque regis
Medusæo silicem sine sanguine fecit.

Musa

MUSÆ in Aves; et PYRENEI Præcipitium.

HACTENUS aurigenæ comitem Tritonia fratri
 Se dedit, inde cavâ circumdata nube Seriphon
 Deferit; à dextrâ Cyntho Gyaroque relictis.
 Quâque super pontum via visa brevissima, Thebas,
 Virgineumque Helicon, petit: quo monte potita 5
 Constat: et doctas sic est affata Sorores:
 "Fama novi fontis nostras pervenit ad aures;
 Dura Medusæi quem præpetis ungula rupit:
 Is mihi causa viæ. Volui mirabile monstrum
 Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci." 10
 Excipit Uranie: "Quæcunque est causa videndi
 Has tibi, Diva, domos, animo gratissima nostro es.
 Vera tamen fama est: et Pegasus hujus origo
 Fontis." Et ad latices deducit Pallada sacros.
 Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas, 15
 Sylvarum lucos circumspicit antiquarum:
 Antraque, et innumeris distinctas floribus herbas:
 Felicesque vocat pariter studiique locique
 Mnemonidas. Quam sic affata est una Sororum:
 "O, nisi te virtus opera ad majora tulisset, 20
 In partem ventura chori Tritonia nostri,
 Vera refers; meritoque probas artesque locumque:
 Et gratam sortem, tutæ modò simus, habemus.

Sed (vetitum est adeò sceleri nihil) omnia terrent
 Virgineas mentes : dirusque ante ora Pyreneus 25
 Vertitur : et nondum me totâ mente recepi.
 Daulia Threïcio Phoeceaque milite rura
 Ceperat ille ferox, injustaque regna tenebat.
 Templâ petebamus Parnassia. Vidit euntes :
 Nostraque fallaci veneratus numina cultu ; 30
 Mnemonides, (cognôrat enim,) consistite, dixit :
 Nec dubitate, precor, tecto grave fidus, et imbrem
 (Imber erat) vitare meo : subiêre minores
 Sæpe casus Superi. Dictis et tempore motæ
 Annuimusque viro, primasque intravimus ædes. 35
 Desjerant imbres ; victoque Aquilonibus Austro,
 Fusca repurgato fugiebant nubila cœlo.
 Impetus ire fuit. Claudis sua tecta Pyreneus,
 Vimque parat : quam nos sumptis effugimus alis.
 Ipse, secuturo similis, stetit arduus arce : 40
 Quâque via est vobis, erit et mihi, dixit, eadem ;
 Seque jacet vecors è summæ culmine turris :
 Et cadit in vultus, discussique ossibus oris
 Tundit humum moriens, scelerato sanguine tinctam.

PIERIDUM *Certamen cum Musis, &c.*

MUSA loquebatur. Pennæ sonuere per auras :
 Voxque salutantum ramis veniebat ab altis.
 Suspicit ; et linguæ quærit, tam certa loquentes
 Unde sonent : hominemque putat Jove nata locutum.
 Ales erant ; numeroque novem, sua fata querentes, **S**
 Infiterant ramis imitantes omnia picæ.
 Miranti sic orsa Deæ Dea : “ Nuper et istæ
 Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
 Piæros has genuit Pellæis dives in arvis.
 Pæonis Euippe mater fuit : illa potentem **10**
 Lycinam novies, novies paritura, vocavit.
 Intumuit numero stolidarum turba fororum :
 Perque tot Hæmonias, et per tot Achaïdas urbes
 Huc venit : et tali committunt proelia voce :
 Definite indoctum vanâ dulcedine vulgus **15**
 Fallere ; nobiscum, si qua est fiducia vobis,
 Thespiades certate Deæ. Nec voce, nec arte
 Vincemur ; totidemque sumus : vel cedite victæ
 Fonte Medusæo, et Hyanteâ Aganippe :
 Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivosos **20**
 Cedamus campis. Dirimant certamina Nymphæ.
 Turpe quidem contendere erat ; sed cedere visum
 ‘Turpius.’ Electæ jurant per flumina Nymphæ ;
 Factaque de vivo pressere sedilia saxo,

Tunc, sine forte prior, quæ se certare professa est, 25

Bella canit Superûm : falsoque in honore Gigantas

Ponit, et extenuat magnorum facta Deorum ;

Emissumque imâ de sede Typhoëa terræ

Cœlitibus fecisse metum ; cunctosque dedisse

Terga fugæ : donec fessos Ægyptia tellus 30

Ceperit, et septem discretus in ostia Nilus.

Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa narrat,

Et se mentitis Superos celasse figuris :

Duxque gregis, dixit, sit Jupiter ; unde recurvis

Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Am-
mon. 35

Delius in corvo, proles Semeleïa capro,

Fele soror Phœbi, niveâ Saturnia vaccâ,

Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.

Hactenus ad citharam vocalia moverat ora :

Poscimus Aonides. Sed forsitan otia non sint ; 40

Nec nostris præbere vacet tibi cantibus aurem.

Ne dubita, vestrumque mihi refer ordine carmen,

Pallas ait : nemorisque levi confedit in umbrâ.

Musa refert : Dedimus summam certaminis uni.

Surgit, et immisos hederâ collecta capillos, 45

Calliope querulas prætentat pollice chordas :

Atque hæc percussis subjungit carmina nervis.

PROSERPINA à PLUTONE rapta: et CYANE in
Fontem.

PRIMA Ceres unco glebam dimovit aratro :
 Prima dedit fruges, alimentaue mitia terris ;
 Prima dedit leges. Cereris fumus omnia munus.
 Illa canenda mihi est. Utinam modò dicere possem
 Carmina digna Deæ ! Certè Dea carmine digna est. 5
 Vasta giganteis ingesta est insula membris
 Trinacris, et magnis subiectum molibus urget
 Ætherias ausum sperare Typhœæ sedes.
 Nititur ille quidem, pugnatque resurgere sæpe :
 Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro : 10
 Læva, Pachyne, tibi : Lilybæo crura premuntur :
 Degravat Ætna caput : sub quâ resupinus arenas
 Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhœüs.
 Sæpe remoliri luctatur pondera terræ ;
 Oppidaque, et magnos evolvere corpore montes. 15
 Inde tremit tellus : et Rex pavet ipse silentum,
 Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu ;
 Immissusque dies trepidantes terreat umbras.
 Hanc metuens cladem tenebrosâ sede tyrannus
 Exierat : curruque atrorum vectus equorum 20
 Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
 Postquam exploratum satis est, loca nulla labare ;
 Depositique metus : videt huac Erycina vagantem
 Mo

Monte suo residens, natumque amplexa volucrem ;
 "Arma, manusque meæ, mea, hæc, potentia," dixit,
 "Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido, 26
 Inque Dei pectus celeres molire sagittas,
 Cui triplicis cæssit fortuna novissima regni.
 Tu superos, ipsumque Jovem, tu numina ponti
 Victa domas, ipsumque, regit qui numina ponti. 30
 Tartara, quid cessant? Cur non matrisque tuumque
 Imperium profers? Agitur pars tertia mundi.
 Et tamen in cælo quoque tanta potentia nostro
 Spernitur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
 Pallada nonne vides, jaculatricemque Dianam 35
 Abcessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
 "Si patiemur, erit: nam spes affectat eandem.
 At tu, pro socio si qua est mea gratia regno,
 Junge Deam patruo." Dixit Venus. Ille pharetram
 Solvit, et arbitrio matris de mille sagittis 40
 Unam seposuit. Sed quâ nec acutior ulla,
 Nec minus incerta est, nec quæ magis audiat arcum:
 Oppositoque genu curvavit flexile cornu;
 Inque cor hamatâ percussit arundine Ditem.
 Haud procul Hennæis lacus est a mœnibus altæ, 45
 Nomine Pergus, aquæ. Non illo plura Caystros
 Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
 Sylva coronat aquas, cingens latus omne; suisque
 Frondibus, ut velo, Phœbeos submovet ignes.
 Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores. 50
 Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luco
 Ludî

Ludit, et aut violas, aut candida lilia carpit :
Dumque puellari studio calathosque sinumque
Implet, et æquales certat superare legendo ;
Penè simul visa est, dilectaque, raptaque Diti : 55
Usque adeò properatur amor. Dea territa mœsto
Et matrem, et comites, sed matrem sæpiùs, ore
Clamat : et, ut summâ vestem laniârat ab orâ,
Collecti flores tunicis cecidère remissis.
Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis : 60
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus : et nomine quemque vocatos
Exhortatur equos. Quorum per colla jubasque
Excudit obscurâ tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus vitos, et olentia sulfure fertur 65
Stagna Palicorum, ruptâ ferventia terrâ :
Et quâ Bacchiadæ, bimari gens orta Corinθο
Inter inæquales posuerunt mœnia portus.
Est medium Cyanes, et Pisææ Arethusæ,
Quod coit angustis inclusum cornibus æquor. 70
Hic fuit, à cujus stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas ;
Gurgite quæ medio summâ tenuis exstitit alvo,
Agnovitque Deum. “ Nec longius ibitis,” inquit.
“ Non potes invitæ Cereris gener esse. Roganda, 75
Non rapienda fuit. Quòd si componere magnis
Parvâ mihi fas est : et me dilexit Anapis :
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupsi.”
Dixit : et, in partes diversas brachia tendens,

Obst

Obstitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram : 80
 Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
 Contortum valido sceptrum regale lacerto
 Condidit. Ista viam tellus in Tartara fecit ;
 Et pronos currus medio cratere recepit.
 At Cyane, raptamque Deam, contemptaque fontis 85
 Jura sui moerens, inconstabile vulnus
 Mente gerit tacita ; lacrymisque absumitur omnis :
 Et, quarum fuerat magnum modò numen, in illas
 Extenuatur aquas. Molliri membra videres :
 Ossa pati flexus : ungues posuisse rigorem, 90
 Primaque de totâ tenuissima quæque liquescunt ;
 Cærulei crines, digitique, et crura, pedesque :
 Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
 Transitus est. Post hæc tergumque, humerique, la-
 tusque,
 Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos. 95
 Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
 Lympha subit : restatque nihil, quod prendere possis,

Puer in Stellionem.

INTEREA pavidæ nequicquam filia matri
 Omnibus est terris, omni quæsitâ profundo.
 Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus. Illa duabus
Flammiferâ

Flammiferâ pinus manibus succendit ab Ætnâ ; 5
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras,
Rursus, ubi alma dies hebetârat fidera, natam
Solis ad occasus, Solis quærebat ab ortu.
Fessa labore sitim collegerat ; oraque nulli
Colluerant fontes ; cùm testam stramine vidit 10
Fortè casam, parvasque fores pulsavit : at inde
Prodit anus, Divamque videt ; lymphamque roganti,
Dulce dedit, tostâ quod coxerat antè polentâ.
Dum bibit illa datum ; duri puer oris et audax
Constitit ante Deam ; risitque, avidamque vocavit. 15
Offensa est ; neque adhuc epotâ partē loquentem
Cum liquido mistâ perfudit Diva polentâ.
Combibit os maculas ; et, quâ modò brachia gessit,
Crura gerit ; cauda est mutatis addita membris :
Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi, 20
Contrahitur : parvâque minor mensura lacertâ est.
Mirantem, flentemque, et tangere monstra parantem
Fugit anum ; latebramque petit : aptumque colori
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

ASCALAPHUS in Bubonem.

QUAS Dea per terras, et quas erraverit undas,
 Dicere longa mora est. Quærenti defuit orbis,
 Sicaniam repetit. Dumque omnia lustrat eundo;
 Venit et ad Cyanen; ea, nî mutata fuisset,
 Omnia narrâset. Sed et os et lingua volenti
 Dicere non âderant; nec, quo loqueretur, habebat.
 Signa tamen manifesta dedit; notamque parenti,
 Illo fortè loco delapsam gurgite sacro,
 Persephones zonam summis ostendit in undis.
 Quam simul agnovit, tanquam tum denique raptam 10
 Scissit, inornatos laniavit Diva capillos:
 Et repetita suis percussit pectora palmis.
 Nec scit adhuc ubi sit; terras tamen increpat omnes;
 Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas:
 Trinacriam ante alias, in quâ vestigia damni 15
 Reperit. Ergo illic sævâ vertentia glebas
 Fregit aratra manu; parilique irata colonos
 Ruricolâsque boves leto dedit: arvaque jussit
 Fallere depositum: vitiatâque femina fecit.
 Fertilitas terræ, latum vulgata per orbem, 20
 Cassa jacet; primis segetes moriuntur in herbis:
 Et modò sol nimius, nimius modò corripit imber.
Sideraque, ventique nocent; avidæque volucres
Semina jacta legunt; lolium, tribulique fatigant
Triticeas

Triticeas messes, et inexpugnabile gramen. 25

Cùm caput Eleis Alpheias extulit undis ;
Rorantesque comas à fronte removit ad aures :

Atque ait : " O, toto quæsitæ virginis orbe,

Et frugum genitrix, immensos siste labores :

Neve tibi fidæ violenta irascere terræ. 30

Terra nihil meruit ; pátuitquæ invita rapinæ.

Prosum pro patriâ supplex ; huc hospita veni.

Pisa mihi patria est ; et ab Elidè ducimus ortum.

Sicaniam peregrina colo : sed gratior omni

Hæc mihi terra solo est. Hos nunc Arethusa penates,

Hanc habeo sedem ; quam tu, mitissima, serva. 36

Mota loco cur sim, tantique per æquoris undas

Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora

Tempestiva meis : cùm tu curisque levata,

Et vultus melioris eris. Mihi pèrvia tellus 40

Præbet iter ; subterquæ inias ablata cavernas

Hic caput attollo ; desuetaque sidera cerno.

Ergo, dum Stygio sub terris gurgite labor,

Visa tua est oculis illic Proserpina nostris.

Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu ; 43

Sed regina tamen, sed opaci maxinia mundi ;

Sed tamen inferni pollens matrona tyranni."

Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces :

Attonitæque diu similis fuit. Utque dolore

Pulsa gravi gravis est amentia ; curribus auras 50

Exit in æthereas ; ibi toto nubila vultu

Ante Jovem passis stetit invidiosa capillis :

“Proque meo veni supplex tibi, Jupiter,” inquit,
 “Sanguine, proque tuo: si nulla est gratia matris,
 Nata patrem moveat: neu sit tibi cura, precamur, 55
 Vilior illius, quod nostro est edita partu.

En quæfita diu tandem mihi nata reperta est:
 Si reperire vocas, amittere certiùs; aut si
 Scire ubi sit, reperire vocas. Quod rapta, feremus;
 Dúmmodo reddat eam. Nequē enim prædone marito
 Filia digna tua est: si jam mea filia digna est.” 61
 Jupiter excepit: “Commune est pignus onusque
 Nata mihi tecum; sed, si modó nomina rebus

Addere vera placet, non hoc injuria factum, 64
 Verùm amor est; neque erit nobis gener ille pudori.

Tu modò, Diva, velis. Ut desint cætera; quantum est
 Esse Jovis Fratrem! quid, quod nec cætera desunt,
 Nec cedit nisi forte mihi? sed tanta cupido
 Si tibi diffidii; repetat Proserpina cœlum:

Legē tamen certā: si nullos contigit illic 70
 Ore cibos. Nam sic Parcarum fœdere cautum est.”

Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
 Non ita Fata sinunt: quoniam jejunia virgo
 Solverat; et, cultis dum simplex errat in hortis,
 Puniceum curvâ decerpserat arbore pomum; 75
 Sumptaque pallenti septem de cortice grana
 Prefferat ore suo: solusque ex omnibus illud

Viderat Ascalaphus: quem quondam dicitur Orphne,
 Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
 Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris. 80
 Vidit:

Vidit : et indicio reductum crudelis ademit.

Ingemuit regina Erebi ; testemque profanam

Fecit avem : sparsumque caput Phlegethontide lym-
phâ

In rostrum, et plumas, et grandia lumina, vertit.

Ille sibi ablatas fulvis amicitur ab alis ;

85

Inque caput crescit ; longosque reflectitur ungues ;

Vixque movet natas per inertia brachia pennas :

Fœdaque fit volucris, venturi nuntia luctûs.

Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

SIRENES in Aves.

HIC tamen indicio pœnam linguâque videri
Commeruisse potest. Vobis, Acheloïdes, unde

Pluma pedesque avium, cùm virginis ora geratis ?

An quia, cùm legeret vernos Proserpina flores,

In comitum numero mistæ, Sirenes, eratis ?

9

Quam postquam toto frustra quæsisitis in orbe ;

Protinus ut vestram sentirent æquora curam,

Possè super fluctus alarum insistere remis

Optâstis : facilesque Deos habuistis ; et artus

Vidistis vestros subitis flavescere pennis.

10

Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,

Tantaque dos oris linguæ perderet usum ;

Virginei vultus, et vox humana remansit.

At medius fratrisque sui mœstæque sororis

Jupiter ex æquo volentem dividit annum.

11
No

Nunc Dea, regnorum numen commune duorum,
 Cum matre est totidem, totidem cum conjugè menses.
 Vertitur extemplo facies, et mentis, et oris :
 Nam, modo quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
 Læta Deæ frons est ; ut Sol, qui tectus aquosis 20
 Nubibus antè fuit, victis ubi nubibus exit.

PIERIDES in Picas.

FUNIERAT dictos nobis maxima cantus.
 At Nymphæ vicissè Deas, Heliconæ colentes,
 Concordi dixere sono. Convicia victæ
 Cùm jacerent, “ Quoniam,” dixit, “ certamine vobis
 Supplicium meruisse parum est, maledictæque culpæ 5
 Additis, et non est patientia libera nobis ;
 Ibimus in pœnas ; et quæ vocat ira, sequemur.”
 Rident Emathides, spernuntque minaciæ verba ;
 Conatæque loqui, et magno clamorè protervas
 Intentare manus, pennas exire per ungues 10
 Aspexere suos, operiri brachia plumis :
 Alteraque alterius rigido concrevere rostro
 Ora vident, volucresque novas accedere sylvis.
 Dumque volunt plangi, per brachia mota levatæ
 Aëre pendebant, nemorum convicia, picæ. 15
 Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
 Raucaque garrulitas, studiumque immane loquendi.

LIB. VI.

ARACHNES *cum* PALLADE *Certamen.*

PRÆBUERAT dictis Tritonia talibus aurem ;
Carminaque Aënidum, justamque probaverat
iram.

Tum secum, "Laudare parum est ; laudemur et ipsæ ;
Numina nec sperni sine poenâ nostra sinamus."

Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes ; 5

Quam sibi lanificæ non cedere laudibus artis

Audierat. Non illa loco, nec origine gentis

Clara, sed arte, fuit. Pater huic Colophonius Idmon

Phocaïco bibulas tingeat murice lanas.

Occiderat mater : sed et hæc de plebe, suoque 10

Æqua viro fuerat. Lydias tamen illa per urbes

Quæsierat studio nomen memorabile ; quamvis

Orta domo parvâ, parvis habitabat Hypæpis.

Hujus ut aspicerent opus admirabile, sæpe

Deseruere sui Nymphæ vineta Tymoli : 15

Deseruere suas Nymphæ Pactolides undas.

Nec factas solum vestes spectare juvabat ;

Tum quoque, cum fierent, tantus decor adfuit arti.

Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes ;

Seu digitis subigebat opus ; repetitaque longo 20

Vellera molliibat nebulas æquantia tractu ;

Sive levi teretem versabat pollice fusum ;

Seu pingebat acu ; scires à Pallade doctam.

Quod tamen ipsa negat : tantâque offensa magistrâ,
 Certet, ait, mecum ; nihil est, quod victa recusem. 25
 Pallas anum simulat ; falsosque in tempora canos
 Addit, et infirmos baculo quoque sustinet artus.

Tum sic orsa loqui : “ Non omnia grandior ætas,
 Quæ fugiamus, habet. Seris venit usus ab annis.
 Consilium ne sperne meum. Tibi fama petatur 30
 Inter mortales faciendæ maxima lanæ.

Cede Deæ : veniamque tuis temeraria dictis
 Supplice voce roga. Veniam dabit illa roganti.”

Aspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit ;
 Vixque manum retinens, confessaque vultibus iram, 35

Talibus obscuram refecuta est Pallada dictis :
 Mentis inops, longâque venis confecta senectâ :

Et nimium vixisse diu nocet. Audiat istas,
 Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.

Consilii satis est in me mihi. Neve monendo 40
 Profecisse putes ; eadem sententia nobis.

Cur non ipsa venit ; cur hæc certamina vitat ?

Tum Dea, Venit, ait ; formamque removit anilem ;

Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
 Mygdonidesque nurus. Sola est non territa virgo. 45

Sed tamen erubuit, subitusque invita notavit

Ora rubor : rursusque evanuit. Ut solet ær

Purpureus fieri, cum primùm Aurora movetur ;

Et breve post tempus candescere Solis ab ictu.

Perstat in incepto, stolidæque cupidine palmæ 50

In sua fata ruit. Neque enim Jove nata recusat ;

Nec

Nec monet ulterius: nec jam certamina differt.
 Haud mora; constituunt diversis partibus ambæ,
 Et gracili geminas intendunt flamine telas.
 Tela jugo vincta est: flamen secernit arundo: 55

Inferitur medium radiis subtemen acutis;
 Quod digiti expediunt, atque inter flamina ductum
 Percussio feriunt infecti pectine dentes.

Utraque festinant; cinctæque ad pectora vestes
 Brachia docta movent, studio fallente laborem. 60

Illic et Tyrium quæ purpura sensit ænum
 Textitur, et tenues parvi discriminis umbræ:

Qualis ab imbre solet percussis solibus arcus
 Inficere ingenti longum curvamine cælum:
 In quo diversi niteant cum mille colores, 65

Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
 Usque adeò quod tangit idem est: tamen ultima distant.

Illic et lentum filis immittitur aurum,
 Et vetus in telâ deducitur argumentum.

Cecropiâ Pallas scopulum Mavortis in arce 70
 Pingit, et antiquam de terræ nomine litem.

Bis sex cœlestes, medio Jove, sedibus altis
 Augusta gravitate sedent. Sua quemque Deorum
 Inscribit facies. Jovis est regalis imago.

Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente 75
 Aspera saxa facit, medioque è vulnere saxi

Exsiluisse ferum; quo pignore vindicet urbem.
 At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam:

Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.

Percussamque suâ simulat de cuspide terram 80

Prodere cum baccis foetum canentis olivæ :

Mirârique Deos. Operi victoria finis.

Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,

Quod pretium speret pro tam furialibus ausis ;

Quatuor in partes certamina quatuor addit 85

Clara colore suo, brevibus distincta figillis.

Threïciam Rhodopen habet angulus unus, et Hæ-
mon ;

Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam ;

Nomina summorum sibi qui tribuere Deorum.

Altera Pygmææ fatum miserabile matris 90

Pars habet. Hanc Juno victam certamine jussit

Esse gruem ; populisque suis indicere bellum.

Pingit et Antigonem, ausam contendere quondam

Cum magni consorte Jovis ; quam regia Juno

In volucrem vertit : nec profuit Ilion isti, 95

Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis

Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.

Qui superest solus Cinyran habet angulus orbum :

Isque gradus templi, natarum membra suarum,

Amplectens, saxoque jacens, lacrymæ videtur. 100

Circuit extremas oleis pacalibus oras.

Is modus est ; operique suâ facit arbore finem.

Mæonis elusam designat imagine tauri

Europen : verum taurum, freta vera putares.

Ipsa videbatur terras spectare relictas, 105

Et comites clamare suas, tactumque vereri

Affluentis

Affilientis aquæ; timidasque reducere plantas.

Fecit et Asterien aquilâ luctante teneri :

Fecit olorinis Ledam recubare sub alis :

Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram 110

Jupiter implêrit gemino Nyctêida fœtu :

Amphitryon fuerit, cùm te Tirynthia cepit;

Aureus ut Danaën, Asopida luserit igneus :

Mnemosynen pastor : varius Deoïda serpens.

Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco 115

Virgine in Æoliâ posuit. Tu visus Enipeus

Gignis Aloïdas; aries Bifaltida fallis.

Et te, flava comas, frugum mitissima mater,

Sensit equum; te sensit avem crinita colubris

Mater equi volucris : sensit Delphina Melantho. 120

Omnibus his faciemque suam, faciemque locorum

Reddidit. Est illic agrestis imagine Phœbus :

Utque modò accipitris pennas, modò terga leonis

Gesserit : ut pastor Macareïda luserit Iffên.

Liber ut Erigonen falsâ deceperit uvâ : 125

Ut Saturnus equo geminum Chirona creârit.

Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,

Nexilibus flores hederis habet intertextos.

Non illud Pallas, non illud carpere Livor

Possit opus. Doluit successu flava virago : 130

Et rupit pictas, cœlestia crimina, vestes.

Utque Cytoriaco radium de monte tenebat ;

Ter quater Idmoniaë frontem percussit Arachnes.

Non tulit infelix ! laqueoque animosa ligavit

Gutta

Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit: 135

Atque ita, "Vive quidem, pende tamen, improba,"
dixit:

"Lexque eadem poenæ, nè sis secura futuri,

Dicta tuo generi, ferisque nepotibus esto."

Post ea discedens succis Hecateïdos herbæ

Spargit. Et extemplo tristi medicamine tactæ 140

Defluxêre comæ: cumque his et naris et auris.

Fitque caput minimum, toto quoque corpore parvæ.

In latere exiles digiti pro cruribus hærent.

Cætera venter habet. De quo tamen illa remittit

Stamen; et antiquas exercet aranea telas. 145

De NIOBE.

LYDIA tota fremit: Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, et magnum sermonibus occupat or-
bern.

Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,

Tum cùm Mæoniam virgo Sipylumque colebat.

Nec tamen admonita est poenâ popularis Arachnes 5

Cedere cœlitibus, verbisque minoribus uti.

Multa dabant animos. Sed enim nec conjugis artes,

Nec genus amborum, magnique potentia regni,

Sic placuere illi, (quamvis ea cuncta placebant,)

Ut sua progenies: et felicissima matrum 10

Dicta foret Niobe; si non sibi visa fuisset.

Nam fata Tirēsiâ, venturi præscia, Manto

Per

Per medias fuerat, divino concita motu,
 Vaticinata vias : " Ismenides, ite frequentes :
 Et date Latonæ, Latonigenisque duobus, 15
 Cum prece thura piâ ; lauroque innectite crinem.
 Ore meo Latona jubet." Paretur : et omnes
 Thebaïdes jussis sua tempora frondibus ornant :
 Thuraque dant sanctis, et verba precantia, flammis.
 Ecce venit comitum Niobe celeberrima turbâ, 20
 Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro :
 Et, quantum ira finit, formosa : movensque decoro
 Cum capite immixtos humerum per utrumque capillos.
 Constitit : utque oculos circumtulit alta superbos ;
 " Quis furor auditos," inquit, " præponere visis 25
 Cœlestes ? aut cur colitur Latona per aras ?
 Numen adhuc finè thure meum est ? mihi Tantalus
 auctor ;
 Cui licuit soli Superiorum tangere mensas.
 Pleïadum soror est genitrix mihi : maximus Atlas
 Est avus, æthereum qui fert cervicibus axem : 30
 Jupiter alter avus. Socero quoque gloriôr illo.
 Me gentes metuunt Phrygiæ : me regia Cadmi
 Sub dominâ est : fidibusque nîci commissâ mariti
 Moenia cum populis à meque viroque reguntur.
 In quamcunque domûs adverto lumina partem, 35
 Immenstæ spectantur opes. Accedit eodem
 Digna Deâ facies. Huc natas adjice septem,
 Et totidem juvenes ; et mox generosque nurusque.
 Quærite nunc, habeat quam nostra superbia causam :
 Nec

Nescio quoque audete satam Titanida Cæo 40
 Latonam præferre mihi; cui maxima quondam
 Exiguam sedem parituræ terra negavit.
 Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea vestra recepta est.
 Exul erat mundi; donec miserata vagantem,
 Hospita tu terris erras, ego, dixit, in undis, 45
 Instabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
 Facta parens: uteri pars est hæc septima nostri.
 Sum felix. Quis enim neget hoc? felixque manebo.
 Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
 Major sum, quàm cui possit Fortuna nocere. 50
 Multaque ut eripiat; multo mihi plura relinquet.
 Excessere metum mea jam bona. Fingite demi
 Huic aliquid populo natorum posse meorum;
 Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum
 Latonæ. Turbâ quo quantum distat ab orbâ? 55
 Ite sacris, properate sacris; laurumque capillis
 Ponite." Deponunt; infectaque sacra relinquunt:
 Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
 Indignata Dea est: summoque in vertice Cynthi,
 Talibus est dictis geminâ cum prole locuta:
 "En ego vestra parens, vobis animosa creatis, 60
 Et nisi Junoni, nulli cessura Dearum,
 An Dea sim, dubitor: perque omnia sæcula cultis
 Arceor, ô nati, nisi vos succurritis, aris,
 Nec dolor hic solus. Diro convicia factò 65
 Tantalus adjecit: vosque est postponere natis

Ausa fuis ; et me (quod in ipsam recidat) orbam
 Dixit : et exhibuit linguam scelerata paternam.”
 Adjectura preces erat his Latona relatis :
 Desine, Phoebus ait, (pœnæ mora longa) querelas. 70
 Dixit idem Phœbe. Celerique per aëra lapsu
 Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
 Planus erat, latèque patens prope mœnia campus,
 Assiduis pulsatus equis ; ubi turba rotarum,
 Duraque mollierant subjectas ungula glebas. 75
 Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
 Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
 Terga premunt ; auroque graves moderantur habenas.
 E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
 Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem 80
 Quadrupedes cursus, spumantiaque ora coercet ;
 Hei mihi ! conclamat ; medioque in pectore fixus
 Tela gerit ; frænisque manu moriente remissis
 In latus a dextro paulatim defluit armo.
 Proximus, audito sonitu per inane pharetræ, 85
 Fræna dabat Sipylus : veluti cùm præscius imbris
 Nube fugit visâ, pendentiaque undique rector
 Carbasa deducit, ne quâ levis effluat aura.
 Fræna dabat. Dantem non evitabile telum
 Consequitur : summâque tremens cervice sagitta 90
 Hæsit ; et exstabat nudum de gutture ferrum.
 Ille, ut erat pronus, per colla admissa jubaſque
 Volvitur ; et calido tellurem sanguine scædat.
 Phædimus infelix, et aviti nominis hæres

Tantalus, ut solito finem imposuere labori, 95
 Transierant ad opus nitidæ juvenile palæstræ :
 Et jam contulerant arcto luctantia nexu
 Pectora pectoribus ; cum tento concita cornu,
 Sicut erant juncti, trajecit utrumque sagitta.
 Ingemuere simul : simul incurvata dolore 100
 Membra solo posuere : simul suprema jacentes
 Lumina versarunt : animam simul exhalarunt.
 Aspicit Alphenor, laniataque pectora plangens
 Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus :
 Inque pio cadit officio. Nam Delius illi 105
 Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
 Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis
 Eruta : cumque animâ cruor est effusus in auras.
 At non intonsum simplex Damafichthona vulnus
 Afficit. Ictus erat, quâ crus esse incipit, et quâ 110
 Molliâ nervosus facit internodia poples.
 Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,
 Altera per jugulum pennis tenuis acta sagitta est.
 Expulit hanc sanguis : seque ejaculatus in altum
 Emicat, et longè terebratâ profilit aurâ. 115
 Ultimus Ilioneus non profectura precando
 Brachia sustulerat : Dique ô communiter omnes,
 Dixerat, (ignarus non omnes esse rogandos)
 Parcite. Motus erat, cum jam revocabile telum
 Non fuit, arcitenens. Minimo tamen occidit ille 120
Vulnere ; non altâ percusso corde sagittâ.

Fama mali, populique dolor, lacrymæque fuorum
 Tam subitæ matrem certam fecere ruinæ,
 Mirantem potuisse; irascentemque, quod ausi
 Hoc essent Superi, quod tantum iuris haberent. 125
 Nam pater Amphion, ferro per pectus adactò,
 Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
 Heu, quantum hæc Niobe Niobè distabat ab illâ,
 Quæ modò Latois populum submoverat aris,
 Et mediam tulerat gressus resupina per urbem, 130
 Invidiosa suis; at nunc miseranda vel hosti!
 Corporibus gelidis incumbit; et ordine nullo
 Oscula dispensat natos suprema per omnes.
 A quibus ad cælum liventia brachia tendens,
 "Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore; 135
 "Pascere," ait; "fatiaque meo tuâ pectora luctu:
 Corque ferum satia (dixit)! per funera septem
 Effector: exsulta; victrixque inimica triumphâ.
 Cur autem victrix? miseræ mihi plura supersunt,
 Quàm tibi felici. Post tot quoque funera vinco."
 Dixerat; insonuit contento nervus ab arcu; 141
 Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
 Illa malo est audax. Stabant cum vestibibus atris
 Ante toros fratrum demisso crine Sorores.
 E quibus una, trahens hærentia viscere tela, 145
 Imposito fratri, moribunda selanguit ore.
 Altera, solari miseram conata parentem,
 Conticuit subito; duplicataque vulnerè cæco est.
 [Oraque non preffit, nisi postquam spiritus exit.]

Hæc frustra fugiens collabitur ; illa forori 150
 Immoritur : latet hæc ; illam trepidare videres.
 Sexque datis leto, diversaque vulnera passis,
 Ultima restabat ; quam toto corpore mater,
 Totâ veste tegens, Unam, minimamque relinque ;
 De multis minimam posco, clamavit, et unam. 155
 Dumque rogat ; pro quâ rogat, occidit. Orba refedit
 Exanimes inter natos, natasque, virumque :
 Diriguitque malis. Nullos movet aura capillos.
 In vultu color est sine sanguine : lumina mœstis
 Stant immota genis : nihil est in imagine vivi. 160
 Ipsa quoque interiùs cum duro lingua palato
 Congelat, et venæ desistunt posse moveri.
 Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus,
 Nec pes ire potest. Intrâ quoque viscera faxum est.
 Flet tamen, et validi circumdata turbine venti 165
 In patriam rapta est. Ibi fixa cacumine montis
 Liquitur, et lacrymas etiamnum marmora manant.

PROCNE, PHILOMELA, TEREUS, et ITYS, in
Aves.

FINITIMI procures coëunt : urbesque propinquæ
 Oravêre suos ire ad solatia reges,
 Argosque, et Sparte, Pelopeïadesque Mycenæ,
 Et nondum torvæ Calydon invisa Dianæ,
 Orchomenosque ferox, et nobilis ære Corinthos, 5
 Messenæque

Messeneque ferax, Patræque, humilesque Cleonæ,
 Et Nelea Pylos neque adhuc Pittheïa Trœzen.
 Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo,
 Exteriusque sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
 Credere quis possit? solæ cessatis Athenæ. 10
 Obstitit officio bellum; subvectaque ponto
 Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
 Threïcius Tereus hæc auxiliariis armis
 Fuderat; et clarum vincendo nomen habebat.
 Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem, 15
 Et genus à magno ducentem fortè Gradivo,
 Connubio Procnes junxit. Non pronuba Juno,
 Non Hymenæus adest, non illi Gratia lecto.
 Eumenides tenuère faces de funere raptas:
 Eumenides stravère torum: tectoque profanus 20
 Incubuit bubo, thalamique in culmine sedit.
 Hâc ave conjuncti Procne Tereusque; parentes
 Hâc ave sunt facti. Gratata est scilicet illis
 Thracia: Disque ipsi grates egère: diemque,
 Quâque data est claro Pandione nata tyranno, 25
 Quâque erat ortus Itys, festam jussère vocari.
 Usque adeò latet utilitas. Jam tempora Titan
 Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
 Cùm blandita viro Procne, "Si gratia," dixit,
 "Ulla mea est, vel me visendæ mitte sorori; 30
 Vel soror huc veniat. Redituram tempore parva
 Promittes socero. Magni mihi numinis instar
Germanam vidisse dabis." Jubet ille carinas

In freta deduci : veloque et remige portus
 Cecrōpios intrat ; Piræaque littora tangit. 35
 Ut primūm fœceri data copia, dextraque dextræ
 Jungitur ; infausto committitur omine sermo.
 Cœperat, adventūs causam, mandata referre
 Conjugis ; et celeres missæ spondere recursus :
 Ecce venit magno dives Philomela paratu ; 40
 Divitior formâ : quales audire solemus
 Nāidas et Dryadas mediis incedere fylvis :
 Si modò des illis cultus, similesque paratus.
 Non secus exarsit conspectâ virgine Tereus,
 Quam si quis canis ignem supponat aristis : 45
 Aut frondem, positasque cremet fœnilibus herbas.
 Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
 Nutricisque fidem : nec non ingentibus ipsam
 Sollicitare datis ; totumque impendere regnum :
 Aut rapere, et sævo raptam defendere bello. 50
 Et nihil est, quod non effræno captus amore
 Ausit : nec capiunt inclusas pectora flammæ.
 Jamque moras malè fert ; cupidoque revertitur ore
 Ad mandata Procnes ; et agit sua vota sub illis.
 Facundum faciebat amor. Quotiesque rogabat 55
 Ulterius jūsto ; Procnen ita velle ferebat.
 Addidit et lacrymas ; tanquam mandâisset et illas.
 Prô Superi, quantum mortalia pectora cæcæ
 Noctis habent ! ipso sceleris molimine Tereus
 Creditur esse pius : laudemque à crimine sumit. 60
 Quid ?

Quid? quòd idem Philomela cupit; patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Perque suam, contraque suam, petit usque, salutem.
Vincitur ambarum Genitor prece. Gaudet, agitque
Illa patri grates: et successisse duabus 65
Id putat infelix; quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo restabat: equique
Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi.
Regales epulæ mensis, et Bacchus in auro
Ponitur. Hinc placido dantur sua corpora somno. 70
Lux erat; et generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrymis commendat obortis:
“Hanc ego, care gener, quoniam pia causa coëgit,
[Et voluere ambæ, voluisti tu quoque, Tereu,]
Do tibi: perque fidem, cognataque pectora, supplex 75
Per superos oro, patrio tuearis amore:
Et mihi sollicitæ lenimen dulce senectæ
Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quamprimum, (satis est procul esse sororem,
Si pietas ulla est, ad me, Philomela, redito.” 80
Mandabat; pariterque suæ dabat oscula natæ:
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriusque poposcit;
Inter seque datas junxit; natamque nepotemque
Absentes memori pro se jubet ore saluent: 85
Supremumque vale, pleno singultibus ore,

Vix dixit ; timuitque suæ præfagia mentis.

Ut fimel imposita est pictæ Philomela carinæ ;

Admotumque fretum remis, tellusque repulsa est ;

“ Vicimus,” exclamat (“ mecum mea vota feruntur : ”)

90

Barbarus ; et nusquam lumen detorquet ab illâ.

Non aliter, quàm cùm pedibus prædator obuncis

Deposuit nido leporem Jovis ales in alto :

Nulla fuga est capto ; spectat sua præmia raptor.

Jamque iter effectum ; jamque in sua littora fessis 95

Puppibus exierant ; cùm rex Pandione natam

In stabula alta trahit, sylvis obscura vetustis :

Atque ibi pallentem, trepidamque, et cuncta timentem,

Et jam cum lacrymis, ubi sit germana, rogantem,

Vi superat ; frustra clamato sæpe parente, 100

Sæpe sorore suâ : magnis super omnia Divis.

Illa tremit, velut agna pavens, quæ faucia cani

Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur :

Utque columba, suo madefactis sanguine plumis,

Horret adhuc, avidosque timet, quibus hæserat, ungues. 105

Mox ubi mens rediit ; passos laniata capillos,

[Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,]

Intendens palmas, “ Prô diris, Barbare, factis,

Prô crudelis ! ” ait ; “ nec te mandata parentis

Cum lacrymis movere piis, nec cura sororis : 110

Si tamen hæc. Superi cernunt ; si numina Divam

unt aliquid ; si non perierunt omnia mecum ;

Quando-

Quandoque mihi pœnas dabis : ipsa, pudore
 Projecto, tua facta loquar. Si copia detur,
 In populos veniam ; si sylvis clausa tenebor, 115
 Implebo sylvas, et conscia saxa querelis.
 Audiat hæc æther, et si Deus ullus in illo est."
 Sustinet ad Procnen post talia facta reverti.
 Conjuge quæ viso germanam quærit ; at ille
 Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat. 120
 Et lacrymæ fecêre fidem. Velamina Procne
 Deripit ex humeris, auro fulgentia lato :
 Induiturque atras vestes ; et inane sepulcrum
 Constituit ; falsisque piacula Manibus infert :
 Et luget non sic lugendæ fata sororis. 125
 Signa Deus bis sex actō lustraverat anno,
 Quid faciat Philomela ? fugam custodia claudit :
 Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo :
 Os mutum facti caret indice. Grande dolori
 Ingenium est : miserisque venit solertia rebus. 130
 Stamina barbaricâ suspendit callida telâ :
 Purpureasque notas filis intexuit albis,
 Indicium sceleris ; perfectaque tradidit uni :
 Utque ferat dominæ gestu rogat. Illa rogata
 Pertulit ad Procnen : nec scit quid tradat in illis. 135
 Evolvit vestes sævi matrona tyranni :
 Germanæque suæ carmen miserabile legit :
 Et (mirum potuisse) silet ; dolor ora repressit :
 Verbaque quærenti satis indignantia linguæ

Defuerunt :

Defuerunt; nec flere vacat. Sed fasque nefasque 146
 Confusura ruit; poenæque in imagine tota est.

Tempus erat, quo sacra solent Triëtérica Bacchi
 Sithoniæ celebrare nurus. Nox conscia sacris.

Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti:

Nocte suâ est egressa domo régina: Deique 145

Ritibus instruitur; furialiaque accipit arma.

Vite caput tegitur; lateri cervina sinistro

Vellera dependent; humero levis incubat hasta.

Concita per sylvas, turbâ comitante suarum,

Terribilis Procne, furiisque agitata doloris, 150

Bacché, tuas simulat. Venit ad stabula avia tandem;

Exululatque, Evoëque sonat, portasque refringit;

Germanamque rapit; raptæque insignia Bacchi

Induit; et vultus hederarum frondibus abdit;

Attonitamque trahens intra sua limina ducit. 155

Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,

Horruit infelix; totoque expalluit ore.

Nacta locum Procne, sacrorum pignora demit,

Oraque develat miseræ pudibunda fororis;

Amplexuque petit. Sed non attollere contrâ 160

Sustinet hæc oculos; pellex sibi visa fororis:

Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,

Testarique Deos, per vim sibi dedecus illud

Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, et iram

Non capit ipsa suam Procne; fletumque fororis 165

Corripiens, "Non est lacrymis hæc," inquit, "agendum,

ad ferro; sed, si quid habes, quod vincere ferrum

Possit;

Possit; in omne nefas ego me, germana, paravi.
 Aut ego, cùm facibus regalia testâ cremârô,
 Artificem mediis immittam Tereâ flammis; 169
 Aut linguam, aut oculos, aut mox per vulnera mille
 Sontem animam expellam. Magnum quodcunque
 paravi.

Quid sit, adhuc dubito." Peragit dum talia Procne;
 Ad matrem veniebat Itys. Quid possit, ab illo
 Admonita est; oculisque tuens immitibus, Ah quàm
 Es similis patri! dixit. Nec plura locuta, 175
 Triste parat facinus; tacitâque exæstuat irâ.
 Ut tamen accessit natus, matrique salutem
 Attulit, et parvis adduxit colla lacertis,
 Mistaque blanditiis puerilibus oscula junxit;
 Mota quidem est genitrix; infractaque constitit irâ;
 Invitique oculi lacrymis maduêre coactis. 181
 Sed simul ex nimîâ matrem pietate labare
 Sensit; ab hoc iterum est ad vultus versa sororis;
 Inque vicem spectans ambos, Cur admovent, inquit,
 Alter blanditiâs; raptâ filet altera linguâ? 185
 Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
 Cui sis nupta vide, Pandione nata, marito.
 Degeneras. Scelus est pietas in conjugè Tereo.
 Nec mora; traxit Ityn; clamantem, et colla petentem
 Ense ferit Procne, lateri qua pectus adhæret; 190
 Nec vultum avertit. Satis illi ad fata vel unum
 Vulnus erat; jugulum ferro Philomela resolvit.

Thracius insequitur genitas Pandione ferro.
 Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
 Pendebant pennis. Quarum petit altera sylvas: 195
 Altera testâ subit. Neque adhuc de pectora cædis
 Excessere notæ; signataque sanguine pluma est.
 Ille dolore suo, pœnæque cupidine velox,
 Vertitur in volucrem; cui stant in vertice cristæ:
 Prominet immodicum pro longâ cuspide rostrum. 200
 Nomen Epops volucris; facies armata videtur.
 Hic dolor ante diem, longæque extrema senectæ
 Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.

LIB. VII.

De JASONE et MEDEA.

JAMQUE fretum Minyæ Pagasæâ puppe secabant,
 Perpetuâque trahens inopem sub nocte senectam
 Phineus visus erat; juvenesque Aquilone creati
 Virgineas volucres miseri senis ore fugârunt;
 Multaque perpeffi claro sub Iâsone, tandem 5
 Contigerant rapidas liniofi Phasidos undas.
 Dumque adeunt regem; Phryxæaque vellera poscunt;
 Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum:
 Concipit interea validos Ætias ignes;
 Et luctata diu, postquam ratione furorem 10
 Vincere non poterat; "Frustra, Medea, repugnas;
Nescio quis Deus obstat," ait; "mirumque, nisi hoc est,
 Aux

Aut aliquid certè simile huic, quod amare vocatur.
 Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur?
 Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modò denique
 vidi,

15

Ne pereat, timeo? quæ tanti causa timoris?
 Excute virgineo conceptas pectore flammæ,
 Si potes, infelix. Si possent, sanior essem:
 Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
 Mens aliud suadet. Video meliora, proboque;
 Deteriora sequor. Quid in hospite, regia virgo,
 Ueris? et thalamos alieni concipis orbis?
 Hæc quoque terra potest, quod ames, dare. Vivat, an
 ille

20

Occidat, in Dis est. Vivat tamen. Idque precari
 Vel finè amore licet. Quid enim commisit læson?
 Quam, nisi crudelem, non tangat læsonis ætas,
 Et genus, et virtus? quam non, ut cætera desint,
 Forma movere potest? certè mea pectora movit.

30

At, nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore:
 Concurretque suæ fegeti, tellure creatis
 Hostibus: aut avido dabitur fera præda draconi.
 Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
 Tum ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.
 Cur non et specto pereuntem? oculosque videndo
 Conscelero? cur non tauros exhortor in illum,
 Terrigenasque feros, insopitumque draconem?

35

Dì meliora velint. Quamquam non ista precanda.
 Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis?

At

Atque ope nescio quis servabitur advena nostrâ,
 Ut per me sospes, finè me, det lintea ventis, 40

Virque sit alterius; pœnæ Medea relinquer?
 Si facere hoc, aliâmvè potest præponere nobis,
 Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
 Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ,
 Ut timeam fraudem, meritique oblivia nostri: 45

Et dabit antè fidem: cogamque in fœdera testes
 Esse Deos. Quid tuta times? accingere; et omnem
 Pelle moram. Tibi se semper debebit Iâson,
 Te face solenni junget tibi; perque Pelasgas
 Servatrix urbes matrum celebrare turbâ. 50

Ergo ego germanam, fratremque, patremque, Deos-
 que,

Et natale solum, ventis ablata, relinquam?
 Nempe pater sævus, nempe est mea barbara tellus,
 Frater adhuc infans: stant mecum vota sororis.
 Maximus intrâ me Deus est, Non magna relinquam;
 Magna sequar: titulum servatæ pubis Achivæ, 56

Notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
 Hic quoque fama viget, cultusque, artesque virorum:
 Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
 Æsonidem mutâsse velim: quo conjuge felix, 60
 Et Dis cara ferar, et vertice sidera tangam.

Quid? quod nescio qui mediis concurrere in undis
 Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,

Nunc forbere fretum, nunc reddere; cinctaque sævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo? 65
 Nempe

Nempe tēnens quod amo, gremioque in Iāsonis hæ-
rens,

Per freta longa ferar. Nihil illum amplexa verēbor :

Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.

Conjugiumne vocas, speciosaque nomina culpæ

Imponis, Medea, tuæ? quin aspice quantum 70

Aggrediare nefas : et, dum licet, effuge crimen."

Dixit ; et ante oculos rectū, Pietasque, Pudorque

Constiterant ; et victa dabat jam terga Cupido.

Ibat ad antiquas Hecates Perseïdos aras ;

Quas nemus umbrosum, secretaque sylva tegebant. 75

Et jam fortis erat, pulsusque refederat ardor ;

Cū videt Æsoniden, extinctaque flamma revixit :

Erubuēre genæ ; totoque recanduit ore.

Ut solet à ventis alimenta assumere, quæque

Parvā sub inductā latuit scintilla favillā, 80

Crescere ; et in veteres agitata resurgere vires :

Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,

[Ut vidit juvenem, specie præsentis inarfit.]

Et casu, solitò formosior Æsone natus

Illā luce fuit.. Posses ignoscere amanti. 85

Spestat ; et in vultu, veluti nunc denique viso,

Lumina fixa tenet : nec se mortalia demens

Ora videre putat ; nec se declinat ab illo.

Ut verò cœpitque loqui, dextramque prehendit

Hospes, et auxilium submissā voce rogavit ; 90

Pronisistque torum ; lacrymis ait illa profusa :

Quid faciam video : nec me ignorantia veri

Deci

Decipiet, sed amor. Servabere munere nostro :
 Servatus promissa dato. Per sacra triformis
 Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo, 95
 Perque patrem foci cernentem cuncta futuri,
 Eventusque suos, per tanta pericula jurat.
 Creditus, accèpit cantatas protinus herbas,
 Ediditque usum ; lætusque in castra recessit.
 Postera depulerat stellas Aurora micantes : 100
 Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvom ;
 Consistuntque jugis. Medio Rex ipse refedit
 Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
 Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
 Æripedes tauri ; tactæque vaporibus herbæ 105
 Ardent. Utque solent pleni resonare camini,
 Aut ubi terrenâ filices fornace soluti
 Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum ;
 Pectora sic intus clausas volventia flammæ,
 Gutturæque usta sonant. Tamen illis Æsone natus 110
 Obvius it. Vertère truces venientis ad ora
 Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro ;
 Pulvereumque solum pede pulsavère bisulco ;
 Fumificisque locum mugitibus implevère.
 Diriguère metu Minyæ. Subit ille ; nec ignes 115
 Sentit anhelatos, (tantum medicamina possunt)
 Pendulaque audaci mulcet palearia dextrâ :
 Suppositosque jugo pondus grave cogit aratri
 Ducere, et insuetum ferro proscindere campum.
 Mirantur Colchi : Minyæ clamoribus implent, 120
 Adjiciunt.

Adjiciuntque animos. Galeâ tum sumit aëna
 Vipereos dentes ; et aratos spargit in agros.
 Semina mollit humus, valido præincta veneno :
 Et crescunt, fiuntque sati nova corpora dentes.
 Utque hominis speciem maternâ sumit in alvo ; 125
 Perque suos intus numéros componitur infans ;
 Nec nisi maturus communes exit in auras :
 Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
 Effecta est hominis, foeto confurgit in arvo :
 Quodque magis mirum, simul edita concutit arma. 130
 Quos ubi viderunt præacutæ cupidis hastas
 In caput Hæmonii juvenis torquere paratos ;
 Demisere metu vultumque animumque Pelasgi.
 Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum :
 Utque peti vidit juvenem tot ab hostibus unum, 135
 Pailuit ; et subito finè sanguine frigida sedit.
 Neve parum valeant à se data gramina, carnea
 Auxiliare canit : secretaque advocat artes.
 Ille, gravem medios filicem jaculatus in hostes
 A se depulsum Martem convertit in ipsos. 140
 Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres ;
 Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi :
 Victoremque tenent ; avidisque amplexibus hærent.
 Tu quoque victorem complecti, barbara, velles ;
 [Obstitit incepto pudor : at complexa fuisses :] 145
 Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
 Quod licet, affectu tacito lætaris : agisque
 Carminibus grates, et Dis auctoribus horum.

Pervigilem superest herbis sopire draconem :
 Qui cristâ linguisque tribus præsignis, et uncis 150
 Dentibus horrendus, custos erat arietis aurei.
 Hunc postquam sparsit Lethæi gramine succi ;
 Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
 Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistant ;
 Somnus in ignotos oculos subrepat ; et auro 155
 Heros Æsonius potitur : spolioque superbus,
 Muneris auctorem secum, spolia altera, portans,
 Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.

Pestis Descriptio ; et Formicæ in Homines.

ÆACUS ingemuit ; tristisque ita voce locutus :
 “ Offa cinisque jacent, memori quos mente
 requiris.

Et quota pars illi rerum periére mearum !”

Dira lues irâ populis Junonis iniquæ

Incidit, exosâ dictas à pellice terras. 5

Dum visum mortale malum, tantæque latebat

Causa nocens cladis ; pugnatum est arte medendi.

Exitium superabat opem ; quæ victa jacebat.

Principio cœlum spissâ caligine terras

Pressit, et ignavos inclusit nubibus æstus. 10

“Dumque quater junctis implevit cornibus orbem

Luna ; quater plenum tenuata retexit orbem,

Letiferis calidi spirârunt flatibus Austri.

Constat

Constat et in fontes vitium venisse, lacusque ;
 Milliaque incultos serpentum multa per agros 15
 Errâsse ; atque suis fluvios temerâsse venenis.
 Strage canum primâ, volucrumque, oviumque, bo-
 umque,

Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
 Concidere infelix validos miratur arator
 Inter opus tauros ; medique recumbere sulco. 20
 Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros,
 Sponte suâ lanæque cadunt, et corpora tabent.
 Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
 Degenerat palmas ; veterumque oblitus honorum,
 Ad præsepe gemit, morbo moriturus inerti. 25
 Non aper irasci meminit ; non fidere curfu
 Cerva ; nec armentis incurrere fortibus urfi.
 Omnia languor habet. Sylvisque, agrisque, viisque
 Corpora fœda jacent. Vitiantur odoribus auræ.
 Mira loquor. Non illa canes, avidæque volucres, 30
 Non cani tetigêre lupi : dilapsa liquecunt ;
 Afflatuque nocent ; et agunt contagia latè.
 Pervenit ad miseros damno graviore colonos
 Pestis, et in magnæ dominatur mœnibus urbis.
 Viscera torrentur primò ; flammæque latentis 35
 Indicium rubor est, et ductus anhelitus ægre.
 Aspera lingua tumet ; trepidisque arentia venis
 Ora patent : auræque graves captantur hiatu.
 Non stratûm, non ulla pati velamina possunt :
 Dura sed in terrâ ponunt præcordia : nec fit

Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.
 Nec moderator adest : inque ipsos sæva medentes
 Erumpit clades : obsuntque auctoribus artes.
 Quo propior quisque est, servitque fidelius ægro ;
 In partem leti citius venit. Utque salutis 45
 Spes abiit ; finemque vident in funere morbi ;
 Indulgent animis ; et nulla, quid utile, cura est.
 Utile enim nihil est. Passim, positoque pudore,
 Fontibus, et fluviis, puteisque capacibus hærent :
 Nec prius est extincta fitis, quàm vita, bibendo. 50
 [Indè graves multi nequeunt confurgere, et ipsis
 Immoriuntur aquis : aliquis tamen haurit et illas.]
 Tantaque sunt miseris invisæ tædia lecti ;
 Profiliunt : aut, si prohibent consistere vires,
 Corpora devolvunt in humum ; fugiuntque penates 55
 Quisque suos ; sua cuique domus funesta videtur.
 [Et quia causa latet, locus est in crimine notus.]
 Semanimes errare viis, dum stare valebant,
 Aspiceres ; flentes alios, terræque jacentes ;
 Lassaque versantes supremo lumina motu : 60
 [Membraque pendentis tendunt ad sidera cœli,
 Hic, illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.]
 Quid mihi tunc animi fuit ? an, quod debuit esse,
 Ut vitam odissem, et cuperem pars esse meorum ?
 Quo se cumque acies oculorum flexerat ; illic 65
 Vulgus erat stratum. Veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
Templa vides contrà gradibus sublimia longis :—
Jupiter.

Jupiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura tulit? quoties pro conjuge conjux, 70
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris:
Inque manu thuris pars inconsumpta reperta est!
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit, et fundit purum inter cornua vinum, 75
Haud exspectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipse ego sacra Jovi pro me, patriâque, tribusque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit; et subito collapsa finè ictibus ullis
Exiguo tinxit subjectos sanguine cultros. 80
Fibra quoque ægra notas veri, monitusque Deorum
Perdiderat. Tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi projecta cadavera postes:
Ante ipsas, quò mors foret invidiosior, aras.
Pars animam laqueo claudunt; mortisque timorem 85
Morte fugant; ultroque vocant venientia fata.
Corpora missa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras; aut dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reverentia nulla est: 90
Deque rogis pugnant; alienisque ignibus ardent.
Qui lacryment, defunt; indeſletæque vagantur
Natarum matrumque animæ, juvenumque senum-
que.
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.

Attónitus tanto miserarum turbine rerum, 95
 "Jupiter ô," dixi, "si te non falsa loquuntur
 Dicta, sub amplexus Æginæ Afopidos isse:
 Nec te, magne Pater, nostri pudet esse parentem;
 Aut mihi redde meos; aut me quoque conde sepulcro."
 Ille notam fulgore dedit, tonitruque secundò. 100
 "Accipio; sintque ista precor felicia mentis
 Signa tuæ," dixi, "quod das mihi, pigneror, omen."
 Fortè fuit juxtà patulis rarissima ramis,
 Sacra Jovi, quercus de semine Dodonæo.
 Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo 105
 Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
 Rugosoque suum fervantes cortice callem.
 Dum numerum miror, "Totidem, Pater optime," dixi,
 "Tu mihi da cives; et inania mœnia reple."
 Intremuit, ramisque sonum sinè flamine motis 110
 Alta dedit quercus. Pavidò mihi membra timore
 Horruerunt, stabantque comæ. Tamen oscula terræ,
 Roboribusque dedi; nec me sperare fatebar;
 Sperabam tamen; atque animo mea vota fovebam.
 Nox subit; et curis exercita corpora somnus 115
 Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adesse,
 Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
 Ferre suis visa est; parilique tremiscere motu:
 Graniferumque agmen subjectis spargere in arvis.
 Crescere quod subitò, et majus majusque videri, 120
 Ac se tollere humo; rectoque adfistere trunco;
 Et maciem numerumque pedum, nigrumque colorem
 Ponere;

Ponere ; et humanam membris inducere formam.
 Somnus abit. Damno vigilans mea visa ; querorque
 In Superis opis esse nihil. At in ædibus ingens 125
 Murmur erat ; vocesque hominum exaudire videbar,
 Jam mihi defueta. Dum suspicor has quoque somni,
 Ecce venit Telamon properus ; foribusque reclusis,
 “ Speque fideque, pater,” dixit, “ majora videbis.
 Egredere.” Egredior ; qualesque in imagine somni 130
 Vitus eram vidisse viros, ex ordine tales
 Aspicio, agnoscoque. Adeunt ; regemque salutant.
 Vota Jovi solvo, populisque recentibus urbem
 Partior, et vacuos priscis cultoribus agros ;
 Myrmidonasque voco ; nec origine nomina fraudo. 135
 Corpora vidisti. Mores, quos antè gerebant,
 Nunc quoque habent ; parcumque genus, patiensque
 laborum,
 Quæsitique tenax, et qui quæsitâ reservent.

De CEPHALO et PROCRIDE.

AD regem Cephalus, simul et Pallante creati
 Conveniunt. Sed adhuc regem sopor altus ha-
 bebant.

Excipit Æacides illos in limine Phocus :
 Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
 Phocus in interius spatium pulchrosque recessus
 Cecropidas ducit ; cum quis simul ipse resedit ;

Aspici

Aspicit Æoliden ignotâ ex arbore factum
 Ferre manu jaculum ; cujus fuit aurea cuspis.
 Pauca prius mediis sermonibus ille locutus,
 " Sum nemorum studiosus," ait, " cædisque ferinæ :
 Quâ tamen è sylvâ teneas hastile recisum, 11
 Jamdudum dubito : certè, si fraxinus esset,
 Fulva colore foret : si cornus, nodus inesset.
 Unde sit ignoro ; sed non formosius isto
 Viderunt oculi telum jaculabile nostri." 15
 Excipit Actæis è fratribus alter ; et, Usum
 Majorem specie mirabere, dixit, in isto.
 Consequitur, quodcunque petit ; Fortunaque missum
 Non regit ; et revolat, nullo referente, cruentum.
 Tum verò juvenis Nereïus omnia quærit : 20
 Cur sit, et unde datum ; quis tanti muneris auctor ?
 Quæ petit, ille refert ; sed, quæ narrare pudori est,
 Quâ tulerit mercede, filel ; tactusque dolore
 Conjugis amissæ, lacrymis ita fatur obortis :
 Hoc me, nate Deâ, (quis possit credere ?) telum 25
 Flere facit, facietque diu ; si vivere nobis
 Fata diu dederint. Hoc me cum conjugè carâ
 Perdidit. Hôc utinam caruissèm munere semper !
 Procris erat (si fortè magis pervenit ad aures
 Orithyïa tuas) raptæ soror Orithyïæ. 30
 Si faciem morefque velis conferre duarum ;
 Dignior ipsa rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus :
 Hanc mihi junxit Amor. Felix dicebar, cramque :
 (Non

(Non ita Dis visum est) ac nunc quoque forsitan essem:
 Alter agebatur post pacta jugalia mensis ; 35
 Cum me, cornigeris tendentem retia cervis,
 Vertice de summo semper florentis Hymetti
 Lutea manè videt pulsas Aurora tenebris :
 Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre
 Pace Deæ, quòd sit roseo spectabilis ore, 40
 Quòd teneat lucis, teneat confinia noctis,
 Nectareis quòd alatur aquis ; ego Procrin amabam :
 Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore.
 Primaque deserti referebam fœdera lecti.
 Mota Dea est ; et, Siste tuas, ingrate, querelas : 45
 Procrin habe, dixit. Quòd si mea provida mens est ;
 Non habuisse voles. Meque illi irata remisit.
 Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto ;
 Esse metus cœpit, ne jura jugalia conjux
 Non beue servâisset. Faciesque ætasque jubeant 50
 Credere adulterium ; prohibebant credere mores.
 Sed tamen abfueram ; sed et hæc erat, unde redibam,
 Criminis exemplum ; sed cuncta timemus amantes.
 Quærere, quo doleam, studeo : donisque pudicam
 Sollicitare fidem. Favet huic Aurora timori : 55
 Immutatque meam (videor sensisse) figuram.
 Palladias in eo, non cognoscendus, Athenas :
 Ingrediorque domum. Culpâ domus ipsa carebat ;
 Castaque signa dabat ; dominoque erat anxia raptò.
 Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto, 60

Ut vidi, obstupui ; meditataque penè reliqui
Tentamenta fide ; malè me, quin vera faterer,
Continui ; malè quin, ut oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat ; sed nulla tamen formosior illâ
Esse potest tristi ; desiderioque calebat 65
Conjugis abrepti. Tu collige, qualis in illâ
Phoece, decor fuerit ; quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties tentamina nostra pudici
Repulerint mores ? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicunque est : uni mea gaudia servo ? 70
Cui non ista fide satis experientia sano
Magna foret ? non sum contentus ; et in mea pugno
Vulnera ; dum census dare me pro nocte paciscor.
Munera et augendo tandem dubitare coëgi.
Illa nihil ; tacito tantummodo victa pudore 75
Insidiosa malo cum conjuge limina fugit :
Offensâque mei genus omne perosa virorum
Montibus errabat, studiis operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Pervenit ; orabam veniam ; et peccâsse fatebar. 80
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus ; si munera tanta darentur.
Hoc mihi confesso, læsum priùs ulta pudorem,
Redditur, et dulces concorditèr exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam se parva dedisset 85
Dona, canem munus ; quem cùm sua traderet illi
Cynthia,

Cynthia, Currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul et jaculum : manibus quod (cernis) habemus.

Muneris alterius quæ sit fortuna requiris ?

Accipe. Mirandi novitate movebere facti. 90

Carmina Læiades non intellectæ priorum
Solverat ingeniis ; et præcipitata jacebat

Immemor ambagum, vates obscura, suarum :

Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.

Protinus Aoniis immittitur altera Thebis 95

Pestis ; et exitio multi pecorumque suoque

Rurigenæ pavere feram. Vicina juvenus

Venimus ; et latos indagine cinximus agros.

Illa levi velox superabat retia saltu :

Summaque transibat positarum lina plagarum. 100

Copula detrahitur canibus, quos illa sequentes

Effugit, et volucris non secius alite ludit.

Poscor et ipse meum consensu Lælapa magno :

Muneris hoc nomen. Jamdudum vincula pugnat

Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit. 105

Vix bene missus erat ; nec jam poteramus, ubi esset,

Scire. Pedum calidus vestigia pulvis habebat.

Ipse oculis ereptus erat. Non ocyor illo

Hasta, nec excussæ contorto verberare glandes,

Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu. 110

Collis apex medii subjectis imminet arvis :

Tollor eò, capioque novi spectacula cursûs :

Quà modò deprendi, modò se subducere ab ipso

Vulnere visa fera est. Nec limite callida resto.

In spatiumque fugit ; sed decipit ora sequentis : 115

Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.

Imminet hic, sequiturque parem ; similisque tenenti

Non tenet, et vacuos exercet in aëra morsus.

Ad jaculi vertebat opem ; quod dextera librat

Dum mea ; dum digitos amentis indere tento ; 120

Lumina deflexi ; revocataque rursus eodem

Retuleram, medio (mirum !) duo marmora campe

Aspicio ; fugere hoc, illud latrare putares.

Scilicet invictos ambo certamine cursūs

Esse Deus voluit ; si quis Deus adfuit illis. 125

Haftenus ; et tacuit. “ Jaculo quod crimen in ipso ! ”

Phocus ait. “ Jaculi sic crimina reddidit ille.

Gaudia principium nostri sint, Phoece, doloris.

Illa prius referam. Juvat o meminisse beati

Temporis, Æacida, quo primos ritè per annos 130

Conjuge eram felix ; felix erat illa marito.

Mutua cura duos, et amor socialis habebat.

Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori :

Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,

Ulla erat. Æquales urebant pectora flammæ. 135

Sole ferè radiis feriente cacumina primis,

Venatum in sylvas juveniliter ire solebam :

Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres

Irre canes, nec lina sequi nodosa finebam.

Tutus eram jaculo. Sed cùm satiata ferinæ 140

Dextera cædis erat ; repetebam frigus, et umbras,

Quæ de gelidis halabat vallibus, auram.

Aura

METAMORPHOSES

Cynthia. Cuiusmodi repere.

Dat simul et patitur.

Muneris auctoris.

5

Accipe. Mirantur.

Carmina Libaret non.

Solverat intentum.

Inmemor amorem.

Scilicet anima.

150

Protinus Aonii immittitur.

Pestis; et exitu.

Rurigena pavere.

Veniens; et latus.

catum

redit amari.

Illam levi velox.

Summaque.

156

Copula delectat.

fufurrâ.

Effugit, et.

capfa dolore,

Poscor et ipse.

que refecta

Muneris hoc.

dixit iniqui:

160

Exone ipse.

crimine concita vano,

Vir hunc.

metuit finè corpore nomen:

de pellice verâ.

at; speratque miserrima falli:

negat; et, nisi viderit ipsa,

165

non est delicta mariti.

ut Auroræ lumina noctem;

que peto; victorque per herbas,

nostroque medere labori.

inter mea verba videbar

Nescio quos audisse. Veni, tamen, optima, dixi.
 Fronde levem rursus strepitum faciente caducâ,
 Sum ratus esse feram; telumque volatile misi.
 Procris erat; medioque tenens in pectore vulnus,
 Hei mihi! conclamat. Vox est ubi cognita fidæ 175
 Conjugis; ad vocem præceps amensque cucurri.
 Semanipem, et sparsas fœdantem sanguine vestes,
 Et sua (mie miserum!) de vulnere dona trahentem
 Invenio; corpusque meo mihi carius ulnis
 Sontibus attollo; scissâque à pectore veste 180
 Vulnera fœva ligo; conorque inhibere cruorem:
 Neu me morte suâ sceleratum deserat, oro.
 Viribus illa carens, et jam moribunda, coëgit
 Hæc se pauca loqui: "Per nostri fœdera lecti,
 Perque Deos supplex oro, superosque, meosque; 185
 Per si quid merui de te bene; perque manentem
 Nunc quoque cùm pereo, causam mihi mortis, amorem;
 Ne thalamis Auram patiare innubere nostris."
 Dixit; et errorem tum denique nominis esse
 Et sensi, et docui. Sed quid docuisse juvabat? 190
 Labitur; et parvæ fugiunt cum sanguine vires.
 Dumque aliquid spectare potest; me spectat; et in me
 Infelicem animam nostroque exhalat in ore.
 Sed vultu meliore mori secura videtur.
 Flentibus hæc lacrymans heros memorabat; et ecce
 Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque 196
 Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

LIB. VIII.

De ICARI Casu.

DÆDALUS interea Creten, longumque perosus
 Exsilium, tactusque soli natalis amore;
 Clausus erat pelago. "Terras licet," inquit, "et unda
 Obsitruat: at cœlum certè patet. Ibimus illac,
 Omnia possideat; non possidet aëra Minos." 5
 Dixit: et ignotas animum dimittit in artes:
 Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas,
 A minimâ cœptas, longam brevior sequenti:
 Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
 Fistula disparibus paulatim surgit avenis. 10
 Tum lino medias, et ceris alligat imas.
 Atque ita compositas parvo curvamine flectit;
 Ut veras imitentur aves. Puer Icarus unâ
 Stabat; et ignarus sua se tractare pericla,
 Ore renidenti, modò quas vaga moverat aura, 15
 Captabat plumas; flavam modò pollice ceram
 Mollibat; lusuque suo mirabile patris
 Impediebat opus. Postquam manus ultima cœptis
 Imposita est; geminas opifex libravit in alas
 Ipse suum corpus; motâque pependit in aurâ. 20
 Instruit et natum: "Medioque ut limite curras,
 Icare, ait, moneo; ne, si demissior ibis,
 Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
 Inter utrumque vola. Nec te spectare Boëten,

Aut Helicen jubeo, strictumque Orionis ense. 25
 Me duce carpe viam. Pariter præcepta volandi
 Tradit; et ignotas humeris accommodat alas.
 Inter opus monitusque genæ maduere seniles:
 Et patriæ tremuere manus. Dedit oscula nato
 Non iterum repetenda suo; pennisque levatus 30
 Antè volat; comitique timet; velut ales, ab alto
 Quæ teneram prolem produxit in aëra nido.
 Hortaturque sequi; damnosasque erudit artes:
 Et movet ipse suas, et nati respicit alas.
 Hos aliquis, tremulâ dum captat arundine pisces, 35
 Aut pastor baculo, stivâve innixus arator,
 Vidit; et obstupuit; quique æthera carpere possent,
 Credidit esse Deos. Et jam Junonia lævâ
 Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictæ:
 Dextra Lebynthos erat, foecundaque melle Calymne:
 Cum puer audaci coepit gaudere volatu; 41
 Deferuitque ducem; coelique cupidine tactus
 Altius egit iter. Rapidi vicina Solis
 Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
 Tabuerant ceræ; nudos quatit ille lacertos: 45
 Remigioque carens non ullas percipit auras.
 Oraque cæruleâ patrium clamantia nomen
 Excipiuntur aquâ: quæ nomen traxit ab illo.
 At pater infelix, nec jam pater, "Icare," dixit;
 "Icare," dixit, "ubi es? quâ te regione requiram?
 Icare," dicebat: pennas aspexit in undis. 51

Devovitque suas artes ; corpusque sepulchro
Condidit ; et tellus à nomine dicta sepulti.

De MELEAGRO et ATALANTE.

JAMQUE fatigatum tellus Ætneæ tenebat
Dædalon ; et sumptis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Jam lamentabile Athenæ
Pendere desierant Theseâ laude tributum.
Templa coronantur : bellatricemque Minervam 5
Cum Jove Disque vocant aliis ; quos sanguine vota,
Muneribusque datis, et acerris thuris adorant.
Sparferat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theseos ; et populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis ; 10
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicitâ supplex petiit prece. Causa petendi
Sus erat, infestæ famulus vindexque Dianæ.
Ceneâ namque ferunt, pleni successibus anni,
Primitias, frugem Cereri, sua vina Lyæo, 15
Palladios flavæ latices libâsse Minervæ.
Coëptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
Invidiosus honos ; solas finè thure relictas
Præteritæ cessâsse ferunt Latoïdos aras.
Tangit et ira Deos. “ At non impunè feremus ; 20
Quæque inhonoratæ, non et dicemur inultæ.”
Inquit ; et Ceneos ultorem spreta per agros

Misit aprum ; quanto majores herbida tauros
 Non habet Epiros ; sed habent Sricula arva minores.
 Sanguine et igne micant oculi, riget horrida cervix : 25
 [Et setæ densis similes hastilibus horrent :]
 Stantque velut vallum, velut alta hastilia setæ.
 Fervida cum rauco latos stridore per armos
 Spuma fluit : dentes æquantur dentibus Indis.
 Fulmen ab ore venit ; frondes afflatibus ardent. 30
 Is modò crescenti segetes proculcat in herbâ :
 Nec matura metit fleturi vota coloni ;
 Et Cererem in spicis intercipit. Arca frustra,
 Et frustra expectant promissas horrea messes.
 Sternuntur gravidi longo cum palmitæ foetus, 35
 Baccaque cum ramis semper frondentis olivæ.
 Sævit et in pecudes. Non has pastore canesce,
 Non armenta truces possunt defendere tauri.
 Diffugiunt populi ; nec se, nisi mœnibus urbis,
 Esse putant tutos ; donec Meleagros, et unâ 40
 Lecta manus juvenum coïere cupidine laudis.
 Tyndaridæ gemini, spectatus cæstibus alter,
 Alter equo ; primæque ratis molitor Iâson,
 Et cum Pirithoo felix concordia Theseus,
 Et duo Thestiadæ, prolesque Aphareia Lynceus, 45
 Et velox Idas ; et jam non fœmina Cæneus,
 Leucippusque ferox, jaculoque insignis Acastus ;
 Hippothoosque, Dryasque, et cretus Amyntore Phœ-
 nix,

Actoridæque pares, et missus ab Elide Phyleus.

Nec

Nec Telamon abérat, magnive creator Achillis : 59
 Cumque Pheretiade et Hyanteo Iólao
 Impiger Eurytion, et cursu invictus Echíon,
 Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, ferox-
 que.

Hippasus, et primis étiamnum Nestor in armis.
 Et quos Hippocöon antiquis misit Amyclis ; 55
 Penelopeque focer, cum Parrhasio Ancæo,
 Ampycidesque sagax, et adhuc à conjuge tutus
 Œclides, nemorisque decus Tegeæa Lycæi.
 Rafilis huic summam mordebat tibula vestem ;
 Crinis erat simplex nodum collectus in unum ; 60
 Ex humero pendens resonabat eburnæa lævo
 Telorum custos ; arcum quoque læva tenebat.
 Talis erat cultus ; facies, quam dicere verè
 Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
 Hanc pariter vidit, pariter Galydonius heros 65
 Optavit, renuente Deo : flammæque latentes
 Haufit, et, O felix, si quem dignabitur, inquit,
 Ista virum ! nec plura sinunt tempusque pudorque
 Dicere : majus opus magni certaminis urget.
 Sylva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas, 70
 Incipit à plano : devexaque prospicit arva.
 Quò postquam venêre viri ; pars retia tendunt :
 Vincula pars adimunt canibus ; pars pressa sequuntur
 Signa pedum ; cupiuntque suum reperire periculum.
 Concava vallis erat ; quâ se demittere rivi
 Assuerant pluvialis aquæ. Tenet ima lacunæ

Lenta salix, ulvæque leves, juncique palustres,
 Viminaque, et longâ parvæ sub arundine cannæ.
 Hinc aper excitus medios violentus in hostes
 Fertur, ut excussis elisi nubibus ignes. 80

Sternitur incurfu nemus; et propulsa fragorem
 Sylva dat. Exclamant juvenes; prætentaque forti
 Tela tenent dextrâ, latò vibrantiâ ferro.

Ille ruit; spargitque canes, ut quisque ruenti
 Obstet; et obliquo latrantes dissipat ictu. 85

Cuspis Echioniò primùm contorta lacerto
 Vana fuit; truncoque dedit leve vulnus acerno.

Proxima, si nimis mittentis viribus usa
 Non foret, in tergo visâ est hæsurâ petito:

Longiùs it: auctor teli Pagasæus læson. 90

“Phœbe,” ait Ampycides, “si te coluique, coloquæ;
 Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.”

Quâ potuit, precibus Deus annuit. Ictus ab illo,

Sed sine vulnere, aper: ferrum Diana volanti
 Abstulerat jaculo; lignum finè acumine venit. 95

Ira feri mota est; nec fulmine leniùs arsit:

Iux micat ex oculis, spiratque è pectore flamma.

Utque volat moles adducto concita nervo,

Cùm petit aut muros, aut plenas milite turres;

In juvenes vasto sic impete vulnificus sus 100

Fertur; et Eupalamon, Pelagonaque, dextra tuentes

Cornua, prosternit. Socii rapuère jacentes.

At non letiferos effugit Enæsimus ictus

*Hippocoonte satus. Trepidantem, et terga parantem
 Vertere*

Vertere, succiso liquerunt poplite nervi, 105
 Forſitan et Pylus citra Trojana periffet
 Tempora ; ſed ſumpto poſitâ conamine ab haſtâ,
 Arboris inſiluit, quæ ſtabat proxima, ramis :
 Deſpexitque, loco tutus, quem fugerat, hoſtem.
 Dentibus ille ferox in querno ſupite tritis 110
 Imminet exitio, fidensque recentibus armis
 Othriadæ magni roſtro femur hauſit adunco,
 At gemini, nondum cœleſtia fidera, fratres,
 Ambo conſpicui nive candidioribus albâ
 Veſtabantur equis : ambo vibrata per auras 115
 Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
 Vulnẽra feciſſent ; niſi ſetiger inter opacas,
 Nec jaculis, iſſet, nec equo loca pervia, ſylvas.
 Perſequitur Telamon ; ſtudioque incautus eundi,
 Pronus ab arboreâ cecidit radice retentus. 120
 Dum levat hunc Peleus ; celerem Tegeæa ſagittam
 Ippoſuit nervo, ſinuatoque expulit arcu.
 Fixa ſub aure feri ſummum deſtringit arundo
 Corpus ; et exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
 Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior iſtûs, 125
 Quàm Meleagros erat. Primus vidiffẽ putatur ;
 Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem :
 Et, Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.
 Erubuẽre viri : ſeque exhortantur, et addunt
 Cum clamore animos ; jaciuntque finẽ ordine tela. 130
 Turba nocet jaſtis ; et, quos petit, impedit iſtus.
 Ecce furens contra ſua fata bipennifer Arcas,

"Discite foemineis quàm tela virilia præsent,
 O juvenes, operique meo concedite," dixit.
 "Ipse suis licet hunc Latonia protegat armis; 135
 Hunc tamen invitâ perimet mea dextra Dianâ."
 Talia magniloquo tumidus memoraverat ore;
 Ancipitemque manu tollens utrâque securim,
 Institerat digitis, primos suspensus in artus;
 Occupat audacem; quâque est via proxima leto, 140
 Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
 Concidit Ancæus; glomerataque sanguine multo
 Viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.
 Ibat in adversum proles Ixionis hostem
 Pirithoüs, validâ quatiens venabula dextrâ. 145
 Cui procul Ægides, "O me mihi carior," inquit,
 "Pars animæ consistite meæ; licet eminüs esse
 Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus."
 Dixit; et æratâ torfit grave cuspide cornum:
 Quo bene librato, votique potente futuro, 150
 Obstitit esculeâ frondosus ab arbore ramus.
 Misit et Æsonides jaculum: quod casus ab illo
 Vertit in immeriti fatum latrantis, et, inter
 Ilia coniectum, tellure per ilia fixum est.
 At manus Cœnidæ variat; missisque duabus, 155
 Hasta prior terrâ, medio stetit altera tergo.
 Nec mora; dum sævit, dum corpora versat in orbem;
 Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit;
 Vulneris auctor adest: hostemque irritat ad iram:
 Plendidaque adversos venabula condit in armos. 160

Gaudia testantur focii clamore secundo ;
 Victricemque petunt dextræ conjungere dextram :
 Immanemque ferum, multâ tellure jacentem,
 Mirantes spectant; neque adhuc contingere tutum
 Esse putant; sed tela tamen sua quisque cruentant. 165
 Ipse pede imposito caput exitiabile preffit:
 Atque ita, " Sume mei spoliū, Nonacria, juris,"
 Dixit: " et in partem veniat mihi gloria tecum."
 Protinus exuvias, rigidis horrentia fetis
 Terga dat, et magnis insignia dentibus ora, 170
 Illi lætitiæ est cum munere muneris auctor.
 Invidere alii; totoque erat agmine murmur.
 E quibus, ingenti tendentes brachia voce,
 " Pone age, nec titulos intercipe, fœmina nostros,"
 Thestiadæ clamant: " neu te fiducia formæ 175
 Decipiat; longèque tuo fit captus amore
 Auctor." Et huic adimunt munus, jus muneris illi.
 Non tulit; et tumidâ frendens Mavortius irâ,
 " Discite raptores alieni," dixit, " honoris,
 Facta minis quantum distent." Haufitque nefando 180
 Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
 Tòxæa, quid faciat, dubium, pariterque volentem
 Ulcisci fratrem, fraterna que fata timentem,
 Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
 Cæde recalfecit consorti sanguine telum. 185
 Dona Deūm templis, nato victore, ferebat,
 Cūm videt extinctos fratres Althæa referri.
 Quæ, plangore dato, mœstis ululatibus urbem

Implet : et auratas mutavit vestibis atris.

At simul est auctor necis editus ; excidit omnis 190

Luctus ; et à lacrymis in poenæ versus amorem est.

Stipes erat ; quem, cùm partus enixa jaceret

Thestias, in flammam triplices posuere sorores :

Staminaque impresso fatalia pollice nentes ;

Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibi, 195

O modò nate, damus. Quo postquam carmine dicto.

Excessere Deæ ; flagrantem mater ab igne

Eripuit torrem ; sparsitque liquentibus undis.

Ille diu fuerat penetralibus abditus imis ;

Servatusque tuos, juvenis, servaverat annos. 200

Protulit hunc genitrix, tædasque in fragmina poni

Imperat : et positis inimicos admovet ignes.

Tum conata quater flammis imponere ramum,

Cœpta quater tenuit. Pugnant materque sororque,

Et diversa trahunt unum duo nomina pectus. 205

Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri :

Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem.

Et modò nescio quid similis crudele minanti

Vultus erat ; modò quæm misereri credere posses.

Cumque ferus lacrymas animi siccaverat ardor ; 210

Inveniebantur lacrymæ tamen. Utque carina,

Quam ventus, ventoque rapit contrarius æstus,

Vim geminam sentit, paretque incerta duobus :

Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,

Inque vices ponit ; positamque resuscitat iram. 215

incipit esse tamen melior germana parente ;

Et

Et consanguineas ut sanguine leniat umbras,
 Impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
 Convaluit; "Rogus iste cremet mea viscera," dixit.
 Utque manu dirâ lignum fatale tenebat; 220
 Ante sepulcrales infelix adstitit aras.
 "Pœnarumque Deâ triplices, furialibus, inquit,
 Eumenides, sacris vultus advertite vestros.
 Ulciscor, facioque nefas. Mors morte pianda est:
 In scelus addendum scelus est, in funera funus. 225
 Per cœacervatos pereat domus impia luctus.
 An felix CENEUS nato victore fruetur:
 THESTIUS orbus erit? melius lugebitis ambo.
 Vos modò fraterni manes, animæque recentes,
 Officium sentite meum: magnoque paratas 230
 Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
 Hei mihi! quò rapior? Fratres, ignoscite matri.
 Deficiunt ad cœpta manus. Meruisse fatemur
 Illum, cur pereat: mortis mihi displicet auctor.
 Ergo impunè feret: vivusque, et victor, et ipso 235
 Successu tumidus regnum Calydonis habebit?
 Vos, cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbra?
 Haud equidem patiar. Pereat sceleratus; et ille
 Spemque patris, regnique trahat, patriæque ruinam.
 Mens ubi materna est? ubi sunt pia jura parentum?
 Et, quos sustinui, bis mensûm quinque labores? 241
 O utinam primis arfisses ignibus infans:
 Idque ego passa forem! vixisti munere nostro:
 Nunc merito moriere tuo. Cape præmia facti:

Bisque datam, primùm partu, mox stipite raptò, 245
 Redde animam; vel me fraternis adde sepulcris.
 Et cupio, et nequeo. Quid agam? modò vulnera
 fratrum

Ante oculos mihi sunt, et tantæ cædis imago:
 Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
 Me miseram! malè vincetis; sed vincite, fratres: 250
 Dummodo, quæ dederò vobis solatia, vosque
 Ipsa sequar." Dixit: dextræque averfa trementi

Funereum torrem medios conjecit in ignes.
 Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
 Stipes; et invitis correptus ab ignibus arsit. 255
 Infcius, atque absens flammâ Melcagros ab illâ
 Uritur: et cæcis torrerì viscera sentit

Ignibus: at magnos superat virtute dolores:
 Quòd tamen ignavo cadat, et sine sanguine leto,
 Mœret: et Ancei felicia vulnera dicit. 260

Grandævumque patrem, fratremque, piaque sorores
 Cum gemitu, sociamque tori vocat ore supremo;
 Forfitan et matrem. Crescunt ignisque dolorque;
 Languescuntque iterum. Simul est extinctus uterque,
 Inque leves abiit paulatim spiritus auras: 265

Alta jacet Calydon. Lugent juvenesque senesque:
 Vulgusque, proceresque gemunt: scissæque capillos
 Planguntur matres Calydonides, Eveninæ.

Pulvere canitiem Genitor vultusque seniles
 Fœdat humi fusus; spatiosumque increpat ævum. 270
 Nam de matre manus, diri sibi conscia facti

Exegit poenas, acto per viscera ferro.
 Non mihi si centum Deus ora sonantia, linguas,
 Ingeniumque capax, totumque Helicon dedit;
 Tristia perlequerer miserarum dicta sororum. 275
 Immemores decoris liventia pectora tundunt:
 Dumque manet corpus, corpus refoventque foventque:
 Oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto.
 Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant:
 Affusæque jacent tumulo: signataque saxa 280
 Nomine complexæ, lacrymas in nomine fundunt.

PHILEMONIS et BAUCIDIS *Fabellæ.*

AMNIS ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
 Moverat. Irridet credentes; utque Deorum
 Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus;
 "Ficta refers, nimiumque putas, Achelœe, potentes
 "Esse Deos," dixit; "si dant adimuntque figuras." 3
 Obstupere omnes; nec talia dicta probârunt:
 Ante omnesque Lælex, animo maturus et ævo,
 Sic ait: Immensa est, finemque potentia cœli
 Non habet; et, quicquid Superi voluere, peractum est.
 Quoque minus dubites; tilia contermina quercus 10
 Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
 Ipse locum vidi: nam me Pelopeia Pittheus
 Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
 Haud procul hinc stagnum; tellus habitabilis olim:

Nunc celebres mergis, fulicisque palustribus undæ. 15

Jupiter huc, specie mortali, cumque parente

Venit Atlantiades positis caducifer alis.

Mille domos adiêre, locum requiêmque petentes :

Mille domos clausêre feræ. Tamen una recepit,

Parva quidem, stipulis et cannâ tecta palustri : 20

Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon,

Illâ sunt annis juncti juvenilibus ; illâ

Consenuere casâ : paupertatemque fatendo

Effecere levem, nec iniquâ mente ferendam.

Nec refert, dominos illic, famulosne requiras ; 25

Tota domus duo sunt ; idem parentque jubentque.

Ergo ubi Cœlicolæ parvos tetigêre penates ;

Submissoque humiles intrârunt vertice postes ;

Membra fenex posito jussit relevare sedili :

Quo superinjecit textum rude sedula Baucis. 30

Inde foco tepidum cinerem dimovit ; et ignes

Suscitat hesternos ; foliisque et cortice sicco

Nutrît ; et ad flammæ animâ producit anili :

Multifidasque faces, ramaliaque arida tecto

Detulit, et minuit, parvoque admovit aëno. 35

Quodque suus conjux riguo collegerat horto,

Truncat olus foliis. Furcâ levat ille bicorni

Sordida terga suis, nigro pendentia tigno :

Servatoque diu refecat de tergore partem

Exiguam ; sectantque domat ferventibus undis. 40

Interea medias fallunt sermonibus horas :

Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic

Fagineus,

Fagineus, curvâ clavo suspensus ab ansâ :
 Is tepidis impletur aquis ; artusque fovendos
 Accipit. In medio torus est de mollibus ulvis 45
 Impositus lecto, spondâ pedibusque salignis.
 Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
 Sternere consuêrant ; sed et hæc vilisque vetusque
 Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
 Accubuêre Dei. Mensam succincta tremensque 50
 Ponit anus. Mensæ sed erat pes tertius impar :
 Testa parem fecit. Quæ postquam subdita clivum
 Sustulit, æquatam mentæ terfere virentes.
 Ponitur hîc bicolor sinceræ bacca Minervæ,
 Conditaque in liquidâ corna autumnaliâ facce, 55
 Intubaque, et radix, et lactis massa coacti :
 Ovaque, non acri leviter versata favillâ ;
 Omnia fistilibus. Post hæc calatus eâdem
 Siftitur argillâ crater ; fabricataque fago.
 Pocula, quâ cava sunt, flaventibus illita ceris. 60
 Parva mora est ; epulasque foci misere calentes :
 Nec longæ rursus referuntur vina senectæ ;
 Dantque locum mensis paulum seducta secundis.
 Hîc nux, hîc mista est rugosis carica palmis,
 Prunaque, et in patulis redolentia mala canistris, 65
 Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
 Candidus in medio favus est. Super omnia vultus
 Accessêre boni ; nec iners pauperque voluntas.
 Interea, quoties haustum cratera replexi
 Sponte suâ, per seque vident succrescere vina :

Attoniti novitate pavent, manibusque supinis
 Concipiunt Baucisque preceæ, timidusque Philemon:
 Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
 Unicus anser erat, minimæ custodia villæ;
 Quem Dīs hospitibus domini mactare parabant: 75
 Ille celer pennâ tardos ætate fatigat,
 Eluditque diu; tandemque est visus ad ipsos
 Confugisse Deos. Superi vetuere necari;
 "Dique sumus; meritasque luet vicinia pœnas
 Impia, dixerunt. Vobis immunibus hujus 80
 Esse mali dabitur: modò vestra relinquitæ testæ;
 Ac nostros comitate gradus: et in ardua montis
 Ite simul." Parent ambo, baculisque levati
 Nituntur longo vestigia ponere clivo. 84
 Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
 Missa potest; flexere oculos, et mersa palude
 Cætera prospiciunt; tantum sua testæ manere.
 Dumque ea mirantur: dum desceant fata suorum;
 Illa vetus dominis etiam casa parva duobus,
 Vertitur in templum; furcas subiere columnæ: 90
 Stramina flavescent; adopertaque marmore tellus,
 Cælataque fores, aurataque testæ videntur.
 Talia cum placido Saturnius edidit ore:
 "Dicite, iuste senex, et fœmina conjuge iusto
 Digna, quid optetis?" Cum Baucide pauca locutus, 95
 Consilium Superis aperit commune Philemon:
 "Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
 Poscimus: et quoniam concordēs egimus annos;
 Auferat

Auferat hora duos eadem ; nec conjugis unquam
 Busta meæ videam ; neu sim tumulandus ab illa." 100
 Vota fides sequitur. Templi tutela fuêre,
 Donec vita data est. Annis ævoque soluti
 Ante gradus sacros cùm starent forte, locique
 Narrarent casus ; frondere Philemona Baucis,
 Baucida conspexit senior frondere Philemon. 105
 Jamque super geminos crescente cacumine vultus,
 Mutua, dum licuit, reddebant dicta ; Valeque,
 O conjux, dixêre simul : simul abdita texit
 Ora frutex. Ostendit adhuc Tyaneïus illic
 Incola de gemino vicinos corpore truncos. 110
 Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
 Narravêre senes. Equidem pendentia vidi
 Serta super ramos ; ponensque recentia, dixi,
 " Cura pii Dis sunt ; et, qui coluêre, coluntur."

ERISICHTHONIS *Impietas.*

NEC minus Autolyçi conjux, Erisichthone nata,
 Juris habet. Pater hujus erat, qui numina
 Divûm

Sperneret ; et nullos aris adoleret honores.
 Ille etiam Cereale nemus violâsse securi
 Dicitur ; et lucos ferro temerâsse vetustos. 5
 Stabat in his ingens annoso robore quercus ;
 Una nemus ; vittæ mediam, memoresque tabellæ,
 Sertar

Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
 Sæpe sub hâc Dryades festas duxere choreas :
 Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci 10
 Circuière modum : mensuraque roboris ulnas
 Quinque ter implebat. Nec non et cætera tanto
 Sylva sub hâc, sylvâ quanto jacet herba sub omni.
 Non tamen idcirco ferrum Triopeius illâ
 Abstinit ; famulosque jubet succidere sacrum 15
 Robur ; et, ut iussos cunctari vidit, ab uno
 Edidit hæc raptâ sceleratus verba securi :
 “ Non dilecta Deæ solùm, sed et ipsa licebit
 Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.”
 Dixit ; et, obliquos dum telum librat in ictus, 20
 Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus :
 Et pariter frondes, pariter pallefcere glandes
 Cœpère ; ac longi sudore madescere rami.
 Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus ;
 Haud aliter fluxit, discussâ cortice, sanguis ; 25
 Quàm solet, ante aras ingens ubi victima taurus
 Concidit, abruptâ cruor è cervice profusus.
 Obstupuère omnes ; aliquisque ex omnibus audet
 Detertere nefas, sævamque inhibere bipennem.
 Aspicit hunc, Mentisque piæ cape præmia, dixit 30
 Theffalus ; inque virum convertit ab arbore ferrum :
 Detruncatque caput ; repetitaque robora cædit.
 Editus è medio sonus est cum robore talis :
 “ *Nympha sub hâc ego sum, Cereri gratissima, ligno*
Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum 35
 Vaticinor

Vaticinor moriens, nostri solatia lèti."

Persequitur scelus ille suum ; labefactaque tandem

Istibus innumeris, adductaque funibus arbor

Corruit, et multam prostravit pondere sylvam.

Attonitæ Dryades damno nemorisque suoque, 40

Omnes germanæ, Cererem cum vestibis atris

Moerentes adeunt ; pœnamque Erisichthonis orant.

Annuit his ; capitisque sui pulcherrima motu

Concussit gravidis oneratos messibus agros :

Moliturque genus pœnæ miserabile, si non 45

Ille suis esset nulli miserabilis actis,

Pestiferâ lacerare Fame. Quæ quatenus ipsi

Non adeunda Deæ, (neque enim Cereremque Famem-

que

Fata coïre sinunt,) montani numinis unam

Talibus agrestem compellat, Oreada, dictis : 50

" Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,

Triste solum, sterilis, sinè fruge, sinè arbore, tellus ;

Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,

Et jejuna Fames ; ea se in præcordia condat

Sacrilegi scelerata, jube. Nec copia rerum 55

Vincat eam ; superetque meas certamine vires.

Neve viæ spatium te terreat ; accipe currus :

Accipe, quos frænis altè moderere, dracones."

Et dedit. Illa dato subvecta per aëra curru,

Devenit in Scythiam, rigidique cacumine montis 60

(Caucasum appellant) serpentum colla levavit :

Quæsitamque Famem lapidoso vidit in agro,

Unguibus

Unguibus, et raras vellentem dentibus herbas.
 Hirtus erat crinis; cava lumina; pallor in ore:
 Labra incana situ; scabrae rubigine fauces: 65
 Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
 Ossa sub incurvis exstabant arida lumbis:
 Ventris erat pro ventre locus. Pendere putares
 Pectus, et à spinæ tantummodo crate teneri.
 Auxerat articulos macies, genuumque rigeat. 70
 Orbis; et immodico prodibant tubera talo.
 Hanc procul ut vidit, (neque enim est accedere juxta
 Ausa,) refert mandata Deæ; paulumque morata,
 Quamquam aberat longè, quamquam modò venerat
 illuc,

Visa tamen sensitse Famem; retroque dracones 75
 Egit in Hæmoniam, versis sublimis habenis.

Dicta Fames Cereris (quàmvis contraria semper
 Illius est operi) peragit; perque aëra vento
 Ad jussam delata domum est; et protinus intrat
 Sacrilegi thalamos; altoque sopore solutum 80
 (Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis:
 Seque viro inspirat, faucesque, et pectus, et ora
 Afflat; et in vacuis spargit jejunia venis.
 Functaque mandato foecundum deserit orbem;
 Inque domos inopes assueta revertitur arva. 85
 Lenis adhuc somnus placidis Eriſichthona pennis
 Mulcebat. Petit ille dapes sub imagine somni:
 Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat;
 Exercetque cibo delusum guttur inani:

Proque

Proque epulis tenues nequicquam devorat auras. 90

Ut verò est expulsa quies; furit ardor edendi;

Perque avidas fauces, immensaue viscera regnat.

Nec mora; quod pontus, quod terra, quod educat
aër,

Poscit; et appositis queritur jejunia mensis;

Inque epulis epulas quærit. Quodque urbibus esse, 95

Quodque satis populo poterat; non sufficit uni.

Plusque cupit, quo plura suam demittit in alvum.

Utque fretum recipit de totâ flumina terrâ,

Nec satiatur aquis; peregrinosque ebibit amnes;

Utque rapax ignis non unquam alimenta recusat; 100

Innumerasque trabes cremat; et, quò copia major

Est data, plura petit; turbâque voracior ipsâ est:

Sic epulas omnes Erifichthonis ora profani

Accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis in illo

Causa cibi est; semperque locus fit inanis edendo. 105

Jamque fame patrias altique voragine ventris

Attenuârat opes. Sed inattenuata manebat

Tum quoque dira fames; implacatæque vigeat

Flamma gulæ. Tandem, demisso in viscera censu,

Filia restabat, non illo digna parente. 110

Hanc quoq; vendit inops. Dominum generosa recusat:

Et vicina suas tendens super æquora palmas,

Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis

Virginitatis habes, ait. (Hæc Neptunus habebat.)

Qui prece non spretâ quamvis modò visa sequenti 115

Effet he: o; formamque novat; vultumque virilem
In?

Induit, et cultus piscem capientibus aptos.
 Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
 Æra cibo celas, moderator arundinis, inquit,
 Sic mare compositum, sic fit tibi piscis in undâ 120
 Credulus, et nullos, nisi fixus, sentiat hamos :
 Quæ modò cum vili turbatis veste capillis
 Littore in hóc steterat, (nam stantem in littore vidi,)
 Dic ubi sit ; neque enim vestigia longiùs exstant.
 Illa Dei munus bene cedere sentit ; et à se 125
 Se quæri gaudens, his est rescuta rogantem :
 Quisquis es, ignoscas ; in nullam lumina partem
 Gurgite ab hóc flexi ; studioque operatus inhæsi.
 Quoque minùs dubites, sic has Deus æquoris artes
 Adjuvet, ut nemò jamdudum littore in isto, 130
 [Me tamen excepto] nec scœmina constitit ulla.
 Credidit ; et verso dominus pede pressit arenam ;
 Elususque abiit. Illi sua reddita forma est.
 Est ubi habere suam transformia corpora sentis,
 Sæpe Pater dominis Triopœida vendit. At illa 135
 Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cervus abibat :
 Præbebatque avido non iusta alimenta parenti.
 Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
 Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo ;
 Ipse suos artus lacero divellere morfu 140
 Cœpit : et infelix minuendo corpus alebat.
 Quid moror externis ? etiam mihi sæpe novandi
 Corporis, ô juvenes, numero finita potestas.

Nam modò, quod nunc sum, videor ; modò flector in-
anguem :

Armenti modò dux vires in cornua fumo ; 145
Cornua, dum potui. Nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse vides. Gemitus sua verba secuti.

LIB. IX.

De HERCULE et ACHELOO.

QUÆ gemitûs, truncæque Deo Neptunius heros
Causa rogat frontis ; cùm sic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines :
Triste petis munus. Quis enim sua proelia victus
Commemorare velit ? Referam tamen ordine. Nec tam
Turpe fuit vinci, quàm contendisse decorum est : 6
Magnaque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas ; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum. 10
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti ;
Accipe me generum, dixi, Parrhæone nate,
Dixit et Alcides. Alii cessere duobus.
Ille Jovem socerum dare se, famamque laborum,
Et superata suæ referebat jussu nœvercæ. 15
Contrà ego : (turpe Deum mortali cedere duxi :
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum
Curfibus obliquis inter tua regna fluentem :
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,

Sed popularis ero, et rerum pars una tuarum. 20
 Tantùm ne noceat, quòd me nec regia Juno
 Odit, et omnis abest iussorum pœna laborum.
 Nam quòd te jactas Alcmenâ matre creatum;
 Jupiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
 Matris adulterio patrem petis. Elige, fictum 25
 Esse Jovem malis, an te per dedecus ortum.
 Talia dicentem jam dudum lumine torvo
 Spectat; et accensæ non fortiter imperat iræ,
 Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera linguâ.
 Dummodo puguando superem; tu vince loquendo. 30
 Congrediturque ferox. Pudit modò magna locutum
 Cedere. Rejeci viridem de corpore vestem;
 Brachiaque opposui; tenuique à pectore varas
 In statione manus; et pugnæ membra paravi.
 Ille cavis hystro spargit me pulvere palmis; 35
 Inque vicem fulvæ jactu flavescit arenæ.
 Et modò cervicem, modò erura micantia captat;
 Aut captare putēs; omnique à parte laceffit.
 Me mea defendit gravitas; frustra que petebar.
 Haud secus ac moles, quam magno murmure fluctus
 Oppugnant; manet illa; suoque est pondere tuta. 41
 Digredimur paulum, rursusque ad bella coimus;
 Inque gradu stetimus, certi non cedere; eratque
 Cum pede pes junctus; totoque ego pectore pronus
 Et digitos digitis, et frontem fronte premebam. 45
 Non aliq̃ fortēs vidi concurrere tauros,
 Cum pretium pugnæ toto nitidissima saltu

Expetitur

Expetitur cónjux. Spectant armenta, payentque
 Nescia quem maneat tanti victoria regni.
 Ter finè profectu voluit nitentia contrà 50
 Rejicere Alcides à se mea pectora : quartò
 Excutit amplexus, adductaque brachia solvit :
 Impulsumque manu (certum mihi vera fateri)
 Protinus avertit ; tergoque onerosus inhæsit.
 Si qua fides, (neque enim fictâ mihi gloria voce 55
 Quæritur,) imposito pressus mihi monte videbar.
 Vix tamen exserui sudore fluentia multo
 Brachia ; vix solvi duros à corpore nexus.
 Instat anhelanti ; prohibetque resumere vires :
 Et cervice meâ potitur. Tum denique tellus 60
 Pressa genu nostro est ; et arenas ore momordi.
 Inferior viuitute meas devertor ad artes ;
 Elaborque viro, longum formatus in anguem.
 Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes ;
 Cumque fero movi linguam stridore bisulcam ; 65
 Risit, et illudens nostras Tirynthius artes ;
 Cunarum labor est angues superare mearum,
 Dixit ; et, ut vincas alios, Acheloë, dracones ;
 Pars quota Lernææ serpens eris unus Echidnæ ?
 Vulneribus fœcunda suis erat illa : nec ullum 70
 De centum numero caput est impune recisum ;
 Quin gemino cervix hærede valentior esset.
 Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
 Crescentemque malo, domui ; domitamque peremi.
 Quid fore te credas, falsum qui versus in anguem 75
AN

Arma aliena moves? quem forma precaria celat?

Dixerat; et summo digitorum vincula collo

Injicit. Angebar, seu guttura forcipe pressus:

Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.

Sic quoque devicto restabat tertia tauri 80

Forma trucidis; tauro mutatus membra, rebello.

Induit ille toris à lævâ parte lacertos;

Admissumque trahens sequitur; deprensâque durâ

Cornua figit humo; meque altâ sternit arenâ.

Nec fati id fuerat: rigidum fera dextera cornu 85

Dum tenet, infregit. Truncâque à fronte revellit.

Naiðes hoc, pomis et odoro flore repletum,

Sacrârunt; divesque meo bona Cópia cornu est.

Dixerat; at Nympha, ritu succincta Dianæ,

Una ministrarum, fufis utrimque capillis, 90

Incessit, totumque tulit prædivite cornu

Autumnum, et mensas, felicia poma, secundas.

Lux subit; et, primo feriente cacumina Sole,

Discedunt juvenes. Neque enim dum flumina pacem,

Et placidos habeant lapsus, motæque residant, 95

Opperiuntur, aquæ. Vultus Achelœus agrestes,

Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.

Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;

Cætera sospes erat. Capitis quoque, fronde salignâ,

Aut superimpositâ celatur arundine damnum. 100

At te, Nefse feròx, ejusdem virginis ardor

Perdiderat, volucris trajectum terga sagittâ.

Namque, novâ repetens patrios cum conjuge muros,

Venerat

Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
 Uberiùs solito nimbis hyemalibus auctus, 105
 Vorticibusque frequens erat, atque impervius amnis.
 Intrepidum pro se, curam de conjuge agentem
 Nessus adit, membrisque valens, scitusque vadorum :
 Officioque meo ripâ sistetur in illâ
 Hæc, ait, Alcide : tu viribus utere nando. 110
 [Pallentemque metu; fluviumque, ipsumque timentem],
 Tradidit Aönus pavidam Calydonida Nessô.
 Mox, ut erat, pharetrâque gravis, spolioque leonis,
 (Nam clavam, et curvos trans ripam miserat arcus)
 Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit. 115
 Nec dubitat ; nec quâ sit clementissimus amnis
 Quærit ; et obsequio deferri spernit aquarum.
 Jamque tenens ripam, missos cùm tolleret arcus,
 Conjugis agnovit vocem : Nessoque parante
 Fallere depositum, Quò te fiducia, clamat, 120
 Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesses biformis,
 Dicimus, exaudi ; nec res intercipe nostras.
 Si te nulla mei reverentia movit ; at orbes
 Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
 Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equinâ. 125
 Vulnere, non pedibus te consequar. Ultima dicta
 Re probat ; et missâ fugientia terga sagittâ
 Trajicit. Exstabat ferrum de pectore aduncum.
 Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque foramen
 Emicuit, mixtus Lernæi tabe veneni. 130
 Excipit hunc Nessus. Neque enim moriemur inulti,
 Secur

Secum ait ; et calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.

Longa fuit medii mora temporis : actaque magni
Herculis implêrant terras, odiumque novercæ. 135

Victor ab Cœchaliâ Cenæo sacra parabat
Vota Jovi, cùm Fama loquax præcessit ad aures,
Deïanira, tuas, (quæ veris addere falsa
Gaudet, et ẽ minimâ sua per mendacia crescit ;)
Amphitryoniaden Iôles ardore teneri. 140

Credit amans : Venerisque novæ perterrita famâ
Indulsit primò lacrymis ; flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum : mox deinde, Quid autem
Flemus, ait ? pellex lacrymis lætabitur istis :
Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidque no-
vandum est, 145

Dum licet ; et nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an fileam ? repetam Calydonâ, morene ?
Excedam testis ? an, si nihil amplius, obstem ?
Quid si, me, Meleagre, tuam memor esse forem,
Forte parò facinus ; quantumque injuria possit, 150

Fœmineusque dolor, jugulatâ pellice testor ?
In cursus animus varios abit. Omnibus illis
Prætulit imbutam Nessèo sanguine vestem
Mittere ; quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichæ, quid tradat nescia, luctus 155

Ipsa suos tradit ; blandisque miserrima verbis
Dona det illa viro, mandat. Caput inscius heros :
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.

Thura dabat primis, et verba precantia, flammis ;
 Vinaque marmoreas paterâ fundebat in aras : 160
 Incaluit vis illa mali ; resolutaque flammis
 Herculeos abiit, latè diffusa, per artus.
 Dum potuit, solitâ gemitum virtute repressit :
 Victa malis postquam patientia, reppulit aras ;
 Implevitque suis nemorosum vocibus Œten. 165
 Nec mora ; letiferam conatur scindere vestem :
 Quâ trahitur, trahit illa cutem ; foedumque relatur,
 Aut hæret membris frustra tentata revelli ;
 Aut laceros artus, et grandia detegit ossa.
 Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens 170
 Tincta lacu, fridit ; coquiturque ardente veneno.
 Nec modus est : sorbent avidæ præcordia flammæ :
 Cœruleusque fluit toto de corpore sudor :
 Ambustique sonant nervi ; cæcâque medullis
 Tabe liquefactis, tendens ad sidera palmas, 175
 "Cladibus," exclamat, "Saturnia, pascere nostris :
 Pascere ; et hanc pestem spectâ, crudelis, ab alto ;
 Corque ferum fatia. Vel si miserandus et hosti ;
 (Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram,
 Invisamque animam, natamque laboribus, aufer. 180
 Mors mihi munus erit. Decet hæc dare dona novercam.
 Ergo ego foedantem peregrino templa cruore
 Busirin domui ? sævoque alimenta parentis
 Antæo eripui ? nec me pastoris Iberi 185
 Forma triplex ; nec forma triplex tua, Cerbere, movit
 Vosne, manus, validi pressistis cornua tauri ?

Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,
 Partheniumque nemus ? vestrâ virtute relatus
 Thermodontiaco cælatus baltheus auro,
 Pomaque ab infœmni malè custodita dracone ? 190
 Nec mihi Centauri potuêre resistere, nec mi
 Arcadiæ vastator aper ? nec profuit Hydræ
 Crescere per damnum, geminasque resumere vires ?
 Quid ? cùm Thracas equos humano sanguine pingues,
 Plenaque corporibus laceris præsepia vidi, 195
 Visaque dejeci, dominumque ipsosque peremi ?
 His elisa jacet moles Nemeæa lacertis ?
 Hâc cœlum cervice tuli ? defessa jubendo est
 Sæva Jovis conjux ; ego sum indefessus agendo.
 Sed nova pestis adest ; cui nec virtute resisti, 200
 Nec telis armisve potest. Pulmonibus errat
 Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
 At valet Eurystheus ; et sunt, qui credere possint
 Esse Deos ?" Dixit : perque altum faucius Ceten
 Haud aliter graditur, quàm si venabula tigris 205
 Corpore fixa gerat, fastique refugerit auctor.
 Sæpe illum gemitus edentem, sæpe frementem,
 Sæpe retentantem totas infringere vestes,
 Sternentemque trabes ; irascentemque videres
 Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo. 210
 Ecce Lichan trepidum, et latitantem rupe cavatâ
 Adspicit : utque dolor rabiem collegerat omnem ;
 " Tune, Licha," dixit, " feralla dona tulisti ?
 Tuuc meæ necis auctor eris ?" tremuit ille, pavetque
 Pallidus ;

Pallidus ; et timidè verba excusantia dicit. 215

Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,

Corripit Alcides ; et terque quaterque rotatum

Mittit in Euboïcas, tormento fortiùs, undas.

Ille per aërias pendens induruit auras :

Utque ferunt imbres gelidis concrefcere ventis, 220

Inde nives fieri ; nivibus quoque molle rotatis

Adstringi, et spifsâ glomerari grandine corpus ;

Sic illum validis actum per inane lacertis,

Exsanguemque metu, nec quicquam humoris habentem,

In rigidas versum filices prior edidit ætas. 225

Nunc quoque in Euboïco scopulus brevis emicat altè

Gurgite, et humanæ servat vestigia formæ.

Quem, quasi sensurum, nautæ calcare verentur ;

Appellantque Lichan. “ At tu, Jovis inclyta proles,

Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Cete, 230

Inque pyram structis, arcus, pharetramque capacem,

Regnaque visuras iterum Trojana sagittas,

Ferre jubes Poeante satum ; quo flamma ministro

Subdita. Dumque avidis comprehenditur ignibus agger ;

Congeriem sylvæ Nemeæo vellere summam 235

Sternis ; et impositâ clavæ cervice recumbis,

Haud alio vultu, quàm si conviva jaceres,

Inter plena meri redimitus pocula fertis.”

Jamque valens, et in omne latus diffusa sonabat,

Securosque artus, contemptoremque petebat 240

Flamma suum. Timuère Dei pro vindice terræ.

Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
 Jupiter alloquitur: "Nostra est timor iste voluptas,
 O Superi; totoque libens mihi pectore grator,
 Quòd memoris populi dicor rectorque paterque: 245
 Et mea progenies vestro quoque tuta favore est.
 Nam quamquam ipsius datur hoc immanibus actis;
 Obligor ipse tamen. Sed enim, ne pectora vano
 Fida metu paveant, Cætras spernite flammæ.
 Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes: 250
 Nec nisi maternâ Vulcanum parte potentem
 Sentiet. Æternum est, à me quod traxit, et expers,
 Atque immune necis, nullâque domabile flammâ.
 Idque ego defunctum terrâ cœlestibus oris
 Accipiam, cunctisque meum lætabile factum 255
 Dis fore confido. Si quis tamen Hercule, si quis
 Fortè Deo doliturus erit, data præmia nolet:
 Sed meruisse dari sciet; invitique probabit."

Affensère Dei. Conjux quoque regia visa est
 Cætera non duro, duro tamen ultîma vultu 260
 Dicta tulisse Jovis; seque indoluisse notatam.
 Interea, quodcunque fuit populabile flammæ,
 Mulciber abstulerat; nec cognoscenda remansit
 Herculis effigies; nec quidquam ab imagine ductum
 Matris habet; tantumque Jovis vestigia servat. 265
 Utque novus serpens, positâ cum pelle senectâ,
 Luxuriare solet; squamâque nitere recenti;
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte sui meliore viget; majorque videri

METAMORPH.

181

Cœpit; et augustâ fieri gravitate verendus. 270
 Quem Pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
 Quadrijugo curru radiantibus intulit aëtris.

LIB. IX.

De ORPHEO et EURYDICE.

INDE per immensum croceo velatus amictu
 Aëra digreditur, Ciconumque Hymenæus ad oras
 Tendit; et Orpheâ nequicquam voce vocatur.
 Adfuit ille quidem; sed nec solleannia verba,
 Nec lætos vultus, nec felix attulit omen. 5
 Fax quoque, quam tenuit, lacrymoso stridula fumo
 Usque fuit, nullos invenit motibus ignes.
 Exitus auspicio gravior: nam nupta, per herbas
 Dum nova Naiadum turbâ comitata vagatur,
 Occidit, in talum serpentis dente recepto. 10
 Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
 Deslevit vates; ne non tentaret et umbras,
 Ad Styga Tænariâ est ausus descendere portâ.
 Perque leves populos, simulacraque sancta sepulcris,
 Persephonen adiit, inamœnaque regna tenentem. 15
 Umbrarum dominum: pulsisque ad carminia nervis
 Sic ait: "O positi sub terrâ numina mundi,
 In quem recidimus quicquid mortale creamur;
 Si licet, et, falsi positis ambagibus oris,
 Vera loqui sinitis; non huc, ut opaca viderem 20
 Tartara, descendi; nec uti viles columbia

Ter

Terna Medusæi vincirem guttura monstri.
 Causa viæ conjux: in quam calcata venenum
 Vipera diffudit; crescentesque abstulit annos.
 Posse pati volui: nec me tentasse negabo. 25
 Vicit Amor, superâ Deus hic bene notus in orâ est.
 An sit et hic, dubito; sed et hic tamen auguror esse.
 Famaque si veteris non est mentita rapinæ,
 Vos quoque junxit Amor. Per ego hæc loca plena
 timoris,

Per Chaos hoc ingens, vastique silentia regni, 30
 Eurydicos, oro, properata retextite fila.
 Omnia debemur vobis; paulumque morati,
 Seriùs aut citiùs sedem properamus ad unam.
 Tendimus huc omnes. Hæc est domus ultima: vosque
 Humani generis longissima regna tenetis. 35
 Hæc quoque, cum justos matura peregerit annos,
 Juris erit vestri. Pro munere poscimus usum.
 Quòd si fata negant veniam pro conjuge, certum est
 Nolle redire mihi. Letho gaudete duorum."

Talia dicentem, nervosque ad verba moventem, 40
 Exsangues flebant animæ. Nec Tantalus undam
 Captavit refugam: stupuitque Ixionis orbis.
 Nec carpsere jecur volucres; urnisque vacarunt
 Belides: inque tuo sedisti, Sisyphæ, saxo.
 Tum primùm lacrymis victarum carmine fama est 45
 Eumenidum maduisse genas: nec regia conjux
 Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
 Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes

Inter:

Inter : et incessit passu de vulnere tardo.
 Hanc simul et legem Rhodopeius accipit heros, 50
 Ne flectat retro sua lumina : donec Avernas
 Exierit valles : aut irrita dona futura.
 Carpitur acclivus per muta silentia trames,
 Arduus, obscurus, caligine densus opacâ.
 Nec procul abfuerunt telluris margine summæ. 55
 Hic, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
 Flexit amans oculos ; et protinus illa relapsa est.
 Brachiaque intendens, prendique et prendere certans,
 Nil nisi cedentes infelix arripit auras. 60
 Jamque iterum moriens non est de conjuge quicquam
 Quæsta suo : Quid enim sese quereretur amatam ?
 Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
 Acciperet, dixit ; revolutaque rursus eodem est.
 Non aliter stupuit geminâ nece conjugis Orpheus ;
 Quàm tria qui timidus, medio portante catenas, 65
 Colla canis vidit : quem non pavor antè reliquit,
 Quàm natura prior, saxo per corpus oborto :
 Quique in se crimen traxit ; voluitque videri
 Olenos esse nocens ; tuque, ô confisa figuræ,
 Infelix Lethæa, tuæ ; junctissima quondam 70
 Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
 Orantem, frustra iterum transire volentem,
 Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus
 Squallidus in ripâ, Cereris sine munere, sedit.
 Cura dolorque animi, lacrymæque alimenta fuere. 75
 EST

Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsumque Aquilonibus Hæ-
mon.

ATTIS in Pinum.

COLLIS erat, collemque super planissima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat. Quâ postquam parte refedit
Dis genitus vates, et fila sonantia movit;
Umbra loco venit. Non Chaonis abfuit arbos, 5
Non nemus Heliadum, non frondibus esculus altis.
Nec tilix molles, nec fagus, et innuba laurus,
Et coryli fragiles, et fraxinus utilis hastis,
Enodisque abies, curvataque glandibus illex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar, 10
Amnicolæque simul salices, et aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenuisque myricæ,
Et bicolor myrtus, et baccis cærulea tinus:
Vos quoque flexipedes hederæ venistis, et unâ
Pampineæ vites, et amictæ vitibus ulmi; 15
Ornique, et piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, et lentæ victoris præmia, palmæ:
Et succincta comas, hirsutaque vertice pinus;
Grata deûm matri; siquidem Cybeleius Attis
Exiit hâc hominem, truncoque induruit illo. 20

CYPARISSUS in Cupressum.

ADFUIT huic turbæ, metas imitata, cupressus,
 Nunc arbor, puer antè Deo dilectus ab illo,
 Qui citharam nervis, et nervis temperat arcus.
 Namque sacer Nymphis, Carthæa tenentibus arva,
 Ingens cervus erat: latèque patentibus altas 5
 Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
 Cornua fulgebant auro; demissaque in armos
 Pendebant tereti gemmata monilia collo.
 Bulla super frontem parvis argentea loris
 Vincita movebatur; pariliq; ex ære nitebant 10
 Auribus in geminis, circum cava tempora, baccæ.
 Isque metu vacuus, naturalique pavore
 Deposito, celebrare domos, mulcendaque colla
 Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
 Sed tamen ante alios, Cææ pulcherrime gentis, 15
 Gratus erat, Cyparisse, tibi: tu pabula cervum
 Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
 Tu modò texebas varios per cornua flores:
 Nunc, eques in tergo residens, huc latus et illuc
 Mollia purpureis frænabas ora capistris. 20
 Æstus erat, mediusque dies: Solisque vapore
 Concava littorei fervebant brachia Cancri.
 Fessus in herbosâ posuit sua corpora terrâ
 Cervus; et arboreâ ducebat frigus ab umbrâ.

Hunc puer imprudens jaculo Cyparissus acuto 25
 Fixit: et, ut sawo morientem vulnere vidit,
 Velle mori statuit. Quæ non solatia Phœbus
 Dixit? et ut leviter, pro materiâque doleret,
 Admonuit. Gemit ille tamen; munusque supremum
 Hoc petit à Superis; ut tempore lugeat omni. 30
 Jamque, per immensos egesto sanguine fletus,
 In viridem verti cœperunt membra colorem;
 Et modò, qui niveâ pendebant fronte capilli,
 Horrida cæsaries fieri: sumptoque rigore
 Sidereum gracili spectare cacumine cœlum. 35
 Ingemuit, tristisque Deus, "Lugebere nobis,
 Lugebisque alios, aderisque dolentibus," inquit.

HYACINTHUS in Floren

TE quoque, Amyclide, posuisset in æthere Phœ-
 bus;

Tristia si spatium ponendi Fata dedissent.
 Quà licet, æternus tamen es; quotiesque repellit
 Ver hyemem, Piscique Ariës succedit aquoso;
 Tu toties oreris, viridique in cespite flores.
 Te meus ante alios Genitor dilexit; et orbis
 In medio positi caruerunt præside Delphi:
 Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
 Sparten; nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ.
 Immemor ipse sui non retia ferre recusat; 10

Non

Non tenuisse canes ; non per juga montis iniqui
 Ipse comes ; longaque alit assuetudine flammæ.
 Jamque ferè medius Titan venientis, et actæ
 Noctis erat, spatioque pari distabat utrimque ;
 Corpora veste levant, et succo pinguis olivi 15
 Splendescunt, latique ineunt certamina disci.
 Quem priùs aërias libratum Phoebus in auras
 Misit, et oppositas disjecit pondere nubes.
 Recidit in solidam longo post tempore terram
 Pondus : et exhibuit junctam cum viribus artem. 20
 Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
 Tollere Tænarides orbem properabat ; at illum
 Dura percussum, subjecit in aëra tellus
 In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æquè,
 Ac puer, ipse Deus : Collapsosque excipit artus ; 25
 Et modò te refovet, modo tristitia vulnera ficcant :
 Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
 Nil profunt artes. Erat immedicabile vulnus.
 Ut si quis violas, riguove papaver in horto,
 Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis ; 30
 Marcida demittant subito caput illa gravatum ;
 Nec se sustineant ; spectentque cacumine terram.
 Sic vultus moriens jacet ; et defecta vigore
 Ipsa sibi est oneri cervix ; humeroque recumbit.
 “ Laberis, Oebalide, primâ fraudate juventâ,” 35
 Phoebus ait : “ videoque tuum, mea crimina, vulnus.
 Tu dolor es, facinusque meum : mea dextera leto
 Inscribenda tuo est : ego sum tibi funeris auctor.

Quæ mea culpa tamen ? nisi si luisse, vocari
 Culpa potest ; nisi culpa potest et amâsse vocari. 40

Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
 Reddere ! sed quoniam fatali lege tenemur ;
 Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
 Te lyra, pulsa manu, te carmina nostra sonabunt :
 Floque novus scripto gemitus imitabere nostros. 45

Tempus et illud erit, quo se fortissimus heros
 Addat in hunc florem ; folioque legatur eodem.”
 Talia dum vero memorantur Apolliais ore,
 Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbam,
 Definit esse cruor : Tyrioque nitentior ostro 50

Flos oritur ; formamque capit, quam lilia : si non
 Purpureus color huic, argenteus esset in illis.
 Non satis hoc Phœbo est : (is enim fuit auctor hono-
 ris :)

Ipse sups gemitus foliis inscribit ; et ai ai 55
 Flos habet inscriptum : funestaque littera ducta est.
 Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon : honorque
 Durat in hoc ævi : celebrandaque more priorum.
 Annua prælatâ, redeunt Hyacinthis pompâ.

ADONIS in Florem.

ILLA quidem monuit; junctisque per aëra cygnis
 Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
 Fortè suam latebris, vestigia certa secuti,
 Excivere canes; sylvisque exire parantem
 Fixerat obliquo juvenis Cinyreïus ictu. 5
 Protinus excussit pando, venabula rostro,
 Sanguine tincta suo; trepidumque, et tuta petentem
 Trux aper insequitur; totosque sub inguine dentes
 Abdidit; et fulvâ moribundum stravit arenâ.
 Vecta levi curru medias Cytherea per auras 10
 Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
 Agnovit longè gemitum morientis; et albas
 Flexit aves illuc: utque æthere vidit ab alto
 Exanimem, inque suo jactantem sanguine corpus;
 Desiluit: pariterque sinus, pariterque capillos 15
 Rupit; et indignis percussit pectora palmis.
 Quæstaque cum Fatis, "At non tamen omnia vestri
 Juris erunt," inquit. "Luctûs monumenta manebunt
 Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
 Annua plangoris peraget simulamina nostri. 20
 At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
 Fœmineos artus in olentes vertere menthas,
 Perfephone, licuit?" Nobis Cinyreïus heros
 Invidiæ mutatus erit? Sic fata, cruorem
 Nectare odorato spargit; qui tactus ab illo

Intumuit; sic, ut pluvio perlucida coelo
 Surgere bulla solet. Nec plenâ longior horâ
 Facta mora est; cùm flos è sanguine concolor ortus:
 Qualem, quæ lento celant sub cortice granum,
 Punica ferre solent: brevis est tamen usus in illo. 30
 Namque malè hærentem, et nimiâ levitate caducum
 Excutiunt idem, qui præstant nomina, venti. 31

LIB. XI.

Mors ORPHEI.

CARMINE dum tali sylvas, animosque ferarum
 Threïcius vates, et saxa sequentia ducit;
 Ecce nurus Ciconum, testæ lymphata ferinis
 Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
 Orphea, percussis sociantem carmina nervis. 5
 E quibus una, levem jactato crine per auram,
 "En," ait, "en hic est nostri contemptor:" et hastam
 Vatis Apollinei vocalia misit in ora:
 Quæ foliis præfuta notam sinè vulnere fecit.
 Alterius telum lapis est; qui missus, in ipso 10
 Aëre concentu victus vocisque lyræque est;
 Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis,
 Ante pedes jacuit. Sed enim temeraria crescunt
 Bella; modusque abiit; insanaque regnat Erinnyes.
 Cunctaque tela forent cantu mollita: sed ingens 15
 Clamor, et inflato Bercynthia tibia cornu,
 Pæanaque, plaususque, et Bacchei ululatus
 Obstrepuere

Obstrepere sono citharæ. Tum denique saxa
 Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
 Ac primùm attonitas etiāqum voce canentis 20
 Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
 Mænades Orphëi titulum rapuere theatri:
 Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
 Et coeunt, ut aves; si quando luce vagantem
 Noctis avem cernunt: structoque utrimque theatro
 Ceu matutinâ cervus periturus arenâ, 25
 Præda canum est: vatemque petunt; et fronde virenti
 Conjiciunt thyrsos, non hæc in munera factos.
 Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
 Pars torquent filices. Neu desint tela furori; 30
 Fortè boves pressio subigebant vomere terram;
 Nec procul hinc, multo fructum sudore parantes,
 Dura lacertosi fodiebant arva coloni.
 Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
 Arma sui: vacuosque jacent dispersa per agros 35
 Sarculaque, rastrique graves, longique ligones.
 Quæ postquam rapuere feræ, cornûque minaci
 Divellere boves; ad vatis fata recurrunt:
 Tendentemque manus, atque illo tempore primùm
 Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem, 40
 Sacrilegæ perimunt. Perque os (prô Jupiter!) illud,
 Auditum saxis, intellectumque ferarum
 Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
 Te mœstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
 Te rigidi filices, tua carmina sæpe secutæ 45

Fleverunt

Fleverunt sylvæ: positis te frondibus arbor,
 Tonsa comam, luxit: lacrymis quoque flumina dicunt
 Increvisse suis: obscuraque carbasa pullo
 Naiades et Dryades, passosque habuere capillos.
 Membra jacent diversa locis. Caput, Hebre, lyramque
 Excipis; et (mirum!) medio dum labitur amne, 54
 Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
 Murmurat exanimis; respondent flebile ripæ.
 Jamque mare invecæ flumen popolare relinquunt:
 Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi. 55
 Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
 Os petit, et sparso stillanti rore capillos.
 Tandem Phœbus adest; morsusque inferre parantem
 Arcet; et in lapidem rictus serpentis apertos
 Congelat; et patulos (ut erant) indurat hiatus. 60
 Umbra subit terras: et, quæ loca viderat antè,
 Cuncta recognoscit. Quærensque per arva piorum
 Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
 Hic modò conjunctis spatiantur passibus ambo:
 Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit: 65
 Eurydicenque suam jam tutò respicit Orpheus.
 Non impune tamen scelus hoc finit esse Lyæus:
 Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
 Protinus in sylvis mænes Edonidas omnes,
 Quæ fecere nefas, tortâ radice ligavit. 70
 Quippe pedum digitos, in quantum quæque secuta est,
 Traxit: et in solidam detrusit acumine terram.
 Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
 Cuius

Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri,
 Plangitur; ac trepidans adstringit vincula motu: 75
 Sic, ut quæque solo defixa cohæserat harum,
 Exsternata fugam frustra tentabat. At illam
 Lenta tenet radix, exultantemque coërcet.
 Dumque ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, et ungues,
 Aspicit in teretes lignum succedere furas. 80
 Et conata femur mœrenti plangere dextrâ;
 Robora percussit: Pectus quoque robora fiunt:
 Robora sunt hunteri. Porrectaque brachia veros
 Esse putes ramos; et non fallare putando.

MIDÆ Fabula.

NEC satis hoc Baccho est. Ipsos quoque deser-
 rit agros:
 Cumque choro meliore, sui vineta Tymoli,
 Paestolonque petit: quamvis non aureus illo
 Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
 Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæque frequentant:
 At Silenus abest. Titubantem annisque meroque, 8
 Rutilolæ cepere Phryges; vinctumque coronis
 Ad regem traxere Midan: cui Thracius Orpheus
 Orgia tradiderat cum Cœropio Eumolpo.
 Qui simul agnovit socium comitemque sacrorum, 10
 Hospitis adventu festum genialiter egit
 Per bis quinque dies, et iunctas ordine noctes.

Et jam stellarum sublimè coëgerat agmen
 Lucifer undecimus, Lydos cùm latus in agros
 Rex venit; et juveni Silenum reddit alumæo. 15
 Huic Deus optandi gratum, sed inutile, fecit
 Muneris arbitrium, gaudens altore recepto:
 Ille malè ufurus donis, ait, "Efficè, quicquid
 Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum."
 Annuit optatis; nocituraque munera solvit 20
 Liber: et indoluit, quòd non mèliora petisset.
 Lætus abit; gaudetquè malo Berecynthius heros:
 Pollicitamquè fidem tangendo singula tentat.
 Vixque sibi crèdens, non altâ fronde virentem
 Ilice detraxit virgam; virga aurea facta est. 25
 Tollit humo faxum; faxum quoque palluit auro.
 Contigit et glebam; contactu gleba potenti
 Massa fit. Arentes Cereris decerpfit aristas;
 Aurea messis erat. Demptum tenet arbore pomum;
 Hesperidas donâsse putes. Si postibus altis 30
 Admovit digitos; postes radiare videntur.
 Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
 Unda fluens palmis Danaën eludere posset.
 Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
 Omnia. Gaudenti meas posuère ministri, 35
 Exstructas dapibus, nec tostæ frugis egentes.
 Tum verò, sive ille suâ Cerealia dextrâ
 Munera contigerat, Cerealia dona rigeabant:
 Sive dapes avido convellere dente parabat,
 Lamina fulva dapes admoto dente nitebant. 40

Miscuerat puris auctorem muneris undis ;
 Fusile per rictus aurum fluitare videres.
 Attonitus novitate mali, divesque, miserque
 Effugere optat opes : et, quæ modò voverat, odit.
 Copia nulla famem relevat : sitis arida guttur 45
 Urit ; et invisio meritus torquetur ab auro.
 Ad cœlumque manus, et splendida brachia tollens,
 “ Da veniam, Lenæe pater ; peccavimus,” inquit :
 “ Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.”
 Mite Deûm numen Bacchus peccâsse fatentem 50
 Restituit, pactamque fidem, data munera solvit.
 “ Neve malè optato maneat circumlitus auro,
 Vade,” ait, “ ad magnis vicinum Sardibus amnem ;
 Perque jugum montis labentibus obvius undis
 Carpe viam ; donec venias ad fluminis ortus : 55
 Spumiferoque tuum fonti, quâ plurimus exit,
 Subde caput : corpusque simul ; simul elue crimen.”
 Rex jussæ succedit aquæ. Vis aurea tinxit
 Flumen, et humano de corpore cessit in amnem.
 Nunc quoque jam veteris percepto semine venæ 60
 Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
 Ille, perosus opes, sylvas et rura colebat,
 Panaque montanis habitantem semper in antris.
 Pingue sed ingenium mansit ; nocituraque, ut antè,
 Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis. 65
 Nam, freta prospiciens, latè riget arduus alto
 Tmolus in adscensu ; clivoque extentus utroque,
 Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæris.

Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,
 Et leve ceratâ modulatur arundine carmen ; 70
 Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
 Judice sub Tmololo certamen venit ad impar.
 Monte suo senior judex confedit ; et aures
 Liberat arboribus. Quercu coma cærule tantùm 74
 Cingitur ; et pendent circum cava tempora glandes.
 Isque Deum pecoris spectans, " In judice," dixit,
 " Nulla mora est." Calamis agrestibus insonat ille :
 Barbaricoque Midan (aderat nam fortè canenti)
 Carmine delinit. Post hunc facer ora retorfit
 Tmolus ad os Phœbi ; vultum sua sylva secuta est. 80
 Ille caput flavum lauro Parnasside victus
 Verrii humum. Tyrio saturatâ murice pallâ :
 Instructamque fidem gemmis et dentibus Indis
 Sustinet à lævâ ; tenuit manus altera plectrum.
 Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto 85
 Pollice sollicitat : quorum dulcedine captus
 Pana jubet Tmolus citharæ submittere cannas.
 Judicium sanctique placet sententia montis
 Omnibus. Arguitur tamen, atque injusta vocatur
 Unius sermone Midæ. Nec Delius aures 90
 Humanam stolidas patitur retinere figuram ;
 Sed trahit in spatium, villisque albetibus implet ;
 Instabilesque imo facit ; et dat posse moveri.
 Cætera sunt hominis. Partem damnatur in unam :
 Induiturque aures lentè gradientis aselli. 95

Ille quidem celat, turpique onerata pudore
 Tempora purpureis tentat velare tiaris.
 Sed, solitus longos ferro refecare capillos,
 Viderat hoc famulus. Qui, cum nec prodere visum
 Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras, 100
 Nec posset reticere tamen, secedit; humumque
 Effodit; et, domini quales aspexerit aures,
 Voce refert parvâ; terræque immurmurat haustæ;
 Indiciumque suæ vocis tellure regestâ
 Obruit, et scrobibus tacitus discedit opertis: 105
 Creber arundinibus tremulis ibi furgere lucus
 Cœpit; et, ut primum pleno maturuit anno,
 Prodidit agricolam. Leni nam motus ab Austro
 Obruta verba refert; dominique coarguit aures.

ALCYONE et CËYX in Aves.

INTEREA fratrisque sui, fratremque secutis
 I Anxia prodigiis turbatus pectora Cëyx,
 Consulat ut sacras, hominum oblectamina, sortes,
 Ad Clarium parat ire Deum; nam templa profanus
 Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas. 5
 Consilii tamen antè sui, fidissima, certam
 Te facit, Halcyone. Cui protinus intima frigus
 Ossâ receperunt; buxoque simillimus ora
 Pallor obit; lacrymisque genæ maduere profusis.
 Ter conata loqui, ter stetibus ora rigavit: 10

Singultu

Singultuque pias interrumpente querelas,

“ Quæ mea culpa tuam,” dixit, “ carissime, mentem

Vertit? Ubi est, quæ curâ mei prius esse solebat?

Jam potes Halcyone securus abesse relicta.

Jam via longa placet. Jam sum tibi carior absens. 15

At (puto) per terras iter est; tantumque dolebo;

Non etiam metuam; curæque timore carebunt.

Æquora me terrent, et ponti tristis imago.

Et laceras nuper tabulas in littore vidi;

Et sæpe in tumultis finè corpore nomina legi. 20

Néve tuum fallax animum fiducia tangat;

Quòd focer Hippotades tibi sit; qui carcere fortes

Contineat ventos; et, cùm velit, æquora placet.

Cùm semel emissi tenuerunt æquora venti,

Nil illis vetitum est; incommendataque tellus 25

Omnis, et omne fretum. Cœli quoque nubila vexant;

Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.

Quò magis hos novi, (nam novi, et sæpe paternâ

Parva domo vidi) magis hóc reor esse timendos.

Quòd tua si flecti precibus sententia nullis, 30

Cære, potest, conjux; nimiumque es certus eundi;

Me quoque tolle simul. Certè jactabimur unâ:

Nec, nisi quæ patiar, metuam; pariterque feremus

Quicquid erit: pariter super æquora lata feremur.”

Talibus Æolidos dictis lacrymisque movetur 35

Sidereus conjux; neque enim minor ignis in ipso est.

Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,

Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli:

Multaque

Multaque respondit timidum solantia pectus.
 Nec tamen idcirco causam probat. Addidit illis 40
 Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem.
 " Longa quidem nobis omnis mora; sed tibi juro
 Per patrios ignes (si me modò fata remittent)
 Antè reuersurum, quàm Luna bis impleat orbem."
 His ubi promissis spes est admota recursûs; 45
 Protinus eductam navalibus æquore tingi,
 Aptarique suis pinum jubet armamentis.
 Quâ rursus visâ, veluti præfaga futuri,
 Horruit Halcyone; lacrymasque emisit obortas;
 Amplexusque dedit; tristisque miserrima tandem 50
 Ore, " Vale," dixit: collapsaque corpore tota est.
 Ast juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
 Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
 Æqualique ictu scindunt freta. Sustulit illa
 Humentes oculos; stantemque in puppe recurvâ, 55
 Concussâque manu dantem sibi signa maritum
 Prima videt: redditque notas. Ubi terra recessit
 Longiùs, atque oculi nequeunt cognoscere vultus;
 Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
 Hæc quoque ut haud poterat, spatio submota, videri;
 Vela tamen spectat summo fluitantia malo. 60
 Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
 Seque toro ponit. Renovat lectusque locusque
 Halcyonæ lacrymas; et quæ pars, admonet, absit.
 Portubus exierant; et moverat aura rudentes; 65
 Obvertit lateri pendentes navita remos:

Cornuaque in summâ locat arbore ; totaque malo
Carbasa deducit ; venientesque accipit auras.

Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe secabatur ; longæque erat utraque tellus ; 70
Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus ; et præceps spirare valentiùs Eurus.
“ Ardua, jamdudum, demittite cornua,” rector
Clamat ; “ et antennis totum subnectite velum.”
Hic jubet ; impediunt adversæ jussa procellæ : 75
Nec finit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant alii subducere remos ;
Pars munire latus ; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus ; æquorque refundit in æquor :
Hic rapit antennas. Quæ dum finè lege geruntur ; 80
Aspera crescit hyems ; omnique è parte feroces
Bella gerunt venti ; fretaque indignantia miscent.
Ipse pavet ; nec se, qui sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector ; nec quid jubeatve, vetetve :
Tanta mali moles, totâque potentior arte est. 85
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incurfu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur
Pontus ; et inductas aspergine tangere nubes.
Et modò, cum fulvas ex imo vertit arenas, 90
Concolor est illis ; Stygiâ modò nigrior undâ ;
Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet.
*Ipse quoque his agitur vicibus Trachinia puppis ;
Et modò sublimis, veluti de vertice montis*

Despicere

Despicere in valles, imumque Acheronta videtur: 95

Nunc, ubi demissam curvum circumstetit æquor,

Susplicere inferno summum de gurgite cœlum.

Sæpe dat ingentem fluctu latus ista fragorem:

Nec leviùs pulsata sonat, quàm ferreus olim

Cùm laceras aries ballistave concutit arces. 100

Jamque labant cunei, spoliataque tegmine ceræ

Rîma patet; præbetque viam lethalibus undis.

Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres:

Vela madent nimbis; et cum cœlestibus undis

Æquoreæ miscentur aquæ, Caret ignibus æther; 105

Cæcaque nox premitur tenebris hyemisque fuscæ.

Discutiunt tamen has, præbentque micantia lumen

Fulmina; fulmineis ardescunt ignibus undæ.

Deficit ars; animique cadunt: totidemque videntur,

Quot veniant fluctus, ruere atque irrumperè mortes.

Non tenet hic lacrymas; stupet hic: vocat ille beatos,

Funera quos manèant; hic votis Numen adorat: 110

Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens

Poscit opem; subeunt illi fratresque parensque:

Huic cum pignoribus domus, et quod cuique relictum
est. 115

Halcyone Ceyca movet: Ceycis in ore

Nulla nisi Halcyone est: et, cum desideret unam,

Gaudet abesse tamen. Patriæ quoque vellet ad oras

Respicere, inque domum supremos vertere vultus.

Verùm ubi sit nescit. Tantâ vertigine pontus 120

Fervet; et, inductâ piecis è nubibus umbrâ

Omne latet cœlum; duplicataque noctis imago est.

Frangitur incurfu nimboſi turbinis arboſ:

Frangitur et regimen: ſpoliſque animoſa ſuperſtans

Unda, velut victrix, ſinuatas deſpicit undas. 125

Nec leviùs, quàm ſi quis Athon, Pindumve, revulſos

Sede ſuâ, totos in apertum everterit æquor,

Præcipitata ruit; pariterque et ponderè et iſtu

Mergit in ima ratem. Cùm quâ pars magna virorum

Gurgite preſſa gravi, neque in aëra reddita, fato 130

Functa ſuo eſt. Alii partes et membra carinæ

Trunca tenent. Tenet ipſe manu, quâ ſceptra ſolebat,

Fragmina navigii Cœyx; ſocerumque patremque

Invocat (heu!) fruſtra. Sed plurima nantis in ore

Halcyone conjux. Ullam meminitque refertque: 135

Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus,

Optat; et exanimis manibus tumuletur amicis.

Dum natat; abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,

Nominat Halcyonen, ipſiſque immurmurat undis.

Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum 140

Frangitur; et ruptâ merſum caput obruit undâ.

Lucifer obſcurus, nec quem cognoscere poſſes,

Illâ nocte fuit; quoniamque excedere Olympo

Non licuit, denſis textit ſua nubibus ora.

Æolis interea tantorum ignara malorum 145

Dinumerat noctes; et jam, quas induat ille,

Feſtinat veſtes; jam quas, ubi venerit ille,

Ipla gerat; reditûſque ſibi promittit inanès.

Omniſ illa quidem Superis pia thura ferebat:

Ante

METAMORPH.

203

Ante tamen cunctos Junonis templa colebat: 150
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret sospes conjux suus, utque rediret,
Optabat; nullamque sibi præferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.

At Dea non ultra pro functo morte rogari 155
Sustinet; utque manus funestas arceat aris;
“Iri, meæ,” dixit, “fidissima nuncia vocis
Vise soporiferam Somni velociter aulam:
Extinctique jube Cæycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen, veros narrantia casus.” 160
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, et arquato cælum curvamine signans
Tecta petit iussi sub rupe latentia regis.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni: 165
Quò nunquam radiis oriens, mediufve, cadensve
Phœbus adire potest. Nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo; dubiæque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram; nec voce silentia rumpunt 170
Sollicitive canes, canibusve sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convicia linguæ.
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes; per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis. 175
Ante fores antri fœcunda papavera florent,

Innumeræque herbæ ; quarum de lacte soporem

Nox legit, et spargit per opacas humida terras.

Janua, quæ verso stridorem cardine reddat, 184

Nulla domo totâ ; custos in limine nullus.

At medio torus est, ebено sublimis in atrâ,

Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus ;

Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis,

Hunc circa passim, varias imitantia formas, 185

Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas,

Sylva gerit frondes, ejectas littus arenas.

Quò simul intravit, manibusque obstantia virgo

Somnia dimovit : vestis fulgore reluxit

Sacra domus ; tardâque Deus gravitate jacentes. 190

Vix oculos tollens ; iterumque iterumque relabens,

Summaque percutiens nutanti pectora mento,

Excussit tandem sibi se ; cubitoque levatus,

Quid veniat (cognôrat enim) scitatur. At illa :

“ Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum,

Pax animi, quem curâ fugit ; qui corda diurnis 196

Fessa ministeriis mulces, reparasque labori :

Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,

Herculeâ Trachine jube, sub imagine regis,

Halcyonen adeant, simulacraque naufraga fingant.”

Imperat hoc Juno. Postquam mandata peregit 201

Iris, abit ; neque enim ulterius tolerare vaporis

Vim poterat ; labique ut Somnum sensit in artus,

Effugit ; et remeat per quos modò venerat arcus.

At Pater è populo natorum mille suorum

205

Excitat

Excitat artificem, simulatoremque figuræ
 Morpheæ. Non illo jussos solertiùs alter
 Exprimit incessus, vultumque modumque loquendi.
 Adjicit et vestes, et consuetissima cuique
 Verba. Sed hic solos homines imitatur; et alter 210
 Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
 Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
 Nominat. Est etiam diversæ tertius artis
 Phantasos. Ille in humum, saxumque, undamque,
 trabemque,

Quæque vacant animâ, feliciter omnia transit. 215
 Regibus hi, ducibusque suos ostendere vultus
 Nocte solent: populos alii plebemque pererrant.
 Præterit hos senior: cunctisque è fratribus unum
 Morpheæ, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
 Eligat; et rursus molli languore solutum 220
 Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.

Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
 Per tenebras; intraque moræ breve tempus in urbem
 Pervenit Hæmoniam: positisque è corpore pennis
 In faciem Cëycis abit; formâque sub illâ 225
 Luridus, exanguis similis, sinè vestibis ullis,
 Conjugis ante torum miseræ stetit. Uda videtur
 Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
 Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
 Hæc ait: " Agnoscis Cëyca, miserrima conjux? 230
 An mea mutata est facies nece? respice; nosces:
 Inveniesque tuo pro conjuge, conjugis umbram.

Nîl opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.

Occidimus ; falsæ tibi me promittere noli.

Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim 235

Auster, et ingenti jactatam flamine solvit :

Oraque nostra, tuum frustra clamantia nomen,

Implêrunt fluctus. Non hæc tibi nunciat auctor

Ambiguus : non ista vagis rumoribus audis.

Ipse ego fata tibi præfens mea naufragus edo. 240

Surge, age : da lacrymas ; lugubriaque indue : nec me

Indeploratum sub inania Tartara mitte."

Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa

Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros

Visus erat ; gestumque manus Cæycis habebant. 245

[Ingemit Halcyone lacrymans, motatque lacertos

Per somnum ; corpusque petens amplectitur auras :

Exclamatque, " Mane. Quò te rapis ? Ibimus unà."]

Voce suâ, speciêque viri, turbata soporem

Excutit ; et primò si sit circumspicit illic, 250

Qui modò visus erat. (Nam moti voce ministri

Intulerant lumen.) Postquam non invenit usquam,

Percutit ora manu : laniatque à pectore vestes ;

Pectoraque ipsa ferit. Nec crinem solvere curat ;

Scindit ; et altrici, quæ luctûs causa, roganti, 255

" Nulla est Halcyone, nulla est," ait : occidit unà

Cum Cæyce suo. Solantia tollite verba.

Naufragus interiit. Vidi, agnovique ; manusque

Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.

Umbra fugit : sed et umbra tamen manifesta, virique

Vera

Vera mei. Non ille quidem, si quæris, habebat 261

Affuëtos vultus ; nec, quo priùs ore, nitebat.

Pallentem, nudumque, et adhuc humente capillo

Infelix vidi. Stetit hôc miserabilis ipso

Ecce loco ; et quærit, vestigiâ si qua supersint. 265

Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam ;

Et ne, me fugiens, ventos sequerere, rogabam ?

At certè vellem, quoniam periturus, abibas,

Me quoque duxisses. Tecum fuit utile, tecum

Ire mihi. Neque enim de vitæ tempore quicquam 270

Non simul egissem ; nec mors discreta fuisset.

Nunc absens pereo, jactor nunc fluctibus absens :

Et, sinè me, me pontus habet. Crudelior ipso

Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar

Longiùs, et tanto pugnem superesse dolori. 275

Sed neque pugnabo ; nec te, miserande, relinquam :

Et tibi nunc saltem veniam comes : inque sepulchro,

Si non urna, tamen junget nos littera ; si non

Offibus ossa meis, at nomen nomine tangam."

Plura dolor prohibet ; verboque intervenit omni 280

Plangor ; et attonito gemitus è corde trahuntur.

Manè erat : egreditur tectis ad littus ; et illum

Mœsta locum repetit, de quo spectàrat euntem.

Dumque, Moratus ibi ; dumque, Hic retinacula solvit,

Hôc mihi discedens dedit oscula littore, dicit, 285

[Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque]

Prospicit ; in liquidâ, spatio distante, tuetur

Nescio quid, quasi corpus, aquâ ; primoque, quid illud

Esset,

Effet, erat dubium. Postquam paulò appulit unda ;
 Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat ; 290
 Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est ;
 Et, tanquam ignoto lacrymam daret, Heu miser, inquit,
 Quisquis es, et si quæ est conjux tibi ! Fluctibus actum
 Fit propius corpus : quod quo magis illa tuetur,
 Hòc minùs et minùs est amens sua. Jamque propinquæ
 Admotum terræ, jam quod cognoscere posset, 296
 Cernit : erat conjux. Ille est, exclamat ; et unà
 Ora, comas, vestem, lacerat : tendensque trementes
 Ad Ceyca manus, Sic, ô carissime conjux,
 Sic ad me, miseraunde, redis ? ait. Adjacet undis 300
 Facta manu moles : quæ primas æquoris iras
 Frangit ; et incurfus quæ prædelasset aquarum.
 Infilat huc ; mirumque fuit potuisse ; volabat :
 Percutiensque levem modò natis aëra pennis,
 Stringebat summas ales miserabilis undas. 305
 Dumque volat ; mœsto similem, plenumque querelæ
 Ora dedêre sonum, tenui crepitantia rostro.
 [Ut verò tetigit mutum et sine sanguine corpus ;
 Dilectos artus amplexa recentibus alis,
 Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.] 310
 Senferit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
 Tollere sit visus, populus dubitabat : at ille
 Senferat. Et tandem, Superis miserantibus, ambo
 Alite mutantur. Fatis obnoxius isdem
 Tunc quoque mansit amor, nec conjugale solutum
 (*Fœdus in alitibus.* Coëunt, suntque parentes : 316
 Perque

Perque dies placidos, hyberno tempore, septem
Incubat Halcyone pendentibus æquoræ nidis.

Tum via tuta maris; ventos custodit, et arcet
Æolus egressu; præstatque nepotibus æquor.

320

LIB. XII.

FAMÆ DOMUS.

ORBE locus medio est inter terrasque fretumque,
Cœlestesque plagas, triplicis confinia mundi;

Unde, quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur; penetratque cavas vox omnis ad aures.

Fama tenet, summâque domum sibi legit in arce:

Innumerosque aditus, ac mille foramina testis

Addidit, et nullis inclusit limina portis.

Nocte dieque patent. Tota est ex aure fonanti:

Tota fremit: vocesque refert; iteratque quod audit.

Nulla quies intus, nullâque silentia parte.

10

Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis:

Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis

Esse solent: qualemve sonum, cùm Jupiter atras

Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.

Atria turba tenent; veniunt leve vulgus, euntque:

15

Mistaque eum veris passim commenta vagantur

Millia rumorum: confusaque verba volutant.

E quibus hi vacuas implent sermonibus auras:

Hi narrata ferunt aliò: mensuraque ficti

Crescit; et auditis aliquid novus adjicit auctor.

Illic Credulitas, illic temerarius Error,
 Vanaque Lætitia est, consternatique Timores,
 Seditioque repens, dubioque auctore Sufurri.
 Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
 Et tellure, videt; totumque inquirat in orbem. 25

DE LAPITHIS ET CENTAURIS.

DUXERAT Hippodamen audaci Ixione natus:
 Nubigenasque feros, positos ex ordine mensis,
 Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
 Hæmonii procures aderant; aderamus et ipsi;
 Festaque confusâ resonabat regia turbâ. 5
 Ecce canunt Hymenæon; et ignibus atria fumant:
 Cinctaque adest virgo matrum nuruumque catervâ,
 Præsignis facie. Felicem diximus illâ
 Coniuge Pirithoum: quod penè fefellimus omen.
 Nam tibi, fævorum fævissime Centaurorum 10
 Euryte, quàm vino pectus, tam virgine visâ
 Ardet; et ebrietas geminata libidine regnat.

Protinus everse turbant convivia mensæ:
 Raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
 Eurytus Hippodamen; alii, quam quisque probant,
 Aut poterant, rapiunt: captæque erat urbis imago. 16
 Fœmineo clamore sonat domus. Ocyus omnes
 Surgimus; et primus, "Quæ te vecordia," Theseus,
 "Euryte, pulsat," ait; "qui, me vivente, laceffas
 Pirithoum, viresque duos ignarus in uno?" 20

Neve

Neve ea magnanimus frustra memoraverit heros ;
 Submovet instantes ; raptamque furentibus aufert.
 Ille nihil contrà ; neque enim defendere verbis
 Talia facta potest ; sed vindicis ora protervis
 Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat. 25
 Fortè fuit juxta signis exstantibus asper
 Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
 Sustulit Ægides ; adversaque misit in ora.
 Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
 Vulnere et ore vomens, madidâ resupinus arenâ 30
 Calcitrat. Ardescunt germanâ cæde bimbres :
 Certatimque omnes uno ore, " Arma, Arma," lo-
 quuntur.

Vina dabant animos ; et primâ pocula pugnâ
 Missa volant, fragileque cadi, curvique lebetes :
 Res epulis quondam, nunc bello et cædibus, aptæ. 35
 Primus Ophionides Amycus penetralla donis
 Haud timuit spoliare suis : et primus ab æde
 Lampadibus densum rapuit funale coruscis :
 Elatumque altè, veluti qui candida tauri
 Rumpere sacrificâ molitur colla securi, 40
 Illisit fronti Lapithæ Celadontis : et ossa
 Non agnoscendo confusa reliquit in ore.
 Exfiluère oculi ; disjectisque ossibus oris
 Acta retro naris, medioque infixâ palato est,
 Hunc pede convulso mensæ Pellæus acernæ 45
 Stravit humi Belates, dejecto in pectora mento :
 Cumque atro mistos sputantem sanguine dentes,

Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
 Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
 Fumida terribili, "Cur non," ait, "utimur istis?"
 Cumque suis Gryneus immanem fustulit aram 50
 Ignibus, et medium Lapitharum jecit in agmen:
 Depressitque duos, Brotean, et Orion. Orio
 Mater erat Mycale: quam deduxisse canendo
 Sæpe reluctanti constabat cornua Lunæ. 55
 "Non impune feres, teli modò copia detur,"
 Dixerat Exadius. Telique habet instar, in altâ
 Quæ fuerant pinu, votiui cornua cervi:
 Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo:
 Eruiturque oculos. Quorum pars cornibus hæret; 60
 Pars fluit in barbam; concretaque sanguine pendet.
 Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
 Primitium torrem; dextrâque à parte Charaxi
 Tempora perfringit, fulvo protecta capillo.
 Correpti rapidâ, veluti sèges arida, flammâ 65
 Arserunt crines; et vulnerè sanguis inustus
 Terribilem stridore sonum dedit; ut dare ferrum
 Igne rubens plerumque solet, quòd forcipe curvâ
 Cùm faber eduxit, lacubus demittit. At illud
 Stridet; et in trepidâ submersum sibilat undâ. 70
 Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
 Excutit: inque humeros limen tellure revulsam
 Tollit, onus plaustrî: quod ne permittat in hostem,
 Ipsa facit gravitas. Socium quoque faxea moles
 Oppressit spatlo stantem proptore Cometem: 75
 Gaudia

Gaudia nee retinet Rhoetus: " Sic comprecor," inquit,

" Cætera fit fortis castrorum turba tuorum."

Semicremoque novat repetitum stipite vulnus:

Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu

Rupit: et in liquido sederunt ossa cerebro. 80

Victor ad Evagrum, Corythumque, Dryantaque transit:

E quibus ut primâ tectus larugine malas

Procubuit Corythus; " Pueri quæ gloria fuso

Parta tibi est?" Evagros ait: nec dicere Rhoetus

Plura finit: rutilasque ferox in aperta loquentis 85

Condedit ora viri, perque os in pectora, flammæ.

Te quoque, sæve Drya, circum caput igne rotato

Insequitur; sed non in te quoque constitit idem.

Exitus: assiduæ successu cædis evanentem,

Quâ juncta est humero cervix, fude figis obusta. 90

Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit

Rhoetus, et ipse suo madefactus sanguine fugit.

Fugit et Ornæus, Lycabasque, et faucibus armo

Dexteriore Medon, et cum Pisenore Thaumās:

Quique pedum nuper certamine vicerat omnes 95

Mermeros; accepto nunc vulnere tardius ibat:

Et Pholus, et Melaneus, et Abas prædator aprorum;

Quique suis frustra bellum dissuaserat augur

Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso, 99

" Ne fuge; ad Herculeos," inquit, " servaberis arcus."

At non Eurynomus, Lycidasque, et Aræos, et Imbreus

Effugere necem; quos omnes dextra Dryantis

Perc-

Perculit adversos. Adversum tu quoque, quamvis
 Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæ, tulisti.
 Nam grave respiciens inter duo lumina ferrum, 105
 Quà naris fronti committitur, accipis, imæ.
 In tanto fremitu ductis sinè fine jacebat
 Sopitus vinis, et inexperrectus Aphidas :
 Languentique manu carchesia mista tenebat,
 Fusus in Ossæ villosis pellibus ursæ. 110
 Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
 Inferit amento digitos, " Miscendaque," dixit,
 " Cum Styge vina bibas, Phorbas." Nec plura moratus
 In juvenem torfit jaculum : ferrataque collo
 Fraxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est. 115
 Mors caruit sensu : plenoque è gutture fluxit
 Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
 Vidi ego Petræum conantem evellere terrâ
 Glandiferam quercum : quam dum complexibus ambit;
 Et quatit huc illuc, labefactaque robora jactat, 120
 Lancea Pirithoï, costis immissa Petræi
 Pectora cum duro luctantia robore fixit.
 Pirithoi virtute Lycum cecidisse serebant :
 Pirithoi cecidisse Chromin. Sed uterque minorem
 Victori titulum, quàm Dictys Helopsque, dederunt.
 Fixus Helops jaculo, quod pervia tempora fecit ; 126
 Et missum à dextrâ lævam penetravit in aurem.
 Dictys, ab ancipiti delapsus acumine montis,
 Dum fugit infantem trepidans Ixione natum,
 Decidit in præceps ; et pondere corporis ornum 130
 Ingentem

Ingentem fregit ; suaque induit ilia fractæ.
 Ultor adest Aphareus : saxumque è monte revulsum
 Mittere conatur. Conantem stipite querno
 Occupat Ægides, cubitique ingentia frangit
 Ossa : nec ulteriùs dare corpus inutile leto 135
 Aut vacat, aut curat : tergoque Bianoris alti
 Infilat, haud solito quenquam portare, nisi ipsum :
 Opposuitque genu costis ; prensamque sinistrâ
 Cæsariem retinens, vultum, minitantiæque ora
 Robore nodoso, præduraque tempora, fregit. 140
 Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan
 Sternit, et immisâ protectum pectora barbâ
 Hippasem, et summis exstantem Riphea sylvis ;
 Tereaque, Hæmoniis qui prensos montibus urfos
 Ferre domum vivos, indignantesque solebat. 145

Haud tulit utentem pugnæ successibus ultrâ
 Thesæa Demoleon : solidoque revellere dumo
 Annosam pinum magno molimine tentat.
 Quod quia non potuit, præfractam misit in hostem.
 Sed procul à telo Theseus veniente recessit, 150

Pallados admonitu : (credi sic ipse volebat.)
 Non tamen arbor iners cecidit : nam Crantoris alti
 Abscidit jugulo pectusque humerumque sinistrum.
 Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille :
 Quem Dolopum rector, bello superatus, Amyntor 155
 Æacidæ dederat, pacis pignusque, fidemque.
 Hunc procul ut sædo disiectum vulnere Peleus
 Vidit, " At inferias, juvenum gratissime Crantor,

Accip

Accipe," ait. Validoque in Demoleonta lacerto
 Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam. 160
 Quæ laterum cratem perrumpit: et offibus hærens
 Intremuit. Trahit ille manu sine cuspidè lignum:
 Id quoque vix sequitur. Cuspis pulmone retenta est.
 Ipse dolor vires animo dabat. Æger in hostem
 Erigitur, pedibusque virum proculcat equinis. 165
 Excipit ille ictus galeâ clypeoque sonantes.
 Defensatque humeros; prætentaque sustinet arma:
 Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
 Antè tamen leto dederat Phlegæon, et Hylen
 Eminus: Hyphinoum collato Marte, Claninque. 170
 Additur his Dorylas; qui tempora tectâ gerebat
 Pelle lupi, sævique vicem præstantia teli
 Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
 Huic ego, (nam vires animus dabat;) "Aspice," dixi,
 "Quantum concedant nostro tua cornua ferro:" 175
 Et jaculum torfi. Quod cum vitare nequiret,
 Opposuit dextram passuræ vulnera fronti.
 Affixa est cum fronte manus. Fit clamor; at illum
 Hærentem Peleus, et acerbo vulnere victum
 (Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum.
 Prosiluit, terræque ferox sua viscera traxit: 180
 Tractaque calcavit; calcataque rupit: et illis
 Crura quoque impediit; et inani conceidit alvo.
 Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit;
 Si modò naturæ formam concedimus illi. 185
 Barba erat incipiens; barbæ color aureus: aureaque
 Ex

Ex humeris medios coma dependebat in annos.
 Gratus in ore vigor ; cervix, humerique, manusque,
 Pectoraque artificum laudatis proxima signis ;
 Et quâ parte viri est ; nec equi mendosa sub illâ 190
 Deteriorque viro facies. Da colla, caputque ;
 Castore dignus erit. Sic tergum sessile, sic stant
 Pectora celsa toris : totus pice nigrior atrâ.
 Candida cauda tamen : color est quoque cruribus albus.
 Multæ illum petiere suâ de gente ; sed una 195
 Abstulit Hylonome : quâ nulla decentior inter
 Semiferos altis habitavit fœmina sylvis.
 Hæc et blanditiis, et amando, et amare fatendo
 Cyllaron una tenet. Cultus quoque quantus in illis
 Esse potest membris ; ut sit coma pectine lævis : 200
 Ut modò rore maris, modò se violâve rosâve
 Implicet ; interdum candentia lilia gestet :
 Bisque dic lapsis Pagasææ vertice sylvæ
 Fontibus ora lavet ; bis flumine corpora tingat.
 Nec, nisi quæ deceant, electarumque ferarum, 205
 Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo.
 Pæ amor est illis : errant in montibus unâ :
 Antra simul subeunt : et tum Lapitheia testa
 Intrânt pariter ; pariter fera bella gerebant.
 Auctor in incerto est : jaculum de parte sinistra 210
 Venit ; et inferiùs, quàm collo pectora subsunt,
 Cyllare, te fixit : parvo cor vulnere læsum
 Corpore cum toto post tela educta refrixit.
 Protinus Hylonomè morientes excipit artus :

Impositâque manu vulnus fovet ; oraque ad ora 219

Admovenet ; atque animæ fugienti obsistere tentat.

Ut videt extinctum ; dictis, quæ clamor ad aures

Arceat ire meas, telo, quod inhæserat illi,

Incubuit ; moriensque suum complexa maritum est.

Ante oculos stat et ille meos ; qui fena leonum 220

Vinxerat inter se connexis vellera nodis

Phæocomes, hominemque simul protectus equumque,

Codice qui misso, quem vix juga bina moverent

Juncta, Phonoleniden à summo vertice fregit.

FRACTA volubilitas capitis latissima : perque os, 225

Perque cavas nares, oculosque, auresque cerebrum

Molle fluit. Veluti concretum virvine querno

Lac solet ; utve liquor rari sub pondere cribri

Manat ; et exprimitur per densa foramina spissus.

Ast ego, dum parat hunc armis nudare jacentem 230

(Scit tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima

Ilia dimissi. Chthonius quoque Teleboasque

Ense jacent nostro : ramum prior ille bifurcum

Gesserat, hic jaculum ; jaculo mihi vulnera fecit.

Signa vides : apparet adhuc vetus ecce cicatrix. 235

Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti :

Tunc poteram magni, si non superare, morari

Hectoris arma meis. Illo sed tempore nullus,

Aut puer, Hector erat : nunc me mea deficit ætas.

Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti ? 240

Ampyca quid referam ? qui quadrupedantis Oëcli

Vixit in adverso cornum finè cuspide vultu.

Veste

Veste Pelethronium Macareus in pectus adacto
Stravit Erygdupum : memini et venabula condi
Inguine, Nefseis manibus coniecta, Cymeli. 245

Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampyciden Mopsum. Mopso jaculante biformis
Occubuit, frustra loqui tentavit Odites,
Ad mentum linguâ, mentoque ad guttura fixo.
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bro-
mumque, 250

Antimachumque, Helimumque, securiferumque Py-
racmon.

Vulnera non memini ; numerum, nomenque notavi.
Provolat Emathii spoliis armatus Halefi,
Quem dederat leto, membris et corpore Latreus
Maximus. (Huic ætas inter juvenemque, senemque,
Vis juvenilis erat. Variabant tempora cani :) 256

Qui clypeo, galeâque, Macedoniâque sarisâ
Conspicuus, faciemque obversus in agmen utrumque ;
Armaque concussit, certumque equitavit in orhem :
Verbaque tot fudit vacuas animosus in auras : 260

“ Et te, Cæni, feram ? nam tu mihi foemina semper,
Tu mihi Cænis eris. Nec te natalis origo
Comminuit ? mentemque subit, quo præmia facta,
Quâque viri falsam speciem mercede parâris ?
Vel quid nata vide, vel quid sis passa : columque, 265
I, cape cum calathis ; et stamina pollice torque :
Bella relinque viris.” Jactanti talia Cæneus

Extentum cursu missâ latus eruit hastâ,

Quâ vir equo commissus erat. Furit ille dolore ;
Nudaque Phyllœi juvenis ferit ora sarisâ. 270

Non secus hæc resilit, quàm tecti à culmine grando ;
Aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.
Cominus aggreditur ; laterique recondere duro
Luctatur gladium. Gladio loca pervia non sunt.
Haud tamen effugies ; medio jugulaberis ense, 275
Quandoquidem mucro est hebes, inquit ; et in latus
ensem

Obliquat ; longâque amplectitur ilia dextrâ.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti :
Fractaque dissiluit percusso lamina collo.
Ut satis illæfos miranti præbuit artus ; 280

"Nunc age," ait Cæneus, "nostro tua corpora ferro
Tentemus." capuloque tenuis dimisit in armos
Ensem fatiferum ; cæcamque in viscera movit,
Versavitque manum ; vulnusque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vasto rabidi de more bimembres : 285
Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.
Tela retusa cadunt. Manet imperforatus ab omni
Inque cruentatus Cæneus Elateius ictu.

Fecerat attonitos nova res. "Heu dedecus ingens !"
Monychus exclamat : "populus superamur ab uno,
Vixque viro. Quanquam ille vir est : nos segnibus
actis, 291

Quod fuit ille, sumus. Quid membra immania prosunt ?
Quid geminæ vires ? quid, quòd fortissima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit ?

Nec nos matre Deâ, nec nos Ixione natos 295
 Esse reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ
 Spem caperet. Nos seminari superamur ab hoste.
 Saxa, trabesque super, totosque involvite montes:
 Vivacemque animam missis elidite sylvis.
 Sylva premat fauces; et exit pro vulnere pondus."
 Dixit; et infani dejectam viribus Austri 301
 Fortè trabem nactus, validum coniecit in hostem.
 Exemplumque fuit; parvoque in tempore nudus
 Arboris Othrys erat; nec habebat Pelion umbras.
 Obrutus immar cumulo, sub pondere Cæneus 305
 Æstuat arboreo: congestaque robora duris
 Fert humeris. Sed enim postquam super ora caputque
 Crevit onus; neque habet, quas ducat, spiritus auras;
 Deficit interdum: modò se super aëra frustra
 Tollere conatur, jactasque evolvere sylvas. 310
 Interdumque movet. Veluti, quam cernimus, ecce,
 Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
 Exitus in dubio est. Alii sub inania corpus
 Tartara detrusum sylvarum molè ferebant.
 Abnuat Ampycides; medioque ex aggere fulvis 315
 Vidit avem pennis liquidas exire sub auras:
 Quæ mihi tunc primùm, tunc est conspecta supremùm.
 Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
 Mopsus, et ingenti circùm clangore sonantem
 Adspexit, pariterque oculis animoque secutus; 320
 "O salve," dixit, "Lapithææ gloria gentis,
 Maxime vir quondam, sed nunc avis unica, Cæneus."
Cre

Credita res auctore suo est. Dolor addidit iram :
 Oppressumque ægrè tulimus tot ab hostibus unum.
 Nec priùs abstinitus ferrum exercere cruore ; 325
 Quàm data pars leto, partem fuga noxque diremit.

Mors ACHILLIS.

AT Deus, æquoreas qui cuspide temperat undas,
 In volucrem corpus nati Stheneleida versum
 Mente dolet patriâ : sævumque perosus Achillem
 Exercet memores, plùs quàm civiliter, iras.
 Jamque ferè tracto duo per quinquennia bello, 5
 Talibus intonsum compellat Sminthea dictis :
 “ O mihi de fratris longè gratissime natis,
 Irrita qui mecum posuisti mœnia Trojæ :
 Ecquid, ut has jam jam casuras adspicis arces,
 Ingemis ? aut ecquid tot defendentia muros 10
 Millia cæsa doles ? ecquid (ne persequar omnes)
 Hectoris umbra subit, circùm sua Pergama tracti ?
 Cùm tamen ille ferox, belloque cruentior ipso,
 Vivit adhuc, operis nostris populator, Achilles.
 Det mihi se : faxo, triplici quid cuspide possim, 15
 Sentiat. At quoniam concurrere cominus hosti
 Non datur ; occultâ nec opinum perde sagittâ.”
 Annuit : atque animo pariter patruoque suoque
Delius indulgens, nebulâ velatus in agmen
Pervenit Iliacum : mediâque in cæde virorum 20
 Rara

Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
 Tela Parin : fassusque Deum, " Quid spicula perdis
 Sanguine plebis ?" ait. " Si qua est tibi cura tuorum ;
 Vertere in Æaciden, cæsosque ulciscere fratres."
 Dixit : et ostendens sternentem Troïa ferro 25
 Corpora Peliden, arcus obvertit in illum :
 Certa que letiferâ direxit spicula dextrâ.
 Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset,
 Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
 Vinceris à timido Graiæ raptore maritæ ? 30
 At si foemineo fuerat tibi Marte cadendum ;
 Thermodontiacâ malles cecidisse bipenni.
 Jam timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi
 Nominis, Æacides, caput insuperabile bello.
 Arferat ; armarat Deus idem, idemque cremârat. 35
 Jam cinis est ; et de tam magno restat Achille
 Nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
 At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.
 Hæc illi mensura viro respondet ; et hæc est
 Par sibi Pelides ; nec inania Tartara sentit. 40
 Ipse etiam, ut cujus fuerit cognoscere possis,
 Bella movet clypeus : deque armis arma feruntur.
 Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
 Non minor Atrides, non bello major et ævo.
 Poscere, non alii : soli Telamone creato 45
 Laërtæque fuit tantæ fiducia laudis.
 A se Tantalides onus invidiamque removit :
 Argolicosque duces mediis confidere castris
 Jussit ; et arbitrium litis trajecit in omnes.

LIB. XIII.

Certamen AJACIS et ULYSSIS.

CONSEDERE duces: et, vulgi stante coronâ,
 Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax.
 Utque erat impatiens iræ, Sigcïa torvo
 Littora respexit, classẽque in littore, vultu: 4
 Intendensque manus, "Agimus, prô Jupiter!" inquit,
 "Ante rates causam; et mecum confertur Ulysses!
 At non Hecloreis dubitavit cedere flammis:
 Quas ego sustinui; quas hâc à classe fugavi.
 Tutius est fictis igitur contendere verbis, 9
 Quàm pugnare manu. Sed nec mihi dicere promptum;
 Nec facere est isti. Quantumque ego Marte feroci,
 Quantum acie valeo, tantum valet iste loquendo.
 Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
 Esse reor: vidistis enim. Sua narret Ulysses;
 Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est. 15
 Præmia magna peti fateor; sed demit honorem
 Æmulus Ajaci. Non est tenuisse superbum,
 Sit licet hoc ingens, quidquid speravit Ulysses.
 Iste tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
 Quo cum victus erit, mecum certasse feretur. 20
 Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
 Nobilitate potens essem, Telamone creatus;
Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit:
Littoraque intravit Pagasæa Colcha carinâ.
Eacus huic pater est; qui jura silentibus illis 25
Reddita,

Reddit, ubi Æoliden saxum grave Sisyphon urget.
 Æacon agnoscit fumus, prolemque fatetur
 Jupiter esse suam. Sic ab Jove tertius Ajax:
 Nec tamen hæc series in causâ profit, Achivi;
 Si mihi cum magno non est communis Achille. 30
 Frater erat: fraterna peto. Quid sanguine cretus
 Sisyphio, furtisque, et fraude simillimus illi,
 Inferit Æacidis alienæ nomina gentis?

An quòd in arma prior, nullòque sub indice veni,
 Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille, 35
 Ultima qui cepit; detrectavitque furore

Militiam ficto: donec solertior isto,
 Sed sibi inutilior, timidi commenta retexit
 Næpiades animi, vitatâque traxit in arma?
 Optima nunc fumat, qui fumere noluit ulla. 40

Nos inhonorati, et donis patruelibus orbi,
 Obtulimus qui nos ad prima pericula, fimus.
 Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus, esset;
 Nee comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
 Hortator scelerum! non te, Pœantia proles, 45

Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet.
 Qui nunc (ut memorant) sylvestribus abditus antris
 Saxa moves gemitu: Laërtiadæque precaris,
 Quæ meruit: quæ Dî, Dî dent, non vana preceris.

Et nunc ille eadem nobis juratus in arma, 50
 (Heu!) pars una ducum, quo successore sagittæ
 Herculis utuntur; fractus morboque fameque,
 Velaturque, aliturque avibus; volucresque petendo

Debita Trojanis exercet spicula fatis.

Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyssen.

55

Mallet et infelix Palamedes esse relictus :

Viveret ; aut certè letum sine crimine haberet.

Quem, malè convicti niniùm memor iste furoris

Prodere rem Danaam finxit ; sc̃tumque probavit

Crimen ; et ostendit, quod jam præfoderat, aurum. 60

Ergo aut exilio vires subduxit Achivis,

Aut necè. Sic pugnat, sic est metuendus Ulysses :

Qui, licèt eloquio fidum quoque Nestora vincat ;

Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora crimen

Esse rear nullum. Qui, cùm imploraret Ulyssen 65

Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,

Proditus à focio est. Non hæc mihi crimina fingi

Scit bene Tydides ; qui nomine sæpe vocatum

Corripuit ; trepidoque fugam exprobravit amico.

Aspiciunt oculis Superi mortalia justis.

70

En eget auxilio, qui non tulit ; utque reliquit,

Sic linquendus erat. Legem sibi dixerat ipse.

Conclamat socios. Adsum ; videoque trementem,

Pallentemque metu, et trepidantem morte futurâ.

Opposui molem clypei ; texique jacentem ;

75

Servavique animam (minimum est hoc laudis) inertem.

Si perstas certare, locum redeamus ad illum :

Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque timorẽ :

Post clypeumque late : et mecum contende sub illo.

At postquam eripui ; cui standi vulnera vires

80

Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.

Hector

Hector adest ; secumque Deos in proelia ducit.
 Quaque ruit, non tu tantum terroris, Ulyssè ;
 Sed fortes etiam : tantum trahit ille timoris.
 Hunc ego sanguineæ successu cædis ovanter 85
 Cominus ingenti resupinum pondere fudi.
 Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
 Sustinui ; fortemque meam vovistis, Achivi :
 Et vestræ valuere preces. Si quæritis hujus
 Fortunam pugnae ; non sum superatus ab illo. 90
 Ecce ferunt Troës ferrumque, ignemque, Jovemque
 In Danaas classes. Ubi nunc facundus Ulysses ?
 Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
 Spem vestri reditus. Date tot pro navibus arma.
 Quod si vera licet mihi dicere ; quæritur istis, 95
 Quam mihi, major honos : conjunctaque gloria nostra
 est.

Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
 Conferat his Ithacus Rhæsum, imbellemque Dolonem,
 Priamidenque Helenum raptâ cum Pallade captum.
 Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto. 100
 Si semel ista datis meritis tam vilibus arma ;
 Dividite ; et major pars fit Diomedis in illis.
 Quò tamen hæc Ithaco ? qui clam, qui semper inertis
 Rem gerit ; et furtis incautum decipit hostem ?
 Ipse nitor galææ, claro radiantis ab auro, 105
 Infidias prodet, manifestabitque latentem.
 Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
 Pondera tanta feret. Nec non onerosa gravisque

'Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis.
 Nec clypeus, vasti cælatus imaginè mundi, 110
 Conveniet timidæ, natæque ad furta sinistrae.
 Debilitaturum quid te potis, improbe, munus?
 Quod tibi si populi donaverit error Achivi;
 Cur spolieris, erit; non cur metuaris ab hoste.
 Et fuga (quâ solâ cunctos, timidissime, vincis) 115
 Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
 Adde, quòd iste tuus, tam rarò prœlia passus,
 Integer est clypeus. Nostro, qui tela ferendo
 Mille patet plagis, novus est successor habendus.
 Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo. 120
 Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
 Indè jubete peti; et referentem ornate relatis."

Finierat Telamone satus; vulgique secutum
 Ultima murmur erat. Donec Laërtius heros
 Adstitit; atque oculos paulum tellure moratos 125
 Sustulit ad proceres; expectatoque resolvit
 Ora sono: neque abest facundis gratia dictis.

" Si mea cum vestris valuissent vota, Peiasgi,
 Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
 Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille. 130
 Quem quoniam non æqua mihi vobisque negârunt
 Fata; (manuque simul veluti lacrymantia terfit
 Lumina,) quis magno melius succedat Achilli,
 Quàm per quem magnus Danaïs successit Achilles?
 Huic modò ne profit, quòd, ut est, hebes esse videtur.
 Vene mihi noceat, quod vobis semper, Achivi, 136
 Profuit

Profuit ingenium ; meaue, hæc facundia, si qua est,
 Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
 Invidiâ careat : bona nec sua quisque recuset.
 Nam genus, et proavos, et quæ non fecimus ipsi, 140
 Vix ea nostra voco. Sed enim, quia retulit Ajax
 Esse Jovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
 Jupiter est : totidemque gradus distamus ab illo.
 Nam mihi Laërtes pater est, Arceſius illi,
 Jupiter huic : neque in his quisquam damnatus et
 exsul.

148

Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
 Altera nobilitas. Deus est in utroque parente.
 Sed neque materno quod tam generosior ortu,
 Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis infans,
 Proposita arma peto : meritis expendite causam. 150
 Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt,
 Ajacis meritum non sit : nec sanguinis ordo,
 Sed virtutis honos spoliis quærat in istis.
 Aut si proximitas primusque requiritur hæres ;
 Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi. 155
 Quis locus Ajaci ? Phthian Scyronve ferantur.
 Nec minùs est isto Teucer patruelis Achilli.
 Num petit ille tamen, num sperat, ut auferat arma ?
 Ergo operum quoniam nudum certamen habetur ;
 Plura quidem feci, quàm quæ comprehendere dictis 160
 In promptu mihi sit : rerum tamen ordine ducar.
 Præſcia venturi genitrix Nercia leti
 Dissimulat cultu natum. Deceperat omnes,

In quibus Ajacem, sumptæ fallacia vestis.
 Arma ego fœmineis, animum motura virilem, 165
 Mercibus inferui ! Neque adhuc projecerat heros
 Virgineos habitus, cùm parmam hastamque tenenti,
 Nate Deâ, dixi ; tibi se peritura réservant
 Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Trojam ?
 Injecique manum ; fortemque ad fortia misi. 170
 Ergo opera illius mea sunt. Ego Telephon hastâ
 Pugnantem domui ; victum orantemque refeci.
 Quòd Thebæ cecidère, meum est. Me credite Lesbos,
 Me Tenedon, Chrysenque, et Cyllan, Apollinis urbes,
 Et Syron cepisse. Meâ concussa putate 175
 Procubuisse solo Lyrnesia mœnia dextrâ.
 Utque alias taceam ; qui sævum perdere posset
 Hectora, nempe dedi. Per me jacet inclytus Hector.
 Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
 Arma peto. Vivo dederam, post fata reposco. 180
 Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes ;
 Aulidaque Euboïcâ complêrunt mille carinæ ;
 Expectata diu, nulla, aut contraria classi,
 Flamina sunt : duræque jubent Agamemnona fortes
 Immeritam sævæ natam mactare Dianæ. 185
 Denegat hoc Genitor : Divisque irascitur ipsis :
 Atque in rege tamen pater est. Ego mite parentis
 Ingenium verbis ad publica commoda verti.
 Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides :
 Difficilem tenui sub iniquo iudice causam. 190
Hunc tamen utilitas populi, fratrisque, datique

Summa movet sceptri ; laudem ut cum sanguine penset.
 Mittor et ad matrem ; quæ non hostanda, sed astu
 Decipienda fuit. Quò si Telamonius isset,
 Orba suis essent etiamnum lintea ventis. 195
 Mittor et Iliacas audax orator ad arces :
 Visaque et intrata est altæ mihi curia Trojæ.
 Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
 Quam mihi mandârat communis Græcia, causam : 199
 Accusoque Parin ; prædamque, Helenamque reposco :
 Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
 At Paris, et fratres, et qui rapuère sub illo,
 Vix tenuere manus (scis hoc, Menelaë,) nefandas :
 Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.

Longa referre mora est, quæ consilioque manuq; 205
 Utiliter feci spatiosi tempore belli.
 Post acies primas, urbis se mœnibus hostes
 Continuère diu ; nec aperti copia Martis
 Ulla fuit. Decimo demum pugnavimus anno.
 Quid facis interea, qui nil nisi prælia nôsti ? 210
 Quis tuus usus erat ? nam, si mea facta requiris,
 Hostibus insidior, fossas munimine cingo :
 Consolor socios ; ut longi tædia belli
 Mente ferant placidâ : doceo quo simus alendi,
 Armandique modo : mittor, quò postulat usus. 215
 Ecce Jovis monitu, deceptus imagine somni,
 Rex jubet incepti curam dimittere belli.
 Ille potest auctore suam defendere causam.

Non finat hoc Ajax : delendaque Pergama poscat ; 219
 Quodque potest, pugnet. Cur non remoratur ituros ?
 Cur non arma capit ? dat, quod vaga turba sequatur ?
 Non erat hoc nimium, nunquam nisi magna loquenti.
 Quid, quòd et ipse fugis ? vidi, puduitque videre,
 Cùm tu terga dares, inhonestaque vela parares.
 Nec mora : Quid facitis ? Quæ vos dementia, dixi,
 Concitat, ô socii, captam dimittere Trojam ? 226
 Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno ?
 Talibus atque aliis, in quæ dolor ipse disertum
 Fecerat, aversos profugâ de classe reduxi.
 Convocat Atrides socios terrore paventes : 230
 Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
 Ausit. At ausus erat reges incessere dictis
 Therſites, etiam per me haud impunè, protervis.
 Erigor ; et trepidos ciyes exhortor in hostem :
 Amissamque meâ virtutem voce reposco. 235
 Tempore ab hâc quodcunque potest fecisse videri
 Fortiter iste, meum est : qui dantem terga retraxi.
 Denique de Danaïs quis te laudatve petitve ?
 At sua Tydides mecum communicat acta :
 Me probat ; et socio semper confidit Ulyſſe. 240
 Est aliquid, de tot Graiorum millibus, unum
 A Diomede legi. Nec me fors ire jubebat :
 Sic tamen et spreto noctisque hostisque periclo,
 Ausum eadem, quæ nos, Phrygiâ de gente Dolona
 Interimo : non antè tamen, quàm cuncta coëgi 245
 Prodere ; et edidici quid perfida Troja pararet.

Omnia cognôram : nec, quod specularer, habebam :

Et jam præmissâ poteram cum laude reverti.

Haud contentus eâ, petii tentoria Rhesi :

Inque suis ipsum castris comitesque peremi. 250

Atque ita captivo victor votisque potitus

Ingredior curru lætos imitante triumphos.

Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hostis,

Arma negate mihi : fueritque benignior Ajax.

Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro 255

Devastata meo? cum multo sanguine fudi

Cœranon Iphitiden, et Alastoraque, Chromiumque,

Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytanin-

que,

Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona, 259

Et Charopen, fatisque immitibus Ennomon actum :

Quique minùs celebres nostrâ sub mœnibus urbis

Procubuère manu. Sunt et mihi vulnera, cives,

Ipso pulchra loco. Nec vanis credite verbis:

Aspicite en. Vestemque manu deducit, et, Hæc sunt

Pectora semper, ait, vestris exercita rebus. 265

At nihil impendit per tot Telamonius annos

Sanguinis in socios; et habet finè vulnere corpus.

Quid tamen hoc refert; si se pro classe Pelasgâ

Arma tulisse refert contra Troasque Jovemque?

Confiteorque, tulit: neque enim benefacta malignè 270

Detrectare meum est. Sed nec communia solus

Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem

Repulit Actorides sub imagine tutus Achillis

Trōas ab arfuris cum defensore carinis.

Aufum etiam Hectoreo solum concurrere Marti 273

Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique ;

Nonus in officio, et praelatus munere fortis.

Sed tamen eventus vestræ, fortissime, pugnae

Quis fuit ? Hector abitus violatus vulnere nullo.

Me miserum, quanto cogor meminisse dolore 280

Temporis illius, quo Graiūm murus Achilles

Procubuit ! nec me lacrymae, luctusve, timorve,

Tardârunt, quin corpus humo sublimè referrem.

His humeris, his, inquam, humeris ego corpus

Achillis,

Et simul arma tuli ; quæ nunc quoque ferre laboro.

Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires : 286

Est animus vestros certè sensurus honores.

Scilicet idcirco pro gnato cœrula mater

Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona,

Artis opus tantæ, rudis et sinè pectore miles 290

Indueret ? neque enim clypei cœlamina nôrit,

Oceanum, et terras, cumque alto fidera cœlo,

Pleiadasque, Hyadasque, immunemq ; æquoris Arcton,

Diversasque urbes, nitidumque Orionis ensen.

Postulat ut capiat, quæ non intelligit, arma. 295

Quid ? quod me, duri fugientem munera belli,

Arguit incepto ferum accessisse labori ?

Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli ?

Si simulâsse vocat crimen ; simulavimus ambo.

Si mora pro culpâ est ; ego sum maturior illo.

Me pia detinuit conjux ; pia mater Achillem :

Primaque sunt illis data tempora, cætera vobis.

Haud timeo, si jam nequeo defendere crimen

Cum tanto commune viro. Deprensus Ulysses

Ingenio tamen ille ; at non Ajacis Ulysses.

305

Néve in me stolidæ convicia fundere linguae

Admiremur eum : vobis quoque digna pudore

Objicit. An falso Palameden crimine turpe

Accusasse mihi ; vobis damnasse decorum est ?

Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,

310

Tamque patens, valuit : nec vos audistis in illo

Crimina ; vidistis : pretioque objecta patebant.

Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,

Esse reus merui. Factum defendite vestrum :

Consensistis enim. Nec me suasisse negabo ;

315

Ut se subtraheret bellicæ viæque labori,

Tentaretque feros requie lenire dolores.

Paruit ; et vivit. Non hæc sententia tantum

Fida, sed et felix ; cum sit satis, esse fidèlem.

Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt ;

Ne mandate mihi. Melius Telamonius ibit ;

320

Eloquioque virum morbis iræque furentem

Molliet : aut aliquâ producet callidus arte.

Antè retro Simois fluet, et finè frondibus Ide

Stabit, et auxilium promittet Achaïa Trojæ ;

325

Quàm, cessante meo pro vestris pectore rebus,

Ajacis stolidi Danaïs solertia profuit.

Sis licet infestus sociis, regique, mihi que,

Dure Philoctete ; licèt exsecrêre, meumque
 Devoveas sine fine caput ; cupiasque dolenti 330
 Me tibi fortè dati ; nostrumque haurire cruorem ;
 [Utque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri :]
 Te tamen aggrediar : (mecumque reducere nitar.)
 Tamque tuis potiar (faveat Fortuna) sagittis ;
 Quàm sum Dardanio, quem cepi, vate potitus : 335
 Quàm responsa Deum, Trojanaque fata retexi :
 Quàm rapui Phrygiæ signum penetrale Minervæ
 Hostibus è mediis. Et se mihi comparat Ajax ?
 Nempe capi Trojam prohibebant fata sinè illo.
 Fortis ubi est Ajax ? Ubi sunt ingentia magni 340
 Verba viri ? Cur hîc metuis ? Cur audet Ulysses
 Ire per excubias, et se committere nocti ?
 Perque feros enses, non tantùm mœnia Troïum,
 Verùm etiam summas arces intrare ; suâque
 Eripere æde Deam ; raptamque efferre per hostes ?
 Quæ nisi fecissem ; frustra Telamone creatus 346
 Gestâsset lævâ taurorum tergora septem.
 Illâ nocte mihi Trojæ victoria parta est :
 Pergama tum vici, cùm vinci posse coëgi.
 Define Tyriden vultûque et murmure nobis 350
 Ostentare meum. Pars est sua laudis in illis.
 Nec tu, cùm sociâ clypeum pro classe tenebas,
 Sôlus eras : tibi turba comes, mihi contigit unus.
 Qui, nisi pugnacem sciret sapiente minorem
 Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ, 355
 Ipse quoque hæc peteret ; peteret moderatior Ajax,
 Eurypilusque

Eurypilusque ferox, claroque Andremonē natus :

Nec minūs Idomeneus, patriāque creatus eādē

Meriones ; peteret majoris frater Atridæ.

Quippe manu fortes (nec sunt tibi Marte secundi)

Confiliis cessere meis. Tibi dextera bello 351

Utilis ; ingenium est, quod eget moderamine nostri.

Tu vires finē mente geris : mini cura futuri est.

Tu pugnare potes : pugnandi tempora mecum

Eligit Atrides. Tu tantū corpore prodes ; 365

Nos animo. Quantoque ratem qui temperat, anteit

Remigis officiū ; quanto dux milite major ;

Tanto ego te supero. Nec non in corpore hostro

Pectora sunt potiora manu. Vigor omnis in illis.

At vos, ô proceres, vigili date præmia vestro ; 370

Proque tot annorum curâ, quos anxius egi,

Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.

Jam labor in fine est. Obstantia fata removi :

Ataque, posse capi faciendo, Pergama cepi.

Per spes nunc socias, casuraque moenia Tröum, 375

Perque Deos oro, quos hosti nuper ademi ;

Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum ;

Este mei memores : aut, si mihi non datis arma,

Huic date." Et ostendit signum fatale Minervæ.

Mota manus procerum est ; et, quid facundia

posset, 380

Re patuit ; fortisque viri tulit arma disertus.

Hæc tunc qui solus, qui ferrum, ignemque, Jovemque

Sustinuit toties ; unam non sustinet iram :

Invidetur

Invisumque virum vincit dolor. Arripit ensē:
 Et, "Meus hic certè est; an et hunc sibi poscet
 Ulysses? 385
 Hoc," ait, "utendum est in me mihi; quique cruore
 Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
 Ne quisquam Ajacem possit superare, nisi Ajax."
 Dixit; et in pectus, tum denique vulnera passum,
 Quâ patuit ferro, letalem condidit ensē: 390
 Nec valuere manus infixum educere telum.
 Expulit ipse cruor. Rubefactaque sanguine tellus
 Purpureum viridi genuit de cespite florem,
 Qui prius Œbalio fuerat de vulnere natus.
 Littera communis mediis pueroque viroque 395
 Inscripta est foliis: hæc nominis, illa querelæ.

HECUBA in Canem.

VICTOR ad Hypsipyles patriam, clarique
 Thoantis,

Et veterum terras infames cæde virorum,
 Vela dat; ut referat, Tirynthia tela, sagittas.
 Quæ postquam ad Graios domino comitante revexit;
 Imposita est sero tandem manus ultima bello. 5
 Troja simul Priamusque cadunt; Priameïa conjux
 Perdidit infelix hominis post omnia formam;
 Externasque novo latratu terruit auras.
 Longus in angustum quâ clauditur Hellespontus,

Ilion ardebat; neque adhuc confederat ignis: 10
 Exiguumque fenis Priami Jovis ara cruorem
 Combiberat. Tractata comis antistita Phœbi
 Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
 Dardanidas matres patrum signa Deorum,
 Dum licet, amplexas; succensaque templa tenentes
 Invidiosa trahunt victores præmia Graii. 16
 Mittitur Aftyanax illis de turribus, unde
 Pugnantem pro se, proavitaque regna tuentem,
 Sæpe videre patrem, monstratum à matre, solebat.
 Jamque viam suadet Boreas; flatûque secundo 20
 Carbasa mota sonant; jubet uti navita ventis.
 "Troja, vale: rapimur," clauant: dantque oscula

~~tege~~
 Troades; et patriæ fumantia testæ relinquunt.
 Ultima conscendit classicem (miserabile visu)
 In mediis Hecube natorum inventa sepulchris. 25
 Prensanter tumulos, atque offibus oscula dantem,
 Dulichiæ traxêre manus. Tamen unius hausit,
 Inque sinu cineres sacum tulit Hectoris haustos.
 Hectoris in tumultu canum de vertice crinem,
 Inferias inopes crinem lacrymasque relinquit. 30

Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
 Bistoniis habitata viris. Polymestoris illuc
 Regia dives erat; cui te commisit alendum
 Clâm, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
 Consilium sapiens: sceleris nisi præmia magna ?
 Adjecisset opes, animi irritamen avari.
 Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius enses

Non mea mors illi, verùm sua vita gemenda est. 66
 Vos modò, ne Stygios adeam non libera manes,
 Este procul ; si iusta peto : tactuque viriles
 Virgineo removete manus. Acceptor illi,
 Quisquis is est, quem cade meâ placare paratis, 70
 Liber erit sanguis. Si quos tamen ultima nostri
 Vota movent oris : Priami vos filia regis,
 Non captiva, rogat ; genetrici corpus inemptum
 Reddite : neve auro redimat jus triste sepulcri,
 Sed lacrymis. Tunc, cum poterat, redimebat et auro.
 Dixerat. At populus lacrymas, quas illa tenebat, 76
 Non tenet. Ipse etiam flens invitufque sacerdos
 Præbit coniecto rapit præcoria ferro.
 Illa, super terram defectorū circumlabens,
 Pertulit intrepidus ad fata non assima vultus. 80
 Tunc quoque curâ fuit partes velare tegendas,
 Cum caderet ; castique decus servare pudoris.
 Troades excipiunt : deploratosque recensent
 Priamidas : et quid dederit domus una cruoris.
 Teque gement, virgo ; teque, ô modò regia conjux,
 Regia dicta parens, Asiæ florentis imago ; 86
 Nunc etiam prædæ mala fors ; quam victor Ulysses
 Esse suam nollit, nisi quòd tamen Hecтора partu
 Edideras. Dominum matri vix reperit Hector.
 Quæ corpus complexa animæ tam fortis icante, 90
 Quas toties patriæ dederat, natifque, viroque,
 Huic quoque dat lacrymas ; lacrymas in vulnere fun-
 dit,

Osculaque ore legit: consuetaque pectora plangit:
 Canissemque suam concreto in sanguine verrens,
 Plura quidem; sed et hæc, laniato pectore dixit: 95
 "Nata, tuæ (quid enim superest?) dolor ultime matri,
 Nata, jaces: videoque tuum, mea vulnera, vulnus.
 En, ne perdidierim quenquam sinè cæde meorum,
 Tu quoque vulnus habes. At te, quia fœmina, rebar
 A ferro tutam: cecidisti et fœmina ferro. 100
 Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
 Exitium Trojæ, nostrique orbator, Achilles.
 At postquam cecidit Paridis Phœbique sagittis;
 Nunc certè, dixi, non est metuendus Achilles. 104
 Nunc quoque mi metuendus erat. Cinis ipse sepulti
 In genus hoc fœvit: tumulo quoque sensimus hostem
 Eacidæ fœcunda fui. Jacet Ilion ingens:
 Eventuque gravi finita est publica clades:
 Si finita tamen. Soli mihi Pergama restant: 109
 In cursuque meus dolor est. Modò maxima rerum,
 Tot generis, natisque potens; nuribusque, viroque,
 Nunc trahor exsul, inops, tumultis avulsa meorum,
 Penelopæ munus. Quæ me data pensa trahentem
 Matribus ostendens Ithacis, Hæc Hectoris illa est
 Clara parens: hæc est, dicet, Priamiciâ conjux. 115
 Postque tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
 Maternos luctus, hostilia busta piâsti.
 Inferias hosti peperisti. Quò ferrea uestro?
 Quidve moror? quò me servas, damnosa senectus?
 Quid, Dî crudeles, nisi quò nova funera cernam, 120

Vivacem differtis anum? quis posse putaret
 Felicem Priamum, post diruta Pergama, dici?
 Felix morte suâ, nec te, mea nata, peremptam
 Aspicit; et vitam pariter regnumque reliquit.
 At (puto) funeribus dotabere, regia virgo, 125
 Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
 Non hæc est fortuna domûs. Tibi munera matris
 Contingent fletus, peregrinæque haustus arenæ.
 Omnia perdidimus. Sûpereſt, cur vivere tempus
 In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri, 130
 Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
 Haſ datus Iſmario regi Polydorus in oras.
 Quid moror interea crudelia vulnere lymphis
 Abluere, et ſparſos immitti ſanguine vultus?
 Dixit; et ad littus paſſu procèſſit anili, 135
 Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
 Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
 Aſpicit ejeſtum Polydori in littorè corpus,
 Faſtaque Threïciis ingentia vulnere telis.
 Troades exclamant: obmutuit illa dolore; 140
 Et pariter vocem, lacrymaſque introrſus obortas
 Devorat ipſe dolor; duroque ſimillima faxo
 Torpet: et adverſâ figit modò lumina terrâ;
 Interdum torvos ſuſtollit ad æthera vultus:
 Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnere, nati; 145
 Vulnere præcipuè: ſequè armat et inſtruit irâ.
 Quâ ſimul exarſit, tanquam regina maneret,
 Ulciſci ſtatuit; pœnæque in imagine tota eſt.

Ex OVIDII

que fuit catulo lactente orbata leæna;
 naque nacta pedum sequitur, quem non videt,
 hostem: 150

Ecce Hecuba, postquam cum luctu miscuit iram,
 non oblita animorum, annorum oblita suorum,
 vadit ad artificem diræ Polymestora cædis:
 Colloquiumque petit. Nam se monstrare relictum
 Velle latens, illi, quod nato redderet, aurum. 155
 Credidit Odrysius: prædæque assuetus amore
 In secreta venit. Cum blando callidus ore,
 Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
 Omne fore illius quod das, quod et antè dedisti,
 Per superos juro. Spectat truculenta loquentem, 160
 Falsaque jurantem: tumidâque exæstuat irâ.
 Atque ita correptum captivarum agmine matrum
 Involat, et digitos in perfida lumina condit,
 Exspoliâtque genas oculis, (facit ira valentem:)
 Immergitque manus, fœdataque sanguine fonti 165
 Non lumen, neque enim superest, loca luminis
 haurit.

Clade sui Thracum gens irritata tyranni
 Tröada telorum lapidumque incessere jactu
 Cœpit. At hæc missum rauco cum murmure saxum
 Moribus insequitur; rictuque in verba parato 170
 Latravit, conata loqui. Locus exstat, et ex re
 Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum.
 Tum quoque Sithonios ululavit mœsta per agros.

Illius Troasque suos, hostesque Pelasgos,
 Illius Fortuna Deos quoque moverat omnes: 175
 Sic omnes, ut et ipsa Jovis conjuxque sororque
 Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.

De ACIDE et GALATEA.

ACIS erat Fauno Nymphâque Symæthide cretus,
 Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
 Nostra tamen major. Nam me sibi junxerat uni
 Palcher: et, octonis iterum natalibus actis,
 Signârat dubiâ teneras lanugine malas. 9
 Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine tenebat.
 Nec, si quæsieris, odium Cyclopi, amorne
 Acidis in nobis fuerit præsentior, edam.
 Par utrimque fuit. Pro quanta potentia regni
 Est, Venus alma, tui! nempe ille immitis, et ipsis 10
 Horrendus filvis, et visus ab hospite nullo
 Impune, et magni cum Dis contemptor Olympi;
 Quid sit amor sentit: nostrique cupidine captus
 Uritur; oblitus pecorum antrorumque suorum.
 Jamque tibi fornæ, jamque est tibi cura placendi: 15
 Jam rigidos pectus rastris, Polypheme, capillos:
 Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam:
 Et spectare feros in aquâ, et componere, vultus.
 Cædis amor, feritasque, sitisque immensa cruoris
 Cessant: et tutæ veniunt abeuntque carinæ. 20

Telemus

Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
 Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
 Terribilem Polyphemon adit: lumenque, quod unum
 Fronte geris mediâ, rapiet tibi, dixit, Ulysses.

Risit; et, *Q*uatum stolidissime, falleris, inquit: 25

Altera jam rapuit. Sic frustra vera monentem
 Spernit: et aut gradiens ingenti littora passu
 Degravat; aut fessus sub opaca revertitur antra.

Prominet in pontum cuneatus acumine longo

Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda. 30

Huc ferus adscendit Cyclops; mediûsque rescidit.

• Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.

Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,

Ante pedes posita est, antennis apta ferendis;

Summataque arundinibus compacta est fistula centum;

• Senferunt toti pastoria sibila montes: 36

• Senferunt undæ. Latitans ego rupe, meique

Acidis in gremio residens, procul auribus hausi

Talia dicta meis, auditaque mente notavi.

Candidior nivei folio, Galatea, ligustri: 40

Floridior pratis; longâ procerior alno;

Splendidior vitro; tenero lascivior hædo;

Lævior assiduo detritis æquore conchis;

Solibus hybernis, æstivâ gratior umbrâ;

Nobilior pomis; platano conspectior altâ; 45

Lucidior glacie; maturâ dulcior uvâ;

Mollior et cygni plumis, et lacte coacto;

Et, si non fugias, riguo formosior horto.

Sævior

Sævior indomitis, eadem Galatea juvenis;

Durior annosâ quercu; fallacior undis;

Lentior et falicis virgis, et vitibus albis;

His immobilior scopulis; violentior anthe;

Laudato pavone superbior; acrior igni;

Asperior tribulis; foetâ truculentior ursâ;

Surdior æquoribus; calcato immitior hydro:

Et quod præcipuè vellem tibi demere possem;

Non tantum cervo, claris latratibus acto,

Verum etiam ventis volucrique fugacior aurâ.

At, bene si nôris, pigeat fugisse: morasque

Ipsa tuas damnes; et me retinere labores.

Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia faxo

Antra; quibus nec Sol medio sentitur in æstu,

Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos:

Sunt auro finitæ longis in vitibus uvæ;

Sunt et purpureæ: tibi et has servamus, et illas.

Ipsa tuis manibus, sylvestri nata sub umbrâ,

Mollia fraga leges; ipsa autumnalia corna,

Prunaque, non solum nigro liventia succo,

Verum etiam generosa, novasque imitantia ceras.

Nec tibi castaneæ, me conjuge, nec tibi decrunt

Arbuti foetus. Omnis tibi serviet arbor.

Hoc pecus omne meum est. Multæ quoque vallibus
errant:

Multas sylva tegit: multæ stabulantur in antris.

Nec, si fortè roges, possim tibi dicere, quot sint.

Pauperis est numerare pecus. De laudibus harum

Nil mihi credideris : præsens potes ipsa videre,
 Ut vix sustineant distentum cruribus uber.
 Sunt, foetura minor, tepidis in ovilibus agni :
 Sunt quoque, par ætas, aliis in ovilibus hædi.
 Lac mihi semper adest niveum. Pars inde bibenda 83
 Servatur : partem liquefacta coagula durant.
 Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
 Munera contingent, damæ, leporelque, capræque,
 Parve columbarum, demptusve cacumine nidus :
 Inveni geminos, qui tecum ludere possint, 85
 Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
 Villosæ catulos in fumis montibus ursæ.
 Inveni ; et dixi, Dominæ servabimus istos.

Jam modò cæruleo nitidum caput exferre ponto :
 Jam, Galatea, veni : nec munera despice nostra. 90
 Certè ego me novi, liquidæque in imagine vidi
 Nuper aquæ ; placuitque mihi mea forma videnti.
 Adspice, sim quantus. Non est hoc corpore major
 Jupiter in cælo ; nam vos narrare soletis 94
 Nescio quem regnare Jovem. Coma plurima torvos
 Prominet in vultus, humerosque, ut lucus, obumbrat.
 Neq; mihi quòd rigidis horrent densissima setis
 Corpora, turpe puta. Turpis sine frondibus arbor :
 Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velent.
 Pluma tegit volucres : ovibus sua lana decori est : 100
 Barba viros, hirtæque decent in corpore setæ.
 Unum est in mediâ lumen mihi fronte, sed instar
 Ingentis clypei. Quid ? non hæc omnia magno

Sol videt è cœlo òli tamen unicus orbis. 104

Adde, quòd in itro genitor meus æquore regnat.

Hunc tibi do cerum. Tantùm miserere, precesque

Supplicis, ex di. Tibi enim succumbimus uni.

Quique Jom, et cœlum sperno, et penetrabile ful-
mer

Nerci, te veor; tua fulmine sævior ira est.

Atque ego contemptus essem patientior hujus; 110

Si fugeres mnes. Sed cur, Cyclope repulso,

Acin ais, præfersque meis amplexibus Acin?

Ille tamen placeatque tibi, placeatque licebit,

Quod ollem, Galatea, tibi, modò còpia detur,

Senti esse mihi tanto pro corpore vires. 115

Visera viva traham: divulsæque membra per agros,

Pæue tuas spargam (sic se tibi misceat) undas.

Uror nim; læsusque exæstuat acrius ignis:

Cumque suis videor translatam viribus Ætnam

Pectore ferre meo: nec tu, Galatea, moveris. 120

Italia nequicquam questus (nam cuncta videbam)

Surgit; et ut taurus vaccâ furibundus ademptâ

Stare nequit; sylvæque et notis saltibus errat.

Cùm ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,

Me videt atque Acin: Videoque, exclamat; et ista

Ultima sit, faciam, Veneri concordia vestræ. 126

Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere

Debit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætnæ.

Ast ego vicino pavescit sub æquore mergor.

Terga fugæ dederat conversa Symæthius heros: 130

“ Fer opem, Galatea, precor, mihi: ferte parentes:”

Dixerat: “ et vestris peritulum admittē regnis.”

Insequitur Cyclops: partemque è monte vulsam

Mittit, et extremus quamvis pervenit adunum

Angulus è saxo, totum tamen obruit Acin. 135

At nos, quod fieri solum per fata licebat,

Fecimus ut vires adsumeret Acis avitas.

Puniceus de mole cruor manabat: et intrā

Temporis exiguum rubor evanescere cœpit:

Fitque color primo turbati fluminis imbre: 140

Purgaturque morâ, Tum moles jacta dehiscit:

Vivæque per rimas, proceraque surgit arundo:

Osque cavum saxi sonat exsultantibus undis:

Miræque res; subito mediâ tenus exstitit alvo

Inciñctus juvenis flexis nova cornua cannis. 45

Qui, nisi quod major, quod toto cœrulus ore est,

Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis in anem

Vexus: et antiquum tenuerunt flumina nomen,

GLAUCUS in Deum marinum.

DESIERAT Galatea loqui; cœtuque soluto
Discedunt: placidisque natant Nereïdes undis.

Scylla redit: (neque enim medio se credere ponto

Audet) et bibulâ sine vestibibus errat arenâ;

Aut ubi latet, seductos nocta recessus 5

Gurgitis, inclusâ sua membra refrigerat undâ.

Eccc

Ecce fretum findens alti novus incola ponti,
 Nuper in Euboicâ versis Anthedone membris,
 Glaucus adest; visæque cupidine virginis hæret:
 Et, quæcunque putat fugientem posse morari,
 Verba refert: fugit illa tamen: veloxque timore
 Pervenit in summum positi prope littora montis.
 Ante fretum est ingens, apicem collectus in unum,
 Longa sine arboribus convexus ad æquora vertex.
 Constitit hic; et tuta loco, monstrumque, Deusne
 Ille sit, ignorans, admiraturque colorem,
 Cæsariemque humeros, subjectaque terga, tegentem,
 Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piscis.
 Sentit; et innitens, quæ stabat proxima, moli,
 "Non ego prodigium, non sum fera bellua, virgo;
 Sum Deus, inquit, aquæ: nec majus in æquora Pro-
 teus

Jus habet, aut Triton, Athamantiadesve Palæmon.
 Ante tamen mortalis eram; sed scilicet altis
 Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
 Nam modo ducebam ducentia retia pisces:
 Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
 Sunt viridi prato confinia littora, quorum
 Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
 Quas neque cornigeræ morfu læsere juvenæ:
 Nec placidæ carpissitis oves, hirtæve capellæ.
 Non apis inde tulit collectos sedula flores:
 Non data sunt capiti genialia ferta: nec unquam
 Falciferæ secuere manus. Ego primus in illo

Cespite confedi, dum lina madentia sicco.

Utque recenserem captivos ordine pisces;

35

Insuper exposui, quos aut in retia casus,

Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.

Rēs similis fictæ: (sed quid mihi fingere prodest?)

Gramine contacto cœpit mea præda moveri,

Et mutare latus; terræque, ut in æquore, niti.

40

Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in undas.

Turba suas: dominumque novum, littusque, relinquunt.

Supui: dubiusque diu, quæ causa, requiro:

Deus hoc aliquis, num succus fecerit herbæ?

Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manu-
que

45

Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.

Vix bene cōmībiberant ignotos guttura; succos:

Cum subito trepidare intus præcordia sensi;

Alteriusque rapi naturæ pectus amore.

Nec potui restare loco: Repetendaque nunquam

50

Terra, vale, dixi: corpusque sub æquora mersi.

Dî maris exceptum socio dignantur honore:

Utque mihi, quæcunque feram, mortalia demant,

Oceanum Tethynque rogant. Ego lustror ab illis;

Et purgante nefas novies mihi carmine dicto

55

Pectora fluminibus jubeor supponere, centum.

Nec mora: diversis lapsi de fontibus amnes,

Totaque vertuntur supra caput æquora nostrum.

Haecenus acta tibi possum memoranda referre:

Iactenus et meminî: nec mens mea cætera sensit

60

Quæ postquam rediit; alium me corpore toto,
 Ac fueram nuper, nec eundem mente, recepi.
 Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
 Cæsariemque meam, quam longa per æquora verro,
 Ingentesque humeros, et cœrula brachia vidi, 65
 Cruraque pinnigero curvata novissima pisce."

LIB. XIV. V. 155.

De POLYPHEMO.

SEDIBUS Eubœicam Stygiis emergit in urbem
 Troius Æneas: sacrisque è more litatis,
 Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
 Hic quoque substiterat post tædia longa laborum
 Neritius Macareus, comes experientis Ulyssæi.
 Desertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
 Noscit Achæmeniden; improvisoque repertum
 Vivere miratus, Qui te casusve Deusve
 Servat, Achæmenide? Cur, inquit, barbara Graium
 Prora vehit? Petitur vestræ quæ terra carinæ? 10
 Talia quærenti, jam non hirsutus amictu,
 Jam suus, et spinis conferto tegmine nullis,
 Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, et illos
 Aspiciam fluidos humano sanguine rictus;
 Hæc mihi si potior domus est Ithaceque carinâ: 15
 Si minùs Ænean veneror genitore, nec unquam
 Esse satis potero, præstem licet omnia, gratus.
 Quod loquor, et spiro: cœlumque, et sidera Solis
 Refr

Respicio, (possimne ingratus, et immemor esse?)

Ille dedit: quod non anima hæc Cyclopi in ora 20

Venit; et ut lumen jam nunc vitale relinquam;

Aut tumulo, aut certè non illâ condar in alvo.

Quid mihi tunc animi (nisi si timor abstulit omnem

Sensum animumque) fuit; cùm vos petere alta relictus

Æquora prospexi? volui inclamare; sed hosti 25

Prodere me timui; vestræ quoque clamor Ulyssis

Penè rati nocuit. Vidi, cùm monte revulso

Immanem scopulum medias permisit in undas.

Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,

Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto. 30

Et, ne deprimeret fluctusve lapifve carinam,

Pentimui; jam me non esse oblitus in illâ.

Ut verò fuga vos ab acerbâ morte-removit;

Ille quidem totam fremebundus obambulat Ætnam,

Prætentatque manu sylvas; et luminis orbus 35

Rupibus incurfat: fœdataque brachia tabo

In mare protendens, gentem execratur Achivam.

Atque ait: "O si quis referat mihi casus Ulyssen,

Aut aliquem è fociis, in quem mea sæviat ira,

Viscera cujus edam, cujus viventia dextrâ 40

Membra meâ lanxi, cujus mihi sanguis inundet

Guttur, et elisi præpident sub dentibus artus;

Quàm nullum, aut leve sit damnum mihi lucis ademptæ!

Hæc, & plura ferox. Me lividus occupat horror,

pectantem vultus etiamnum cæde madentes, 45

Crudelesque

Crudelesque manus, et inanem luminis orbem,
 Membraque, et humano concretam sanguine barbam.
 Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
 Et jam prensurum, jam jam mea viscera rebar
 In sua merfurum: mentique hærebat imago 50
 Temporis illius, quo vidi bina meorum
 Ter quater affligi fociorum corpora terræ.
 Quæ super ipse jacens, hirsuti more leonis,
 Visceraque, et carnes, oblisisque ossa medullis,
 Semanimesque artus avidam condebat in alvum. 55
 Me tremor invasit. Stabam sine sanguine mœstus:
 Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
 Ore dapes, et frustra mero glomerata vomentem:
 Talia fingebam misero mihi fata parari.
 Perque dies multos latitans, omnemque tremiscens 60
 Ad strepitum, morteque timens, cupidusque moriri,
 Glande famem pellens, et mistâ frondibus herbâ,
 Solus, inops, exspes, leto pœnæque relictus,
 Haud procul adspexi longo post tempore navim:
 Oravique fugam gestu, ad littusque cucurri; 65
 Et movi; Graiumque ratis Trojana recepit.

Picus in Avem; Socii ejus in Feras.

PICUS in Aufoniis proles Saturnia terris
 Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
 Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipse decorem
 Aspicias, fîctâque probes ab imagine veram.
 Par animus formæ. Nec adhuc spectâsse per annos 5
 Quinquennem poterat Graiâ quater Elide pugnam.
 Ille suos Dryadas Latîis in montibus ortas
 Verterat in vultus: illum fontana petebant
 Nûmina, Nâïades; quas Albula, quasque Numici, 9
 Quasque Anienis aquæ, cursuque brevissimus Almo,
 Narque tulit præceps, et amœnæ Farfarus umbræ;
 Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,
 Finitimosque lacus. Sprêtis tamen omnibus unam
 Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palati
 Dicitur Ionio peperisse Venilia Jano. 15
 Hæc, ubi nubilibus præsum maturuit annis,
 Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est:
 Rara quidem facie, sed rarior arte canendi;
 Unde Canens dicta est. Sylvas et fæxa movere,
 Et mulcere feras, et flumina longa morari 20
 Ore suo, volucresque vagas retinere solebat.
 Quæ dum fœmineâ modulatur carmina voce,
 Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
 Indigenas fixurus apros; tergumque premebat

Acris equi ; lævâque hastilia bina ferebat, 23

Phœniceam fulvo chlamydem contractus ab auro.

Venerat in sylvas et filia Solis easdem :

Utque novas legeret fœcundis collibus herbas ;

Nomine dicta suo, Cîrcæa reliquerat arva.

Quæ simul ac juvenem, virgultis abdita, vidit ; 30

Obstupuit. Cecidêre sinu, quas legerat, herbæ :

Flammaque per totas visa est errare medullas.

Ut primùm valido mentem collegit ab æstu ;

Quid cuperet, fassura fuit. Ne posset adire,

Cursus equi fecit, circumfususque satelles. 35

Non tamen effugies, vento rapiare licebit,

Si modò me novi ; si non evanuit omnis

Herbarum virtus ; et me mea carmina fallunt."

Dixit ; et effigiem, nullo cum corpore, falsi

Finxit apri ; præterque oculos transcurrere regis 40

Jussit, et in densum trabibus nemus ire videri ;

Plurima quâ sylva est, et equo loca pervia non sunt.

Haud mora : continuò prædæ petit inscius umbram

Picus ; equique celer fumantia terga relinquit.

Spemque sequens vanam, sylvâ pedes errat in altâ. 45

Concipit illa preces ; et verba venefica dicit :

Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,

Quo solet et nivæ vultum confundere Lunæ,

Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.

Tum quoque cantato densatur carmine cœlûs, 50

Et nebulas exhalat humus ; cæcique vagantur

Limitibus comites ; et abest custodia regi.

Nacta locum tempusque, "Per ô tua lumina," dixit,
 "Quæ meâ ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,

Quæ facit ut supplex tibi sim, Dea, consule nostris 55
 Ignibus; et focerum, qui pervidet omnia, Solem
 Accipe: nec durus Titanida despice Circen."

Dixerat: ille ferox ipsamque precesque repellit:
 Et, "Quæcunque es," ait, "non sum tuus: altera
 captum

Me tenet; et teneat per longum, comprecor, ævum.
 Nec Venere externâ socialia fœdera lædam; 61
 Dum mihi Janigenam servabunt fata Canentem.

Sæpe retentatis precibus Titania frustra,
 Non impunè feres, neque enim reddere Canenti: 64
 Læsaque quid faciat, quid amans, quid fœmina, disces
 Rebus, ait, sed amans, et læsa, et fœmina Circe."

Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum:
 Ter juvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
 Ille fugit, sese solito velociùs ipse

Currere miratus, pennas in corpore vidit: 70

Seque novam subitò Latiis accedere sylvis
 Indignatus avem, duro fera robora rostro
 Figit; et iratus longis dat vulnera ramis.

Purpureum chlamydis pennæ traxêre colorem.

Fibula quod fuerat, vestemque monorderat aurum, 75

Pluma fit; et fulvo cervix præcingitur auro.

Nec quicquam antiqui Pico, nisi nomina, restat.

Interea comites, clamato sæpe per agros

Nequicquam

Nequicquam Pico, nullâque in parte reposito,

Inveniunt Circen, (nam jam tenuaverat auras ; 80

Passaque erat nebulas ventis ac sole resolvi)

Criminibusque premunt veris, regemque roposcunt,

Vinque ferunt ; sævisque parant incessere telis.

Illa nocens spargit virus, succosque veneni :

Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque 85

Convocat ; et magicis Hecaten ululatibus orat.

Exfluere loco (dictu mirabile !) sylvæ :

Ingemitque solum, vicinaque palluit arbos ;

Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis ;

Et lapides visi mugitus edere raucos ; 90

Et jatrare canes ; et humus serpentibus atris

Squallere, et tenues animæ volitare silentium.

Attonitum monstris vulgus pavet. Illa paventum

Ora venenatâ tetigit mirantia virgâ.

Cujus ab attactu variarum monstra ferarum 95

In juvenes veniunt. Nulli sua mansit imago.

Prefferat occiduus Tartessia littora Phœbus :

Et frustra conjux oculis animoque Canentis

Expectatus erat. Famuli populusque per omnes

Discurrunt sylvas, atque obvia lumina portant. 100

Nec satis est Nymphæ flere, et lacerare capillos,

Et dare plangorem ; facit hæc tamen omnia : sese

Proripit ; ac Latios errat vesana per agros.

Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis

Lumina viderunt, inopem somnique cibique,

Per juga, per valles, quâ fors ducebat, euntem.

Ultimus aspexit fessam luctûque viâque
 Tiberis, et in gelidâ ponentem corpora ripâ.
 Illic cum lacrymis ip̄sos modulata dolores,
 Verba, sono tenui mœrens, fundebat. ut olim 110
 Carmina jam moriens canit exsequialia cygnus.
 Luctibus extremum tenues liquefacta medûllas
 Tabuit; inque leves paulatim evanuit auras.
 Fama tamen signata loco est; quem ritè Canentem
 Nomine de Nymphæ veteres dixêre Camœnæ. 115

LIB. XIV. v. 622.

De VERTUMNO et POMONA.

JAMQUE Palatinæ summam Proca gentis habebat
 Rege sub hōc Pomona fuit; quâ nulla Latinas
 Inter Hamadryadas coluit solertiùs hortos,
 Nec fuit arborei studiosior altera foetus:
 Unde tenet nomen. Non syivas illa, nec amnes;
 Rus amat, et ramos felicia poma ferentes.
 Nec jaculo gravis est, sed aduncâ dextera falcè;
 Quâ modò luxuriem premit, et spatiantia passim
 Brachia compescit, fissâ modò cortice virgam
 Inferit; et succos alieno præstat alumno. 10
 Nec patitur sentire sitim; bibulæque recurvas
 Radices fibras labentibus irrigat undis.
 Hic amor, hoc studium: Veneris quoque nulla cupido.
 Vim tamen agrestum metuens, hostaria claudit
 Intus; et accessus, prohibet reuigilque viles.

Quid non et Satyri saltatibus apta juvenus,

Fecere, et pinu præincti cornua Panes,

Sylvanusque, suis semper juvenilior annis ;

Quique Deus fures, vel falce, vel inguine terret,

Ut poterentur eâ? sed enim superabat amando

20

Hos quoque Vertumnus ; neque erat felicior illis.

O quoties habitu duri messoris aristas

Corbe tulit ; verique fuit messoris imago

Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,

Defectum poterat, gramen versasse videri,

25

Sæpe manu stimulos rigida portabat ; ut illum

Jurares fessos modò disjunxisse juvencos.

Falce datâ, frondator erat, vitisque putator.

Induerat scalas, lecturum poma putares.

Miles erat gladio, piscator arundine, sumptâ

30

Denique per multas aditunt, sibi sæpe figuras

Reperit, ut caperet spectatæ gaudia formæ.

Ille etiam pictâ redimitus tempora mitrâ,

Innitens baculo, positis ad tempora canis,

Affimilavit anum : cultosque intravit in hortos ;

35

Pomaque mirata est ; Tantoque potentior, inquit.

Paucaque laudatæ dedit oscula, qualia nunquam

Vera dedisset anus ; glebâque incurva refedit,

Suspiciens pandos Autumni pondere ramos.

Ulmus erat contrâ, spatiosa tumentibus uvis :

40

Quam fociâ postquam pariter cum vite probavit ;

“ At si stare,” ait, “ cælebs sinè palmitè truncus,

Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.

Hæc quoque, quæ junctâ vitis requiescit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata jaceret. 45

Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus ;
Concubitusque fugis ; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles ! Helene non pluribus esset
Sollicitata procis : nec quæ Lapitheia movit
Prœlia, nec conjux timidis audacis Ulyssæi. 50

Nunc quoque, cùm fugias averferisque petentes,
Mille proci cupiunt ; et femideique Deique,
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapias, si te bene jungere, anumque
Hanc audire voles, (quæ te plûs omnibus illis, 55
Plûs quàm credis, amo) vulgares rejice tædas :
Vertumnunquæ tori focium tibi felige ; pro quo
Me quoque pignus habe. Neque enim sibi notior ille
est,

Quàm mihi ; nec toto passim vagus errat in orbe. 59
Hæc loca sola colit. Nec, uti pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat. Tu primus et ultimus illi
Ardor eris ; folique suos tibi devovet annos.
Addè, quòd est juvenis : quòd naturale decoris
Munus habet ; formasque aptè fingetur in omnes :
Et, quod erit jussus, (jubeas licèt omnia,) fiet. 65
Quid, quòd amatis idem ? quòd, quæ tibi poma co-
luntur, .

Primus habet ; lætâque tenet tua munera dextrâ ?
Sed neque jam foetus desiderat arbore demptos,
Nec quas hortus alit, cum succis mitibus herbas ;
Nec

Nec quicquam, nisi te. Miserere ardentis ; et ipsum.
 Qui petit, ore meo præsentem crede precari.
 Ultioresque Deos, et pectora dura perosam
 Idalien, memoremque time Rhamnufidis iram
 Quòque magis timeas, (etenim mihi multa vetu-
 Scire dedit), referam totâ notissima Cypro
 Facta : quibus flecti facilè et mitescere possis.

Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
 Iphis Anaxareten, humili de stirpe creatus.
 Viderat ; et totis perceperat ossibus æstum.
 Luctatusque diu, postquam ratione furorem
 Vincere non potuit, supplex ad limina venit.
 Et modò nutrici miserum confessus amorem,
 Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnæ.
 Et modò de multis blanditus cuique ministris,
 Sollicitâ petiit propensum voce favorem.
 Sæpe ferènda dedit blandis sua verba tabellis :
 Interdum madidas lacrymarum rore coronas
 Postibus intendit ; posuitque in limine duro
 Molle latus : tristisque seræ cónvicia fecit.
 Surdior illa freto surgente, cadentibus Hædis,
 Durior et ferro, quod Noricus excoquit ignis,
 Et saxo, quod adhuc vivum radice tenetur ;
 Spernit, et irridet ; factisque immitibus addit
 Verba superba ferox ; et spe quoque fraudat amantem.
 Non tulit impatiens longi tormenta doloris
 Iphis : Et ante fores hæc verba novissima dixit :

Vincis, Anaxarete : necque erunt tibi tædia tandem

Ulla ferenda mei. Lætos molire triumphos,
 Et Præna voca, nitidâque incingere lauro.
 Vincis enim, moriorque libens : age, ferrea, gaude.
 Certè aliquid laudare mei cogeris, eritque 101
 Quò tibi sim gratus ; meritumque fatebere nostrum.
 Non tamen autè tui curam cessisse memento
 Quàm vitam ; geminâque simul mihi luce carendum.
 Nec tibi Fama mei ventura est nuntia leti ; 105
 Ipse ego, ne dubites, adero : præsentique videbor ;
 Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
 Si tamen, ô Superi, mortalia fata videtis,
 Este mei memores : (nihil ultrà lingua precari
 Sustinet :) et longo facite ut memoremur in ævo : 110
 Et, quæ cœmpistis vitæ, date tempora famæ."
 Dixit : et ad postes, ornatos sæpe coronis,
 Humentes, oculos et pallida brachia tendens,
 Cùm foribus laquei religaret vincula summi ;
 Hæc tibi ferta placent, crudelis et impia ? dixit. 115
 Inferuitque caput, sed tum quoque versus ad illam :
 Atque onus infelix elisâ fauce pependit.
 Ista pedum motu trepidantum, ut multa gementem
 Visa dedisse sonum est, adaperthaque janua, factum
 Prodidit ; exclamant famuli ; frustra que levatum 120
 (Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
 Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
 Membra sui, postquam miserarum verba parentum
 Edidit ; et matrum miserarum facta peregit ;
 Funera ducebat mediam lacrymosa per urbem : 125
 Luridaque

Luridaque arfuro portabat membra feretro.

Fortè viæ vicinâ domus, quâ flebilis ibat

Pompa, fuit; duræque sonus plangoris ad aures

Venit Anaxarétes; quam jam Deus ultor agebat.

Mota tamen, Videamus, ait, miserabile funus: 130

Et patulis iniit tectum sublime fenestris.

Vixque benè impositum lecto prospexerat Iphin;

Deriguere oculi; calidusque è corpore sanguis

Inducto pallore fugit. Conataque retrò

Ferre pedes, hæsit: conata avertere vultus, 135

Hoc quoque non potuit; paulatimque occupat artus,

Quod fuit in duro jampridem pectore, saxum.

Neve ea ficta putes; dominæ sub imagine signum

Servat adhuc Salamis: Veneris quoque nomine tem-
plum

Prospicientis habet. Quorum memor, ô mea, lentos

Pone, precor, fastus, et amanti jungere, Nymphæ. 140

Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat

Poma; nec excutiant rapidi florentia venti.

Hæc ubi nequicquam formas Deus aptus in omnes

Edidit; in juvenem rediit: et anilia demit 145

Instrumenta sibi. Talisque apparuit illi,

Qualis ubi oppositas nitidissima Solis imago

Evicit nubes, nullâque obstante reluxit.

Vimque parat: sed vi non est opus; inque figurâ

Capta Dei Nymphæ est; et mutua vulnera sentit. 150

LIB. XIV. v. 772.

Urbis ROMÆ Conditores.

PROXIMUS Aufonias injusti miles Amulsi
 Rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
 Munere regna capit; festisque Palilibus urbis
 Moenia conduntur. Tatiisque, patresque Sabini
 Bella gerunt; arcisque viâ Tarpeia reclusâ 5
 Dignâ animam poenâ congestis exuit armis.

Indè furibus, tacitorum more luporum,
 Ore perstrinxerunt voces; et corpora victa sopore
 Portasque petunt; quas objice firmâ
 Claustra claudes. Unam tamen ipsa recludit, 10
 Quam verso Saturnia cardine fecit.
 Quam Venus portæ cecidisse repagula sensit:

Et clausura fuit; nisi quòd rescindere nunquam
 Dis licet acta Deum. Jano loca juncta tenebant
 Naïdes Aufoniæ gelido rorantia fonte: 15
 Has rogat auxilium. Nec Nymphæ justa petentem
 Sustinuere Deam: venasque et flumina fontis
 Elicuere sui. Nondum tamen invia Jani
 Ora patentis erant, neque iter præcluserat unda.
 Lurida supponunt fœcundo sulfura fonti, 20
 Incenduntque cavas fumante bitumine venas.

Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis: et Alpino modò quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipsis.

Flammiferâ

Flammiferâ gemini fumant aspergine postes : 25
 Portaque, nequicquam rigidis permiffa Sabinis,
 Fonte fuit præstructa novo : dum Martius arma
 Indueret miles. Quæ postquam Romulus ultrô
 Obtulit ; et strata est tellus Romanâ Sabinis
 Corporibus, strataque suis ; generique cruorem 30
 Sanguine cum socii permiscuit impius ensis :
 Pace amen fisti bellum, nec in ultima ferro
 Decertare placet ; Tatiumque accedere regno.

Occiderat Tatiûs, populisque æquata duobus,
 Romule, jura dabas : positâ cum casside Ma 35
 Talibus adfatur Divûmque hominumque patrem :
 " Tempus adest, Genitor, (quoniam funda
 Res Romana valet, nec præfide pendet ab
 Præmia, quæ promissa mihi, dignoque ne
 Solvere, et ablatum terris imponere cœlo.
 Tu mihi concilio quondam præfente Deorum
 (Nam memoro, memorique animo pia verba notavi)
 Unus erit, quem tu tolles in cœrula cœli ;
 Dixisti. Rata sit verborum summa tuorum."

Annuît Omnipotens ; et nubibus aëra cæcis 45
 Occuluit, tonitrûque et fulgure terruit Urbem.
 Quæ sibi promissæ sensit data signa rapinæ,
 Innixusque hastæ, pressos temone cruento
 Impavidus conscendit equos Gradivus, et ictu
 Verberis increpuit ; pronumque per aëra lapsus 50
 Constitit in summo nemorosi colle Palati :

Reddentemque suo jam regia jura Quiriti

Abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras 55

Dilapsum tenues ; ceu latâ plumbea fundâ
 Missa solet medio glans intabescere cœlo. 55
 Pulchra subit facies, et pulvinaribus altis
 Dignior, et qualis trabeati forma Quirini.
 Flebat, ut amissum, conjux ; cùm regia Juno
 In ad Herfiliam descendere limite curvo
 Imperat ; et vacuæ sua sic mandata referre. 60
 " O et de Latîâ, ô et de gente Sabinâ
 Præcipuum, matrona, decus ; dignissima tant
 Antè fuisse viri, conjux nunc esse Quirini ;
 Siste tuos fletus : et, si tibi cura videndi
 Conjugis est, duce me lucum pete, colle Quirino 65
 Qui viret, et templum Romani regis obumbrat."
 Paret ; et in terram pictos delapsa per arcus,
 Herfiliam jussis compellat vocibus Iris.
 Illa verò cundo vix tollens lumina vultu,
 " O Dea, (namq. ; mihi, nec quæ sis dicere promptum
 est : 70
 Et liquet, esse Deam,) duc, ô duc," inquit : " et offer
 Conjugis ora mihi : quæ si modò posse videre
 Fata semel dederint ; cœlum aspectâsse fatebor."
 Nec mora : Romuleos cum virgine Thaumantêâ
 Ingreditur colles. Ibi fidus ab æthere lapsum 75
 Decidit in terras : à cujus lumine flagrans
 Herfilæa crinis cum fidere cessit in auras,
 Hanc manibus notis Romanæ coëditior urbis
 Excipit ; et priscum pariter cum corpore nomen
 Autat : Oramque vocat ; quæ nunc Dea juncta Quir- 80
 ino est.

LIB. XV. v. 60.

PYTHAGORÆ SERMO.

VIR fuit hic, ortu Samius; sed fugerat unâ
 Et Samon et dominos; odioque tyrannidis exsul
 Sponte erat. Isque, licet cœli regione remotos,
 Mente Deos adiit; et quæ Natura negabat

Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit. 5

Cumque animo, et vigili perspexerat omnia curâ;

In medium discenda dabat; cœtumque silentiûm,

Dictaque mirantiûm, magni primordia mundi,

Et rerum causas, et quid Natura, docebat;

Quid Deus; unde nives; quæ fulminis esset origo: 10

Jupiter; an venti, discussâ nube, tonarent:

Quid quateret terras; quâ sidera lege mearent:

Et quodcunque latet. Primusque animalia mensis

Arcuit imponi: primus quoque talibus ora

Docta quidem solvit, sed non et credita, verbis. 15

“Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis

Corpora. Sunt fruges; sunt deducuntia ramos

Pondere poma suo, tumidaque in vitibus uvæ:

Sunt herbæ dulces; sunt, quæ mitescere flammâ,

Mollisque queant. Nec vobis lacteus humor 20

Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.

Prodiga divitias, alimenta que mitia tellus

Suggerit; atque epulas sine cæde et sanguine præbet.

Car

Carne feræ sedant jejunia ; nec tamen omnes :
 Quippe equus ; et pecudes , armenta que gramine vi-
 vunt. 25

At quibus ingenium est immanfuetumque , ferumque ,
 Armeniæ tigres , iracundique leones ,
 Cumque lupis urfi , dapibus cum sanguine gaudent .
 Hæc quantum scelus est , in viscera viscera condi ,
 Congestoque avidum pinguescere corpore corpus ; 30
 Alteriusque animantem animantis vivere leto !
 Scilicet in tantis opibus , quas optima matrum
 Terra parit , nil te nisi tristia mandere sævo
 Vulnera dente juvat , ritusque referre Cyclopum ?
 Nec , nisi perdidideris alium , placare voracis , 35
 Et malè morati poteris jejunia ventris ?
 At vetus illa ætas , cui fecimus Aurea nomen ,
 Fœtibus arboreis , et , quas humus educat , herbis
 Fortunata fuit : nec polluit ora cruore .

Tunc et aves tutæ movère per aëra pennas ; 40
 Et lepus impavidus mediis erravit in agris :
 Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo .
 Cuncta sinè insidiis , nullamque timentia fraudem ,
 Plenaque pacis erant . Postquam non utilis auctor
 Victibus invidit (quisquæ fuit ille virorum) 45
 Corporeasque dapes avidam demersit in alvum ;
 Fecit iter sceleri : primæque è cæde ferarum
 Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum :
 Idque satis fuerat ; nostrumque potentia lætum
 Corpora missa neci salvâ pietatè fatemur : 50
 Sed

Sed quàm dandâ neci, tam non epulanda fuerunt.

Longiùs indè nefas abiit : et prima putatur
Hostia fus meruisse mori ; quia semina pando
Eruerit rostro, spemque interceperit anni.

Vite caper morsâ Bacchi maſtandus ad aras 55

Ducitur ultoris. Nocuit sua culpa duobus.

Quid meruistis, oves, placidum pecus, inque tuendos

Natum homines, pleno quæ fertis in ubere neſtar ?

Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas

Præbetis : vitæque magis quàm morte juvatis. 60

Quid meruère boves, animal sine fraude dolisque,

Innocuum, simplex, natum tolerare labores ?

Immemor est demùm, nec frugum munere dignus,

Qui potuit curvi dempto modò pondere aratri

Ruricolam maſtare suum ; qui trita labore 65

Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,

Tot dederat messes, percussit colla securi.

Nec satis est, quòd tale nefas committitur : ipsos

Inſcripsère Deos ſcleri : Numenque ſupernum

Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci. 70

Victima ſabe carens, et præſtantiffima formâ,

(Nam placuisse nocet) vittis præſignis et auro,

Siſtitur ante aras ; auditque ignara preeantem :

Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,

Quas coluit fruges ; percuffaque ſanguine cultros 75

Inficit in liquidâ præviſos forſitan undâ.

Protinus ereptas viventi pectore fibras

ſuſpiciunt ; mentesque Deûm ſcrutantur in illis.

Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
 Audetis vesci, genus ô mortale? Quod, oro, 80
 Ne facite: et monitis animos advertite nostris.
 Cumque bouum dabitur cæsarum membra palato;
 Mandere vos vestros scite et sentite colonos.
 Et quoniam Deus ora movet; sequar ora moventem
 Ritè Deum: Delphosque meos, ipsumque recludam
 Æthera; et augustæ referabo oracula mentis. 86
 Magna, nec ingeniis evestigata priorum,
 Quæque diu latuere, canam. Juvat ire per alta
 Æstra: juvat, terris et inertis sede relictis,
 Nube vehi; validique humeris insistere Atlantis: 90
 Palantesque animos passim, ac rationis egentes
 Despectare procul, trepidosque, obitumque timentes
 Sic exhortari; seriemque evolvere fati.
 O genus attonitum gelidæ formidine mortis! 94
 Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis,
 Materiem vatum, falsique piacula mundi?
 Corpora sive rogus flammâ, seu tabe vetustas
 Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
 Morte carent animæ; semperque, priore relicta
 Sede, novis domibus habitant vivuntque receptæ. 100
 Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli
 Panthoïdes Euphorbus eram. cui pectore quondam
 Sedit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.
 Agnovi clypeum, lævæ gestamina nostræ,
 Nuper Abantœis templo Junonis in Argis. 106
 Omnia mutantur; nihil interit. Errat, et illinc
 Hinc

Hûc venit, hinc illûc, et quoslibet occupat artus
 Spiritus; eque feris humana in corpora transit,
 Inque feras noster; nec tempore deperit illo. 110
 Utque novis fragilis signatur cera figuris,
 Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem;
 Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
 Esse, sed in varias doceo niigrare figuras.
 Ergo, ne pietas sit victa cupidine ventris, 115
 Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefandâ
 Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur.
 Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
 Vela dedi; nihil est toto quod perftet in orbe.
 Cuncta fluunt: omnisque vagans formatur imago. 120
 Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu
 Non secus ac flumen. Neque enim consistere flumen,
 Nec levis hora potest: sed, ut unda impellitur undâ,
 Urgeturque prior venienti, urgetque priorem,
 Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur: 125
 Et nova sunt semper. Nam quod fuit antè, relictum est:
 Fitque quod haud fuerat: momentaq; cuncta novantur.
 Cernis et emersas in lucem tendere noctes:
 Et jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
 Nec color est idem cœlo, cum lassa quiete 130
 Cuncta jacent mediâ; cumque albo Lucifer exit
 Clarus equo: rursusque aliûs, cum prævia luci
 Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem.
 Ipse Dei clypeus, terrâ cum tollitur imâ,
 Manè rubet: terrâque, rubet, cum conditur imâ: 135

Candidus in summo est. Melior natura quod illic
 Ætheris est, terræque procul contagia vitat.
 Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ
 Esse potest unquam : semperque hodierna sequente,
 Si crescit, minor est : major, si contrahit orbem. 140
 Quid ? non in species succedere quatuor annum
 Aspicias, ætatis peragentem imitamina nostræ ?
 Nam tener, et lætens, puerique simillimus ævo
 Vere novo est. Tunc herba nitens, et roboris experts
 Turget, et insolida est ; et spe delectat agrestem. 145
 Omnia tum florent : florumque coloribus almus
 Ridet ager : neque adhuc virtus in frondibus ulla est.
 Transít in Æstatem, post Ver, robustior Annus :
 Fitque valens juvenis. Neque enim robustior ætas
 Ulla, nec uberior : nec, quæ magis æstuet, ulla est. 150
 Excipit Autumnus, posito fervore juventæ
 Maturus, mitisque inter juvenemque senemque ;
 Temperie medius, sparsis per tempora canis.
 Indè senilis Hyems tremulo venit horrida passu ;
 Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos. 155
 Nostra quoque ipsorum semper, requieque finè ullâ,
 Corpora vertuntur : nec, quod fuimusve, sumusve,
 Cras erimus. Fuit illa dies, quâ semina tantum,
 Spesque hominum primæ maternâ habitavimus alvo.
 Artifices Natura manus admovit ; et angi 160
 Corpora visceribus distentæ condita matris
 Noluet ; eque domo vacuas emisit in auras.
 Editus in lucem jacuit sine viribus infans :

Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum;
 Paulatimque tremens, et nondum poplite firmo 165
 Constitit, adjutis aliquo conamine nervis.
 Indè valens veloxque fuit; spatiumque juventæ
 Transiit; et, emeritis medii quoque temporis annis,
 Labitur occiduae per iter declive senectæ.
 Subruit hæc ævi demoliturque prioris 170
 Robora: fletque Milon senior, cum spectat inanes
 Illos, qui fuerant solidorum mole tororum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
 Elet quoque, ut in speculo rugas aspexit aniles,
 Tyndaris: et secum, cur sit bis rapta, requirit. 175
 Tempus edax rerum, tuque, invidiosa vetustas,
 Omnia destruitis: vitiataque dentibus ævi
 Paulatim lentâ consumitis omnia morte.

LIB. XV. v. 745.

J. CÆSARIS *Mors* et AUGUSTI *Landes*.

HIC tamen accessit delubris advena nostris:
 Cæsar in Urbe suâ Deus est. Quem Marte togæ-
 que

Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
 Resque domi gestæ, properataque glòria rerum
 In fidus vertère novum, stellamque comantem; 5
 Quàm sua progenies. Neque enim de Cæsaris actis
 Ullum majus opus, quàm quòd pater exstitit hujus.
 Scilicet æquoreos plus est domuisse Britannos,
 Perque papyriferi septemflua flumina Nili

Victrices egisse rates : Numidasque rebelles, 16
 Cinyphiumque Jubam, Mithridateisque tumentem
 Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini :
 Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos ;
 Quàm tantum genuisse virum, quo præside rerum
 Humano generi, Superi, cavistis abunde. 15
 Ne foret hic igitur mortali semine cretus ;
 Ille Deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
 Æneæ genetrix ; vidit quoque triste parari
 Pontifici letum ; et conjurata arma moveri ;
 Palluit : et cunctis, ut cuique erat obvia, Divis, 20
 Aspice, dicebat, quantâ mihi mole parentur
 Insidiæ : quantâque caput cum fraude petatur,
 Quod de Dardanio solum mihi restat lûlo.
 Solane semper ero justis exercita curis ?
 Quam modò Tydidæ Calydonia vulneret hasta ; 25
 Nunc malè defensæ confundant mœnia Trojæ.
 Quæ videam natum longis Erroribus actum,
 Jactarique freto, sedesque intrare silentum ;
 Bellaque cum Turno gerere ; aut, si vera fatemur,
 Cum Junone magis. Quid nunc antiqua recordor 30
 Damna mei generis ? timor hic meminisse priorum
 Non finit. In me acui sceleratos cernitis enses.
 Quos prohibete, precor ; facinusque repellite : neve
 Cæde sacerdotis flammam exstinguite Vestæ.
 Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo 35
 Verba jactat : Superosque movet. Qui rumpere quanquam
 Ferrea non possunt veterum decreta Sororum ;

Signa tamen luctûs dant haud incerta futuri.
 Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
 Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
 Præmonuisse nefas. Phœbi quoque tristis imago
 Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
 Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris :
 Sæpe inter nimbos guttæ cecidère cruentæ.
 Cærulûs et vultum ferrugine Lucifer atrâ
 Sparsum erat : sparsi Lunares sanguine currus.
 Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo ;
 Mille locis lacrymavit ebur : cantusque feruntur
 Auditî, sanctis et verba minacia lucis.
 Victima nulla lisat : magnosque instare tumultus
 Fibra monet ; cæsumque caput reperitur in extis.
 Inque foro, circumque domos, et templa Deorum
 Nocturnos ululasse canes ; umbrasque silentum
 Erravisse ferunt ; motamque tremoribus urbem.
 Non tamen insidias, venturæque vincere fata
 Præmonitus potuere Deûm ; strictique feruntur
 In templum gladii. Neque enim locus ullus in urbe
 Ad facinus, diramque placet, nisi Curia, cædem.
 Tum verò Cytherea manu percussit utrâque
 Pectus, et æthereâ molitur condere nube ;
 Quâ priûs intestò Paris est ereptus Atridæ,
 Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
 Talibus hanc Genitor : " Sola insuperabile fatum,
 Nata, movere paras ? intres licet ipsa Sororum
 Tecta triûm ; cernes illic molimine vasto

Ex ære, et solido rerum tabularia ferro :

Quæ neque concursus cœli, neque fulminis iram,

Nec metuunt ullas, tuta atque æterna, ruinas.

Invenies illic inclusa adamante perenni

Fata tui generis. Legi ipse ; animoque notavi : 70

Et referam : ne sis etiamnùm ignara futuri.

Hic sua complevit (pro quo, *Cytherea*, laboras)

Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.

Ut Deus accedat cœlo, templisque colatur,

Tu facies, natusque suus, qui nominis hæres 75

Impositum feret Urbis onus : cæsiq; parentis

Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.

• Jilius auspiciis obfusa incenia pacem

Viſta petent Mutina : Pharsalia sentiet illum,

Emathiâque iterum madefacti cæde Philippi : 80

Et magnum Siculis nomen superabitur undis :

Romanique ducis conjux Ægyptia, tædæ

Non benè fisa, cadet : frustra que erit illa minata,

Servitura suo Capitolia nostra Canopo.

Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes : 85

Oceano, numerem ? quodcumque habitabile tellus

Sustinet, hujus erit. Pontus quoque serviet illi.

• Pace datâ terris, animam ad civilia vertet

Jura suum, legesque feret justissimus auctor :

Exemploque suo mores reget : inque futuri 90

Temporis ætatem, venturorumque nepotum,

Prospiciens, prolem sanctâ de conjuge natam

Ferie simul nomenque suum curatque jubebit.

Nec,

Nec, nisi cùm senior similes æquaverit annos,
 Æthereas sedes cognataque sidera tanget. 95
 Hanc animam interea cæso de corpore raptam
 Fac jubar, ut semper Capitolia nostræ Forumque
 Divus ab excelsâ prospectet Julius æde."

Vix ea fatus erat; mediâ cùm sede Senatûs
 Constitit alma Venus nulli cernenda: fuique 100
 Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solvi
 Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris. A
 Dumque tulit; lumen capere, atque ignescere sensit:
 Emisitque sinu. Lunâ volat altiùs illa:

Flammiferumque trahens spatioso limite crinem 105
 Stella micat; natiq̃ue videns benefacta, fatetur
 Esse suis majora; et vinci gaudet ab illo.
 Hic sua præferri quanquam vetat acta paternis:
 Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,
 Invitum præfert; unâque in parte repugnat. 110

Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
 Ægea sic Theseus, sic Pelæa vincit Achilles.
 Denique, ut exemplis ipsos æquantibus utar,
 Sic et Saturnus minor est Jove. Jupiter arces
 Temperat æthereas, et mundi regna triformis: 115
 Terra sub Augusto. Pater est et rector uterque.

Dî, precor, Æncæ comites, quibus ensis et ignis
 Cesserunt; Dique Indigetes, genitorque, Quirine,
 Urbis, et invicti genitor, Gradive, Quirini,
 Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates; 120

Et cùm Cæsarcâ, tu, Phœbe domestice, Vestâ:
 Quir

Quique tenes altus Tarpeias Jupiter arces,
 Quosque alios vati fas appellare piumque :
 Tarda sit illa dies, et nostro serior ævo,
 Quâ caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
 Accedat cœlo; faveatque precantibus absens. 126

PERORATIO.

JAMQUE opus exegi; quod nec Jovis ira, nec ignes
 Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
 Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
 Jus habet, incerti spatium mihi finiat ævi: 130
 Parte tamen meliore mei super alta perennis
 Astra ferar: nomenque erit indelebile nostrum.
 Quâque patet domitis Romana potentia terris,
 Ore legar populi: perque omnia secula, famâ
 (Si quid habent veri vatum præfagia,) vivam. 135

ANNOTATIUNCULÆ

In gratiam Rudiorum conscriptæ.

Numerus prior Paginam, posterior versum Fabellæ indicat.

Pag. ver.

1. 1. **FERT**] Cupit. — *Fert animus*] Lubet. —
Mutatas] Hypallagè, pro *Corpora mutata*
in novas formas.
4. *Perpetuum*] Continuum. Continua serie, ab or-
be usque condito ad Augusti tempora.
10. *Titan*] Sol: a Patre, ex Titanibus uno, sic ap-
pellatus.
11. *Phæbe*] Luna; a fratre Phæbo, seu Sole, sic
dicta. Sol autem et Luna (ut Hesiodus ait)
Hyperionis et Theæ filii fuerunt.
13. *Brachia*] Aquas Oceani: quibus veluti brachiis
universam terram amplectitur.
14. *Amphitrite*] Oceani filia: Neptuni uxor. Po-
nitur hîc pro Oceano.
21. *Et*] Id est, sive, *melior Natura*, *Natura matu-*
rans. Mens mundi, ut *infra*, p. 4. v. 48.
Ille Opifex rerum, mundi melioris origo.
23. *Spisso*] Crasso. — *Cælum*] Æthera, qui puris-
simus est.
34. *Cæco*] Obscuro. — *Acervo*] Chao, scil. Mole
confusâ.
27. *Legit*] Elegit. Vindicavit.
38. *Ultimu*] *Extrema*. — *Coercuit*] Continuit. Ter-
ram namque mundi centrum fuisse affirmabant
Stoici; non ita hodierni Physici.

O o

1. Dis-

Pag. ver.

2. 1. *Dispositam*] Per sectionem et divisionem, *scil.*
 2. *Congeriem*] De Chao loquitur.——*Membra*
Elementa, scilicet.
3. 10. *Campo*] Æquor dicit, aut mare.
 14. *Utque duæ dextra*] *Dextra* pars mundi hic acci-
 pienda est de Septentrione; *Sinistra* de Me-
 ridie.
 16. *Numero*] Zonarum, *scilicet.*
 17. *Plagæ*] Qui cœli respectu dicuntur Zonæ, eæ
 in se sunt plagæ aut terræ partes quas cœlum
 præmit.
 19. *Duas*] Quæ sunt versùs polos.
 29. *Fratrum*] Ventorum, quia Auroræ et Astræi
 gigantis filii finguntur.
 30. *Eurus, &c.*] Hic describuntur Venti principales,
 dicti Cardinales, quòd a quatuor mundi cardini-
 bus, Oriente, Occidente, Meridie, et Septentri-
 one, spirant. *ib. Nabathæa regna*] Nabathæa re-
 gio est Arabiæ quam suo nomine appellasse
 voluit (ut narrant) filius Ismaëlis *Nabuth*; quæ
 regio ad ortum respectu Italiæ est porrecta.
 31. *Persida*] Est Persis, Asiæ regio notissima—*Ra-
 diis*] Radiis Solis exorientis.
 38. *Scythiam*] Scythia Asiæ ferocissimis populis no-
 tissima regio est.
 34. *Contraria*] Meridionalis, Septentrionali opposita.
 4. 39. *Massâ*] Chao, *scilicet.*
 48. *Ille*] Deus; nam Deus rerum omnium esi auctor.
Vid. suprâ, p. 2. v. 21.
 51. *Satus Japeto*] Prometheus est, qui universis ge-
 neris humani artifex a poetis dicitur.
 52. *Finxit*] Formavit.
 53. *Pronâque, &c.*] Cùm alia animalia curvata sint
 in terram, homo solus ore sublimi, et ad cœ-
 lum erecto, præditus est, ut Deum, ad cujus
 imaginem

Pag. ver.

- imāginem creatus est, contempletur; et cœlum;
unde originem traxit, intueatur.
4. 56. *Modò*] Nuper, paulo ante.
57. *Conversa*] In figuram quam habet commutata.
1. *Aurea*] In quatuor ætates hominum vitam partiti sunt Ethnici, quas metallorum nomine, auri, argenti, æris et ferri, inscripserunt. *ib. Sata est*] Facta est. — *Vindice*] Punitore.
5. 9. *Præcipites*] Præruptæ, declives.
15. *Nullò cogente*] Sine ullâ culturâ.
18. *Jovis arbore*] Quercu Jovi sacrâ.
23. *Ibans*] Currebant.
26. *Subiit*] Successit.
30. *Exegit*] Divisit.
32. *Pependit*] Ab arboribus, *scil.*
33. *Subiere*] Ingressi sunt.
35. *Cerealia semina*] Frumenta. Serendi modum Ceres docuit.
6. 37. *Æinea proles*] Ætas est précédente adhuc durior, cui ab ære, viliori metallo, nomen inditum.
40. *Venæ*] Metallî deterioris, quod in venis terræ invenitur.
46. *Insultavêre*] Impetum fecerunt, saltasse sunt visæ.
51. *Stygiis*] Styx est fluvius inferorum, ubi niger Deus habitat, et umbris imperat.
54. *Utroque*] Et ferro et auro.
58. *Imminet*] Invigilat, intendit.
62. *Astræa*] Filia fuit Astræi Arcadiæ regis, vel Jovis, ut alii volunt; quæ ob æquitatem suam *Justitia* dicta.
7. 4. *Olympum*] Montem in confinio Thessaliæ et Macedoniæ.
5. *Pelion*] Mons Thessaliæ, inter quem et Olympum Ossa porrigitur.
1. *Pater Saturnius*] Jupiter Saturni filius.

Pag. ver.

7. 2. *Facto*] De insidiis loquitur, quas Lycaon ipsi Jovi paraverat.
3. *Referens*] Revolvens animo.—*Lycaonia conviviamensæ*] Lycaon, sævissimus rex Arcadiæ, hospitum trucidatorum carnes convivis apponebat.
10. *Nobilium*] Majorum gentium.
8. 11. *Plebs*] Dii minores, adscriptitii, indigetes. *ib. A fronte*] In aditu hujus viæ.
22. *Anguipedum*] Gigantum.
24. *Corpore*] Gigantum sodalitio.
25. *Nereus*] Deus marinus, qui sæpe pro Oceano ponitur.
29. *Trabatur*] Corruptatur.
9. 38. *Impia manus*] Conjurantium in Augustum.
50. *Olympo*] Vide supra, p. 7. v. 4. Olympus propter excelsitatem, pro ipso Cælo positus; à quò Jupiter ipse *Olympius* dictus est.
54. *Mænala*] Seu Mænalus, mons Areadiæ—Sic et *Cyllenus* et *Lyceus*.
56. *Arcados*] Lycaonis regis Arcadiæ. Genitivus Græcus.
10. 69. *Penates*] Sunt dii maximè regioni, urbi aut domui cuiuspiam proprii.
1. *Domus*] Lycaonis.
2. *Erynys*] Feritas. Impietas. Inhumanitas.—Furia infernalis.
6. *Partes assensibus implent*] Nutibus et manibus se Jovi assentire significant.
11. 20. *Tela*] Fulmina, a Cyclopibus confecta.
23. *Æoliis*] Æoli ventorum regis.—*Cluudit*] Quia nubes depellit, cælumque ferenat Aquilo.
24. *Inductas*] Terræ, ceu velum.
36. *Cæruleus frater*] Neptunus. *Rector Pelagi*.
12. 47. *Satis*] Segetibus. Frumentis postquam in herbam eorum germen erupit.
48. *Sacris*]

Pag. ver.

12. 48. *Sacris*] Penatibus.
50. *Indejecta*] Non obruta.
55. *Ducit*] Movet.
61. *Phocæ*] Vituli marini.
63. *Nereïdes*] Maris nymphæ, Nerei filiæ.
13. 68. *Sistere*] Quiescere—v. 70. *Tumulos*] Colles.
74. *Phocis*] Regio non est inter Bæotiam et Atticam; jacet verò inter Bæotiam et Ætoliam.
80. *Consorte*] Pyrrhâ, *scil.* *Adhæsit*] Appulit.
81. *Corycidas*] Nymphas antri Corycii, sic dicti à Nymphâ Coryciâ.
82. *Themîn*] Cæli Terræque filiam.
85. *Stagnare*] Demersum.
91. *Tricuspile telo*] Tridente.
93. *Murice*] Conchâ, ex cùjus sanguine purpureus color conficitur.
94. *Tritona*] Erat Triton Neptuni et Amphitrites filius, comes ejusdem, et Tubicen.
14. 97. *Turbine*] Ab ore angusto.
98. *Aëra concepit*] Spiritu inflata est.
99. *Utroque*] Oriente et Occidente. Hyperbole.
101. *Receptus*] Regressus, aquarum, *scil.*
105. *Exire*] Prodire, extare.
113. *Patruclis origo*] Quippe Deucalion Promethei, Pyrrha Epimethei; Prometheus et Epimetheus Japeti soboles.
119. *Erepta*] Ut sola superstes fuisses.
15. 124. *Puternis*] Promethei, *scil.*
127. *Exempla*] Exemplaria.
129. *Sortes*] Oracula, et Deorum responsa.
130. *Cephisidas*] Cephisi amnis, ex Parnasso manantis, et præter-fluentis Delphos.
131. *Nondum liquidas*] Imo limo turbidas.—*Vada*] Quia intra alveum continebantur.
134. *Deæ*] Themidis, cui sacer Cephisus, *Vid. suprâ*, v. 130.

144. *Magnæ*]

Pag. ver.

144. *Magnæ parentis*] Terræ, *scil.*
146. *Pyrroha*] Deucalionis uxor.
16. 151. *Promethides Epimethida*] *Vide supra*, p. 14. v. 133.
156. *Augurio*] Interpretatione, conjecturâ.—*Titania*] *Pyrroha* [apeti Titanis nepotis.
166. *Cæpto*] Nondum ad simulacri alicujus perfectam formam exposito.
174. *Famineo*] *Pyrroha*, quæ lapides post terga etiam projecerat.
17. 6. *Morando*] Tempore.
8. *Nilus*] Amnis, quî singulis annis Ægyptum, regionem alioqui siccam, inundat et sæcundat.
9. *Sidere*] Sole.
17. *Vapor*] Calor.
18. 23. *Python*] Serpens miræ magnitudinis ex terrâ post diluvium natus—Apollô illum interfecit.
28. *Gravem*] Gravidam; plenam.
32. *Pythia*] Apud Græcos nobilitata sunt quatuor ludorum genera, Olympiaci, Pythii, Isthmii, Nemeæi.
33. *Rotûre*] Aut curru.
1. *Peneia*] Daphne fuit filia Peneï, Thessaliæ fluvii, cujus consitæ ripæ lauris; unde locus datus fabulæ; nam laurus Græcè Daphne dicitur.
3. *Delius*] Apollo, in Delo (Ægei maris insulâ) unâ cum sorore Dianâ, natus est.
4. *Cornua*] Arcum.
19. 15. *Eliso*] Impulso.
16. *Arce*] Cacumine.
25. *Phæbes*] Dianæ, Phæbi sororis.
27. *Multi*] Proci. *scil.*
29. *Hymen*] Nuptiæ; nam Hymen est Deus nuptiarum præses.
20. 32. *Tædas jugales*] Nuptias.
48. *Oscula*] Os: parva ora.

63. *Horridus*]

Pag. ver.

21. 63. *Horridus*] Hirsutus, incultus.
 64. *Delphica tellus*] Delphi, urbs Phocidis in Achaia ad Parnassum mont. Apollinis oraculo clarissima.
 65. *Claros*] Oppidum Ioniæ. *Tenedos*] Insula in mari Ægeo. *Patarea*] Sita fuerunt *Patara* juxta mare Lycium in Asia minore.
 77. *Vibrabant*] Agitabant.
 78. *Retro dabat*] Rejiciebat.
 81. *Admisso*] Festino.
 82. *Vacuo*] Patente; ubi nec arbores, nec segetes.
 84. *Inhæsuro*] Correpturo.
 22 90. *Tergo*] Daphnes fugientis.
 93. *Pencidas*] Patris Penei Thessaliæ fluvii: nam alius fuit Elidis in Peleponneso.
 96. *Libro*] Cortice.
 109. *Postibus Augustis*] Quia in vestibulo ædium Augusti laurus fuit posita, in qua corona querna (quæ *civica* dicebatur) suspensa est.
 23. 113. *Pæun*] Eo nomine Græcis dictus est Apollo.
 9. *Protea*] Marinum Deum, quem voluerunt Poëtæ quascunque libuisset posse formas iudicare.
 10. *Ægæona*] Ægæon est Marinus Deus, Ponti et Terræ filius.
 11. *Dorida*] Nympham, Oceani et Tethyos filiam, Nerei conjugem, ex qua Nereides.
 18. *Signaque sex*] Sedebat itaque Phæbus in Æquatore; hinc inde Zodiaci signis divisus.
 24. 9. *Clymenciæ proles*] Phaeton.
 25. 56. *Palus*] Styx: Orcus.
 59. *Axe*] Synecdoche, pro toto curru, cui Sol insidet.
 64. *Enitantur*] Conscendant.
 69. *Tethys*] Oceani uxor.
 73. *Impetus*] Primi mobilis impetuosa rotatio.—
Contrarius] Signa namque Zodiaci Sol pertransit mundo contrarius.

74. Rotatis]

Pag. ver.

26. 74. *Rotatis*] Circumactis.
 75. *Axis*] Celerrima illa rotatio cœli.
 78. *Ferarum*] Scorpionis ac Leonis, in Zodiaco signis.
 81. *Hæmonios arcus*] Sagittarium, Centaurum, Chironem, Thessalum.
 83. *Scorpion*] Signum est cœleste.
 27. 105. *Quâ licuit*] Quantum potuit.
 109. *Juga*] Currûs sellam.
 115. *Lucifer*] Venus ita dicta, quoniam assidua solis asseccla, prima post illius abitum, ultima ante ortum apparet.
 28. 129. *Quinque per arcus*] Quinque circulos, (qui et Zonæ dicuntur,) Arcticum et Antarcticum, Tropicos Cancri et Capricorni, et Æquinoctialem.
 135. *Preme*] Deprime currum.
 138. *Anguem*] Draconem, signum cœleste, inter duas Arctos seu Ursas collocatum.
 139. *Aram*] Sidus australe, non longè a cauda Scorpionis.
 156. *Tethys*] Oceani conjux, et Climenes mater.
 29. 157. *Et facta est*] Et apertus est immensus orbis.
 163. *Labant*] Vacillant.
 166. *Inani*] Vacuo.
 171. *Triones*] Ursa major, cujus stellæ veteres Triones dixerunt.
 176. *Boöte*] Sidus cœleste, quod et Arctophylax dicitur, et bubulci more plaustrum agere videtur.
 184. *Meropis*] *Subaud.* filius. Merops enim fuit Climenes maritus.
 30. 185. *Pinus*] Navis, ex pinu facta. Metonymicè.—
ib. *Præcipiti*] Rapido, impetuoso.
 186. *Frænâ*] Gubernaculum.
 189. *Non est futo*] Fata non sinunt.
 199. *Cuspide*] Caudâ reflexâ.

217. *Athos*]

Pag. ver.

31. 217. *Athos*] Macedoniæ mons altissimus. *Taurus*] Mons totius Asiæ maximus. *Tmolus*] Mons Phrygiæ. *Oete*] Mons Thessaliæ.
218. *Ide*] Mons Phrygiæ ad Tröadem spectans.
219. *Helicon*] Mons Bœotiæ, Musis sacer. *Hæmos*] Mons Thraciæ, in quo Orpheus, Cæagri et Calliopes filius, à Mænadibus discerptus est.
220. *Ætne*] In Sicilia. *Geminatis ignibus*] Tam suis, quam incendiî Phaëtonæi ignibus.
221. *Parnassus*] Mons Phocidis. *Eryx*] In Sicilia. *Cynthus*] In Delo insulâ. *Othrys*] In Thessaliâ.
222. *Rhodope*] In Thraciâ.—*Mimas*] Mons Ioniæ.
223. *Dindyma*] Montes Troadis. *Mycalæ*] Mons et urbs Cariæ. *Cithæron*] In Bœotiâ.
224. *Caucasus*] Mons in Scythiâ.
225. *Ossa*, *Pindus*, *Olympus*] Montes Thessaliæ.
226. *Alpes*] Italiam à Galliâ disteminantes. *Apeninus*] Montium tractus Italiam dividens.
237. *Libye*] Africæ pars aridissima, sic dicta a Lybiâ Nymphâ Epaphi uxore.
239. *Dircen*] Fontem, caloribus jam exhaustum.
240. *Amymonen*] Amymone fuit Danaï filia, in fontem apud Argos conversa — *Ephyre*] Corinthus, ubi fons Pirene, Musis sacer.
32. 242. *Tanaïs*] In Scythiâ, Europam ab Asia dividens.
243. *Peneos*] In Thessaliâ.—*Caycus*] In Mysiâ, Teuthantiam irrigans regionem.
244. *Ismenos*] In Bœotiâ. *Erymanthus*] In Arcadiâ.
245. *Xanthus*] Fulvius Trojæ.—*Lycormas*] Egeus in Ætoliâ, flavas volvens arenas.
246. *Mæandros*] In Phrygiâ fluvius.
247. *Eurotas*] In Laconiâ.
248. *Euphrates*] Notissimus Asiæ fluvius.—*Orontes*] Syriæ fluvius.

Pag. ver.

32. 249. *Thermodon*] In Thraciâ. — *Ganges*] Maximus Indorum Fluvius. — *Phasis*] Colchorum. — *Ister*] In Pannoniâ, qui et Danubius dicitur.
250. *Alpheos*] In Arcadiâ. *Spercheïdes*] In Thessaliâ.
251. *Tagus*] In Hispaniâ fluvius.
252. *Maonias*] Est Mæonia eadem quæ Lydia, Asiæ minoris regio, in quâ Caystrus fluvius cygnis suis a Poëtis celebratus.
254. *Nilus*] Celeberrimus Ægypti fluvius.
257. *Ismarios*] Thracios, ab Ismaro Thraciæ monte.
258. *Rhenus*] In Germaniâ fluvius. — *Rhodanum*] In Galliâ. — *Padum*] seu Eridanum, in Italiâ.
259. *Cui*] Romanis. Metonymia est.
261. *Cum conjuge regem*] Plutonem cum Proserpinâ.
264. *Cycladas*] Ægæi maris insulas, in orbem collectæ.
33. 269. *Dorida*] *Vide suprà*, p. 32. v. 11.
290. *Fac*] Pone.
291. *Frater*] Neptunus.
294. *Utrunque*] Polum.
34. 296. *Atlas*] Mons Mauritaniæ, qui propter altitudinem cælum sustinere dicitur.
303. *Mambus*] Inferis.
312. *Aurigam*] Phaëtontem.
35. 324. *Eridanus*] Padus. *Vide suprà*, p. 32. v. 258.
1. *Narades Hesperiae*.] Phaëthusa, Lampetia, et Phoebe, sorores erant Phaëtonis.
11. *Percensuit*] Perlustravit.
12. *Mox*] Cum corpus non invenerat.
16. *Heliades*] Solis filiae.
22. *Dederant*] Continuaverant.
36. 42. *Nuribus Latinis*] Italis puellis.
37. 1. *Sthenelci proles*] Cycnus Stheneli filius.
4. *Ligurum*] Ligures sunt Italiæ populi, inter Varum et Macrum amnes siti.

9. *Junctura*]

- Pag. ver.
37. 9. *Junctura*] Pellicula, quā continentur cyncrorum
digiti.
16. *Deficit orbem*] Ubi deliquium et eclipsim patitur.
24. *Ipse*] Jupiter.
38. 1. *Ubi*] Aglauros in lapideam statuam fuit con-
versa.
2. *Atlantiades*] Mercurius filius Maiæ, quæ Atlan-
tis fuit filia.—*Dictus*] Athenas.
3. *Æthera*] Cælum.
4. *Genitor*] Jupiter.
7. *Matrem*] Maiam, unam Pleiadam.
8. *Sidonida*] Fuit Sidon antiquis. et celeberr. Phœ-
niciæ civitas.
10. *Regale*] Agenoris Phœnicum regis Beli filii.
12. *Filia*] Europa, Agenoris filia.
39. 22. *Toris*] Pulpis, eminentioribus musculorum par-
tibus.—*Palaria*] Pelles, ex boum collo pen-
dentes.—*Armis*] Humeris.
25. *Lumen*] Oculi.
40. 2. *Dictæa rura*] Cretam insulam in quā mons Dictæ.
3. *Pater*] Agenor. *Cadmo*] Europæ fratri.
10. *Solis*] Desertis.
14. *Castalio antro*] Delphis, ubi erant Apollinis
oracula.
17. *Presso*] Represso et tardo, ne anteiret vaccam.
19. *Cephisti*] Bœotiæ fluvii, ex Parnasso fluentis.—
Panopes] Urbis Phocidis.
41. 35. *Tyriâ*] Phœnices, Cadmi socii. Tyrus enim et
Sidon urbes fuerunt vicinæ.
45. *Qui*] Inter duas Ursas in cælo spectatur.
50. *Fecerat*] Id est, Meridies erat.
42. 78. *Cingitur*] Id est, in se ipsum convolvitur, et
quasi coarctatur.
43. 95. *Spatium*] Magnitudinem.

Pag. ver.

14. 112. *Signa*] Imagines in aulæis pictæ.
 125. *Plangebant*] Id est, in terram palpitantes jacuerunt.
 127. *Tritonidis*] Minervæ.
 129. *Hos*] Quatuor alios, Udam, Chthonium, Hypocnorem et Pelorem, nominat Apollodorus.
Ib. *Sidonius hospes*] Cadmus Phœnix; nam Sidon est urbs Phœniciæ. *Vide suprâ*, p. 38. v. 8.
 130. *Phæbeis*] Apollinis oraculo.
 45. 2. *Soceri*] Quia Harmoniam, vel Hemoniem, Martis et Veneris filiam, uxorem duxit.
 4. *Natasque et nepotes*] Ino, (ex quâ Melicerta et Learchus,) Semelen, (matrem Bacchi,) Agaven, (ex quâ Pentheus,) et Autonoe, (matrem Actæonis).
 8. *Nepos*] Actæon, venationi addictus.
 13. *Mons*] Citharon, mons Bœotiæ clarissimus.
 17. *Hyanthius*] Bœotius; nam fuerunt Hyantes veteres Bœotiæ populi.
 18. *Lina*] Retia, ex iis facta. Metonymicè.
 46. 29. *Vivo*] Naturali.
 33. *Dea sylvarum*] Diana.
 39. *Ismenis*] Filia Ismeni, Bœotiæ fluvii.
 47. 68. *Autonæus*] Actæon, Autonoe filius.
 48. 104. *Compendia*] Per compendiosas vias.
 49. 112. *Comites*] Qui cum Actæone fuerant.
 115. *Refert*] Reflectit.
 50. 13. *Paro*] Pro quovis marmore candido, quale ex Paro Ægæi maris insulâ exportabatur.
 27. *Avertere*] Id est, Tu modo abi.
 31. *Cereris*] Id est, Panis edendi.
 33. *Inexpleto lumine*] Oculis, qui satiari non poterant.
 51. 48. *Unice*] Unicus, quem amo; vel qui amari dignus es, unus multorum.

60. *Inopen*]

- Pag. ver.
51. 60. *Inopem*] Non cui parum est, sed cui non est quod cupit.
52. 66. *Fattem*] Imaginem, quæ in lacu repræsentabatur.
78. *Liquefactâ*] Aquâ, quæ *liquescere* quodammodo videatur, dum sedatur et componitur.
82. *Caco*] Secreto.
53. 97. *Sorores Naidēs*] Cephisi et Lyriopes Nymphæ filius fuit Narcissus; ejus sorores adeoque fuerunt fontium et fluviorum Nymphæ.
5. *Agenore*] Fuit Autonoë Cadmi filia, Cadmus verò Agenoris filius. *Vide supra*, p. 40. v. 3.
6. *Tyriâ pellice*] Ab Europâ, quam Æ Phœniciâ eripuit Jupiter.
9. *Semelen*] Cadmi filiam, Bacchi matrem.
54. 15. *Contentam*] Semelem.
19. *Saturnia*] Saturni filia.
21. *Ab his*] Dein.
26. *Epidauria*] Ex Epidauro, Argolidis in Peloponneso, urbe Æsculapii templo nobili.
55. 53. *Cyclopum*] Cyclopes sunt Vulcani in fabricandis fulminibus ministri.
53. *Infans*] Bacchus.
56. 1. *Vati*] Tiresiæ, qui cæcus fuit—*Achaïdas*] Achaia est regio Græciæ, Peloponneso contermina.
3. *Echionides*] Echionis et Agaves filius.
10. *Liber*] Bacchus, Jovis et Semeles filius.
13. *Sorores*] Ino et Autonoë.
21. *Anguigenæ*] Thebani ex draconis dentibus, à Cadmo seminati, orti.
57. 48. *Patrem*] Jovem, scil.
49. *Acrisio*] Abantis Argivorum regis filius, pater Danaës,

18. ver. Danaë, qui neque Bacchum neque ejus sacra admisit.
8. 54. *Avus*] Cadmus Agaves pater. *Athamas*] Rex Thebarum, Æoli filius, Cadmi gener.
62. *Cruentati*] Penthei servi, vulnerati à comitibus Bacchi.
6. *Acetes*] Sub imagine Acetis.
7. *Maonia*] Regio minoris Asiæ.
59. 18. *Olenia*] Amalthææ, Jovis nutricis; ab Oleno Bœotix urbe, sic dicta.
19. *Tuygeten*] Unam ex Pleiadibus.
21. *Delon*] Insulam Ægæi maris, Apollini sacram.
16. *Dia*] Eadem est quæ Naxos, Baccho sacra, insula.
60. 38. *Hic*] Qui Bacchum ceperunt.
58. *Proreus*] Qui prora præerat; Melanthus, scilicet.
61. 80. *Manus*] Turba.
82. *Ipsum*] Bacchum.
85. *Navale*] Locus est, in quo stant aut reponuntur naves.
62. 96. *Curvamina flecti*] Græcismus est.
98. *Panda*] Recurva, qualis est Delphini.
63. 126. *Citharon*] Mons Bœotix, Bacchi sacris inclutus.
137. *Sorores*] Vide supra, p. 56. v. 13.
138. *Aper*] Pentheum aprum esse credit mater, Bacchi et furoris plena.
144. *Actæonis*] Fuit Autonoë Actæonis mater.
64. 157. *Ismenides*] Thebanæ mulieres, ab Ismeno Bœotix fluvio, sic dictæ
1. *Minyias*] Ex Minya filia Orchomeni prognata.
3. *Sorores*] Lucynoë (al. Leucippa,) Arsippa (al. Aristippe. al. Agsinoë,) et Alcithoë.
4. *Sacerdos*]

Pag. ver.

64. 4. *Sacerdos*] Fortasse Tiresias.
65. 12. *Ignigenam*] Quia fulminis ictu editus.
13. *Thyoneus*] A matre Semele, quæ etiam Thyone dicta.
14. *Lenæo*] A torculari seu lacu; Gr. *Ἀνάξ*.
21. *Gange*] Indiæ fluvius.
22. *Lycurgum*] Regem Thraciæ, qui vites in Bacchi contemptum bipenni cædebat.
26. *Senex*] Silenus, Bacchi nutritius, et comes.
31. *Ismenides*] *Vide supra*, p. 64. v. 157.
32. *Minyeides*] *Vide supra*, p. 64. v. 1.
66. 45. *Derceti*] Veneris filia, aut ipsa Venus.
46. *Palæstini*] Populi Syriæ, à Palæstinâ urbe.
47. *Filia*] Semiramis.—*Pennis*] Columbæ.
51. *Idem passa est*] A Sole, terræ sibi sacratæ vindice.
67. 4. *Urbem*] Babylonem. *Semiramis*] Nini Assyriorum regis uxor.
5. *Primos gradus*] Amoris.
12. *Fieret*] Strueretur.
20. *Quantum*] Quasi dicat, minimum.
68. 39. *Versato Cardine*] Janua aperta.
49. *Ipsâ*] Thisbe.
69. 72. *Faciem*] Colorem.
78. *Pomi*] Fructus mori arboris color ex albo in rubicundam transmutatus.
70. 83. *Amores*] Amatum Pyramum.
94. *Ebur*] Pro vaginâ ex ebore.
71. 1. *Minyæia*] *Vide supra*, p. 64. v. 1.
12. *Quod tu*] Crepusculum.
72. 2. *Matertera*] Ino, soror Semelis.
5. *Athamantis*] Fuit Athamas Æoli filius, rex Thebarum.
6. *Numine*] Baccho, cujus Ino erat nutrix.
7. *Natus*]

Pag. ver.

72. 7. *Natus*] Bacchus, Semele et Jove *natus*.
 8. *Mæonios*] Tyrrhenos, de quibus *suprà*.
 9. *Nati*] De Pentheo à matre lacerato loquitur.
 10. *Minyeïdas*] *Vide suprà*, p. 64. v. 1.
73. 13. *Ipse*] Bacchus.
 21. *Senta*] Squallida et inertia.
 29. *Forum*] Ubi causas audit Minos.
 35. *Sorores*] Furias Eumenides. Tres fuisse dicuntur, Tisiphone, Alecto, et Megæra.
74. 41. *Tityos*] Jovis et Elaræ filius.
 42. *Tantale*] Fuit Jovis ex Nymphâ Plote filius.
 44. *Sisyphus*] Æoli filius latrocimio infamis.
 47. *Belides*] Beli nepotes, Danai filiarum quinquaginta, quæ omnes præter unam Hypermnestram suos maritos occiderunt.
 55. *Sorores*] Furiarum. *Vide suprà*, p. 73. v. 35.
 64. *Iris*] Thaumantis et Electræ filia, Deorum nuncia, Junonis præsertim famula.
 66. *Importuna*] Gravis, molesta.
75. 71. *Æolii*] Athamantis, Æoli filii.
 74. *Erynnis*] Tisiphone, una Furiarum.
 85. *Echidnæ*] Viperæ. Hydræ Lernææ.
76. 98. *Cum geminâ*] Ino uxor est illi visa læna; ut filii duo, Learchus et Melicerta, catuli.
 108. *Hos usus*] Hunc fructum, ut hac rabie tenearis.
 115. *Neptis*] Inus mater fuit Harmonia, Cadmi uxor, quam Venus ex Marte genuerat.
 116. *Patruo*] Neptuno, Jovis fratri.
 119. *Ionio*] Mare est Ionium ad occasum Epiri et Peloponnesi.
 122. *Graiûmque*] Aphrodite.
77. 1. *Sidoniarum comites*] Mulieres Thebanæ, quæ Cadmi, Sidone oriundi, sociis nupserant.
 3. *Cadmeïda*] Ino, Cadmi filiam.
5. *Pellice*]

Pag. ver.

77. 5. *Bellæ*] Semele.
 6. *Invidiam fecere*] Odium excitârunt in Junonem.
20. *Ismenides*] Vide p. 64. v. 157.
78. 1. *Agenorides*] Cadmus, Agenoris filius. *Natam*,
 &c.] Ino et Melicertam.
 6. *Conjuge*] Hermione.
 9. *Num sacer*—] Sacrum fuisse Draconem suspica-
 tur Cadmus. quem interfecit.
80. 2. *Nepos*] Bacchus ex Semele.
 4. *Abantiades*] Acrisius est Abantis filius, rex Ar-
 givorum.
 10. *Nepotem*] Përsea, à quo postea Acrisius disco per
 imprudentiam interfectus est.
 12. *Viperei monstri*] Caput Medusæ, vipereis capil-
 lis formidabile, quod Minervæ scuto aptavit.
 15. *Gorgonei*] Gorgones tres fuerunt sorores, Me-
 dusa, Stheno, et Euriale, Phorci Cêtusque filia.
81. 2. *Fertur*] Perseus.
 12. *Atlas*] Promethei frater, Japeti et Pleiones filius,
 rex Mauritaniz.
 18. *Poma*] Hesperidum, quæ Hesperii filia fuerunt,
 fratris Atlantis.
 22. *Ille*] Atlas.
 23. *Sortis*] Oraculi.—*Themis*] Cœli et Terræ filia,
 Deorum antistes. Vide *suprà*, p. 13. v. 82.
82. 1. *Hippotadæ*] Æolus, Jovis ex Arcestâ filius;
 Hippotæ nepos. Vide *suprà*. p. 11. v. 23.
 3. *Ille*] Perses, Danaës filius.
83. 7. *Arva*] Cephei, Phœnicis filij, Andromedæ pa-
 tris, regis Æthiopum.
 8. *Maternæ*] Quippe ausa erat Cassiope, Andro-
 medæ mater, de pulchritudine cum Nereïdibus
 contendere.

Q q

9. *Ammon*]

Pag. ver.

83. 9. *Ammon*] Jupiter. *Injustus*] Cùm mater, non filia, in culpâ fuisset.
 11. *Abantiades*] Perseus, Abantis pronepos. *Vide supra*, p. 57. v. 49.
 84. 35. *Illâ*] Danaë Persei matre, de qua *supra*, p. 80. v. 10.
 47. *Baleurica*] A *Balearum insularum incolis*, qui peritissimi habuissent funditores.
 52. *Præpes*] Aquila, Jovis ales.
 58. *Inachides*] Perseus, ab Inacho Argivorum rege, quibus Acrisius avus imperabat, sic dictus.
 85. 68. *Bibulis*] Jam madefactis.
 86. 12. *Cepheni*] Qui Cephei aulam frequentabant.
 20. *Agenorides*] Sic cl. Mattaire. Quâ de causâ proorsus nescio. — al. *Abantiades*.
 23. *Phoreytas*] Seu Phorcynidas, Phorci filias, et Gorgonum sorores; *Heptredo* et *Enyo*, (quibus addunt nonnulli *Dino*.) Quæ vetulæ erant à nativitate, et hinc *Græcæ* dietæ.
 24. *Traditur*] Per vices ab alterâ alteri.
 34. *Pegason*] Equus alatus, ex Medusæ sanguine procreatus.
 87. 39. *Sola*] Medusa.
 47. *Ægide*] Clypeus.
 48. *Nata Jovis*] Minerva.
 1. *Danaëus*] Perseus. *Vide supra*, p. 80. v. 10.
 8. *Phineus*] Cephei frater, cui desponsata erat Andromeda.
 88. 17. *Corniger*] In Libyæ desertis templo celeberrimo Jupiter sub arietis formâ colebatur.
 30. *Ille*] Phineus.
 34. *Stetit*] Affixa est.
 39. 46. *Fratrem*] Perseum, cujus ut et ipsius Palladis pater erat Jupiter.

48. *Limnæ*]

- Pag ver.
89. 48. *Limnate*] *Nympha palustris*.
 53. *Crinale*] *Fascia*.
 58. *Confudit*] *Hypallaga*. *Confudit in ore fracta ossu*.
 90. 69. *Harpen*] *Ensem falcatum, quo Medusæ caput amputavit*.
 74. *Syenites*] *A Syene, urbe Ægypti ad Nilum*.
 75. *Libys*] *Ex Africâ, quæ et Libya dicta est*.
 79. *Actoriden*] *Actoris filium*.
 86. *Sperchioniden*] *Sperchei, fluminis Thessaliæ, filium*.
 91. *Expertem*] *Frustrâ à bello abinentem*.
 92. 124. *Cinyphius*] *A Cinypho, Africæ fluvio*.
 125. *Marmaridæ*] *Marmari filii*.
 126. *Latus hausit*] *E latere confosso sanguinem eliciuit*.
 129. *Nusamoniaci*] *Fuerunt Nasamones populi Libyæ, furto viventes*.
 144. *Mendesius*] *Fuit Mendes urbs Ægypti*.
 93. 152. *Hæc*] *Persei, scil.*
 155. *Bellona*] *Belli Dea*.
 163. *Chaonius*] *Sunt Chaones populi Arabibus contermini*.
 94. 176. *Cyllenide*] *Quam à Mercurio, in Cyllene nato, acceperat*.
 179. *Ab hoste*] *Medusæ capite, quod hosti ademerat*.
 96. 230. *Phorcynida*] *Vide supra, p. 86. v. 28*.
 235. *Obnoxia*] *Dejecta*.
 1. *Patrios*] *Argos*.
 3. *Prætum*] *Filium Abantis, Acrisii fratrem*.
 1. *Seriphi*] *Insulæ, ex Sporadibus. Quâ à Polydece contumeliosè post expeditionem exceptus Perseus, eum in saxum convertit*.

Pag. ver.

97. 1. *Tritonia*] Pallas, à Tritone Africæ palude, ubi educata fuit.
 3. *Cythno, Gyaro*] Insulæ, ex Cycladibus in mari Ægæo.
 7. *Fontis*] Quem, ad Heliconis radices pedis percussu aperuit Pegasus; unde *Hippocrene* dictus est.
 8. *Præpetis*] Volucris equi.
 10. *Vidi*] Pegasus ex Medusæ sanguine in terram delapso natus.
 19. *Mnemonidas*] Musas, Mnemosynes, seu Memoriarum filias.
 98. 25. *Pyreneus*] Thrax Tyrannus, qui Daulida Phœcidis urbem occupavit.
 99. 7. *Deæ Dea*] Palladi Musa.
 9. *Pellæis*] Fuit Pella Macedoniæ oppidum, in Emathiæ regione.
 11. *Lucinam*] Junonem, Dianam, seu Lunam, parturientibus faventem Deam.
 19. *Hyantæd*] Bæoticâ: Dicti enim Bæotii antiquitus Hyantes.
 100. 28. *Typhœa*] Fuit Typhon Erebi et Terræ filius; belli, quod Jovi Gigantes intulerunt, auctor.
 33. *Et se*] Inde factum est, ut Ægyptii multa animalia pro Diis colant.
 34. *Dux gregis*] Aries. *Vide supra*, p. 88. v. 17.
 37. *Soror Phœbi*] Diana. *Saturna*] Juno, Saturni filia, in vaccam.
 38. *Cyllenius*] *Vide supra*, p. 94. v. 176.
 40. *Aonides*] Ab Aoniâ, montanâ parte Bæoticæ.
 101. 7. *Trinacris*] Sicilia.
 10. *Ausonio*] Italo.
 11. *Pachyne*] Pachynus in Græciam, Lilybæus in Africam vergit.
 12. *Ætna*]

Pag. ver.

101. 12. *Ætna*] Mons Siciliæ maximus, et notissimus ob
 ignes quos emittit.
 16. *Rex*] Pluto.
 23. *Erycina*] Ab Eryce, Siciliæ monte.
 102. 28. *Triplicis*] Jovi cælum, Neptuno maria, Plutoni
 Tartara.
 36. *Cereris filia*] Proserpina.
 39. *Patruo*] Siquidem illa Jovis filia, hic Jovis ejus-
 dem frater.
 44. *Ditem*] Plutonem.
 45. *Hennæis*] Henna urbs Siciliæ.
 46. *Caystros*] Ioniæ fluvius.
 103. 66. *Palicorum*] Fuerunt Palici fratres duo, Jovis et
 Thaleæ Nymphæ filii.
 67. *Bacchiadæ*] Syracusas intelligit, ab Archiâ con-
 ditas, qui et ipse Bacchiadum unus fuit.
 69. *Cyane*] Nympha à Plutone in fontem conversa.
Arethusa] Nympha fuit, Dianæ comes.
 77. *Anapio*] Siciliæ fluvius.
 104. 80. *Saturnius*] Pluto.
 105. 12. *Anus*] Metanira, sive Meganira, de quâ aquam
 petiit Ceres. *Vide Fast. l. iv.*
 18. *Maculas*] Quales habet Stellio.
 106. 15. *Vestigia damni*] Zonam.
 19. *Fallor*] Intercipere.
 107. 26. *Alpheias*] Arethusam dicit, Elidis fontem; quâ-
 cum Alpheus fluvius suas in Siciliâ aquas
 miscet.
 52. *Invidiosa*] Invidiam Jovi motura.
 108. 71. *Parcarum*] Quæ tres dicuntur esse, Clotho,
 Lachesis, et Atropos.
 109. 83. *Phlegethontide*] Phlegethon unus est ex inferio-
 rum fluvii, flammis æstuans.

2. *Acheloïdes*]

Pag. ver.

109. 2. *Acheloides*] Sirenes, Acheloi fluvii et Calliopæ Musæ filix.
 14. *Medius*] Qui utriusque rationem haberet, nec tamen alterutri in totum faveret.
110. 16. *Nunc Dea*] Quodd Luna cadem est quæ Proserpina et Diana, ex æquo utrumque Hemisphaerium illustrans.
 1. *Finierat*] Nempe Calliope.—*Nobis*] Musis.
 8. *Emathides*] Pieri filix, ab Emathiâ Europæ regione oriundæ, postea Macedonia dicta.
111. 1. *Tritonia*] Minerva, à Tritone fluvio Bæotix.
 2. *Anidum*] Vide *suprà*, p. 100. v. 40.
 5. *Mæonia*] Lydiæ, à Mæone fluvio, vel rege.
 9. *Phocæico*] Fuit Phocæa Æolidis civitas, quæ purpurâ claruit.
 11. *Illa*] Arachne, Idmonis filia.
 13. *Hypæpis*] Oppidulo Lydiæ, in descensu Tymoli montis ad Castri pratum.
 16. *Pactolides*] Fuit Pactolus Lydiæ fluvius, aureas arenas volvens.
112. 34. *Torvis*] Subintel. *oculis*.
 38. *Nocet*] Deliram dicit vetulam.
 45. *Mygdonides*] Ex Mygdoniâ Phrygiæ regiunculâ, Lydiæ vicinâ.
113. 61. *Aenum*] In quo lana purpureo colore imbuebatur.
 66. *Transitus*] Unius coloris ad alium.
 70. *Cecropiâ*] Atheniensi, à Cecrope Athenarum rege.—*Scopulum Mavortis*] Areopagum.
 71. *Lucem*] Inter Neptunum et Minervam, utri Cecropiæ urbi nomen imponere jus esset.
 77. *Ferum*] Equum.
 78. *Sibi dut*] Pallas ita seipsam in tela effingit.
114. 87. *Rhodopen*] Strymonis filia, Hæmi uxor.
 90. *Pygmaea*]

Pag. ver.

114. 90. *Pygmæa*] Pygmæi sunt populi montana Indis incolentes, quorum longissimi pedes duos non excedunt.
93. *Antigonen*] Laomedontis filiam.
98. *Cinyran*] Assyriorum rex, — *Orbum*] Filiabus privatum.
103. *Mæonis*] Arachne.
104. *Europen*] Vide *suprà*, p. 38. v. 12.
115. 108. *Aquilâ*] Jove, aquilæ formam assumente, ut Asterien in coturnicem mutata raperet.
109. *Olorinis*] Jovis in cygnum mutati, ut Leda Tyndari uxorem violaret.
111. *Nyctēida*] Antiopen, Nyctēi filiam
112. *Amphitryon*] Alcmenæ maritus. — *Tirynthia*] Alcmena; à Tirynthe, urbe Argis vicinâ.
113. *Danūen*] Vide *suprà*, p. 84. v. 35. et alibi. — *Asopida*] Æginam, Asopi Bœotiz regis filiam. — *Ignæus*] Jupiter in ignem conversus.
114. *Mnemosynen*] Vide *suprà*, p. 97. v. 19. — *Deoida*] Proserpinam, Gr.
116. *Æolia*] Arne, Æoli filia. — *Enipeus*] Thessaliæ fluvius.
117. *Aloïdas*] Othum et Ephialten, ex Iphigeniâ Alcei gigantis conjuge. — *Bisaltida*] Theophanen, Bisaltidis filiam.
118. *Et te*] Cererem.
119. *Crinita*] Medusa.
120. *Melantho*] Deucalionis filia.
122. *Agrestis*] Cum Admeti pavit armenta.
124. *Issen*] Lesbiam, Macarei filiam.
125. *Erigonem*] Icarī filiam, postea inter sidera retatam.
126. *Geminum*] Parte anteriore hominis, posteriore equi formam referentem.

130. *Flava*]

Pag. ver.

115. 130. *Flava*] Formosa Pallas.131. *Rupii*] Telam pictam, quæ Deorum adulteria continuit.132. *Cytoraco*] Buxeo, à Cytoro Galatiæ monte buxo abundante.133. *Idmonia Arachnes*] Quia erat Idmonis filia. *Vide supra*, p. 111. v. 11.116. 139. *Hecateidos*] Aconiti, ab Hecate, filia Persæ, quæ mater erat Medææ, inventi.4. *Sipylum*] Urbem in Libyâ.7. *Conjugis*] Amphionis, Jovis ex Antiopâ filii. — *Artes*] Lyræ, scil. per quas Thebanos muros extruxit. Niobe verò neptis ipsius Jovis, cum Tantalii filia fuerit, qui Phrygiæ et Lydiæ imperitabat.117. 14. *Ismenides*] Thebanæ mulieres. *Vide supra*, p. 64. v. 157.15. *Latona*] Cæi Titanis filia, Dianæ et Apollinis matri.29. *Soror*] Tâygete, una ex Pleiâdibus, Atlantis filia.31. *Socero*] Amphion enim, Niobis maritus, filius fuit Jovis ex Antiopâ. *Vide supra*, p. 116, v. 7.118. 40. *Cao*] *Vide supra*, p. 117. v. 15.46. *Delos*] Latuit tum sub aquâ Delos insula, quam emergere jussit Neptunus, et locum parturienti præbere.59. *Cynthi*] Qui Deli mons fuit.66. *Tantalus*] Niobe.119. 71. *Phæbe*] Diana.72. *Cadmeida*] Thebanam, à Cadmo extractam.74. *Campus*] Hippodromus.84. *Armo*] Equi, scil.86. *Fræna dabit*] Ut fugeret.92. *Admissa*]

Pag. ver.

119. 92. *Admissa*] Equi colla in fugam concitati.
 121. 138. *Efferor*] Viva ad sepulchrum feror.
 122. 3. *Mycenæ*] Quas Pelops, vel certe ejus posteri, auxisse feruntur.
 4. *Calydon*] Urbs Ætoliae, à Calydone Endymionis filio.—*Dianæ*] Quod ab CEnæo rege primitias diis omnibus reliquis offerente præterita est.
 5. *Orchomenos*] Urbs Arcadiæ.
 123. 6. *Messene*] In Peloponneso.—*Patræ*] In Achaiâ.—*Cleonæ*] Oppidulum Argolidis.
 7. *Pylos*] A Neleo Nestoris patre regnata.—*Træzen*] Urbs est Peloponnesi; at nondum Pittheus, Thesei avus maternus, ibi regnavit.
 12. *Agmina*] Fortè, Amazonum.—*Mopsopios*] Athenienses, à Mopso rege.
 13. *Tereus*] Thraciæ rex, Martis filius.
 15. *Pandion*] Rex Athenarum.
 17. *Procnès*] Pandionis filia.
 18. *Gratiæ*] Tres fuerunt, Aglaia, Thalia, Euphrasie.
 19. *Eumenides*] Vide *suprà*, p. 73. v. 35.
 26. *Itys*] Terei et Procnès filius.
 27. *Titan*] Vide *suprà*, p. 1. v. 10.
 31. *Soror*] Philomela.
 124. 35. *Cecropios*] Athenienses, à Cecrope rege.—*Piræa*] Pytæum fuit navale, et portus Atheniensis.
 128. 142. *Triëtèrica*] In Trienalis expeditionis memoriam, quam in Indiam Bacchus suscepit.
 143. *Sithonia*] Thraciæ. Sithonia pars est Thraciæ.
 144. *Rhodope*] Mons Thraciæ.
 130. 194. *Cecropidum*] Atheniensium, Procnès et Philomeles.

R r

1. *Minyæ*]

Pag. ver.

130. 1. *Minyæ*] Argonautæ, Thessaliæ populi, quibus Minyas, Orchomeni fluvii filius, nomen dedit. — *Pagasæd*] Argo, à Pagasis Thessaliæ urbe.
2. *Perpetuâ sub nocte*] Quia occæcatus.
3. *Phineus*] Agenoris, seu Phœnicis filius, rex Arcadiæ, vel potius Thraciæ. — *Juvenesque*] Calain et Zethem dicit.
4. *Volucres*] Harpyiæ, Ponti et Terræ filia, quæ Phinei mensas deprædarentur.
5. *Jasone*] Argonautarum ducē. Æsonis filio.
6. *Phasidos*] Phasis fluvijs est Colchidis.
7. *Regem*] Cæten, Medæ patrem. — *Phryxæa*] Pellem arietis, quo Phryxus in Colchos vectus.
8. *Lexque datur*] Hi erant labores, quos Jæsoni Cæta imposuit.
9. *Cætias*] Medea.
132. 49. *Pelasgas*] Græcas, à Pelasgo Jovis filio.
51. *Germanam*] Chalciopem, Phryxi uxorem, qui Jasoni favebat. — *Fratrem*] Absyrtum.
63. *Charybdis*] Gurgēs.
65. *Scylla*] Scopulus, in freto Siculo.
133. 74. *Hecates*] Persæ filia, quæ Cætæ patruo, Soli filio nupserit; cui Circen, Medeam, et Absyrtum peperit.
134. 94. *Triformis*] Hecates; triplici capite, equi, canis, et hominis; vel, Luna in cœlis, Diana in terris, et Hecate in infernis.
96. *Per patrem soceri*] Per Solem, qui erat Cætæ pater; qui quidem Cæta, ut pater Medæ futurus erat socer Jasonis. *Vide suprà*, p. 133. v. 74.
120. *Implent*] Hortantur.

132. *Hæmonij*

Pag. ver.

135. 132. *Hæmonii*] Thessali; ab Hæmo monte Thessaliæ vicino.
136. 152. *Lethæi*] Somniferi.
158. *Iōkīaços*] Thessalicos; ab Iōlco urbe Thessaliæ.
1. *Æiacus*] Jovis et Æginæ filius, rex Cænopiæ, cujus nomen mutavit Ægina.
5. *Terras*] Æginam.
137. 24. *Degenerat*] Contemnit victoriam.
140. 97. *Asopidos*] Asopi fluv. Asiæ filiæ.
104. *Dodonæo*] Dodona est civitas Chaonice in Epiro, sic dicta à Dodone Jovis et Europæ filiâ.
141. 128. *Telamon*] Æaci filius. Reliqui autem duo sunt; Peleus, ex eadem Endeïde Chironis filiâ, et Phocus, ex Psamathe Nerei filiâ.
135. *Myrmidonas*] A Gr. *μύρμηξ*, formica.
1. *Regem*] Æacum,—*Cephalus*] Deionis filius, cui pater fuit Æolus: al. Mercurii et Hæses, Cecropis filiæ.—*Pallante creati*] Clytus et Butes.
3. *Phocus*] *Vide supra*, p. 141. v. 128.
142. 16. *Actæis*] Atheniensibus. *Vide supra*, p. 13. v. 74.
20. *Nereius*] Phocus. *Vide supra*, p. 141. v. 128.
25. *Dea*] Psamathe.
30. *Orethya*] Erechthei Atheniensium regis filiâ; quam Boreas rapuisse dicitur.
143. 35. *Alter*] Secundus.
37. *Hymetti*] Qui Atticæ mons est.
52. *Hæc*] Aurora.
60. *Erechthida*] Procrin. Erechthei filiam.
144. 62. *Fide*] Pro fidei.

Pag. ver.

145. 87. *Cynthia*] Diana, à Cyntho Deli insulæ monte.
 91. *Laiades*] Œdipus Laii Thebanorum regis filius.
 93. *Vates*] Sphynx, monstrum ex Typhone et Echidnâ natum; capite et vultu puellam, alis avem, reliquo corpore leonem referens.
 94. *Themis*] *Vide supra*, p. 13. v. 82.
 95. *Aoniis*] *Vide supra*, p. 13. v. 74.
 97. *Feram*] Vulpem.
 103. *Lælapa*] Canem Cephalo à Procri datum.
 110. *Gortyniaco*] Cretensi; Gortyn enim, seu Gortys, Cretæ insulæ urbs est.
 146. 122. *Marmora*] In quæ fera et caris mutati sunt.
 148. 196. *Duplici*] Telamone et Peleco.
 149. 1. *Dædalus*] Faber Atheniensis.
 3. *Pelago*] Nam in insulâ erat, clausus insuper Labyrinthi sui custodia, quo, propter navatam Pasiphææ, Minois conjugis, in amoribus operam, à Minoë detrusus erat.
 5. *Minos*] Jovis et Europæ filius. Cretæ rex.
 24. *Boöten*] Signum cæleste; sicut et Helice, seu Ursa; et Orionis ensis.
 150. 39. *Delos, Paros*] Ægæi insulæ Cyclades.
 48. *Aquâ*] Mari, quod Icarium dictum est, sicuti et insula Samo, proxima ab eodem Icariae nomen accepit.
 151. 1. *Ætnæa*] Sicilia, ubi mons Ætna.
 2. *Cocalus*] Siciliæ rex: qui Minoem dicitur sustulisse.
 4. *Thesea*] Ægæi et Æthræ filium; qui Minotaurum interfecit.—*Tributum*] Ob cædem Androgei Atheniensibus à Minoë impositum.
 11. *Calydon*] Urbs Ætoliae.—*Meleagron*] Cenei Regis et Althææ filium.
 15. *Lyæo*] Baccho.

19. *Lasoidas*]

Pag. ver.

151. 19. *Latoïdos*] Dianæ, Latonæ filiæ.
 152. 24. *Epiros*] Quæ et Chaonia dicta.
 29. *Indis*] Elephantinis.
 33. *Cererem*] Segetem.
 42. *Tyndaridæ*] Castor et Pollux, vulgò Tyndari filii crediti.
 44. *Pirithöo*] Ixionis filio.
 45. *Thestiadæ*] Toxeus et Plexippus, Thestii filii, Althææ fratres, Meleagri avunculi.—*Lynceus*] Alpharei filius.
 46. *Idus*] Lyncei frater.—*Cæneus*] Elati filia, in mare Neptuno mutata.
 47. *Leucon*] Alpharei frater, Perieris filius.—*Acisus*] Pelix Thessalorum regis filius.
 48. *Hippochoös*] Geryonis, seu Cercyonis filius.—*Dryas*] Iapeti, vel Ægypti filius.
 49. *Actoridæ*] Eurytus et Creatus, Actoris filii.—*Phyleus*] Augeæ filius.
 153. 50. *Telamon*] Vide *suprà*, p. 141. v. 128.—*Creator*] Peleus, Telamonis frater.
 51. *Pheretiade*] Admeto, Pheretis filio.—*Hyanteo Iolao*] Vide *suprà*, p. 45. v. 17. Iphicli filio.
 52. *Eurytion*] Iri filius.—*Echion*] Mercurii filius.
 53. *Naryciusque Lelex*] A Naryce, urbe Locridis.—*Panopeus*] Phoci filius.
 54. *Hippasus*] Euryti filius.—*Nestor*] Nelei filius.
 55. *Et quos*] Cenesimum, Alcona, Amycum, et Dexippum, Hippocratis filios.—*Amyclis*] Urbe Laconiæ, ab Amyclâ, Lacedæmonis filio.
 56. *Socer*] Laërtes, Ulyssis pater.—*Ancæo*] Lycurgi filio. Arcas erat, nam Parrhasia urbs est Arcadiæ.
 57. *Ampycides*] Mopsus vates, Ampyci filius.
 58. *Æclides*]

Pag ver.

153. 58. *Æclides*] Amphiarus vates. *Æcles* filius. —
Tegea] Atalanta, Tegea Arcadiae urbe oriunda;
 Iasii filia.
 65. *Calydonius heros*] Melcager.
 154. 86. *Echionio*] Echionis. *Vide supra*, p. 153. v. 52.
 90. *Pagascus*] *Vide supra*, p. 130. v. 1.
 102. *Cornua*] Aciem nempe in aprum instruxerant.
 155. 106. *Pylus*] Nestor, qui Pylo imperavit.
 113. *Fratres*] Castor et Pollux.
 132. *Arcas*] *Vide supra*, p. 153. v. 56.
 156. 138. *Ancipitem*] Utrinque acutam.
 140. *Occupat ferus*] Aper, scilicet.
 146. *Ægides*] Theseus, Ægei filius.
 152. *Asonides*] Jason. *Vide supra*, p. 130. v. 5.
 155. *Enida*] Meleager. *Vide supra*, p. 151. v. 11.
 157. 167. *Nonacria*] Atalante, à Nonacri Arcadiae monte.
 175. *Thestiadæ*] *Vide supra*, p. 152. v. 45.
 178. *Mavortius*] Bellicosus; vel ex Marte genitus.
 158. 193. *Thestias*] Althæa, Thestii filia. *Vide supra*,
 p. 151. v. 11. p. 152. v. 45. — *Sorores*]
 Parcæ.
 159. 223. *Eumenides*] *Vide supra*, p. 73. v. 35.
 60. 268. *Evenina*] Eveni, Ætoliæ fluvii, accolæ.
 161. 1. *Annis*] Achelous.
 3. *Ixione natus*] Pirithous, ex Centaurorum genere.
 7. *Lelex*] *Vide supra*, p. 153. v. 53.
 12. *Pelopeia*] Phrygiam Tantalus Pelopis patri reg-
 natam. — *Pittheus*] Pelopis filius.
 162. 17. *Atlantiades*] Mercurius, à matre Maia, Atlantis
 filia.
 163. 54. *Bacca Minerva*] Oliva.
 165. 109. *Tyanicus*] Ex Tyanâ, Cappadociæ urbe, in
 Phrygiam advectus.

I. Nec

Pag. ver.

165. 1. *Nec minus*] Non minorem habet potentiam, quam Proteus, se in varias figuras mutandi. — *Autolyce*] Autolycus Anticleæ, quæ Ulyssem peperit, genitor; cujus uxor, nomine Metra, Erisichthonis fuit filia.
166. 14. *Tryopæius*] Erisichthon, Triopæ filius.
18. *Dea*] Cereri.
21. *Deoia*] Cerealis. *Vide supra*, p. 115. v. 114.
167. 50. *Oreëda*] Montanam Nympham.
168. 76. *Hamoniam*] Thessaliam.
170. 135. *Tripoeida*] Metram, scil. nam Metræ pater fuit Erisichthon, qui Triopæ filius. *Vide supra*, p. 166. v. 14.
142. *Mihi*] Achelœus loquitur.
- 171, 146. *Telo*] Quod Achelœo Hercules eripuit. *Ibid. seq.*
1. *Neptunius*] Theseus, Neptuni nepos.
9. *Deianira*] Cœnei Ætolizæ regis filia, deinde Herculis uxor.
12. *Parthaone nate*] Cœneus.
14. *Socerum*] Siquidem Jupiter, Herculis genitor. Deianiræ socer fuisset.
172. 23. *Alcmena*] *Vide supra*, p. 113. v. 112.
173. 66. *Tyrynthius*] Hercules, à Tyrinthe, Argis urbe vicinâ. *Vide ibid.*
69. *Lernææ*] Lerna palus in Peloponneso, ubi vixit Hydra serpens quam Hercules occidit.
174. 96. *Agrestes*] Deformes cornu altero avulso.
101. *Nessus*] Unus ex Centauris Ixionis filiis. —
Virginis] Deianiræ.
175. 104. *Jove natus*] Hercules. — *Eveni*] Evenus Ætolizæ fluvius, Lycormas dictus. *Vid. sup.* p. 32. v. 245.
112. *Aonius*] Hercules, Thebis Bœotizæ, cujus montana pars Aonia dicitur, oriundus. *Calydonida*] Deianiram, Calydone oriundam.
123. *Orbes*]

Pag. ver.

175. 123. *Orbes*] Rota, cui pater tuus Ixion affixus versatusque est.
176. 135. *Novercæ*] Junonis. εβ' μυ'
136. *Cenæo*] A Cenæo promontorio Eubææ.
140. *Amphitryoniaden*] Herculem. *Vide supra*, p. 115. v. 112.—*Ioles*] Euryti Œchaliæ regis filiæ.
155. *Lichæ*] Herculis servo.
177. 165. *Œten*] Montem Thessaliæ.
176. *Saturnia*] Juno.
183. *Busirin*] Ægypti regem, Neptuni ex Libyâ filium.—*Parentis*] Terræ.
184. *Antæo*] Gigante in Libyâ, Terræ filio.—*Pastoris Iberi*] Geryonis, regis Hispaniæ.
186. *Tauri*] Ignivomum illum dicit, quem ad se adducere Herculem jussit Eurystheus.
178. 187. *Elis*] Ubi Augeæ regis stabulum expurgavit.—*Stymphalides*] Stymphalis, agri Arcadici lacus, ubi aves, humanis vescentes carnibus, occidit partim, partim æris tinnitu fugavit.
188. *Parthenium*] In Arcadiâ, ubi cervum Dianæ assecutus est Hercules.
189. *Balthæus*] Hippolitæ, scil. Amazonum reginæ, juxta Thermodonta Scythiæ fluvium habitantium.
190. *Pomæque*] Hesperidum.
192. *Aper*] Quem in Erymantho Arcadiæ monte, vinctum ad Eurystheum deduxit.
196. *Dominum*] Diomedem, Thraciæ regem.
197. *Molcs Nemeæa*] Leo, qui Argivi agri Nemeæam sylvam infestabat.
198. *Iuli*] In gratiam Atlantis.
203. *Eurystheus*] Stheneli filius, Mycænarum rex, qui Junonis odio obsequens, Herculem ad difficillima quæque coëgit.

232. *Visuras*]

Pag. vet.

179. 232. *Vitura iterum*] Namque sine illis Trojam capi non posse erat in fatis; quapropter Philocteten unâ cunctis ad bellum Græci perduxerunt.
233. *Pæante satum*] Philocteten.
235. *Vellere*] Pelle Leonis.
180. 251. *Vulcanum*] Ignem.
253. *Mulciber*] Vulcanus, sive ignis.
268. *Tirynthius*] Vide supra, p. 173. v. 86.
181. 2. *Ciconum*] Cicones populi fuerunt Thraciæ.
3. *Nequicquam*] Quia infelicitèr cesserunt nuptiæ.
6. *Lacrymoso*] Lacrymas ciente.
11. *Rhodopeius*] Thracius. Nam Thraciæ mons est Rhodope altissimus.
13. *Tænaria*] Tænaros est Laconiae litus, in quo est specus, per quem Hercules etiam existimatur ad inferos descendisse.
15. *Persephonen*] Proserpinam.
16. *Dominum*] Plutonem.
182. 22. *Medusæ*] Cerberum, Echidnæ, ex Typhaone, progeniem, à Medusæ sanguine ortum.
28. *Rapinæ*] De Proserpinâ à Plutone raptâ: Vide *Metamorph.* l. 5. v. 386. seq.
36. *Hæc*] Eurydice.
37. *Usum*] Eurydices, scil.
41. *Tantalus*] Vide supra, p. 74. v. 42.
43. *Jecur*] Titii, scil. vide ib. v. 41.
46. *Regia conjux*] Proserpina Plutonis uxor.
183. 51. *Avernas*] Fuit Avernus lacus Campaniæ, Plutoni dicatus.
56. *Ne deficeret*] Ne Euridice deesset.
57. *Amans*] Orpheus.

S s

65. Qui]

Pag. ver.

183. 65. *Qui*] Vir qui, cum, capite inclinato, Cerberum ab Hercule ad superos attractum vidisset, dirigit.
69. *Olenos*] *Lethææ* conjux; uxoris crimen, quæ se pulchritudine deabus præponere ausa fuerat, non veritus suum facere; quamobrem unâ cum illâ in lapidem versus est.
71. *Ide*] *Vide supra*, p. 31. v. 218.
73. *Portitor*] Charon, qui inferorum portus præest.
74. *Ripâ*] *Stygis*—*Cereris*] *Vide supra*, p. 5. v. 35.
184. 76. *Erebi*] Id est, Inferorum.—*Erebus*, ex Chao et Caligine progenitus, fuit Lethi pater.
77. *Hæmon*] Mons Thraciæ, Boreæ maximè obnoxius.
4. *Diis genitus*] Apolline, scil. et Musâ Calliope.
5. *Umbra*] Quia arbores cantûs dulcedine illectæ illuc confluerunt.—*Chaonis arbos*] Quercus, cujus generis arboribus Chaonia (Epiri provincia) abundat.
6. *Nemus Heliadum*] Populi. *Vide supra*, p. 35. v. 16.
7. *Innuba*] Casta. Daphne in laurum conversâ nunquam nubere voluit.
10. *Genialis*] Genio et voluptati dicata.
18. *Succincta*] Quia in vertice tantum frondes pius emittit.
19. *Dei matri*] Quæ Cybele est, seu Rhea.—*Cybelæus Attis*] A Cybele adamatus, qui, cum in Segarithide Nymphâ peccâset, sibi manus violentas parabat, verum Deæ miseratione in pinum mutatus.
185. 1. *Turbæ*] Arborum, scil. *Metas*] Speciem exhibens Pyramidum.

2. *Deo*]

- Pag. ver.
185. 2. *Deo*] Apollini.
 4. *Carthaa*] Una ex quatuor Cææ insulæ urbibus, Cyparissi patria.
 22. *Cancrī*] Syderis Cælestis.
186. 28. *Materiā*] Cervo.
 37. *Aderis*] Ex Romanā consuetudine, cupressus Diti, id est, lacrymis et luctibus, fuit consecrata.
 1. *Amyclide*] Hyacinthus Amyclæ, Amyclarum in Laconiā conditoris, filius.
 6. *Genitor*] Apollo. Orpheus loquitur.
 8. *Eurotan*] Laconiæ fluvium. Amyclas Hyacinthi patriam præterfluentem.—*Immunitam*] Non nisi virtute civium custoditam.
187. 11. *Iniqui*] Asperi.
 22. *Tenarides*] Hyacinthus Lacon, à Tænaro Laconiæ promontorio sic dictus.—*Orbem*] Discum.
 35. *Æbaliide*] Ab Æbaliā Laconiæ urbe.
188. 46. *Heros*] Ajax Telamonius, è cujus sanguine natus flos Hyacinthus.
 55. *Ducta est*] Exarata est.
 58. *Hyacinthia*] Sacra in Hyacinthi honorem.
189. 1. *Ille*] Venus.
 2. *Virtus*] Adonidis, scil.
 5. *Cinyreus*] Adonis Cinyræ filius.
 20. *Simulaminū*] Adonia vocabantur sacra, in Adonidis honorem quotannis celebrata.
 23. *Persephone*] Proserpina, quæ pellicem Mentham in cognominem herbam mutavit.
190. 31. *Venti*] In Anemonem Adonis conversus fuit, cujus flos nunquam se aperit, nisi vento (*ἀνέμος* Gr.) spirante; unde et nomen accepit. Plin. lib. 1. 23.

Pag. ver.

190. 2. *Threïcicus vates*] Orpheus.
 3. *Nurus Ciconum*] Bacchantes Thraciæ mulieres; sunt enim Cicones populi Thraciæ ad Ismarum montem. *Vide supra*, p. 181. v. 2.
 16. *Berecynthia*] Cujusmodi in sacris Cybeles, quæ Berecynthia à Berecyntho Phrygiæ monte dicitur, uli consueverant.
 191. 22. *Maniades*] Bacchæ, à Gr. *μανίασθαι*, id est, *furere*, sic dictæ. *Titulum*] Gloriam.
 38. *Divellere*] Ritus fuit discerpendi tauros in sacris Bacchicis.
 192. 54. *Flumen popolare*] Hebrum.
 55. *Methymnæa*] Fuit Methymna urbs Lesbî, insulæ Thraciæ oppositæ, quam hodie Mitylenen appellant.
 67. *Lycæus*] Bacchus.
 69. *Edonidas*] Thracias. Edones namque populi sunt Thraciæ.
 193. 2. *Suz*] A se amati.
 3. *Pactolon*] *Vide supra*, p. 111. v. 16.
 6. *Silenus*] *Vide supra*, p. 65. v. 26.
 8. *Midan*] Phrygiæ regem.
 9. *Ceropio*] Atheniensi. — *Eumolpo*] Musei filio, et Orphei discipulo.
 194. 14. *Lucifer*] Veneris stella, quæ prima post solis occasum apparens dicitur Hesperus; Auroram autem prima antegrediens, Phosphorus et Lucifer.
 15. *Juveni*] Baccho.
 22. *Berecynthius*] A Berecyntho, monte in Phrygiâ.
 30. *Hesperidas*] Hesperii filias, quæ hortos, aureis pomis pretiosos, habuisse dicuntur.
 33. *Danaën*] *Vide supra*, p. 84. v. 35.
 37. *Corealia*]

Pag. ver.

194. 37. *Cerealia*] *Vide supra*, p. 102. v. 36.
 195. 41. *Auctorem muneris*] Bacchum, seu vinum,
 48. *Lenæe*] *Vide supra*, p. 65. v. 14.
 53. *Sardibus*] Sardes urbs Lydiæ Cræsi regia, quam
 Pactolus præterfluebat.
 63. *Pana*] Pastorum Deum.
 68. *Hypæpis*] Urbe Lydiæ, Veneri sacrâ.
 196. 72. *Imolo*] Deo montis. *Vide supra*, p. 31.
 v. 217.
 74. *Arboribus*] Quibus cingebatur.
 76. *Deum*] Pana.
 78. *Barbarico*] Inculto.
 81. *Parnasside*] Ex Parnasso, Apollini sacro.
 90. *Delius*] Apollo : *Vide supra*, p. 18. v. 3.
 197. 108. *Agricolam*] Tonsorẽ; et simul Midam.
 1. *Fratris*] Dædalionis, in accipitrem mutati.—
Secutis] Interfectâ à Dianâ Chione fratris filia;
 et quæ Pelei causa evenerant.
 2. *Cëyx*] Phosphori, seu Luciferi filius; Trachinæ rex. *Vide Metamorph.* lib. xi. v. 272.
 4. *Clarium*] Fuit Claros Ioniæ civitas, juxta Colophonem, Apollinis oraculo nobilis.
 5. *Phorbus*] Thessalus, Lapithæ filius, latro ferox.—
Phlegyis] Populi fuerunt Thessaliæ sacrilegi, templum etiam Delphicum spoliare aggressi.—
Invia] Inaccessa.
 7. *Halcyone*] Æoli filia, Cëycis conjux.
 199. 14. *Securus*] Sine ullâ anxietate.
 22. *Hippotades*] Æolus, Hippotæ Trojani ex filiâ Segestâ et Jove, nepos.
 25. *Incommendata*] Non illis curæ sunt.
 35. *Æolidos*] *Vide supra*, p. 197. v. 7.
 36. *Sidereus*] Cëyx, *ib.* v. 2.
Ib. *Ignis*] Amor.

40. *Causam*]

Pag. ver.

199. 40. *Causam*] Quà uxori persuadet, ut se discedere permittat.

46. *Navalibus*] *Vide supra*, p. 61. v. 85.

47. *Pinum*] *Vide supra*, p. 30. v. 185.

59. *Lumine*] Oculis.

200. 79. *Egerit*] Haurit,

201. 95. *Acheronta*] Infernum. Acheron ex ejus fluviis est unus.

202. 126. *Athon, Pindum*] *Vide supra*, p. 31. v. 217. 225.

143. *Olympo*] Cælo.

145. *Aëolis*] *Vide supra*, p. 197. v. 7.

203. 162. *Iris*] Arcus varicolor à lumine solis refracto in nube aquosâ.

164. *Cimmeriorum*] Populi fuerunt Sarmatiæ ad Paludem Mæoticam. et Bosphorum.

204. 199. *Herculeâ*] Trachine, ab Hercule ædificatâ.

205. 218. *Senior*] Somnus.

219. *Thaumantidos*] Iridis Thaumantis filiæ jussa.

206. 234. *Falsæ*] Deceptæ.

207. 278. *Littera*] Epitaphium.

208. 295. *Sua*] Sui compos.

302. *Prædellasset*] Lassos et debiles reddit.

209. 318. *Pendentibus*] Natantibus super.

320. *Nepotibus*] Ex Halcyone filiâ procreatis.

210. 1. *Ixione natus*] Perithous.

2. *Feros*] Centauros, nube genitos.

4. *Hæmonii*] Thessali. *Ipsi*] Nestori.

6. *Hymenæon*] Nuptiale carmen.

9. *Fefellinus*] Falsum fuit, propter ortam rixam, deinde et pugnam.

211. 24. *Vindictis*] Thesei.

28. *Agides*] Theseus Agæi filius.

31. *Binembres*] Centauri bifformes.

36. *Ophionides*]

Pag. ver.

211. 36. *Ophionides*] Ophionis filius.
 38. *Finale*] Lychnuchum, de laqueari fortè pendentem.
 41. *Lapithæ*] Thessaliæ populi, Perithoi olim imperio parantes.
 45. *Pellæus*] Pellâ Thessaliæ urbe oriundus.
 212. 54. *Quam*] Veneficiis et incantationibus infames præsertim mulieres Thessaliæ.
 58. *Pinu*] In quâ fugebantur votiva Dianæ.
 63. *Primitium*] Principalem, magnum.
 213. 90. *Figi*] Dryantem alloquitur.
 99. *Nesso*] Nessus, unus ex Centauris, Ixionis et Nubis filius.
 214. 109. *Carchesium*] Carchesium est poculum procerum cujus ansæ à summo ad imum pertinent: sed hoc in loco pro vino positum.
 110. *Ossææ*] In Ossâ monte nutritæ, vel captæ.
 112. *Amento*] Lorum erat, quo jaculum medium seu hasta, ut jaci posset, religabatur.
 129. *Ixione natum*] Perithoum.
 215. 131. *Induit*] Et latera sua transfixa injecit super illam ruptam.
 134. *Ægides*] Theseus.
 136. *Bianoris*] Centauri.
 140. *Robore*] Clavâ.
 147. *Solido dumo*] E spissâ sylvâ.
 155. *Dolopum*] Thessaliæ populi.
 156. *Æacidæ*] Peleo, Achillis patrî.
 216. 169. *Duo*] Equi et hominis; nam talis Centaurus fuit.
 170. *Collato Morte*] Cominûs.
 184. *Cyllare*] Fuit et istud nomen equi Castore doniti, ad quem Poëta mox alludit.
 217. 190. *Sub illâ*] Formâ.

193. *Toris*]

Pag. ver.

217. 193. *Toris*] *Vide supra*, p. 39. v. 22.201. *Rore maris*] Rosmarino.218. 225. *Volubilitas capitis*] Volubile seu rotundum caput.231. *Genitor*] Peleus; nam Achillem alloquitur Nestor.240. *Gemini*] Centauri.219. 243. *Pelethronium*] Lapitham Pelethronium Thessaliæ montem incolentem.247. *Ampyciden*] Ampyci filium.253. *Emathii*] Propriè Emathia Macedonia est.257. *Sarissá*] Hastâ.259. *Equitavie*] Quippe Centaurus.265. *Passa*] Namque Neptuni vim passa es.220. 270. *Phyllei*] Cænei, Phyllo Thessaliæ oppido oriundi.278. *Gemitus*] Strepitum.288. *Inque cruentatus*] Tmesis——*Elatæius*] Elati filia.221. 295. *Deâ*] Junone.303. *Exemplum*] Sociis, scil.312. *Idc*] Mons Phrygiæ.315. *Ampycides*] *Vide supra*, p. 219. v. 247.322. *Unica*] Propter virtutem et peculiarem Metamorphosim.222. 323. *Auctore*] Mopso.1. *Deus*] Neptunus.2. *Volucrem*] Cygnum, in quem mutatus fuit Cygnus. Stheneli filius, *vide* p. 37. v. 1. Cujus etiam volucris Cynus Neptuni filius (ab Achille occisus) formam induebat.6. *Sminthea*] Apollinem.7. *Fratris*] Jovis.12. *Subit*] In mentem recurrit.15. *Det*

Pag. ver.

222. 15. *Det mihi se*] Naviget modo, seque mihi cre-
dat.
17. *Non datur*] Quia tum Achilles non navigabat.
18. *Patro*] Cycni enim Neptuni filii patruelis fuit
Apollo.
19. *Delius*] Apollo, in Delo insulâ natus.
223. 30. *Graie*] Hêlenæ.
32. *Thermodontiaca*] Qualem gerebat Penthesilea
Amazonum, Thermodontis Scythiæ fluvii acco-
larum, regina.
35. *Deus*] Vulcanus, qui Achilli arma fabricave-
rat.
40. *Nec sentit*] *Nunquam Stygias fertur ad umbras
incluta virtus.* Sen. Herc. Cêt. v. 1982.
43. *Tydidēs*] Diomedes Tydei filius. *Oileos*] Oilei
Locrorum regis filius.
44. *Minor*] Menelaus, Atrei filius.—*Major*] Aga-
memnon.
45. *Telamone creato*] Ajaci.
46. *Laërtaque*] Ulyssi, Laërtæ filio.
47. *Tantakides*] Agamemnon, à proavo Tantalo sic
dictus.
224. 3. *Sigeia*] A Sigæo Trojæ promontorio.
17. *Æmulus*] Ulysses.
24. *Pagasa*] Thessalica, à Pagasis Thessaliæ urbe.
25. *Huic*] Telamoni.
225. 26. *Sisyphos*] Latro fuit Sisyphus à Theseo occisus.
31. *Frater*] Patruelis: Fratres namque erant Tela-
mon Ajacis et Peleus Achillis pater.
34. *Indice*] Ulyssi tacitè exprobrat, quòd coactus ad
bellum Trojanum venerit.
39. *Naupliades*] Palamedes Nauplii Neptuni filii,
Eubææ regis filius.
45. *Pæantia proles*] Philoctetes, Pæantis filius.
T t 46. *Lemnos*]

Pag. ver.

225. 46. *Lemnos*] Insula, una ex Cycladibus;
 226. 61. *Exilio*] Philoctetis, morte Palamedis.
 78. *Vulnus*] Quod à Soco Ulysses acceperat.
 227. 98. *Ithacus*] Ulysses.—*Rhesum*] Regem Thraciæ, à Diomede et Ulysse interemptum.
 107. *Dulichius*] Ulysses Dulichii maris insulæ Ithacæ regnum tenuit.
 228. 124. *Laërtius*] Ulysses, Laërtæ filius.
 229. 145. *Noque*] Tacitè Ajaci, Pelei patrui, ut et Telamonis patris crimen objectat: Phocum namque fratrem ab utroque interfectum nonnulli scripserunt.
 146. *Cyllenius*] Mercurius à Cyllene Arcadiæ monte ubi natus dicitur.
 156. *Phthyan*] Urbem Thessaliæ, ubi Peleus Achilles pater commorabatur.—*Scyros*] Insulam in mari Ægæo, ubi Pyrrhus, Achillis filius, Deidamiam Lycomedis filiam vitiauit.
 157. *Patruelis*] Frater. Nam Teucer filius Telamonis ex Hesione, ut Ajax ex Eubœa.
 162. *Nereia*] Thetis Nerei filia; Achillis mater.
 230. 171. *Telephon*] Herculis filium.
 173. *Lesbon*] Insulam Ægæi maris.
 174. *Tenedon*] Insulam, Trojæ proximam.—*Chrysen et Cyllan*] Troadis urbes.
 175. *Syron*] Unam ex urbibus, quas ante expugnationem Trojæ Achilles cepisse dicitur.
 176. *Lynnesia*] Lynesi Troadis urbis.
 181. *Unius*] Menelai, cui à Paride adempta conjux Helena.
 182. *Aulida*] Urbem Bœotiæ, portum habentem amplissimum, ex quo totæ Græciæ naves ad bellum Trojanum convenerunt.
 189. *Atrides*]

Pag. ver.

230. 189. *Atrides*] Menelaus et Agamemnon. *Vide supra*,
p. 223. v. 44.
231. 192. *Summa*] Auctoritas.—*Sanguine*] Iphigeniæ filiæ
immolandæ.
193. *Matrem*] Clytemnestram.
201. *Junctum*] Vel affinitate, vel quia assentiebatur
Priami sententiæ.
215. *Mittor*] Ad Chrysen, Apollinis sacerdotem, cui
filiam restitit.
218. *Auctore*] Jove.
232. 221. *Dat*] Cur non dicit, vel facit aliquid.
231. *Telamoniades*] Ajax.
233. *Haud impune*] Sceptro percussit hominem inep-
tum.
233. 249. *Rhesi*] Rex Thraciæ, qui albis equis in auxilium
Trojanorum venit, à Diomède et Ulysse occisus
est.
253. *Poposcerat*] Dolon.—*Pro nocte*] Pro nocturnâ
suâ operâ.
254. *Benignior*] Beneficentior, grator.
255. *Sarpedonis*] Jovis ex Europâ filii, Lyciæ re-
gis.
257. *Iphitiden*] Iphiti filium, Sarpedonis comitem.
267. *In socios*] Pro comitibus.
273. *Actorides*] Patroclus, Actoris nepos, armis in-
dutus Achillis.
234. 274. *Defensore*] Te, o Ajax.
288. *Carula mater*] Thetis, mater Achillis, quæ
Vulcanum rogavit, ut filio arma fabricaret.
293. *Pleiadus*] Atlantis ex Pleione filias, cælo rela-
tas.
235. 310. *Naupliades*] Nomen Patronymicum, i. e. Náu-
plii, filius Neptuni, filii Palamedes.

Pag. vet.

235. 313. *Pæantiaden*] Philoctetes est, Pæantis filius.—
Vulcænia] In quam Vulcanus cælo præcipitatus est.

324. *Simoïs*] Troadis rivus.

325. *Achaia*] Græcia, quæ Trojam obsidione premebat.

236. 335. *Dardanio vate*] Heleno, Priami filio.

337. *Signum*] Palladium.

350. *Tydidem meum*] Diomedem, Tydei filium, mihi amicum.

353. *Unus*] Diomedes.

356. *Ajax*] Oilei filius.

237. 357. *Eurypilus*] Euæmonis, fuit filius.—*Natus*] Thoas rex Ætolorum.

358. *Idoniæus*] Rex Cretensium.

359. *Frater*] Menelaus. Vide *suprà*, p. 223. v. 44.

238. 394. *Æbalio*] Hyacinthi Æbalii seu Laconis. Vide *suprà*, p. 187. v. 35.

1. *Victor*] Ulysses.—*Hypsipyles Patriam*] Lemnum, insula ubi Hypsipyle regnabat, quæ patris Thoantis vitæ sola pepercit, cum ceteræ omnes Lemniades maritos suos, patres, filiosque interfecissent.

3. *Tirynthia*] Herculis, Tyrinthe Peloponnesi urbe nutriti.

4. *Domino*] Philoctete, cui sagittas Hercules dederat.

6. *Priameia conjux*] Hecuba.

239. 12. *Antistitu*] Cassandra, Apollinis sacerdos; Priami filia.

17. *Astyanax*] Hectoris ex Andromache filius.

20. *Viam suadet*] Invitat ad discessum.

27. *Dulichia*] Ulyssis Dulichi insulæ regis.

32. *Bistonis*]

Pag. ver.

239. 32. *Bistonis*] Bistonia Thraciæ urbs.—*Polymnestoris*] Thraciæ tyranni, Priami generi.
 34. *Polydore*] Priami fuit filius natu minimus.
 240. 50. *Polyxena*] Priami et Hecubæ fuit filia, quam vivus amaverat Achilles.
 57. *Neoptolemus*] Pyrrhum, Achilles filium.
 59. *Generoso*] De suo loquitur.
 64. *Fallere*] Latere.
 242. 106. *Genus hoc*] Priamidas.
 107. *Æacida*] Ut essent, quos Achilles, Æaci nepos, mactaret.
 110. *In cursu*] Non finitur.
 113. *Penelopæ*] Ulyssis uxori.
 118. *Ferrea*] Ego in meipsam crudelis.
 243. 128. *Haustus*] Injectio.
 132. *Ismario*] Isinarius mons est Thraciæ.
 244. 156. *Odrysus*] Polymnestor: Odrysæ sunt Thraciæ populi.
 168. *Troada*] Hecubam Trojanam.
 172. *Nomen*] *Canis sepulchrum*, *κυνὸς δῆμα*, dicitur.
 173. *Sithonios*] Thracios: quorum pars fuerunt Sithonii.
 245. 1. *Symethide*] Symæthi, Siciliæ fluvii, filia.
 3. *Nostræ*] Galatea loquitur.
 8. *Præsentior*] Vehementior.
 246. 21. *Telemus*] Eurymi filius, inter Cyclopas vates egregius.
 26. *Alteræ*] Galatea, scil.
 31. *Medius*] In medio.
 249. 105. *Genitor*] Neptunus.
 109. *Nerei*] Galatea Nerei filia.
 118. *Ignis*] Amor.
 250. 138. *Mole*] A Polyphemo in Asiâ jactâ.

6. *Inclusâ*]

Pag. ver.

250. 6. *Inclusa*] Illic stagnante.
251. 8. *Euboica*] Eubœa Ægæi est insula.—*Anthedone*] Urbs est Bœotiae maritima.
9. *Glaucus*] Nuper Deus maris factus ex homine.
18. *Piscis*] Strabo ait, Glaucum fuisse in balænam conversum.
21. *Proteus*] Neptuni et Phœnices filius, in omnes formas mutabilis; Phocarum Pastor.
22. *Triton*] Neptuni ex Amphitrite filius.—*Palæmon*] Athamantis et Inus filius. Portunus à Latinis dictus.
252. 40. *Niti*] Micare, salire.
54. *Tethyn*] Uxor Oceani, Cœli et Terræ filia.
253. 3. *Nutricis*] Caietæ.
5. *Neritus*] Ithacensis. Neritus mons Ithacæ.
7. *Achameniden*] Ulyssis socium.
9. *Barbara*] Trojana.
12. *Nullis*] Ut prius, dum in dumis, Cyclopiis timore, latitaret.
15. *Ilac*] Quâ nunc vehor, scil. Æneæ.
255. 54. *Oblisis*] Expressis.
256. 3. *Quam*] Statuam et signum Pici ostendit.
6. *Elide*] Regio Peloponnesi, in quâ Pisâ seu Olympia; ubi Ludi Olympici quinto quoque anno celebrati sunt.
7. *Dryadas*] Nymphas.
9. *Alivula*] Tiberis fluvius.—*Numici*] Laurentis agri fluvius.
10. *Anienis*—*Almo*] Fluvii in Tiberim defluentes.
11. *Nar*] Umbriæ Fluvius.—*Farfarus*] Sabinorum Fluvius.
12. *Regnum*] Sacerdotium Dianæ Aricinæ vocabatur regnum, et Sacerdos ipse rex.

15. *Venilia*]

Pag. ver.

256. 15. *Venilia Jano*] Uxor fuit Jani, antiquissimi regis Italiae, qui à Romanis postea deus habitus est.
17. *Laurenti*] Populi Latii, à Laurento urbe.
257. 27. *Filla Solis*] Circe, scil.
29. *Circaea*] Circaeum montem à Circe denominatum.
49. *Patrio*] Soli.
258. 63. *Titania*] Titanis sive Solis filia.
66. *Rebus*] Re ipsa.—Experientia.
75. *Momorderat*] Conjunxerat.
259. 82. *Criminibus*] Accusationibus.
85. *Deos*] Hecaten, Plutonem et reliquos inferos deos.—*Ercho et Chao*] Ab Erebo et Chao: Id est, ab inferis.
86. *Hecaten*] Dianam, quæ veneficiis atque incantamenti præfuit.
97. *Tartessia*] Occidentalia. Tartessus est oppidum Hispaniæ Bæoticæ.
100. *Obvia*] Pico, si fortè reperire possent.
260. 1. *Proca*] Post Aventinum regnavit Proca, pater Amulii et Numitoris.
2. *Pomona*] Dea Pomorum, à quibus nomen habuit.
261. 19. *Deus*] Priapus, hortorum Deus, Baechi et Veneris filius.
21. *Vertumnus*] Unus ex Diis Latinis, ita dictus, quòd in formas omnes sese verteret.
36. *Tantòque potentior*] Quanto cultiores hortos habes.—Ellipsis.
39. *Autumni*] Pomorum, quæ per Autumni tempus maturescunt.
262. 49. *Nec quæ*] Hippodamia.
50. *Timidis*] Id est, in timidos.
67. *Primus*]

Pag. var.

262. 67. *Primus*] Vertumno dicabantur fructuum primitia.
263. 73. *Idalica*] Venerem, ab Idalio Cypri nemore sic dictam.—*Rhamnusidis*] Nemesis, à *Rhamnunte* Atticæ oppido, ubi templum habuit.
77. *Teucris*] Fuit Telamonis filius.
82. *Nutricis*] Anaxaretæ, scil.
89. *Tristi*] Quæ tristem amatorem faciebat.
264. 99. *Pæana*] Hymnos lætitiæ à triumphantibus canuntur.
265. 126. *Lævida*] Livido colore.
129. *Uxor*] Nemesis.
139. *Salamis*] Urbs Cypri, à Teucro condita.
140. *Prospicientis*] Venus ita dicta est quòd Anaxatrem de fenestrâ funera Iphidis prospicientem in saxum nutaverit.
150. *Nympha*] Pomona.
266. 1. *Proximus*] Quia Proca regnum Albanorum obtinuit. Amulius enim, pulso fratre Numitore, illud invasit. Is tamen à Romulo et Remo, Rheæ ex Marte filiis quam Numitor genuerat, interfectus fuit, atque idem Avum suum solio reddiderunt.
4. *Tatius*] Sabinorum dux.
5. *Tarpeia*] Sp. Tarpeii, arcis Romanæ præfecti filia, quæ hostibus arcem prodidit. Illi autem scuta pro armillis in illam conjecerunt.
7. *Sati Ceribus*] Săbini, quorum Cures urbs fuit princeps; à quâ Romani, post initam societatem, Quirites dicti.
10. *Iliades*] Romulus, Iliæ sive Rheæ filius.
11. *Saturnia*] Juno.
14. *Juno*] Sacello Jani.

19. *Patentis*]

Pag. ver.

266. 19. *Patentis*] Signum belli; ut clausum Jani templum signum pacis.

23. *Alpino*] Frigidissimæ ex Alpibus undique aquæ scatent aquæ.

267. 25. *Gemini postis*] Pro templi geminis portis bifrontis Jani.

27. *Martius*] Romanus. Cui à Romulo *Marte* sato illud nomen.

33. *Tatium*] Inter pacis conditiones hoc placuit; ut Tatius, unâ cum Romulo, æquâ potestate, paribusque legibus regnaret.

36. *Parentem*] Jovem.

42. *Memoro*] Memini.

47. *Rapinæ*] Romuli ex terris in cælum auferendi.

49. *Gradivus*] Mars.

268. 59. *Hersiliam*] Hæc Romuli conjux in Diis recepta. Ora vel Hora dicta est, quæ apud Romanos qualis Hebe apud Græcos fuit.

74. *Romuleos*] Collem Quirinalem. — *Thaumantæa*] Iride, Thaumantis filiâ.

78. *Conditor*] Romulus.

269. 1. *Samius*] Samo, Icarii maris insula.

2. *Dominos*] Qualis fuit Polycrates.

7. *Silentium*] Quinquennale silentium discipulis suis præscripsit.

270. 27. *Armenia*] Asiæ regio, ubi sævissimi leones nascebantur.

46. *Corporeas*] Carneas.

272. 80. *Vesci*] Carnibus, scil.

85. *Delphos*] Oracula.

86. *Aethera*] Cælum.

90. *Atlantis*] Mauritaniam rex, ideo dictus cælum sustinere humeris, quod Astrologus fuisse eximius.

U u

95. *Styga*]

Pag. ver.

272. 95. *Styga*] Pro inferis posuit eam Paludem, de qua toties supra.
106. *Minoris*] Menelai, cujus major frater fuit Agamemnon.
105. *Abanteis*] Ab Abante, qui Argis imperavit.
273. 130. *Lucifer*] Stella est Veneris quæ etiam Phosphorus dicitur.
132. *Pallantias*] Aurora Pallantis filia.
133. *Dei clypeus*] Solis orbis.
275. 170. *Milon*] Athleta fuit Crotoniata, qui nudus dextra, uno ictu, taurum interfecisse traditur.
174. *Tyndaris*] Helena, Jovis, sed Tyndasi credita, et Ledæ filia.
1. *Advena*] Æsculapius Deus advena fuit Romæ, Cæsar autem Deus indigena.
2. *Marte togæque*] Bello et pace.
7. *Pater lugus*] Augusti—per adoptionem.
276. 10. *Numidas*] Africæ populum.
11. *Jubam*] Mauritanix regem; à Cinypho Libyæ fluvio.—*Mithridateis*] Mithridates rex fuit Ponti, minoris Asiæ regionis.
13. *Pontum*] Regio est minoris Asiæ, à Pontico mari cognominata—*Quirini*] Eo nomine appellatum fuisse Romulum.
18. *Atinæ genitrix*] Venus.
19. *Pontifici*] Cæsari, qui pontifex erat, quo tempore jugulatus est.
25. *Tydidæ*] Diomedis, qui Calydoni, Ætolorum civitati, imperavit.
27. *Natum*] Æneam.
29. *Turno*] Rutulorum rege.
37. *Sororum*] Parcarum.
277. 47. *Stygius*] *Feralis*, atque *pessimi ominis*; Styx namque inferorum palus.

Pag. ver.

277. 50. *Litat*] Deos placidos litat.
 57. *Templum*] Quod fuit Curia Pompeii, ubi Senatus habitus.
 59. *Cytherea*] Venus.
 60. *Althered*] Al. *Aineaden*. Id. est, Cæsarem.
 61. *Atridæ*] Menelao, Atrei filio.
 62. *Diomedecos*] Diomedes inter Græcos fuit fortissimus, Ulyssi amicitia conjunctus.
 63. *Genitor*] Jupiter.
 64. *Sororum trium*] Patrum.
 278. 75. *Natus*] Augustus, per adoptionem.
 79. *Mutinæ*] Urbs Gallie cisalpinæ.—*Pharsalia*] Ubi Cæsarem inter et Pompeium depugnatum est.
 80. *Emathia*] Macedonia, ab Emathione rege. Macedoniz autem Philippi fuerunt in confinio Thracie, ubi Brutus et Cassius cum partibus suis devicti.
 81. *Magnum nomen*] Pompeii, scil.
 82. *Romani ducis*] Antohii.—*Conjux*] Cleopatra.—*Teda*] Conjugio.
 84. *Canopo*] Urbs fuit Egypti.
 279. 94. *Similes*] Rerum gestarum gloria.—*Annos*] Pro vitâ, seu ejus ratione et instituto.
 113. *Ipsos*] Julium Cæsarem et Augustum.
 115. *Triformis*] Cæli, Ætheris, Aëris; ut terræ, marisque Imperium Augusto relinquatur.
 117. *Æneæ Comites*] Penates, quos in Italiam secum Æneas deportavit.
 118. *Indigetes*] Diæ sunt patrii, qui ex hominibus in Deorum numerum sunt relati.—*Quirine*] Romulus. Vide supra, p. 276. v. 12.
 U u 2 122. *Tarpeias*]

Fig. var.

120. 122. *Tarpeias*] Capitolium, ita dictum à *Tarpeid*, Virgine Sabinorum, in montem Capitolinum à Romanis, scutis obruta. *Vide supra*, p. 266. v. 5.

127. *Jamque opus, &c.*] Moris est ferè Poetarum in operibus suis aliquid de se dicere, ut hic noster Poeta.—Horatius etiam scribit,
Eregi Monumentum Ære perennius, &c.

132. *Astra ferar, &c.*] Ingenio, nominis et famæ celebritate.

